

Vatra veche

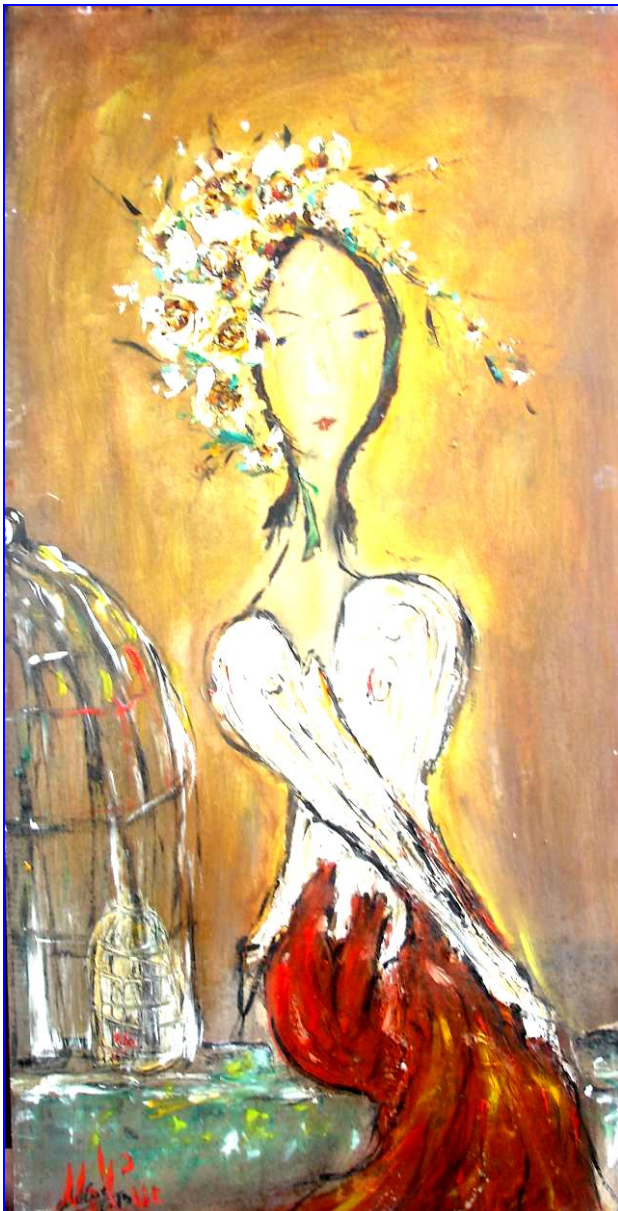
Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

7

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VIII, nr. 7(91), iulie 2016 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Melania Cuc, "Îngeri"

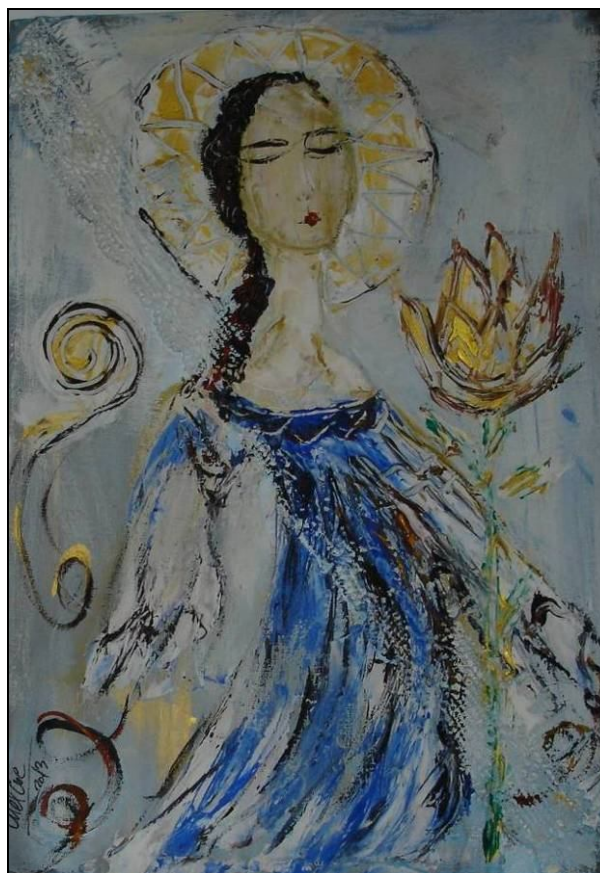
Vatra veche dialog cu Anca Sîrghie

SUMAR

Repere. Ana Blandiana – Alfabetul lumii în criză, de Viorel Chirilă/3
Iubirea numai singură adună, de Gabriela Vasiliu/4
Coșbuc – 150. De la procesul literar Coșbuc, la revista „Vatra”, de Dumitru Hurubă/6
Restituiri. Pentru o integrală Aron Cotruș (1), de M. N. Rusu/7
Poeme de Dumitru Ichim/7
Ion Brad și practica scrisului de o viață, de Marin Iancu/8
Poeme de George Anca/9
Vatra veche dialog cu Anca Sîrghie, de Sebastian Doreanu/10
Vatra veche dialog cu Constantin Gaidric, de Daniela Gifu/13
Vatra veche dialog cu Ion Lazu, de Rodica Lăzărescu/15
Poeme de Luca Cipolla/17
Melania Cuc – 70. La aniversară, de Nicolae Băciuț/18
Vatra veche dialog cu Melania Cuc, de Nicolae Băciuț/19
Raft. Peisaj interior (Nicolae Băciuț), de Răzvan Ducan/20
Cărțile Melaniei Cuc/21
Poeme de Melania Cuc/22
In memoriam. Claudiu Mitan, de Mihaela Malea Stroe/23
Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/24
Cronica literară. Poeme tanka și haiku.... (Dumitru Ichim), de Maria-Daniela Pănăzan/25
Un poet la aniversare: Theodor Răpan, de Adina Iancu/28
Îngerirea lui Nicolae Băciuț, de Diana Dobrița Bălea/29
Instantanee lirice (Răzvan Ducan), de Ioan Marcoș/31
Un uriaș cu suflet de copil (Artangel), de Mircea Doreanu/32
Înalta nevoie de lumină a poetei Valeria Manta Tăicuțu, de Diana Dobrița Bălea/33
Constantin Preda, de Răzvan Ducan/35
Alchimia oglinzilor (Persida Rugu), de Antonia Bodea/36
Doamna Bonzai și regele Praf (Passionaria Stoicescu), de Persida Rugu/37
Dorin N. Uritescu – Pe Rio Costa, de Lucian Gruia/40
Pe drumul Oaselor (Stejărel Ionescu), de Mircea Anghel/41
Un cuvânt însoțitor (Gheorghe Iosif), de A. I. Brumar/41
Sub cerul mut (Tania Nicolescu), de Nastasia Savin/42
Romanul „Vadul ars” (Constantin Stancu), de Adrian Botez/43
Un exemplar discurs analitic (Monica Dușan), de Livia Fumurescu/45
Logica absurdității (Matei Vișniec), de Nicolae Suci/47
Un teatru neconvențional (Darie Ducan), de Veronica Pavel Lerner/48
Teatrul imunitar, de Darie Ducan/49
Valențe ale personajului feminin (Tamara Constantinescu), de Zeno Fodor/50
Sensibilitate și erudiție (Nicolae și Gheorghe Bacalbașa), de Octavian Mihalcea/52
Poeme de Șerban Georgescu/52
Documentele continuității. Națiunea în stare de veghe (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/53
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Comea/56
Vicariatul greco-catolic maghiar al Secuimii (Ana Hancu), de Gheorghe Nicolae Șincan/57
Spovedania scrisului. Tainica tăcere, de monahia Denisa/58
La mormântul lui Arsenie Boca, de Decebal Alexandru Seul/59
Vatra veche dialog cu Ilie Bădescu, de Stelian Gomboș/60
Poeme de Tudor Căciu/61
Vatra veche dialog cu Ion Crețeanu, de Milena Munteanu/62
Oameni pe care i-am cunoscut. Actorul Theodor Danetti, de Veronica Pavel Lerner/63
Poeme de Viorica Șutu, Iuliu Ionaș /64
Asterisc. Drum bun, de Decebal Alexandru Seul/65
Poeme de Tania Nicolescu/65
Poem de Iulian Dămăcuș/66
Poeme de Traian Vasilcău/67
Episolar. Aurel Dumitrașcu/68
Poeme de Emilia Amariei/69
Starea prozei. Petrică cu tramvaiul, de Dorin N. Uritescu/70
Poeme de Magda Hărăbor/71
Manualul omului, de Traian Dinorel Stănculescu/72
Starea poozei. Maestrul, de Geo Constantinescu/73
Ziua sorocului, de Ioan Gociu/74
Ocean întors. Mărgelele copilăriei, de Simina Lazăr/75
Încercare despre sublim. Dialog cu Mihail Diaconescu, de Sabin George Săndulescu/76
Biblioteca Babel. Marina Centeno, traducere de Elisabeta Boțan /77
Prejudecăți, etichete, inspirație, de Bogdan Ulmu/78
Literatură și film. Țipătul ne comunicării, de Alexandru Jurcan/78
Opinii. O sticlă în largul mării/79
Epigrame de Ștefan Boboc Pungeșteanu/79
De la Păstoriul citire/80
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/80
Curier/81
Culori în labirint medieval/85
Scrisori comentate, de Nicolae Băciuț/86
Melania Cuc – o lume într-o lume/87
Ngũgĩ wa Thiong’o, Un bob de grâu, de Claudia Fitcovschi/88

Melania Cuc, *Floare cu floare*

Melania Cuc, *Aură*

Număr ilustrat cu lucrări de
Melania Cuc

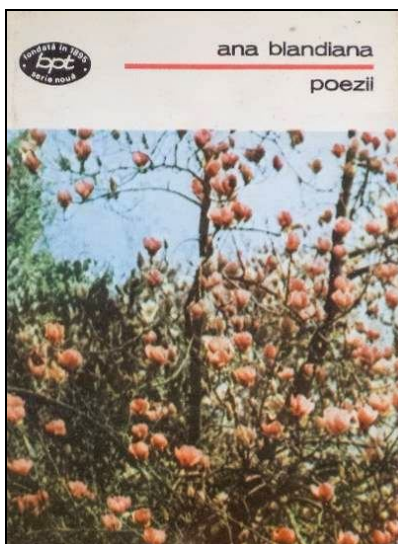
Repere

ANA BLANDIANA ALFABETUL LUMII ÎN CRIZĂ

Adesea verbul poetei ne vestește îndurerat că alfabetul lumii e în criză. E o dominantă a discursului poetic de la *Călcâiul vulnerabil* la *Refluxul sensurilor*, care e prezentă și în modul de a fi al personajelor din nuvele (*Cele patru anotimpuri*, *Proiecte de trecut*) sau din romanul *Sertarul cu aplauze*, inclusiv volumele de eseuri. Privirea cogito-ului poetic blandian este mereu centrată pe alfabetul lumii, e obsedată de deciptarea lui. Aceasta e modul său funciar de a se manifesta. Textul lumii este la rândul lui o structură dinamică incontrolabilă, unde vectorii se amalgamează permanent, răul și binele, tragicul și euforicul, libertatea și tirania, grațiosul și anamorfoza, egoismul atroce și generozitatea etc. se îngână și își răspund. Marele text e în continuă facere și desfacere, semnele vestesc simultan o zodie nouă și o prăbușire inexorabilă. Deschideri promițătoare de orizonturi sunt dublate de frustrante alunecări în abisuri. Spiritul lumii și al veacului se colorează derutant de liniile de forță ale destructurării, vârtejul de semne devine atunci de neînțeles. Amestecul entropic de forme și vectori generează starea de confuzie, criza spiritului poetic cunoscător. Alfabetul lumii devine adesea indescifrabil, sensul – sublim sau tragic – nu se mai întregește, nu mai oferă eului poetic hrană și teme de a fi. El își leagă rostul tocmai de această facultate de a desluși sensurile dinamicii mundane. E martor și cobai al ei, e conștiința ce și-a asumat sarcina de a-i consemna și codifica imagistic fluida și tragica inconsistență. În clipele de derută, cogito-ul poetic înregistrează oripilat aberantele amestecuri survenite în semnele lumii.

Situându-se ostentativ în ariile regimului diurn al imaginarului poetic, eul reclamă, acuză orice hibridare, orice ieșire din geometria formelor clare a structurilor și semnelor mundane. Deformările, contaminările, împletirile insidioase de forme și vectori sunt percepute ca amenințări pentru ordinea lumii și lecturarea ei. Irupția lor în textul mundan se cere pusă la zid, deconspirată. Alfabetul lumii e

descoperit de eul liric adesea în criză. Acesta poate lua chipul unui grup statuar monstruos, în care reprezentările teriomorfe amalgamate, hibridate, ale sculptorului nenumit întruchipează atunci confuzia absolută: „Coloane sau trunchiuri,/ Păsări cu patru, șase sau chiar opt labe,/ Fiare înaripate cu pene de metal,/ Savante confuzii/ între criterii,/ specii, stări de agregare/ Amestecate anume și incompatibile/ În timpul lățindu-se ca o pată de petrol/ Pe suprafața limpede a eternității” (*Refluxul sensurilor*, p. 7). Cartea lumii ar trebui să fie o suprafață limpede și etern lizibilă ce se varsă într-o eternitate calmă și clară. Cel puțin așa e dorită ea la un moment dat de eul liric ce o descifrează. E nevoie de sensuri tranșante pentru ca martorul lumii să se vadă împlinit în rostul său. În alte poeme e acuzată ca sursă a tulburării textului mundan masochista autodevorare specifică amalgamelor, unde vectorii opuși se sleiesc reciproc, instaurând senzația tragică de reflux al sensurilor. Spre exemplu, chiar celebrul desen cu două triunghiuri suprapuse, cu vârfurile în direcții opuse (prezent și în steaua lui David) devine emblema unui limbaj indescifrabil, o mandala ce nu mai oferă iluminare. Dispunerea lor amalgamată e o imagine a absurdului lumii, a lipsei de sens a acesteia: „De nescos, de nespus./ Cele două triunghiuri/ Cu vârful în jos,/ Cu vârful în sus/ Înălțuite, întrepărunse,/ Raze de sens contrar,/ Într-un singur animal/ Devorându-se pe sine însuși cu dor” (p. 9). Triunghiurile cu vârful lor orientate „în sus” sau „în jos” se încarcă aproape involuntar în imagina-

ția cititorului de semnificațiile forțelor sociale ce se înfruntă permanent în dialectica devenirii, stagnării sau involuției. Stadiul confuz al luptei dintre cele două hieroglifice „înălțuite, întrepărunse”, din care nu se naște nicio perspectivă, e o emblemă a eclipsei semantice mundane.

La temelia crizei semantice e totuși bănuită o divinitate demonică, un fel de zeu „incitator”, ce iubește și generează confuzia, proliferază absurdul mundan. Acest fals Demiurgos cinic, cu ecouri vechi ce duc înapoi până în lirica eminesciană, naște lumile prin rostirea sa voit confuză, într-un limbaj „crepuscular”, înrudit cu neantificarea. El nu e decât o caricatură a veritabilului Demiurg. Natura sa demonică este indiscutabilă: „Lumină plăcutăzeului incitator/ Care naște realitățile rostindu-le/ Rar/ Rând pe rând:/ Femeie, bărbat, floare, nor./ În limbajul crepuscular, / În centrul neantului sfânt/ Există un zeu care se crede cuvânt”. Acest impostor mitic face ca formele lumii să intre pe făgașul anamorfozelor monstruoase. Îngerii încep să devină niște hieroglifice respingătoare, embleme ale unui sacru golit de substanță. Alfabetul lumii se umple de semne ale decrepitudinii: „Îngeri bătrâni urât mirositori/ Cu iz stătut în pene jilave,/ În părul rar,/ În pielea scămoșată cu insule de psori-azis”. Aici hieroglifa sacrului îngrozește spiritul, devine ilizibilă tocmai prin golirea de substanță: „Prea triști pentru bunevestiri,/ Prea slabi pentru sabia de foc”. Semnul transcendenței se golește de sensul său ontologic, rămâne un contur gol. Se naște astfel un mit poetic al golirii de sens a lumii, în fața căruia eul își deplânge neputința. La harta configurațiilor confuze contribuie și eul cu momentele sale de →

VIOREL CHIRILĂ

naivă implicare în lume, ce nu sporesc claritatea peisajului, ci-l tulbură și mai mult. O involuntară și naivă trecere de partea „zeului incitator”. Amalgamarea e constatată acum la nivelul hieroglifelor cu trimitere la universul estetic și moral: „Eu continuam să risipesc ștergând/ Linia care desparte/ Sublimul de ridicol/ Lăsându-le să se verse unul în altul? Cum fierea se varsă uneori în sânge ...” (p. 29). De cele mai multe ori, stările ambigue, confuze se impun ochiului decriptant de la sine. Vin în calea lui, îl agrează cu natura lor insidioasă, toxică: „Fantome cu crengi,/ Trunchiuri cu aripi,/ Aripi cu frunze,/ Ceața amestecă totul/ În aliaje confuze” (p. 31). Acest amestec derutant de himeric, forme vegetale și regnul înaripat ce-și confundă sfidător perimetrele pun eul în derută. Nasc un tărâm incontrolabil pentru spiritul însetat de sens.

Vectorii care însuflețesc aceste forme monstruoase generează la rândul lor evoluții paradoxale, ce sfidează așteptările eului. În locul unor sensuri ascensionale, alfabetul contrarietăților metamorfoze îngrozește, consolidează lipsa de sens: „Zbătându-se să se desprindă/ Și să pornească în zbor,/ Arborii își pierd penele,/ Fluturii vâslesc prin țărăniță aburindă/ Și se înrădăcinează ușor”. Sugestiile din câmpul plasticii sunt și ele fertile pentru a contura amalgamul infernal. Pictura pointilistă devine o posibilă hieroglifă a crizei de sens. Tehnica pictorială ce au înlocuit tușele lungi, tranșante cu punctul de culoare, ce cădeau aleatoriu pe pânză, contribuie la subminarea sensului, sugerează poeta surzând, în timp ce definește conturul incert al fericirii: „Fericirea este asemenea/ Unui tablou pointilist/ Mici puncte colorate/ Fără legătură între ele./ Reușind uneori să însemne ceva,/ Alteori nu” (p. 64). Amestecul, aglomerările, formele hibride cu monstruoasa lor confuzie structurală se colorează moral, sunt mereu o hieroglifă a confuziei morale: „Lacrimile amestecate/ Ale victimei și ale călăului,/ Lacrimile murdare/ Scăldându-i împreună, dar/ Ne-reușind să-i purifice” (p. 65). Lipsa de sens ucide spiritul creator, avertizează poeta, în alt text semnificativ. Aici și dincolo, acum și în eternitate. „Tot ceea ce nu înțeleg mă ucide” – e un vers programatic în acest context al relației eului cu semnele lumii. Ne-

voia de sens e împinsă dincolo de fruntariile terestre, e un imperativ absolut al conștiinței creatoare, eterne: „Pentru că nici în lumea cealaltă/ Nu se poate trăi fără să înțelegi”. Într-o suavă reverie, cogito-ul poetic imaginează post-existența situată tot sub imperativul sensurilor fortificante, al întregirii perpetue a spiritului în eternitate prin cunoaștere, supremul mod de a fi: „Deci mori și acolo și astfel te naști,/ Mereu și mereu,/ Ca să poți înțelege/ Ceea ce e de neînțeles:/ Iată o definiție a nemuririi” (p. 13). Acesta e sensul venirii în lume a poetului dintotdeauna: să descrie senzurile lumii, tocmai când aceasta devine un tragic amalgam de hieroglife indescifrabile.

De aceea, ajuns la capătul exasperării, eul invocă celălalt Daimon, autenticul creator al ordinii mundane cu sens, să-i întregască ființa prin depășirea crizei, prin revelarea sensurilor adânci ale alfabetului fenomenal. Acesta este numit: „Principiu al tuturor lucrurilor/ Loc geometric al golului/ Ce se cere umplut/ Pentru a deveni”. Această instanță a ficțiunii poetice are funcția de a umple vidul semantic, de a modela un alt univers cu sens. Prin harul său și sub oblăduirea rostirii sale germinează toate formele și sensurile lumii veritabile: „Cale pe care se intră/ Într-un loc neexistând/ Decât în măsura rostirii”. Eul liric se pune sub protecția sa, într-o emoționantă rugă, spre împlinirea rostirilor cu care a venit în lume: „Lasă să cadă/ Din gura ta sfântă/ Silabele./ Lăsându-le să mă pătrundă,/ Să mă însămânțeze,/ Fă-mă să rodesc plante-răspunsuri/ Din care să crească/ Înspre tăcerea supremă/ Arbori de sunete/ De unde toamna să scuture sensuri” (p. 85). Nimic mai sublim decât această toamnă nepereche a sensurilor depline, arcuindu-se peste capriciosul și fluidul fenomenal.

Festivalul „Ana Blandiana”, Brăila 2016. Nicolae Băciuț, Ana Blandiana, Romulus Rusan

„Jubirea numai singură adună...”

Festivalul Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” - cu participare internațională - Ediția a V-a, Brăila

Inspectoratul Școlar Județean, Brăila, Liceul Tehnologic „Anghel Saligny”, Structura: Școala Gimnazială „C. Sandu-Aldea”, Brăila, Muzeul Brăilei „Carol I”, Asociația Culturală „Ars Poetica”, Universitatea „Dunărea de Jos”; Facultatea de Litere, Galați, Direcția Județeană pentru Cultură Mureș au organizat cea de-a V-a ediție a Festivalul Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” cu participare internațională, cu tematica „Dimensiunea sacră a iubirii”.

Organizatorii au fost onorați de prezența a patru personalități culturale: scriitorii Ana Blandiana, Romulus Rusan, Nicolae Băciuț și criticul literar Dan C. Mihăilescu.

Manifestările culturale s-au desfășurat în perioada 16 – 18 iunie 2016, la Brăila, și s-au adresat elevilor, doctoranzilor, profesorilor din învățământul gimnazial, liceal și universitar, atât din țară, cât și din străinătate.

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, într-o atmosferă de veridică ținută academică, a decernat titlul de Doctor Honoris Causa scriitoarei Ana Blandiana, la propunerea Facultății de Litere.

La ediția a V-a, FAB 2016, au participat elevi și profesori din 40 de județe și 77 de localități din țară, precum și concurenți din alte patru →

GABRIELA VASILIU

țări europene: **Republica Moldova, Ucraina, Irlanda, Italia**, au abordat cu originalitate tematica festivalului, receptând, totodată, critic texte poetice din lirica Anei Blandiana și a lui Ioan Alexandru. În urma evaluării, au fost acordate 105 premii și mențiuni, susținute de Asociația Culturală „Ars Poetica”. Premiile au fost obținute de către participanți din 25 de județe: Alba, Arad, Argeș, Bacău, Botoșani, Brașov, Brăila, București, Buzău, Călărași, Cluj, Constanța, Galați, Gorj, Hunedoara, Ilfov, Mehedinți, Mureș, Olt, Prahova, Suceava, Teleorman, Tulcea, Vaslui și Vâlcea.

Marele Premiu „Ana Blandiana” a fost câștigat de către eleva *Alexandra Stoicescu*, clasa a XII-a, de la Colegiul Național „Bogdan Petriceicu Hașdeu”, din Buzău, coordonator *prof. Amalia Gabriela Șerbu*.

Lucrările elevilor premiați au fost publicate, ca în fiecare an, sub jertfelnică îndrumare a scriitorului Nicolae Băciuț, la Editura „Nico”, din Târgu-Mureș, în patru antologii: „Glasul tainic al iubirii” (poeme), „Altar de rouă” (proză/eseu), „Pleoape de apă în Lumină lină” (analiză literară) și „Cumînțenia pământului” (traduceri).

Antologiile au fost lansate în cadrul festivalului, alături de revista literară „Cuvântând” și de volumul de poezii „Dincolo de albastru”, al elevei Monica Chivu (IX, C. N. „Gh. Munteanu Murgoci”).

Festivitatea de premiere a fost marcată de alocuțiunile emoționante ale invitaților de onoare, care au înmănat laureaților diplome și cărți, acordând, totodată, o sesiune de autografe. De asemenea, președinții juriului: *prof. Georgiana Troia* (inspector școlar de specialitate – limba și literatura română/ ISJ Brăila, prezență sensibilă și determinată pe întregul parcurs al festivalului) și *prof. univ. dr. Simona Antofi* (Universitatea „Dunărea de Jos”, Facultatea de Litere, Galați), alături de *prof. Claudia Butnaru* (director Liceul Tehn. „Anghel Saligny”, Brăila), *prof. Valeriu Ostaș* (Liceul „Mihai Eminescu”, director al Casei Limbii Române – Căușeni, președinte al Asociației Profesorilor de limba română din Republica Moldova) au transmis mesaje impresionante, în contextul festivității.

Momentele artistice au fost susținute de către membrii devotați ai Cenaclului literar „Nicolae Băciuț”: Irina Anghel (XI), Cristina Terente (XI), Teodora Mazilu (XI), Silviu Boanță (X), Simona Țăruș (XI), Mirela Irimia (X), Alina Jalbă (X), Ana Scarlet (X), suflete reflexive care, de la prima ediție, au pregătit cu dăruire și profesionalism manifestările culturale ale festivalului, coordonați de *prof. Gabriela Vasiliu*.

Lor li s-au alăturat: *prof. Ștefan Ionescu*, „mesagerii iubirii”, inimoșii elevi ai clasei a IV-a C, îndrumați de *prof. Dumitra Schipor*, expresivii elevi ai Liceului de Arte, *Andreea Răhăianu* (X), *Mădălina Roșca* (IX), *Andrei Moraru* (X), coordonați cu măiestrie de *prof. Raluca Rotărescu*, precum și talentata elevă *Maria Manolescu* (VI), pregătită de *prof. Ion Marieta*, de la Școala Populară de Arte „Vespasian Lungu”.

Consultanții artistici ai festivalului au fost *prof. Gheorghe Antonescu* și *prof. Nicoleta Brânzia*, dascăli inspirați ai Liceului de Arte „Hariclea Darclee”.

În parteneriat cu Muzeul Brăilei „Carol I”, s-a organizat și Simpozionul Național „Dimensiunea sacră a iubirii în literatură și în artele plastice”, care a fost moderat de *conf. univ. dr. Zamfir Bălan*. La dezbatere, au participat cei patru invitați de onoare, Ana Blandiana, Romulus Rusan, Nicolae Băciuț, Dan C.

Festivalul „Ana Blandiana”, Brăila 2016.

Nicolae Băciuț, Ana Blandiana, Cristi Vasiliu, Gabriela Vasiliu, Cristina Vasiliu, Romulus Rusan

Mihăilescu, în prezența unui asemenea auditoriu avizat, format din profesori, artiști plastici, scriitori și elevi, au fost susținute și referate tematice de către: *dr. Alina Popescu* (Biblioteca Academiei Române), *prof. dr. Corneliu Goldu* (Colegiul Național „Vasile Alecsandri”, Galați), *prof. drd. Daniel Kițu* (Colegiul Național „Gheorghe Munteanu Murgoci”, Brăila), *prof. Camelia Budan* (Colegiul Național „Nicolae Bălcescu”), *pr. Adrian Portase* (Parohia Sfântul Dumitru), *prof. Valeriu Ostaș* (Liceul „Mihai Eminescu”). Dezbateră a fost animată de grupul Kalofonis, din Galați, care a prezentat un impresionant recital de muzică medievală.

Membrii echipei de management a festivalului, *prof. dr. Gabriela Vasiliu*, *prof. Carmen Scarlet*, *prof. Mihaela Habără*, *prof. Mihai Tuderașcu*, *prof. Florena Urse*, alături de gazdele afectuoase, *prof. Carmen Moise*, *prof. Camelia Pantazi*, *prof. Florinela Micu*, *prof. Cristina Oțelea*, *prof. Adelina Ciubotaru*, *prof. Luminița Mihălcescu*, *prof. Iuliana Pătrașcu*, *prof. Liliana Dragomir*, *prof. Ortansa Gavrilă*, mulțumesc invitaților de onoare, oficialităților, reprezentanților ISJ Brăila, tuturor participanților care au sacrificat timp și au manifestat dragoste de cultură, contribuind astfel, timp de trei zile, la împlinirea celei de a V-a ediții a Festivalului „Ana Blandiana”.

La finalul manifestărilor culturale FAB 2016, „*ne rămâne să sperăm că iubirea, care este combustibilul vieții și al artei, va fi mereu mai puternică decât ura, care este combustibilul istoriei și al morții*” (Ana Blandiana, Discursul „Autobiografie între două Europe”).

De la procesul literar Coșbuc la revista "Vatra"

Debutul, din păcate, a fost dublat de un alt eveniment care va dura nu mai puțin de zece ani, respectiv: „Începe procesul literar Coșbuc, deschis de obscurul poet și traducător Grigori N. Lazu. Acestuia i se alătură Anton Bacalbașa. Procesul continuă aproape zece ani, cu participarea lui Vlahuță, Evolveanu, Iorga, Gherea, ca apărători ai lui Coșbuc, printre dușmanii acestuia, alături de Lazu, numărându-se și Alexandru Macedonski” (p. 8)..”

Concret: în a doua jumătate a lunii august a aceluiași an 1893, apare la Iași filada *Adevărul asupra poeziilor d-lui Gh. Coșbuc*, semnată de grefierul judecătoresc N. Lazu, prin care Coșbuc este acuzat de că, măcar o parte din poeziile cuprinse în volum, sunt plagiate după creații din folclor. Afirmațiile grefierului declanșează respectivul proces literar care va dura aproape un deceniu. În această ordine de idei, D. Evolveanu are o intervenție în numele revistei *Convorbiri literare*, agreată de Maiorescu, precum și de scriitorii Alexandru Vlahuță și Nicolae Iorga, care iau, în cele din urmă, apărarea poetului, în timp ce, de la Berlin, filozoful și omul politic român, P. P. Negulescu, îi scrie lui Maiorescu, la *Convorbiri literare*: „M-a indignat în adevăr peste măsura infamia scandalului ce se face cu bietul Coșbuc. E un veninos asalt de pigmei în contra unui incontestabil talent literar...”

Ca un apendice la cele de mai înainte, mi se pare firesc și interesant să adaug aici că Macedonski, autorul cunoscutei și denigratoarei epigrame anti Eminescu (1883): „Un X, pretins poet, acum/S-a dus pe cel mai jalnic drum./L-aș plânge, dacă-n balamuc/Destinul său n-ar fi mai bun;/Căci până ieri a fost năuc/Și nu e azi decât nebun!”, a făcut parte, în cazul aceluși proces, din tabăra dușmanilor lui Coșbuc...

Oricum, marele poet năsăudean-ardelean, va rămâne în istoria literaturii române, și în calitate de redactor al uneia dintre cele mai importante reviste, de fapt fiind vorba

George Coșbuc și I. L. Caragiale

despre o publicație-simbol a revuisticii noastre literare de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Este vorba despre cunoscuta revistă bilunară *Vatra*, editată la București începând cu 1 ianuarie 1894, gândită ca un fel de *vlăstar* al *Daciei literare* și al *Tribunei* și va apărea doar în 44 de numere, de două ori pe lună, până în august 1896. Publicația, culturală și literară, de orientare pronunțat tradiționalistă, i-a avut ca directori pe I. Slavici, I.L. Caragiale și G. Coșbuc, apreciat deja ca scriitor, pentru că acumulase multă experiență în munca de redacție. Să avem în vedere că revista, deși se tipărea la București, scopul său clar era de a se adresa populației preponderent din Ardeal, ceea ce spune mult despre rolul și importanța în viața revistei a lui Coșbuc și Slavici. De altfel, un amănunt semnificativ sprijină cele de mai sus: editorul *Vetrei* nu era altul decât C. Sfetea, viitorul socru al lui George Coșbuc pe banii căruia era și tipărită revista... *Vatra*, subintitulată „Foaie ilustrată pentru familie”, dar, „Adevăratul conducător al *Vetrei* era G. Coșbuc.” (p. 8).

Se cuvine să menționez aici că: „La 1 iunie 1895, se căsători (Coșbuc, n. m. D. H.), cu Elena, sora editorului C. Sfetea, începând de aici încolo o viață pașnică, timidă, de cetitor și *compilator* (subl. D.H.) de toate, fără sistemă.” (G. Călinescu, *Istoria literaturii...*, p. 584). Despre același: „Se căsătorește, la București, cu Elena Sfetea; cununia religioasă are loc la Câmpina.” (G. Scridon – I. Domșa, *George Coșbuc*, Editura Academiei R. P. R. București, 1965, p. 8).

În paranteză fie spus, cel de-al doilea eveniment de importanță majoră în viața poetului, are loc în același an: la 11 august 1895, se naște la Craiova Alexandru Coșbuc, unicul fiu al poetului, mort în seara zilei de

26 august 1915 în urma unui accident de automobil la ieșirea din Tg.-Jiu spre Bălești-Turnu Severin ca urmare a ruperii barei de direcție, din cauza vitezei neadaptate. În legătură cu tragedia care l-a marcat profund pe poet, în volumul *Bilete de papagal* (1946), Tudor Arghezi notează: „De la un timp din George Coșbuc rămăsese o schemă palidă și fugară.”, iar în *Adevărul literar și artistic* (14 februarie 1937), găsim următoarea însemnare a lui Liviu Rebreanu: „Pierderea aceasta (...), i-a zdrobit orice încredere în viață.” Istoricii literari, comentatorii, analiștii și cercetătorii au ajuns la concluzia – firească de altfel, că moartea fiului său a avut consecințe clar nefaste, Coșbuc nemaireușind să-și revină la normalul său de viață și creație, până la sfârșitul zilelor, din acest punct de vedere trăirea și retrăirea tragiceii întâmplări ni-l aduce în minte pe Hașdeu, după moartea fiicei sale Iulia...

Închis paranteza.

...Din păcate, noua revistă, bilunară, a apărut doar în 44 de numere, cum spuneam, respectiv până în august 1896. De menționat este și un amănunt aproape simbolic-reprezentativ pentru rosturile lui Coșbuc la *Vatra*: Ioan Slavici, într-un fragment din *Amintirile* sale, menționează: „Când noi, Caragiale, Coșbuc și eu, am luat cu C. Sfetea, înțelegerea să publicăm *Vatra*, ne puneam nădejdea în Coșbuc, pe care-l știam înzestrat cu multe și mari destoinicții și totodată și muncitor. Editorul rămânea deci răzâmat numai în Coșbuc. Ne întâlneam, ce-i drept, adeseori ca să stăm de vorbă, dar acela care muncea era Coșbuc, numai el, și mai ales mulțumită ostentelilor lui a fost *Vatra* o revistă ilustrată care poate fi citită și azi cu plăcere”.

Este acesta un adevăr care nu poate fi contestat, nici măcar comentat, fiindcă, dintr-o privire ne dăm seama cum stăteau lucrurile având în vedere că năsăudeanul, pe lângă experiența redacțională, devenise cunoscut nu doar prin talent și hărnicie.

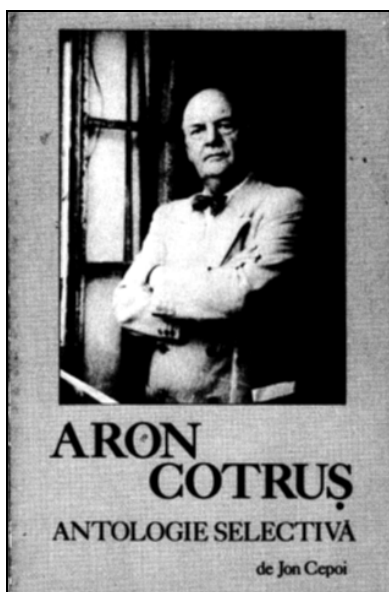
Ca urmare, după ce s-a stabilit colectivul de redacție, Coșbuc a devenit omul de bază dintre cei trei directori, Slavici-Caragiale-Coșbuc.

DUMITRU HURUBĂ

Restituiri

PENTRU O INTEGRALĂ ARON COTRUȘ

(1)

O viitoare editare integrală a operei poetice a lui Aron Cotruș nu poate să facă abstracție de cartea „Aron Cotruș, Antologie selectivă”, semnată de Jon Cepoi și apărută în 1988, la Humboldt State University din California. Este o piesă greu accesibilă atât românilor, cercetătorilor americani, cât și „americanilor” români din România, interesați de vastitatea și valoarea globalistă, universală deci, a poeziei cotrușiene elaborată cândva în țară și pe continentul american. Deși Jon Cepoi (1924-2016), inginer ultraspecializat în tehnicile secrete ale unor importante companii americane, a fost bine intenționat în editarea unor manuscrise ale poetului aflate în păstrarea sa, ediția din 1988 n-a scăpat de unele greșeli de lecțiune și omisiune, care se cer neapărat îndreptate, tocmai având în vedere o reeditare a operei poetului, în proximitate și posteritate. Din această perspectivă, dau aici o sumară listă a versurilor, poemelor aflate sub lupa lui Jon Cepoi, bine intenționat, cum spuneam, însă, evident, neobișnuit cu descifrarea, destul de dificilă, de altfel, a manuscriselor lui Cotruș, unele atinse de boala de care suferea poetul la bătrânețe, dar nelăsând condeiul din mână până la ultima clipă a vieții sale, stinsă într-un prestigios spital californian.

Însemnez aici, în ordinea paginilor din antologie, greșelile de lecțiune și de neînțelegere a versurilor scrise sub febră și inspirație vizionară.

Cartea lui J. Cepoi are următorul sumar: „Către cititori; Poezii inedite; Poezii omise în opere complete; Selecțiuni incluse și în opere complete (care?, Nota mea, MNR); Note biografice; Bibliografie.”

Cartea se deschide cu facsimilul poeziei „Dulce căprioară săgetată”, dedicată Victoriei. Transcrierea ei, în literă tipărită, comportă, din partea editorului, o abatere de la manuscrisul original.

Distihul al doilea trebuie citit astfel: „Cum am vrut să te urmez printre stejari și brazi,/ în prăpastie să nu cazi”.

În distihul 3, corect citește: „Peste fruntea-mi noaptea grea se lasă”. (pag. 62).

La pagina 64: „Lin se stinge ca de-un nor/ peste fața tuturor” și „Ins, de-acum al nimănui,/ Ia-ți toiagul și-anii dui/ pe drumul pustiului; pe-aspru drum al dusului și-apusului,/ pe urmele soarelui,/ pe urcușul Calvarului (...)/ Sub cojocul vântului/ cu crucea cuvântului;/ cu-alba tundră-a somnului”. (Țundră, îmbrăcăminte țărănească, nu tundră nordică!, cum transcrie Jon Cepoi!)

Pagina 75. Rotschild, nu Totchild! [Pagina 121 – figurează croșete de tristă amintire (...) ceea ce înseamnă că au fost escamotate versuri; de către poet? de către editor? Versul „Și se-ntind superbe pân’la mare/ Și pe Mureș, și pe Tisa, Și pe Olt/ Pân’la Dunăre (...) De ce această paranteză cu bucluc tocmai în țara libertății?]

Și un exemplu mai consistent, să zic de lecțiune, neconformă cu manuscrisul facsimilat alături, la pagina 129: Psalmul din urmă. „Parcă-al morții nour roșu din Răsărit/ peste trupu-mi obosit s’ar fi prăbușit,/ pe neașteptate,/ și peste clipele numărate// Singur, înfrânt/ Cu fruntea’n pământ/ Mă simțeam cu totul singur pe pământ/ Cu tine ca’n vis mereu/ La căpătâiul meu/ Bejenari de mână (aici cu sensul de verb, a mâna – N.m., M.N.R.)/ Ce se îngână/ Cu pustiul de mână/ A fost adeva El/ Ori fior de peste fire/ Ce cercetează orișicare/ În orele de veghe și cumpănă și-n tăcere?”

M.N. RUSU

PSALMUL BUJORILOR DE APUS

Cu robii Tăi, bujorii și sora mea urzică,
Vorbim aceeași limbă din vânj de chinovie;
E ora vesperină, fă lampa Ta mai mică,
Pe zid să nu se vadă ce mâna-Ți vrea să scrie!

Nu crezi că-i suferință, în jocu-Ți de-ndoială,
Așa ca-ndrăgostitul când cerul lui nu vine,
Să-mi jumuli calendarul, petală cu petală:
"Iubește... nu iubește, dar de nu-s Eu, pe cine?"

La fel de crud cu marea, același val în zdroabă,
Mereu, mereu, întruna, și fără încetare!
O fi din gelozie? Dar spre argila-mi slabă
Puteai grăi a munte, și-n slovă-altfel de soare.

Mai lasă-mi înflorirea, din ce-i al Tău și eu-s!

Traduc ce-au zis bujorii: "Să-L chemi Dominus meus!"

PSALM DE RUG NEMISTUIT

Duh, spiriduș, koholul subțire-n fir ca gândul,
Fu prins de cugetare sub litera arabă;
E foc, ce ochiul scapă, nu-l lănțui cu orândul,
Că-ascunde ca femeia - comoara sub podoabă.

Cei vechi credeau că focul în toate-și are firul.
E flacăra sau lobda, izvod spre dusul sperlei?
Vrei pildă de iubire? Ascultă trandafirul!
Cu-același spin se scrie și vâlvătaia perlei.

Când Rugul e-n văpaie, tu vrei în pumn cenușă?
Nemistuitul minții, dă-l inimii să-l zboare!
"Saul", mă strig, " cum ți-este lovitul în țepușă?
Tu nu-nțelegi Iubirii de ce lumina-I doare?"

În nor, vâltoare, geană, e foc înscris cu-osândă,
Că fulgerul nu-n paie se-ascunde pentru pândă.

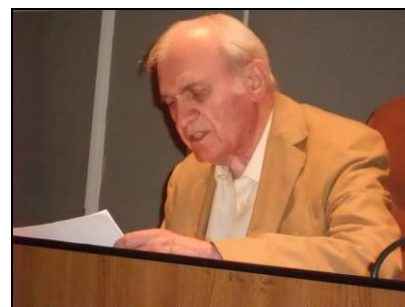
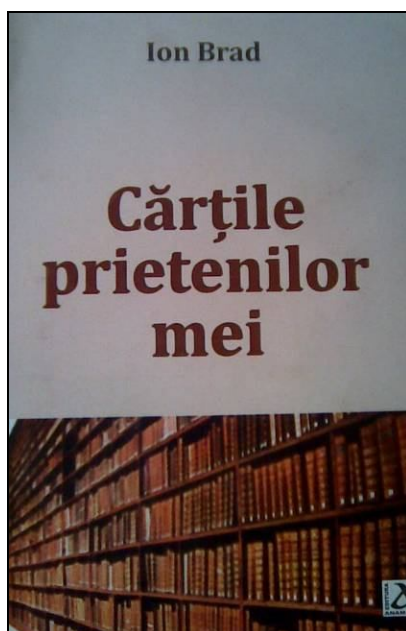
DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

ION BRAD ȘI PRACTICA SCRISULUI DE O VIAȚĂ

Pagini de eseistică literară, combinate cu o serie de evocări-portret, amintiri și alte numeroase comentarii critice, cele trei cărți publicate în ultimii doi ani de Ion Brad la Editura Anamarol din București (*Cărțile prietenilor mei*, 2014, *Alte cărți ale prietenilor mei*, vol. I - II, 2016) confirmă cu strălucire ideea că foiletonul critic, în fond un gen de exegeză practicat și astăzi cu un mare succes, rămâne prin excelență ramura supremă ce nu poate înflori în afara unui climat de civilizație și a unei depline note de supremă comprehensiune.

După mai bine de șase decenii de activitate literară impresionantă, desfășurată în iureșul atâtor evenimente pe care le-a traversat încă din primăvara anului 1953, când a fost numit secretar al Filialei din Cluj a Uniunii Scriitorilor, Ion Brad se păstrează și azi în limitele lucidității cărturarului fără odihnă, cu încrederea în cărți, în cultură și creație. Lipsit de prejudecăți, cinstind viața citind și scriind, optând pentru o perspectivă atotcuprinzătoare, Ion Brad își surprinde cititorii cu performanța de a fi și acum la peste 87 de ani ai săi, la curent cu tot ce reprezintă fapt de cultură. După cum e și firesc, o asemenea perspectivă a unghiului de evaluare și tonul dezinvolt în care se păstrează în toate reflecțiile și evocările sale nu pot fi asociate decât unui mod viu de a redimensiona din unghi afectiv consecințele unei legături permanente cu fenomenul literar. Fără să aibă pretenția criticului literar de profesie prin a analiza și defini structuri creatoare, Ion Brad preferă să dea prioritate unor aspecte preliminare mai spectaculoase, în măsură să stârnească și să întrețină interesul cititorului față de o serie de aspecte ale vieții literare, față de autori și opere. Metoda și orientările sale critice își dovedesc în multe privințe utilitatea, dezvăluind cel puțin un profil lăuntric întemeiat pe valori de sensibilitate și gust artistic. Citite din această perspectivă, mereu cu creionul în mână, reproducând fragmente edificatoare prin arta secretă a autorilor „de a amesteca armonios sufletul omului printre arome și culori, printre bucurii și tristeți, în retorici tradiționale și mereu înnoite.”

paginile volumului *Cărțile prietenilor mei* relevă interesul lui Ion Brad față de scrieri ale vechilor colegi de literatură clujeni, începând cu A. E. Baconsky, Mircea Zăciu, Aurel Gurghianu, Dumitru Micu, Victor Felea și Aurel Rău, la acesta din urmă fiind apreciate virtuțile creatoare și vasta lui cultură, cu deosebire în eseistică și traduceri, lista acestor scriitori din redacția *Almanahului literar*, prima revistă românească din Ardealul eliberat după sfârșitul celui de al doilea Război Mondial, fiind continuată cu o serie de alte diverse însemnări despre cărturari, diplomați, oameni de știință și scriitori ardeleni din toate timpurile, de la Timotei Cipariu, „blăjeanul cel mai blăjean”, Ion Agârbiceanu, acel strălucit „Părinte al literaturii române”, Lucian Blaga, Emil Isac, Ion Horia, Ion Dodu Bălan, „critic literar plin de inspirație și energie creatoare”, Augustin Buzura („unul dintre cei mai înzestrați și prestigioși scriitori români contemporani”), Ion Vlad, Mircea Tomuș, surprins cu precădere ca prozator prin ciclul de romane *Aripile demonului*, dar și ca istoric și critic literar. Întâlnim, de asemenea, interesante evocări și consemnări despre opera și personalitatea scriitorilor Mircea Popa, apreciat drept „un excelent comparatist”, Constantin Cubleșean, „un alt mare literat al Clujului”, Ioan Adam („lucid și ponderat, suferind de boala cititului”), Horia Bădescu, un poet „impregnat de marea cultură a lumii”, dar și model al ideii de „diplomație culturală”, Teofil

Răchițeanu, Ion Buzași („cel mai important cărturar al Blajului de azi”), Ion Moldovan, Teodor Ardelean („unul dintre cărturarii cei mai activi ai Maramureșului și întregului Ardeal”), Irina Petraș („neobosit și foarte cultivat spirit creator, o conștiință lucidă și tandră a literelor române”), Petru Poantă, „unul dintre cei mai prestigioși critici și istorici literari clujeni”, Nicolae Băciuț, Doina și Ilie Rad, Ion Cristofor, Dorel Vișan, Lazăr Lădăriu, Aurel Pantea, mulți dintre ei reprezentanți prestigioși ai grupării literare de la revista studentească clujeană „Echinoc”. La o privire ceva mai atentă, observăm că, în realitate, aceste judecăți sunt drepte și directe, chiar dacă accentele critice și admirative nu sunt întotdeauna egal distribuite. Comentariile care îi vizează pe mulți dintre acești scriitori, mai mult sau mai puțin cunoscuți publicului larg, din spațiul literar românesc sau basarabean, poeți, prozatori, dramaturgi, critici și istorici literari, asemenea lui Fănuș Neagu, Adrian Păunescu, Eugen Simion, Zenovie Cărlugea, Angela Martin, Horia Zilieru, Dan Mircea Cipariu, Daniel Corbu, Nicolae Dabija, Grigore Ilisei, Lazăr Lădăriu, Radu Brateș, Sorin Bocioacă, Valeriu Birlan, Marcela Ciortea, Maria Cordoneanu, Anatol Covali, Monica Grosu, Ion Lazu, sunt plasate sub semnul unor veritabile argumente venite dintr-o sinceră și netrucată solidaritate și prietenie literară, după cum o pot sugera atât de frumos până și titlurile propuse celor trei volume, fanatismul și spiritul de grup partizan, din păcate atât de prezente încă în viața literară, fiind înlocuite aici cu opțiunea pentru o lume morală stăpânită de echilibru și urbanitate.

Năucitor de extinse sub aspectul cuprinderii, disponibilității și al pasiunii intelectuale se prezintă și însemnările de lectură și evocările din *Alte cărți ale prietenilor mei*, volumele I – II, fiindu-ne destul de ușor să →

MARIN IANCU

descoperim și aici același interes față de aspectele largi ale vieții literare și culturale, cu opinii formulate într-o deplină libertate de exprimare, cu spontaneitate și cu o incontestabilă bonomie digresivă.

Sunt de reținut impresiile și părerile despre creația lirică a celor mai importanți scriitori ai ultimei jumătăți de secol, scriitori de toate vârstele, de la poeți de talia lui Ioan Alexandru, socotit, pe bună dreptate, „un exponent sensibil cultivat al marilor tradiții ale poeziei românești, cu precădere ardelenesti (Coșbuc, Goga, Cotruș, Mihai Beniuc), iluminate de un autentic patriotism”, Radu Cârneli, Nicolae Cabel, Nicolae Dan Frunteală, Toma George Maiorescu, Theodor Răpan, la prozatorii D. R. Popescu, Dumitru Popescu, Viorel Știrbu, Eugen Uricariu, Constantin Stoiciu, eseistul Ion Brad reușind să confirme credința vie în literatură, în general, și cu deosebire în poezie, cunoscut fiind faptul că, în ciuda performanțelor sale ca prozator și memorialist, voința sa de împlinire s-a exercitat în primul rând ca poet, ceea ce de la sine ar putea ilustra ideea că scriitorului de cultură, cu erudiție poetică nu-i poate scăpa nimic în acest sens.

Nu lipsesc de aici nici opiniile asupra volumelor de critică și istorie, de memorialistică sau de impresii de călătorie aparținând lui Al. Cistelean, Theodor Codreanu, Victor Crăciun, Constantin Cubleşean, Liviu Grăsoiu, Sultana Craia, Gheorghe Buluță, Constantin Coroiu, Dan Mănuță, Rodica Lăzărescu, Nicolae Mareș, Dumitru Micu, Mircea Muthu, Adrian Dinu Rachieru, Florentin Popescu sau Valeriu Râpeanu. De reținut tonul stăpânit de o anumită seducție, care imprimă în cele din urmă lungului șir de idei nuanța unei depline sincerități și bucurii a afirmării și susținerii unor valori cu adevărat autentice.

Ideile se articulează de pe pozițiile unui creator valoros, stăpânit de o curiozitate mistuitoare, implicând o captivantă agilitate spirituală, pentru ca în altă parte apartenența la o generație ajunsă la vârsta rememorărilor și reevaluărilor să imprime scrisului lui Ion Brad o dimensiune documentară și reflexivă cu mult mai pline și revelatoare, orgoliul moral de creator fiind mereu confruntat cu propriile îndoieli și zădărnicii.

Plasate sub titlul *Prietenii mei despre mine*, paginile din ultima secțiune a celui de al doilea volum din *Alte cărți ale prietenilor mei* sunt în măsură să impună prin aprecierile critice imaginea definitivă a omului de litere Ion Brad, un scriitor eminent „total”, cu toată prodigioasa sa prezență în viața literară ca poet, romancier, nuvelist, dramaturg, memorialist de excepție, traducător, eseist și publicist literar. Sunt reproduse în acest sens doar o parte dintre opiniile unor critici literari cunoscuți, publiciști consacrați, universitari, oameni de cultură, scriitori de toate felurile, precum Eugen Simion, Dumitru Micu, Mircea Popa, Valeriu Râpeanu, C. Stănescu, Răzvan Voncu, Dan Mănuță, Ion Dodu Bălan, Zenovie Cărlugea, Horia Bădescu, Onufrie Vințeler, Ion Buzăși, Nicolae Dragoș, Răzvan Voncu, Doina Sălăjan Neagu Udriou, Titus Vișeu și mulți alții, colegi de generație, admiratori ai operei celui care și-a petrecut întreaga viață printre cărți.

Printre multe altele, efectul definitiv al acestor trei volume de amintiri și comentarii, evocări și observații critice totalizând în anamblu un prețios tablou al ultimilor ani de literatură, ar putea fi identificat într-un anume tip de reducere la conștiință, Ion Brad reușind să descopere resortul fenomenului cultural, în direcția unor opinii cu amplă rezonanță actuală, favorabile unei deschideri spre un climat prielnic actului cultural, pentru cordialitate și o formă complexă de abordare.

*

ne rezervăm inevitabilul
soarele ăsta ne merită
el pe unde ce schimbă
din față femeie din profil bărbat

nebuie de la ce să se întâmple
de cine să rădă cârțițele
fețe la rece nebisericite
mai nimeni nici bătrânii

*

vileagul sfor pre hrean pe pic
dodii nu ghicitori apoi Pann
și cine mai repede șezu
fîridărie fierbințind

la curățat porumb vedete
de-nvățam toți tot copiii
de unde binefacerea brăie
treaba cui pe-o Ganga

*

ăl cu căciulă silvinonagen
pascum bătrănet net
trampant covurlui urlu
mai vedea Crețe Șolcan

de-ți spuneai la-ntors force
stai de vorbă n-ai de cioară
exces cadența numeai
mâine tot pe-aici if

*

uite-mi mai rămase întorsul
multă plată având în ceruri
atâta soare după atâta ceață
ce-a mai rămas din zi începi

verzi sălcuțe rari trenari
biserica plină lumânări topinde
topic după ceva utopic
restul nicio issue prim pauz

*

pe așteptate seara de-o apropiu
rămânere peste agon self
ca o plinire de la țară vastă
vezi că se stă masivo comp

dată și mut card nu denom
mă lăsași nu erai p-aci yet
avem profilul bonsanct
n-am cunoscut-o pridiidire

GEORGE ANCA

Vatra veche dialog

Prof. Dr. Anca Sîrghie

Anca Sîrghie

Despre cărți, reviste și româno-americiani...

(I)

Sebastian Doreanu (S.D.): *Stimată doamnă Anca Sîrghie, bine ați revenit în Colorado, statul de care vă leagă atâtea fire nevăzute. Pentru că astăzi, în cadrul Cenaclului literar românesc "Mircea Eliade" din Denver, unde v-am avut ca oaspete, am abordat câteva subiecte legate de viața culturală a românilor din Lumea Nouă, profit de ocazie pentru a continua discuția noastră. De data aceasta mai relaxați, la o șuetă. Iată un concept pe cale de dispariție, șueta. Doresc să vă propun o discuția liberă, mizând pe plăcerea schimbului de idei. Pentru că am aflat de vizitele domniei voastre din anii trecuți în Statele Unite ale Americii, în Canada și pentru că ați devenit un adevărat scriitor transcontinental, vă rog să ne povestiți cum ați fost primită în mijlocul altor comunități românești și ce părere aveți despre activitatea lor culturală.*

Anca Sîrghie (A.S.): Vreau să încep prin a mărturisi că mă simt o privilegiată pentru cât am reușit în ultimii 15 ani să călătoresc și să străbat continentul american, de la un ocean la altul. Nu am visat vreodată să ajung la o asemenea împlinire, dar stabilirea celor doi fii ai mei, care sunt ingineri, având și doctorat, în Statele Unite, a făcut-o posibilă. Pe coasta de est, datorită faptului că băiatul cel mic, Sabin, locuiește lângă Detroit, am ajuns la Cleveland și la Chicago, chiar la Winona în Minnesota, unde trăiesc niște veri primari ai

mei. Am fost de câteva ori invitată la New York, pentru a prezenta comunicări științifice pe teme literare, la Institutul Cultural Român sau la Consulatul României. În ianuarie 2007, am participat la primul simpozion dedicat oficial lui Mihai Eminescu la Universitatea Harvard. În Canada, am avut dese popasuri la Windsor, la Câmpul Românesc de lângă Hamilton, la Toronto și la Montreal. Fiul meu cel mare, Răzvan, la rândul său, ca să-mi scoată oboseala anului universitar tocmai terminat, mi-a făcut bucuria unor excelente excursii de relaxare, fie în sudul Statelor Unite, în Florida și Insulele Canare, la Marele Canion sau poposind în Las Vegas. Iar în partea de vest, la Denver, unde el locuiește împreună cu soția, profesoara Simona Sîrghie, care și ea este director alături de dumneata la Cenaclul "Mircea Eliade". Am încheiat în California periplul de la Atlantic la Pacific. Sunt, așadar, o mamă răsfățată... Acum este posibil să răspund la întrebarea pusă, căci de fiecare dată am fost primită cu deferență și am fost plăcut surprinsă de activitatea culturală românească din aceste locuri, chiar dacă ea nu a fost pretutindeni la fel de bogată, pe cât mi-aș fi dorit. Vom vorbi despre cenacluri literare, care prin chiar principiul lor de funcționare păstrează o structură stabilă și constantă a unui grup restrâns de 20-30 de scriitori și iubitori ai literaturii. Dar important este că participanții la reuniunile literare prezintă o anumită omogenitate ca nivel de cultură, ca orizont al pasiunilor pentru cărți, reviste și chiar

Melania Cuc, Zbor

realizări cinematografice, dar și pentru muzică, pictură, balet etc. Sunt, așadar, oameni de o certă deschidere spirituală și cu sensibilitate estetică, foarte plăcuți ca parteneri de dialog cultural. Fără să fiu prozaică, vă mărturisesc că atunci când o reuniune literară este programată în prelungirea unei alte activități, fie o slujbă religioasă ori un ospăț la care românii vin cu mare entuziasm pentru meniul tradițional, pe care nu-l pot avea între americani, eu încep să mă simt confortabil numai după ce pleacă toți cei dezinteresați de literatură. Se face totdeauna un fel de selecție naturală și când încep o conferință știu că sunt în sală numai cei cu adevărat interesați de temele anunțate pe afiș. Cartea care era o noutate anul trecut, *Lucian Blaga și ultima lui muză*, tocmai ieșită proaspăt de sub tipar, doar câteva ore înainte de plecarea mea din România, a avut prima lansare la dumneavoastră, la Cenaclul "Mircea Eliade" din Colorado, dacă îmi amintesc bine la 5 aprilie 2015. Al doilea popas a fost în California. Împreună cu nora mea, Simona Sîrghie, care a reprezentat acolo cenaclul din Denver, dovedind un entuziasm și o putere de convingere de-a dreptul impresionante, am luat legătura cu un cenaclu de la Casa Română de lângă San Francisco, unde am găsit oameni deschiși, dornici să citească literatură de bună calitate, cu toate că mulți dintre ei erau de alte profesii, în special ingineri. Am ținut o conferință dedicată lui Mihai Eminescu, Lucian Blaga și Radu Stanca, mergând pe filonul genialității și suferinței lor, reflectate în biografia și în opera fiecăruia dintre ei. Participanții au lecturat cu bucurie din versurile pe care le-am oferit noi acolo și au ascultat cu interes prezentarea făcută cărții mele de istoricul Gheorghe Naghi. Nu sunt în California mulți conaționali interesați de literatura noastră de acasă, într-adevăr, dar sunt sigură că cei pe care i-am întâlnit la evenimentul din 19 aprilie 2015 pot face multe pentru cultura românească din această parte de lume.

S.D.: De ce păreți dezamăgită, din moment ce lansarea cărții și conferința dumneavoastră au fost bine primite?

A.S.: Vă dau cazul concret și simptomatic pentru cangrena care amenință viitorul culturii noastre →

SEBASTIAN DOREANU

acolo, dacă luăm în considerație trecerea de la prima generație a românilor imigranți la cea de-a doua și următoarele, deci generațiile copiilor și nepoților născuți în America, unde sunt școlarizați în limba engleză și pierd legătura cu țara-mamă. Cu ocazia evenimentului menționat, am aflat de la una dintre participante că în aceea mirifică zonă californiană locuiește un nepot al lui Lucian Blaga. Imediat întrebarea mea a fost ce au făcut în anii precedenți în luna mai (luna în care s-a născut poetul din Lancrăm, decedat tot în luna florilor), dacă au organizat niște reuniuni Blaga, să profite de prezența nepotului în mijlocul lor. Mi-au mărturisit că au avut într-adevăr o prezentare Blaga în... 2002. Iată, a trecut de atunci aproape un deceniu și jumătate fără să mai organizeze nimic pe o asemenea temă majoră și foarte ofertantă. Părea mea este că deși există un centru prestigios, Casa Română, conaționalii noștri nu au omul potrivit care să-i adune, așa cum reușiți voi la Denver, deși acolo există la unii români interesul, deschiderea pentru literatură, pentru arte, pentru cultură.

S.D.: *Ce instituție apreciați domnia voastră că ar fi chemată să stimuleze în America interesul pentru valorile naționale ale românilor?*

A.S.: În niciun caz statului american, cu instituțiile sale, nu îi revine o asemenea responsabilitate. Se știe că locul unde în diaspora se pot întâlni românii este biserica, indiferent de confesiune. Biserica asigură busola spirituală a credincioșilor, ea fiind și polul de atracție, cadrul propice contactului social. La Casa Română, Octavian Mahler, preotul paroh al bisericii, a comentat că exact o zi înainte de conferința mea, românii ortodocși avuseseră un picnic, la care, cum se întâmplă de obicei, o familie binevoitoare și mai înstărită oferise mâncarea servită, iar din donațiile credincioșilor biserica putea să acopere o bună parte din cheltuieli, căci statul american nu asigură financiar instituțiile religioase, dacă am înțeles eu corect. Ca atare, românii se simt bine să mănânce ca acasă și donează la picnic cu generozitate sume importante. Numai la acel picnic s-au strâns pentru biserică 20.000 \$, ceea ce este o sumă cu totul semnificativă. Pericolul este ca în străinătate, mai mult ca în țară,

Simona Sîrghie și Sebastian Dooreanu înmânează Diploma de Excelență din partea Cenaclului Mircea Eliade doamnei Anca Sîrghie

românii să trăiască perpetuând greșeala că, dincolo de mâncat și băut bine, nu mai trebuie făcut nimic și pentru hrana sufletului, pentru a-și îmbogăți mintea. Or, mulți români au plecat din țară la maturitate, iar în America nu cunosc suficient nici limba și nici nu au timp, muncind din greu, să se inițieze în arta țării de adopție. De aceea, este esențială menținerea legăturii lor cu arta și cultura patriei noastre. Tinerii generațiilor a doua și a treia, care s-au născut și se formează direct în America au o situație mai complicată în raportul lor cu țara-mamă, depinzând de orientarea fiecărei familii. Dar nu aceasta este tema dialogului nostru de acum, deși merită să devină subiectul unei alte taclale, pentru că, din câte mi-a fost dat să observ, pe plan cultural, americanii nu știu să facă punte peste Atlantic, uneori nefiind interesați nici măcar de statul lor vecin...

S.D.: *În ultimul an de periplu pe continentul nord american, vizitând multe comunități și participând la diferite evenimente culturale, nu neapărat românești, cu ce impresii ați rămas?*

A.S.: Exact acum un an, la mijloc de lună mai, am ajuns la Universitatea din Kalamazoo, Michigan, unde se organizează de cinci decenii un Congres Internațional de Istorie Medievală. Participau acolo 3000 de istorici medievaliști, sosiți de la universități din toată lumea, primiți în 567 secțiuni de comunicări. Cu mulți ani în urmă, istoricul Lucian Roșu, fost profesor acolo, și teologul Dan Alexe au făcut posibilă participarea românească anuală la acest congres, activitate continuată în zilele noastre de soția profesorului Roșu și de părintele profesor Theodor Damian de

la Metropolitan College New York prin Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă pe care-l conduce. Uneori, vreau să-ți atrag atenția, nu numai instituțiile, ci și oamenii, chiar unii solitari în inițiativele lor culturale, devin puncte de reper pe harta culturală româno - americană. Astfel am cunoscut, tot în Michigan, un ziarist, pe Mihai Gheorghiu, interesant ca personalitate, având șansa de a deveni chiar el personaj de roman, după câte suferințe i-a fost dat să îndure, un bun jurnalist, dornic să se etaleze și în poezie sau proză. Mie mi-a plăcut îndeosebi ce a scris în volumul său de articole *Anamneza eului meu*, unde aruncă o privire obiectivă asupra problemelor cu care se confruntă România de astăzi, o privire din afară, care lipsește, uneori, celor din țară. Cea mai importantă realizare a lui consider că este publicația "Lumea Românească", scoasă de dânsul pe cont propriu și unde în cursul ultimului an am publicat 14 articole, ceea ce nu este deloc puțin.

S.D.: *Oare numai în Statele Unite v-au atras atenția societățile culturale la care ați fost invitată?*

A.S.: Nicidecum. Așa cum vă menționasem deja, am trecut peste graniță, din statul Michigan în Canada, la Windsor, unde există de foarte mulți ani Societatea Culturală "Graiul Românesc", activă din 1929, avându-și povestea ei, care și-ar merita interesul unui cercetător, așa cum ești dumneata ca istoric, domnule Doreanu. Președintă la "Graiul" este acum doamna Emilia Matei. Se organizează acolo evenimente frumoase, se sărbătorește Ziua Națională a României, revelionul și mărțișorul, au diverse întreceri sportive. Bineînțeles că în răstimpuri au și activități culturale bogate, inclusiv lansări ale unor cărți. Pentru că am răspuns de multe ori la asemenea invitații, m-au declarat membru de onoare al Societății Culturale "Graiul Românesc", și, sincer vorbind, am fost foarte emoționată de entuziasmul lor. Eu le urmăresc de peste un deceniu activitatea și văd acolo un real reviriment. Vorbind de Canada, nu pot să nu amintesc de anuală întâlnire de la Câmpul Românesc de lângă Hamilton, unde Săptămâna Internațională a Culturii Române este poate cel mai semnificativ eveniment tradițional al diasporei românilor canadieni. Am participat de trei ori până acum și îmi doresc →

neapărat ca și anul acesta între 11 și 17 iulie 2016 să mă aflu alături de alți compatrioți care vin din toate "colțurile românității", atât din țară, cât și din America sau Canada, unii chiar din diferite țări europene unde locuiesc în prezent. Sper ca această Săptămână Internațională a Culturii Românilor să cunoască la rândul ei o redresare. În trecut erau mulți participanți, sosiți pentru trei săptămâni, veniți cu corturi și rulote. Ei ocupau spațiul magnific al acestui câmp, o adevărată oază de românism unde lumea venea cu un entuziasm deosebit. Acest entuziasm nu mai există astăzi, la noul val de imigranți, ca manifestare populară. Cei care vin acum la acest eveniment, ajuns la a 49-a ediție, sunt în special oameni preocupați de cultură și trebuie să recunoaștem că aceștia nu sunt foarte mulți.

Se discută teme interesante, subiecte foarte importante pentru destinul nostru ca națiune, sunt abordate teme literare, istorice, de politică.

Desigur că sunt și manifestări artistice, care încheie în fiecare seară sesiunea de conferințe.

Pentru anul acesta este anunțată prezența tenorului Costel Busuioc, a poetei Paula Romanescu. Vor veni, ca de obicei, veteranii Cenaclului "Observatorul" de la Toronto, coordonat de Puiu Popescu, directorul ziarului omonim, cu o corală minunată, cum rar întâlnim în diaspora românească din America.

Aperez foarte mult o asemenea formă de activitate artistică, întrucât e foarte greu să strângi oamenii, să-i aduci din toate părțile să cânte seară de seară la repetiții.

La fel ca în fiecare an, o așteptăm pe solista Lia Lungu, care vine de la New York sau din țară, pe unde o poartă activitatea artistică, să ne încante cu repertoriul ei folcloric. Vin cineaști, care ne oferă filme documentare de mare impact spiritual și sufletesc.

La ediția 49-a voi aduce și eu două pelicule de filme documentare.

S.D.: *Ce alte cenacluri v-au mai atras atenția în America?*

A.S.: Stadiul de evoluție al cenaclurilor depinde hotărâtor de oamenii care le frecventează.

Trebuie să mă întorc în Statele Unite, la Cleveland, să vă menționez un cenaclu format anul trecut, "Cafeneaua Literară", o idee nouă a poetului Mircea Ștefan și care înțeleg

că este într-o evoluție promițătoare. Tot la Cleveland, am avut conferințe la Catedrala Sfânta Maria, care este prima parohie românească pe harta Americii, unde astăzi păstorește preotul dr. Remus Grama. S-a anunțat pentru anul acesta la mijloc de lună mai un simpozion științific, inițiat de un preot greco-catolic, preocupat în deosebi de soarta bisericilor în România comunistă.

Comunicările vor fi pe teme de istorie, credință religioasă în epoca noastră, dar vor fi ilustrate și tragediile îndurate în perioada stalinistă și a socialismului românesc de oameni temerari care nu au renunțat la ideile lor sub presiunea politicului.

S.D.: *Știu că cei din cenaclul lui Mircea Ștefan, (un prieten drag al meu, un poet pe care sper să-l revăd la Câmpul Românesc) aveau în proiect să-l omagieze pe Aron Cotruș, marele bard al Ardealului, de la a cărui naștere s-au împlinit în ianuarie 125 de ani, iar în noiembrie 2016, se vor împlini 55 de la trecerea lui la cele veșnice. Puțini români americani știu că poetul Aron Cotruș a fost îngropat în Cimitirul Sfânta Cruce (Holy Cross Cemetery) din Cleveland.*

A.S.: Așa este. De fiecare dată când ajung în Cleveland, și a dat Dumnezeu să ajung anual, mă opresc și mă aplec cu pioșenie la mormântul lui Aron Cotruș. Poetul este originar din zona Sibiului, iar cei din satul lui, din Hașag, proiectează să-i mute mormântul în satul în care tatăl poetului a fost preot. Ar fi un gest creștinesc, ca Aron Cotruș să-și odihnească oasele în țara lui pe care a cântat-o în versuri nemuritoare, nu în pământ străin, mai ales că a fost o pură întâmplare ca el să moară la Cleveland. Din păcate, demersurile oficiale sunt foarte greoaie, iar o soluționare pozitivă a acestei solicitări nu se întrevede prea curând.

Sebastian Doreanu prezintă cartea Ancăi Sîrghie despre Radu Stanca. Amintiri și evocări în evantai

*Prof. dr. Anca Sîrghie este cadru didactic la Universitatea Alma Mater din Sibiu, scriitor, publicist, om de cultură de o largă deschidere intelectuală. De-a lungul timpului a publicat, pe lângă cursuri universitare, numeroase cărți, atât ca autor unic dar și în colaborare. Printre ele, amintim următoarele titluri: **Radu Stanca și obsesia Thaliei. Ipostazele omului de teatru. Studiu monografic**, Ediția a II-a, Casa de Presă și Editură Tribuna, Sibiu, 1996, 212 p.; **Memorandistul Miron Cristea și epoca sa. Culegere de studii**, Casa de Presă și Editură Tribuna, Sibiu, 1996, 218 p. Ediția a II-a, Editura Technomedia, 2011; **Învățământul universitar biblioteconomic din Sibiu la 15 ani**, Ed. Technomedia, Sibiu, 2006 ; **Lucian Blaga și ultima lui muză**, Ed. Technomedia, Sibiu, 2015, 345 p.; **Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai**, Ed. Technomedia, Sibiu, 2016, 462 p.; **Întâlnire pe calea undelor. Interviu radiofonice despre scriitorii români 2002 - 2008** (în colaborare cu Alexandru Brașovean) Ed. Technomedia, 2008, 264 p.; **Limba și literatura romană - Scrierea argumentativă. Scrierea reflexivă. Scrierea imaginativă**, Editura Gabriel, 2009.*

*De asemenea, a editat și îngrijit apariția următoarelor volume: **Nicolae Cristea. File de memorialistică. Jurnal**, Casa de Presă și Editură Tribuna, Sibiu, 1998; **Radu Stanca. Dăltuirii** (împreună cu Marin Diaconu) Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2012; **Aurel Cioran. Fratele fiului risipitor** (împreună cu Marin Diaconu) Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2012; **Radu Stanca. Profil spiritual** (împreună cu Marin Diaconu) Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2015.*

*Este redactor al revistei **Lumina slovei scrise**, editată de Univeristatea Alma Mater din Sibiu și a publicat, de-a lungul anilor, peste 400 de articole în diferite reviste din țară dar și din diaspora românească. Ca un omagiu pentru întreaga activitate a domniei sale, din partea **Cenaclului Mircea Eliade** din Colorado, am oferit doamnei Anca Sîrghie o **Diplomă de Excelență** "pentru activitatea neobosită de promovare a valorilor românești în Lumea Nouă (America și Canada) și pentru înalta ținută academică a lucrărilor publicate de-a lungul vremii."*

Vatra veche dialog

Constantin Gaidric
„Copacii mor în picioare”

(I)

- **Un reper de profesionalism, o figură luminosă, un om al echilibrului, devotat, sofisticat, galant, educat, uneori însingurat... sunt doar câteva trăsături pe care le aveți. Dumneavoastră cum v-ați descrie, stimate Domnule Profesor?**

- Din calificativele ce mi le atribuiți consider mai apropiate de original om al echilibrului (numai în unele cazuri), devotat, uneori însingurat... Dar și pedant (o calitate nu prea agreată de colegi).

- **Puțină istorie personală, vă rog! Amintiri din copilărie. Amintiri din adolescență.**

- Un singur copil într-o familie de țărani care citeau ziare, dacă vreun vecin, fiind la Bălți, cumpăra și ruga să i se citească, ca să știe dacă nu se va începe iar război. Cărți erau doar câteva și acelea departe de interesele lor. Am fost un copil destul de bolnăvicios, retras, care a fost înscris la școală deoarece o sală de clasă se afla chiar în casa noastră. Când părinții plecau, eram lăsat pe seama învățătoarei și răspundeam la întrebări când altcineva nu știa răspunsul. La un control, în primăvara anului 1948, inspectorul o întrebă pe dna Obadă, învățătoarea, de ce nu-l lasă pe micuțul din banca întâia, care tot timpul ridică mâna, să răspundă. A fost nevoită să mă ridice să răspund, iar în registru a apărut numele meu. Probabil s-a temut doamna învățătoare să spună că încă nu eram elev.

Am citit mult. Spre regret, numai ce era în biblioteca satească și cea a școlii. Cine selecta acele cărți nu știu. Acum îmi dau seama cât de departe era fondul de carte, de ce ar fi fost necesar. Eram privilegiat: aveam acces liber la rafturi, mi se permitea să aleg 4-5 cărți. Au fost tentative din partea unor profesori să mă înscrie la

corul școlii. Cu greu am fost scutit de aceasta, în schimbul participării la ansamblul de dansuri cu care am ajuns să evoluăm și la festivalul republican în 1957, la care se făcea o selecție pentru Festivalul mondial al tineretului și studenților de la Moscova. Ansamblul nostru nu a trecut filtrul. În anul cinci al facultății, după sesiunea de iarnă, am fost trimiși în școlile care nu aveau profesori de matematică. În satul Milești, raionul Nisporeni, unde am fost trimis, profesorul de muncă era cel ce predă matematica. După o săptămână de așteptare în Nisporeni am ajuns la destinație (venise cu un tractor cineva de la gospodăria agricolă din Milești, deoarece drumurile erau desfundate și alte mijloace de transport nu reușeau să circule). Până am reușit să găsec o gazdă, o săptămână am dormit în cancelarie. Eram cu 2-3 ani mai în vârstă decât elevii clasei a zecea. Acum mă mir cum de am reușit să stabilesc relațiile ce mi-au permis să duc sarcina cu succes.

- **Practic, v-ați născut și v-ați format în perioada “socialismului dezvoltat”, când grafia latină a fost interzisă. Am avut bucuria să descopăr atașamentul față de valorile românești. Cum ați descrie cei 47 de ani din viața dumneavoastră până când a apărut prima publicație scrisă în limba română cu grafie latină? Cât de greu a fost să vă adaptați?**

- Primele cărți citite și manualele au fost cu grafie chirilică, însă am avut de la un unchi al mamei vreo 4 cărți cu grafie latină. Îmi amintesc de romanul *Ben-Hur*, o istorie a creștinismului (autorul Lew Wallace), pe care l-am recitat iarna aceasta, *Război și pace*, de L. Tolstoi, o carte despre preocupările de fenomene paranormale ale unui vestit fizician și chimist englez William Crookes și o nuvelă în versuri (nu știu nici autorii, nici denumirile, deoarece nu avea primele pagini) despre un oarecare Ion Săracul. Vă dați seama cât de potrivită lectură era pentru un copil de 8-9 ani...

Peste mulți ani am început să-mi colectez o bibliotecă în română, din cărți procurate de la librăria „Drujba” din Moscova, unde vânau cărți românești cei ce făceau studii în metropolă. Erau foarte ieftine și ne puteam permite chiar cu bursele noastre. În perioada 1965-1966, m-am abonat,

fiind în Moscova, la ziare editate la București. Revenind la Chișinău, mă abonasem la săptămânalul *Literatura și Arta*, însă nu aveam răbdarea să ajung acasă și făceam coadă la chioșc, să-l citim cu colegii de dimineață.

- **Mi se pare că nimeni din cei ce au ținut o carte în mână, nu au avut nevoie de o adaptare specială la grafia latină. Sper că nu greșesc.**

- S-a scris și s-a vorbit mult despre perioada renașterii naționale. De firea mea nu sunt revoluționar. Nu ies la tribună, considerând că, dacă persoana își face datoria conștiincios, acest fapt este un argument mai de valoare. Și totuși, am participat și la mitinguri și la Marea Adunare Națională din 27 august, la care s-a votat Declarația de Independență.

Întrebați de atașamentul față de valorile românești. Cred că în primul rând ar fi cazul de vorbit de valori general umane. Și să nu vă mire afirmația că în Uniunea Sovietică am avut norocul să avem acces la valorile literare universale. S-au tradus în rusă cei mai mari scriitori occidentali (excepție cei contemporani, ce în mod direct nu agreau ideologia promovată). Și toate cărțile erau accesibile ca preț. Se citea, se discuta. Practic, în fiecare locuință erau cărți, mai ales când editurile din Chișinău au purces la editarea a câte 100-200 de mii de exemplare ale celor mai solicitați autori. Și la Chișinău o perioadă mică de timp se găseau cărți ale autorilor români, dar mai mult traduceri, însă foarte repede a dispărut această posibilitate. O cunoștință, șef de secție la departamentul comerț cu cărți, îmi spunea cum baloturi nedespachetate erau returnate cu motivația „la Chișinău nu se solicită decât albumele de artă în limba română”.

- **După terminarea studiilor liceale ce v-a determinat să vă înscrieți la Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți!? Ce eminenți dascăli v-au marcat parcursul inițial?**

- În școala medie (licee nu erau în URSS) eram pasionat nu numai de matematică, dar și de chimie. Știm cu toții ce influență are un profesor erudit, pasionat de disciplina ce o predă. Iar profesorul de chimie, dl. Jamba, m-a sfătuit să mă înscriu la Facultatea de Chimie a Universității din Chișinău. Nu știu, dacă am fi discutat acum, în caz de îmi acceptau actele. →

DANIELA GÎFU

Mi s-a spus însă, deoarece nu aveam nici 16 ani împliniți, să vin când voi avea 17 ani – așa erau regulile pentru admiterea la chimie.

La Bălți, astfel de restricții nu erau. Astfel m-am înscris la matematică, având norocul să ascult prelegerile profesorilor Valentin Belousov, Israel Gohberg, Vasile Ceban, care au influențat și mai departe viața mea. Peste ani, am devenit și colegi la Institutul de Matematică cu Centru de Calcul.

- După terminarea facultății, ați început să lucrați în domeniul cercetării la Institutul Central Economico-Matematic al Academiei de Științe a Uniunii Sovietice din Moscova. De ce Moscova? Cum ați descrie acea perioadă?

- După facultate, am fost înrolat în armata sovietică. Profesorul V. Belousov, care deja activa în Institutul de Matematică, mi-a spus ca la întoarcere să apelez la domnia sa. Cei trei profesori din Bălți m-au recomandat academicianului Vladimir Andrunachievici, directorul Institutului, care a găsit pentru mine un post de laborant superior. Peste vreo 3 săptămâni eram deja delegat la Moscova, la Institutul Central Economico-Matematic al Academiei de Științe a Uniunii Sovietice, pentru un stagiu de doi ani în domeniul modelării matematice a proceselor din economie. Era un institut recent format la insistența unor personalități marcante, academicienii V. Nemcinov, L. Cantorovici (laureat al Premiului Nobel), N. Fedorenko și alții, care vedeau necesitatea unor abordări contemporane a problemelor economiei. Am avut norocul să particip la mai multe evenimente, având colegi cercetători matematicieni și economiști, cu viziuni moderne, complet diferiți de marea majoritate a economiștilor închiștați în dogmele promovate de oficialități.

- La câțiva ani după fixarea pe post la Institutul Central Economico-Matematic al Academiei de Științe a Uniunii Sovietice din Moscova, v-ați susținut teza de candidat în științe tehnice (echivalent cu actualul titlu de doctor) la același institut, apoi vi se conferă titlul științifico-didactic de cercetător științific superior.

Practic, până la câștigarea independenței Republicii Moldova, dumneavoastră vă împlinați pro-

fesional în inima fostei URSS. Cum ați descrie toți acești ani? Ce bariere ați întâmpinat, dacă le-ați întâmpinat?

- Cred că este o confuzie. M-am întors la Chișinău la Institut după doi ani, în octombrie 1966. Între timp, în URSS se promova ideea creării unui sistem centralizat de planificare, bazat pe metode economico-matematice utilizând calculatoarele. La Moscova, se formase un Institut de cercetări în problemele planificării și un centru de calcul al Comitetului de Stat al Planificării al Uniunii Sovietice. Și în fiecare din cele 15 republici din componența Uniunii Sovietice s-au creat centre de calcul ale Comitetelor republicane de planificare. De aceea s-a solicitat să fie delegat la o structură a Comitetului republican pentru planificare cineva, care ar consulta și ajuta la formarea centrului de calcul. La moment, în Institutul de Matematică mai era un coleg dr. D. Zambîchi, care făcuse o specializare la Institutul Central Economico-Matematic.

Nu cunosc considerentele, de ce în iunie 1967 anume eu am fost transferat la dispoziția Comitetului republican pentru planificare. Așa că, în 1970, la 29 ani neîmpliniți, am fost numit director al Centrului de Calcul al Comitetului Republican pentru Planificare (*Gosplanului*).

Continuam cercetările, însă mediul nu era prea prielnic.

Numai în octombrie 1977 am reușit să mă întorc în Institutul de Matematică. Am prezentat și susținut teza de doctor (numită în URSS de candidat în științe, cea de a doua fiind de doctor în științe) la Institutul Central Economico-Matematic. Se abordau problemele modelării funcționării transportului de mărfuri.

De ce în științe tehnice (în România ingineresti)? Datorită nomen-

Melania Cuc, *Frământatul pâinii*

clatorului specialităților științifice din acele timpuri.

Specialitatea „Informatica” în Republica Moldova a fost inclusă în nomenclatorul specialităților științifice doar în anul 2004.

- Studiile doctorale le-ați finalizat în anul 2000, când vi s-a conferit titlul de doctor habilitat la Universitatea Tehnică a Moldovei. Așa ați ales să lucrați în mediul academic? Sau v-ați împărțit între cercetare și catedră? Ce materii/științe ați predat studenților dvs.?

-Ar fi cazul de precizat, a doua treaptă - doctor habilitat - există în câteva țări europene: Franța, Ungaria... (și în România a existat titlul de doctor-docent).

Prima teză (cea de doctor) se axa pe unele generalizări ale problemei a mai mulți comis-voiajori și aplicații la transportarea partidelor mici de mărfuri. Teza de doctor habilitat avea titlul „Metode matematice de fundamentare a deciziilor în probleme slab formalizate.”

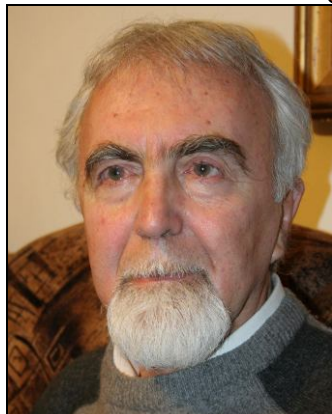
Practic, toată activitatea mea a decurs în instituții de cercetare. Aici mă simțeam acasă. Am ținut și cursuri la Universitate, Academia de studii economice, însă doar episodic.

* Constantin GAINDRIC, născut la 11 septembrie 1941 în satul Zăicani, raionul Rîșcani. Doctor habilitat (în științe tehnice), cercetător științific principal, profesor universitar, conducător științific, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, fondator și redactor-șef al publicației Computer Science Journal of Moldova, membru al multor colegii redacționale de reviste științifice, membru al Societății Balcanice de Sisteme Fuzzy, a Societății române de modelare matematică etc.

Melania Cuc, *Lada de zestre*

Vatra veche dialog

Ion Lazărescu

„TALENTUL E DE LA
DUMNEZEU, DOAR
STRĂDUINȚA DEPINDE
DE AUTOR”

(I)

„Mă ținutia iar și iar porecla:
Veneticilor! Rusnacilor!”

– Stimate domnule Ion Lazărescu (Ionu pentru apropiați), v-ați ivit în lumină în sfântă zi de Bobotează, într-o comună din Benderul cândva graniță între Țara Moldovei și țara Sultanului. Ce „date” (cu sensul din expresia datul sorții) v-au modelat matricea culturală: locul nașterii, familia, locul de adopție...?

– Cine știe ce mi-ar fi dat prin cap ca răspuns la această primă întrebare a Dvs., de identificare, dacă nu ați fi făcut precizarea: „Locul nașterii, familia, locul de adopție?” Desigur, toate trei, delaolaltă; nu văd cum le-aș mai putea departaja (aș fi făcut-o poate în tinerețe, ca orice ins care deschide ochii asupra lumii și crede că „gândește cu capul lui”). M-am născut într-o comună de pe malul drept al Nistrului, la cca 50 km sud de Tighina (Bender) și la cam tot atâta distanță de Cetatea Albă. Ar fi fastidios să detaliez istoria regiunii.

6 ianuarie, Boboteaza, 7 ianuarie, Sf. Ioan – nu mai e nimic de adăugat, decât detaliul că pe la noi, botezul se făcea cu 10 nași – i-am avut și eu. Unul dintre ei fiind ing. Ion Giuglea, frate cu marele filolog clujean Gr. Giuglea. În scurtul răstimp până la refugiul nostru, în 13 martie 1944 (zi nefericită), se petrecuseră zguduiri istorice teribile în Basarabia: Cedarea din 28 iunie 1940, cutremurul din

9/10 noiembrie 1940, acordarea cetățeniei sovietice tuturor locuitorilor din Basarabia; 22 iunie 1941, începutul războiului din Est, eliberarea Basarabiei; luptele pentru Odessa, octombrie 1942; după bătălia Stalingradului, întoarcerea frontului. La momentul refugiului, de nevoie, aveam 4 ani și două luni. Și practic nu înregistrasem, mai exact nu conștientizasem nimic din marele dezastru al acelor ani. Edenul copilăriei, care eludează contextul, la modul salutar. Părinții, frații, ograda casei, la asta se reducea lumea mea. Abia la un an-doi de la refugiu, am început să deschid ochii asupra celor din jur, a oamenilor, a satului de adopție. Dar oamenii erau mereu alții, căci ne mutam din sat în sat, vecinii, copiii se schimbau. Însă mă ținutia iar și iar porecla: Veneticilor! Rusnacilor! De ce nu plecați înapoi, în Rusia voastră?! Mă uitam oprimat la fratele meu mai mare: frumos, îmbrăcat cu grijă, premiantul clasei; însă vorbind ca și mine, cu accent. Copiii ne îngâneau, disprețuitori. De nu cumva invidioși pe acești coconași.

„Datoria a fost cea care mi-a
„organizat» viața personală”

– Să consultăm și astrele! Sunteți capricorn – zodie ale cărei principale calități sunt simțul datoriei, organizarea, perseverența, răbdarea. Un capricorn, se mai zice, este pesimist și încăpățânat. Pentru prima parte stau mărturie toate faptele dvs. culturale. Ce ne puteți spune despre a doua parte a caracterizării?

– Pe vremuri, nu mă prea îndeam să mă raportez la zodiac, nu neapărat pentru că aș fi fost un tânăr indoctrinat etc., ci poate din bravadă, din dorință de autonomie, pentru că nu-mi convenea să mă știu închis într-un țarc, fie și al unor caracterizări flatante. Cum n-aș fi fost de acord în principiu cu ideea că oamenii sunt de douăsprezece feluri și doar atât! Mi se părea ori o copilărie, ori o constrângere, dacă nu chiar un abuz. Oricum, o manipulare. Nu trebuie eludat faptul că acesta este îndeobște modul de abordare al adolescentului prezumțios. (Iar mai apoi, prins de-ale vieții îndatoriri, n-am mai avut răgaz să mă autocontemplu, în grilă astrală...). Uitându-mă acum peste datele Capricornului, constat că mă încadrez destul de bine/cuminte: simțul datoriei,

perseverența, răbdarea – pe acestea le am din fire, moștenite de la părinții mei Grigore și Vera Lazărescu, personajele bine cotate, din *Veneticii*. În ce privește „organizarea”, caracterizarea asta pare să vină dintr-o altfel de abordare, mai nemțească, uscată-mecanicistă – și căreia oricum nu m-am străduit să-i fac loc în viața mea – de familie, de condeier etc. Datoria a fost cea care mi-a „organizat” viața personală, iar nicidecum ideea de a institui ordinea (cazonă) în ceea ce fac și în juru-mi.

Pentru cea de a doua parte a întrebării, răspunsul meu poate să contrarieze: pe vremea liceului și a studenției eram un bun coleg: comunicativ, cooperant, îmi plăcea să merg în excursii, să cânt, să dansez; am activat vreme de 5 ani într-o echipă de dansuri populare a Universității: din dorința de comuniune, ca ins modest, fără aplomb, fără veleități și vedetisme – un om din mulțime. Dar păstrându-mi în taină punctul meu de vedere. Ce să însemne asta? Puteam să par celor din jur un credul, de nu chiar un ins cu capul în traistă; ci eu vedeam (sau doar mi se părea că vedeam) tot, în mare detaliu, precum la radiografie: slăbiciunile colegilor, greșelile celor dragi; mai ales vedeam limitarea convivilor, despre care aveam intuiția/teama că lipsa lor de „ideal” și de autoexigență îi va împinge pe nesimțite și iremediabil spre niște destine de oameni comuni. Iar această taină a mea s-ar fi putut exprima prin cuvintele: Eu sunt altfel! Era punctul meu de sprijin/pornire (în asaltul pe care mă pregăteam să-l declanșez –, pentru a răsturna universul, desigur...). Nu cred că eram pesimist, ci eram mai degrabă un visător, un idealist, poate fără suficientă fan-tezie, totuși. Fapt este că la absolvirea liceului, la despărțirea de colegi, am avut un lung acces de tristețe, ca o boală; nu știu cum aș fi ieșit deasupra, de n-ar fi fost urgența pregătirii pentru admiterea în facultate. Însă s-a întâmplat că la puțin timp după licență am contractat o căsătorie nepotrivită – și au urmat aproape două decenii de chinuri și supărări. Situația mă depășea, inclusiv sub aspect economic-financiar. Dar era în cauză mai ales nepotrivirea cu partenera de viață (o persoană genialoidă, cum mi s-a părut, de fapt schizofrenică, îndreptându-se cu încetinitorul spre un→

RODICA LĂZĂRESCU

dezastru personal). Voiam să mă de-voiez, simțind în mine mari resurse de omenie și un atașament ardent pentru marile mize ale lumii, înarmat cu o răbdare strict basarabenească. Dar voiam și să fiu înțeles, apreciat; și voiam să scriu. Și ce să fi scris, pe-atunci? „În fiecare zi eu sufăr!”. „Sufletul meu e în altă parte...”. Nu am spus nimic, nimănui. Nu m-am plâns, nu am mărturisit, nici măcar părinților. Presupun că toată lumea vedea cum stau lucrurile; poate că ele erau mai grave decât eu însumi le vedeam. Însă, lucru de subliniat: din pudoare, din considerație pentru tânărul cumsecade ce eram, neagresiv, delicat cu deosebire, nimeni nu mi-a spus în față: Mamă, femeia asta nu e pentru tine. Prietene, colega, ai făcut o alegere hazardată... Mi-e teamă că aici ar avea un cuvânt de spus și încăpățănarea (din horoscop, desigur!). La 40 de ani, moment de răscruce, aproape fără voia mea, m-am trezit eliberat de obligațiile acelei căsnicii. Ușor-ușurel, am devenit omul care sunt, care ar fi trebuit să fiu din prima tinerețe. Nici urmă de pesimism, de atunci încolo, ci numai dorința de a duce la îndeplinire ceea ce depinde de mine; iar încăpățănarea îmi displace și ca termen.

„Nu mai este cenzura, dar ceva tot este...”

– *Mistrețul lui Doinaș avea colții de argint, al dvs. e în stadiul de blană: „aspră, adâncă și răcoroasă / Ca o brazdă de iarbă câinească”, „blana cu care mistrețul ne viclenește / Otrăvindu-ne seară de seară”... Așadar, moștenire astrală sau genetică – blana asta a mistrețului?*

– Dvs. ați dori să rămânem și pentru producția mea lirică în zona inefabilului, astral-genetică. Pe când pe mine exemplul pe care l-ați ales, această poezie din anul 1965 – dar cum a trecut mai mult de o jumătate de secol de la izvodirea ei?! – pe mine această citare mă aduce brusc cu picioarele pe pământ... mai exact pe blana de mistreț, din camera gazdei mele Mihai Tcaci de la Solca. Unde peste zi nu prea stăteam, prins cu treburi geologicești, cu echipa, cu deambulările într-o zonă mirifică din Bucovina. Însă seara târziu, după lucru la hărți, după lecturi și buchiseli, mă pomeneam dintr-odată singur-singur – izolat, părăsit, (gazdele, cum e de

presupus, dormeau într-o căsuță alăturată); și înhățat pe negândite de grijile familiei mele din București, deci de la depărtări... astrale, dacă nu vă supără exprimarea mea. Începusem să mă livrez coalei de hârtie; publicasem primele poezii în revista „Ateneu” (nr. 5, din dec. 1964), iar în campania pe care o evoc am dat în clocot... liric. Peste încă un an am depus la Ed. Eminescu un manuscris cu titlul *Blana mistrețului*. Poezia apăruse în „Luceafărul”, atunci Ion Gheorghe a schimbat *Blana de mistreț* în *Blana mistrețului*. Însă volumul de poezii avea să apară abia peste 12 ani, cu un titlu adaptat situației: *Muzeul Poetului*. Între timp îmi apăruseră trei volume de proză... Însă, rămânând la mai vechea sugestie cinegetică, o secțiune din cea de a treia carte și volumul ca atare s-a numit *Blana de viezure*. Mircea Ciobanu, care mă readucea la viața editorială, după o absență de 8 ani, n-a mai schimbat nimic. De fapt, în cele trei cărți scoase împreună la Cartea Românească nu mi-a tăiat niciun cuvânt. Și prin câte furci caudine am trecut, cu cenzura! Acum însă, în acești 26 ani de libertate, nu am mai reușit să public la Cartea Românească absolut nimic. Nu mai este cenzura, dar ceva tot este...

„Răbdarea mea este... geologică, nu?”

– *Vă considerați „un sălbatic rupt din context / răstălmăcit de vremile prea tulburi”. În ce „vremuri” v-ar fi plăcut să trăiți?*

– Nu am avut niciodată astfel de fantezii (încercător în „datul sorții”, cum bine spuneți, am avut mereu convingerea intimă – îndreptățită ori nu – că în orice vremuri, în Antichitate, în Evul Mediu etc., cu studii superioare sau simplu meșteșugar, la condei ori la rindea, om de la țară sau bucureștean – și presupuziția mea pare să capete câștig de cauză, în timp, căci am trăit din plin ambele ipostaze, vreme de 40 campanii, fără să înregistreț șocul, frustrarea etc. – am avut convingerea că eu aș fi rămas în esență același om: cu firea mea, cu datele temperamentale, cu disponibilitățile de viață și creative); ci am vrut să trăiesc, în demnitate și respect de sine, anume printre oameni care să nu mă dezamăgească în asemenea grad. (Colegi de-ai mei, chiar mai slab do-

Melania Cuc, Prescură

tați, cu rezultate profesionale de tot modeste, au făcut tot posibilul, deci și imposibilul! ca să ajungă într-un post din Capitală; eu am ieșit la pensie din postura de geolog terenist... printre altele, am refuzat să devin membru de partid.)

Și da, înțeleg prin *sălbatic* un ins care o ține pe-a lui, își urmează imboldurile intime și nu se ia după ce zic alții, binevoitorii, oportuniștii. Un alt „sălbatic rupt din context / răstălmăcit de vremurile prea tulburi” mi s-a revelat colegul întru geologie I.G., specialist de anvergură, imbatabil, dăruit fără rest meseriei, însă un om neubit/invidiat/disprețuit de confrăți, subestimat de familie, obstrucționat cu înverșunare de toți șefii lui, de sistem ca atare. Am lucrat împreună vreme de 3 campanii, în cea mai dificilă zonă din toată cariera mea, în câmpul minier Bocșa Montană-Ocna de Fier-Dognecea, exact în ultimii ani ai ceaușismului. A depus eforturi supraomenești, dar totul ne era împotriva, până și rezervele minerale, deja epuizate. Însă ceva tot s-ar mai fi putut face, inclusiv prin reciclarea haldelor, pentru care pusesem la punct o metodologie adecvată, dacă... Dacă ar fi existat un interes real, dacă persoana colegului ar fi impus respect, dacă nu l-ar fi obstrucționat toată lumea. Or, eu am ținut un jurnal al celor 3 campanii (așa cum am ținut un jurnal al peripețiilor cu pusul plăcilor memoriale pentru 230 scriitori dispăruți – și am scos *Odiseea plăcilor memoriale*, o carte de aproape 400 pagini, Ed. BMB, 2012, ajunsă la a doua ediție, completă, căci rătăcisem prin casă o parte din însemnările cu pricina, cca 50 de pagini de carte... Și, ați înțeles: editura USSR, la care manuscrisul a zăcut 2 ani, s-a derobat, deși era vorba despre o acțiune a Uniunii.). Definitivat în→

1991, textul jurnalului de la Bocșa a apărut abia în 2004: romanul *Sălbaticul*, Ed. Vinea, 440 pagini. (Un cititor mai subtil mi-a pus această întrebare: Dar cine era cu adevărat „sălbaticul”: acel geolog atipic ori autorul în persoană?! Răspuns incomprehensibil.) Însă aceste întârzieri de decenii, ale mai tuturor cărților mele, nu m-au demobilizat nicicum. Un album de artă fotografică, predat în 1975, a apărut în 1984. Dar a apărut. Răbdarea mea este... geologică, nu?

„Dintotdeauna le-am acordat creatorilor de artă un statut special”

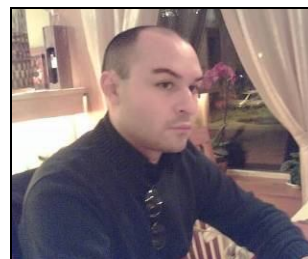
– Cândva, doamna Magda Ursache vă asemena cu Don Quijote – în lupta cu morile de vânt ale uitării. Dvs. înșivă afirmați în Himeră literaturii: „acesta a fost efortul dintotdeauna al scriitorului: să vorbească despre lucruri care nu mai sunt, ca și cum ele ar mai fi, ca și cum prin asta le-ar putea face să existe în continuare. Conștient că vorbește despre lucruri trecătoare, el încearcă să le încetinească pe cât posibil căderea; să le facă **un pic** veșnice”. „Pomenirea” aceasta – nu doar cea din romanul *Veneticii*, s-a concretizat în plăci comemorative pentru peste 230 scriitori, în peste 600 de evocări pe blog (Scriitorul zilei, Poezia zilei, texte adunate apoi în cele trei volume din „Calendarul scriitorilor români”). *Dincolo de zestrea astrelor, de unde vine această vocație a datoriei?*

– Mi se pare nu doar simplu, ci și natural, congener datului uman. În ce mă privește, m-am devotat unei mai bune imagini pe care merită să o aibă scriitorul în conștiința semenilor noștri. Dintotdeauna le-am acordat creatorilor de artă un statut special; scriitorul s-a bucurat de admirația mea entuziastă încă de pe vremea lecturilor frenetice din copilărie. Mi se părea o minune să înțeleg dintr-o carte ceea ce nu puteam nicicum desluși în viața din jur. În campania 1991, am văzut la Blaj, Mica Romă a lui Eminescu, pe doar câteva străzi din centrul urbei, nu mai puțin de 30 plăci memoriale, toate evocându-mi scriitori pe care îi țineam la mare cinste. Și peste tot pe unde am călătorit, la noi sau în Europa, plăcile memoriale m-au impresionat cu dinadins. De aici ideea: de ce nu ar pune și Uniunea Scriitorilor astfel de plăci, pentru mării noștri scriitori dispăruți? Vă-

zând că breasla se dezinteresează, mi-am zis că aş putea s-o fac eu. Am luat pe cont propriu această acțiune, desigur cu sprijin financiar de la Uniune. Numai că... numai că Uniunea puse vreo 60 de plăci în 60 de ani. Și pe sprânceană. Am ținut totul sub control strict: Listele, adresele, aprobările (luptele la baionetă cu comitetele de bloc, cu vecinii, familiile etc.) Am ales modelul de placă, am lansat oferta pe internet firmelor specializate în prelucrarea pietrei. Am ales din cele 30 de oferte pe cea mai convenabilă – la un preț de trei ori mai mic decât celelalte! Și în 2 ani și jumătate am pus cele peste 160 de plăci. Nu m-am oprit decât în momentul crizei din 2009. Proiectul cuprindea și orașele din țară, dar și 18 nume de mari scriitori din exil: Paris, Roma, Florența, Madrid, Buenos Aires, Honolulu... Tot pe această direcție, a unei corecte percepții a scriitorului, am inițiat un proiect: Memorialul scriitorilor români încarcerați sub regimul comunist. Proiect înșușit deUSR în anul 2008. Am luat pe cont propriu întocmirea listei, am ajuns la cifra de 403 scriitori încarcerați. Însă proiectul a rămas în suspensie, din motive de criză, poate și din cauză că Uniunea a amânat/temporizat ducerea la îndeplinire a proiectului... Am întocmit de curând o listă cu 65 scriitori care au luat parte la luptele din Primul Război Mondial. Decisive pentru Marea Unire. De luni de zile insist caUSR să posteze această listă de onoare pe situl său. În ultimă instanță, am postat-o tot pe-al meu blog. Ca lumea să nu uite jertfa de sânge a scriitorilor români.

Melania Cuc, *Înger*

O lumânare

*Tremur la ideea porții,
cred că nu mai pot să te ridic
dar cel puțin
nu mai simulez că mănânc muște
în visul tatălui..
câteodată, să știi,
lipsesc de respect
la fiecare stare de conștiință
când citeș în chipul tău
suferința,
tu ești o lumânare slabă
ce cu cât se stinge
cu atât în mine aprinde lumina.*

O particulă vie

*M-arunc în luptă
uitând de prezența Ta
și rămân singur.
un șoc electric măhnește vinele
mele,
coboară o lacrimă
dar în praf mai târziu
o rază de soare
îmi amintește că și eu sunt o
particulă vie
veșnic ocrotită și nestrivită
între degetele Tale
pline de iubire luminoasă
astfel încât
nu mă pot abține să nu mă las
căzut pe perna de pene
a unei răsufări moi
și să nu adorm
puțin câte puțin,
puțin câte puțin..
Mulțumesc.*

Nebunul

*Ca pe un sâmbure de măr
detașat
din pulpă,
chip de vultur al Terpsihorei
e nebunul,
apă curată,
locuiește în odaia lui
cu ani în urmă,
leneș omorât
de amintiri ucigașe.*

LUCA CIPOLLA

Melania Cuc - 70 LA ANIVERSARĂ

Nu-mi plac aniversările. Fug de ele. Ar trebui, pe de o parte, să te bucuri că ai ajuns până la o vârstă. Nu toți au șansa asta. Dar poate că, încet, începi să fii trist, când simți că se stinge încet viața în tine, ca o lumânare în care firul care arde se apropie de capăt.

Nu mă refer doar la propriile mele aniversări, ci și ale altora. Nici nu suport ușor „chefurile” aniversare, dopul sticlei de șampanie, cu pocnetul lui, care îmi pare mai degrabă ca un glonte.

Am avut parte de aniversări discrete, de aniversări surpriză, de aniversări copleșitoare, cu mulți dintre cei dragi aproape.

Cred, totuși, că aniversările au o semnificație aparte pentru cei care scriu, că ele sunt mai vizibile, pentru că un scriitor e o altfel de persoană publică, intră în multe case, se lasă privit în raftul de bibliotecă, nu e niciodată singur.

Au fost mulți scriitori care au murit mult prea repede, unii foarte tineri, ca Nicolae Labiș (la 21 de ani), alții în plină putere a vârstei, ca Mihai Eminescu (la 39 de ani), alții la deplină maturitate, ca Nichita Stănescu (la 50 de ani), alții la o înălțime a vârstei spre care privești cu respect, cu admirație, ca în cazul lui Arghezi (la 87 de ani!).

Lungimea de zile în cazul scriitorilor are particularități determinante. Ce operă ar fi avut Labiș, dacă ar fi trăit 87 de ani, ca Arghezi, ce ar fi fost Arghezi (care a debutat la 47 ani, cu ale sale *Cuvinte potrivite*), dacă s-ar fi prăpădit la vârsta lui Labiș.

Melania Cuc a ajuns la 70 de ani și a debutat în volum la 39 de ani (cât a trăit Eminescu!), cu cartea de versuri *Paisaj lăuntric*.

Deci, a avut în față trei decenii în care să recupereze ce nu a reușit până la 39 de ani.

La 70 de ani, Melania Cuc nu doar că este în bună formă literară, dar se bucură și de circumstanțe care o fac să nu simtă povara vârstei.

S-a retras în provincie, după ce și-a trăit tinerețea și maturitatea în vacarmul Bucureștiului, regăsindu-se pe sine...

Ba mai mult, diversificându-și orientatul de creație, simțindu-se în largul său și în poezie și în pictură, parcă vrând să confirme încă o dată că „Ut pictura poesis” nu-s vorbe-n vânt. Și când spun poezie, în cazul său, spun și proză și publicistică, pentru că tot ceea

La Liceul din Teaca cu elevii

ce a creat poartă amprenta poeziei și... artei plastice.

Nu puteam să trec peste aniversarea vârstei sale, dintr-un respect pe care mi l-am consolidat odată cu trecerea timpului, fiindu-i nu de puține ori partener atât într-ale scrisului, cât și ale picturii, dacă e să am în vedere doar cărțile pe care i le-am tipărit și manifestările de artă plastică în care am implicat-o.

Am considerat că merită cu prișosință să facem un popas confesiv în paginile revistei *Vatra veche*, la ceas aniversar.

Pregătind întrebările, am realizat câte lucruri rămân nespuse, câte povești de viață ar rămâne necunoscute, dintr-o biografie deloc liniară, dintr-o experiență de creație care poate fi ușor luată ca pildă existențială cu ținte literar-artistice.

Așa s-a născut gândul acestei cărți, acela de a face o radiografie mai amănunțită a devenirii sale, deși timpul care ne sta în față pentru un astfel de demers era riscant de scurt, pentru a nu rata acest proiect.

Într-o agitație profesională și literară, prins într-o avalanșă de activități din cele mai diverse, n-am putut menține ritmul optim pentru ca interlocutorul să aibă răgazul de a medita în liniște la provocările mele interogative!

Ne-am oprit la jumătatea drumului, aproape de 35 de ani, cu întrebările și răspunsurile, deși în tolba reporterului sunt toate cele 70 de întrebări, unele buchet, și răspunsuri.

Am adăugat acestei serii de interviuri, un dialog mai vechi pe care l-am avut cu Melania Cuc și care a apărut și în revista *AGERO* și în volumul meu, *Înapoi la viitor*, Editura Nico, 2010, p.34.

Dialogul nostru va continua, când vom scăpa de alte urgențe, de presiunea timpului, pentru că Melania Cuc are o poveste de viață interesantă, care merită să fie cunoscută.

Pe de altă parte, cartea e și un gest care vrea să demonstreze că și autorii

din provincie au un cuvânt de spus, oricât de întortocheate ar fi căile vieții literare.

*

Acest scurt epistolar e doar o mică parte din istoria acestei cărți:

Bună seara, Domnule Băciuț,

Cum la Archiud azi a cam plouat, am călătorit prin amintiri. M-am speriat și eu de câte mi-am amintit, lucruri de care credeam că m-am debarasat de un veac.

Mă „spovediți” cu atâta talent. Cartea asta ar trebui să apară după moartea mea!!!!

De obicei, nu îmi place să deschid răni, dar viața este o rană. Nu îmi place să vorbesc despre mine... deși nu mă abat de la adevăr, am impresia că literaturizez, că am devenit personaj. Real, imaginar...Cine mai știe.

Să aveți o seara faină. Mulțumesc din nou!!

Aștept runda următoare...

Melania

Domnule Băciuț,

Sunt obosită, nu mai pot gândi, am muncit mult în zilele astea și mâine sunt la aeroport.

Vă trimit doar 3 răspunsuri din calupul după 30 de ani și am rotunjit finalul să lăsăm loc pentru partea a II-a, când vom avea timp, la iarnă, să iasă o carte de memorii mare, mai complexă, cu adăugiri și la ce am scris acum.

În ataș e textul.

Ce să vă mai trimit? De mâine nu voi mai sta pe net un timp.

Încă un Mulțumesc din inimă!!!

Melania

Bună dimineața, domnule Băciuț,

Am revizuit textul trimis, am completat toate cărțile, sunt 36.

La cronici, diplome etc., nu am mai adus la zi pentru că... nu mai știu ce am și ce nu din ultimii ani. Sunt cam neglijentă cu imaginea mea în acest sens.

Vă mai trimit niște foto, să aveți din plin imagini.

Apoi plec la aeroport... să îmi iau copiii. Vor rămâne aici și pe 30 iulie, așa că îi veți cunoaște și dvs.

Vă mulțumesc din suflet pentru tot!!

Melania

*

Ne tragem sufletul până la iarnă, când vom sta, din nou, la gura sobei, vorbind despre câte-n lună și-n stele...

NICOLAE BĂCIUȚ

Vatra veche dialog

Melania Cuc
„Talentată, foarte talentată”! Așa
a zis Doinaș.

-Aveați timp de toate: ați început să intrați în lumea picturii, să descoperiți frumusețea jurnalismului la Radio. Dar desfășurați o activitate profesională fără orizont. Cum vă proiectați atunci viitorul? Ce zăreați în depărtare?

-Știti cum este sau cum era, la noi, la căpălit (prășit), nu priveai înainte pentru că te-ar fi dezarmat tarlaua fără sfârșit plină de plămida. Așa era și în perioada în care prindeam rădăcini pe malul Dâmboviței, priveam doar spre ziua de mâine, încercând să mă simt confortabil între colegii de la serviciu, să „fur” de la ei lecții de viață. Norocul meu a fost că le-am fost simpatică din prima zi în care am semnat condica acolo. Studiam insectele șase zile dintr-o săptămână. Stam cu nasul în pagini de știință, biologie, la microscop și apoi construiam scenarii.

Aveam în muzeul instituției insectare nenumărate cu specii rare de coleoptere, lepidoptere... și cum li se mai spunea genurilor acelor pe latinește. Ma fascinau mai ales lăcustele, și să nu vă imaginați că erau acolo niște bieți cosași cum erau în iarba copilăriei mele. Erau uriașe, cu aripi ca din pergament de culoarea fildeşului și nervuri verzi sau roșii. Erau alcătuite ca un anghrenaj din cheratină peste care ar fi putut trece și tancul, sigur s-ar fi îndoit, deformat, dar și-ar fi revenit imediat printr-o memorie celulară fantastică. Gura lăcustelor? Un întreg film horror. Ce mai, stam cu orele și le studiam, le

clasam după locul de origine, cele mai multe fiind din țările foarte sărace ale Africii negre. Imaginația mea lucra în paralel cu tema științifică și uneori chiar depășea povestea insectei, care nici ea nu era de colea. Călătoream cu gândul și îmi făcea bine tot acel spectacol, unul care se desfășura în încremenirea de sub sticla cutiei cu damf puternic de naftalină.

Adesea scriam poeme pe tema științifică dată, erau un soi de dadaisme, și îmi amuzam colegi, șefii, cu ele. Toți știau că scriu, nu știau dacă scriu rău sau bine. Unul dintre colegii mei, mult mai în vârstă decât mine, meteorolog de profesie, mi-a luat un grupaj de poezii și i le-a prezentat unui amic, cu care el lucrase demult, în aviația civilă, și care era poet cu patalama la mână, adică, membru UR, și lucra ca redactor literar la Radio România. Omului i-au plăcut, a invitat-o pe celebra actriță Lucia Mureșan, care mi le-a recitat de nu îmi mai venea să cred că erau poeziile mele. Așa am debutat pe undele herziene.

A fost o gură de aer care mi-a oxigenat plămânii cam îmbâcsiți de rutina celor 8 ore de muncă socialistă. Parcă îl văd pe colegul meu, domnul Papadopol. Îi spuneam Papa. Era înalt, deșirat și cu un nas cam roșu de la vodcă. Dar era un generos și un domn de modă veche, cu maniere demult uitate. Toți voiau să mă ajute să intru în lumea literară, știau că nu eram făcută pentru munca la bandă. Acum, nu era chiar lucru la bandă de 8 ore, acolo funcționa cel mai mare laborator de gen din România, cu ramificații și centre de protecția plantelor în toată țara. Șeful de Laborator, ing. Augustin Deheleanu, un arădean care niciodată nu se împăcase pe deplin cu Bucureștiul și care avea o soție elegantă și foarte frumoasă, și el dorea să mă „propulseze” pe orbita lirică. Era rudă cu Ștefan Augustin Doinaș, care locuia cu Irinel Liciu aproape de magazinul Unirea. În una dintre vizitele pe care i le-a făcut celebrului poet și la care eu nici nu aș fi visat să ajung, i-a înmănat un grupaj de poezii. Am stat toată seara, noaptea și a doua zi dimineața cu sufletul la gură, eram așa de emoționată că mi se usca gura. A doua zi, am ajuns prima la semnat condica și apoi l-am așteptat pe șeful meu în capătul scărilor. A venit cu un zâmbet

pe tot obrazul. „Talentată, foarte talentată”! Așa a zis Doinaș. Eu era să mă prăbușesc de fericire, când domnul Dehelean a adăugat: „Acum, depinde de ce noroc vei avea!” „A zis asta domnul Doinaș???” am bâiguit eu și șeful meu de la Laborator a dat din cap. Ceea ce însemna Nu. Am fost convinsă că, între o cafea și un pahar cu vin din podgoriile Aradului, lui Ștefan Augustin Doinaș, cel mai elitist poet al vremii, numai de mine, o ilustră poetă necunoscută, nu îi ardea.

Dar, avându-i pe toți lângă mine, nu mă simțeam străină. Albina Macedon, șefa mea directă, „diplomat”, cum scria pe tăblița de pe ușa biroului ei, unul dintre marii entomologi ai Europei, rusoaică fiind, era leșinată după Pușkin dar și după (Vladimir) Vișoțki, rebelul moscovit care era căsătorit cu Marina Vladi și care tulburau apele comunismului roșu.

În unele dintre duminici, mă invita acasă la ei, într-un apartament frumos din Floreasca. Venea acolo o pleiadă de intelectuali basarabeni, câțiva chiar cu sânge albastru, și care erau de o frumusețe, pentru mine, exotică. Mimicel Duca, o doamnă micuță, rafinată, nu trebuia să-ți dea cartea de vizită pentru a ști că este din vișă veche. Era prințesă adevărată, iar soțul ei, un nobil de o demnitate cum azi nu se mai întâlnește, nu considera că se umilește și era angajat instructor la școala de șoferi. Comunismul nivelase doar aparent rangurile, iar Mimicel, cea care ne oferea rețete de săpun făcut în casă din cojile vechi de la calupurile folosite, era strălucitoare. Vorbea despre resturile de rujuri „terminate”, care pot fi adunate și, în timp, topite și apoi turnate în matrice metalice. Nu era vorba de săpun „Cheia” sau ruj de doi lei, erau produse din contrabandă, greu de găsit, dar care ei îi aminteau de anii cei frumoși și buni.

Acolo am mâncat icre negre pentru prima dată. Mi se părea o prostie să așezi pe feliuța de franzelă cu unt acele oușoare de pești. Și icrele erau tot din contrabandă. La mijlocul mesei, puneau fazanul pe care domnul Macedon îl vânase personal, și care fusese macerat în penaj câte o săptămână și mai bine.

Se glumea fără reținere, bancuri de tot felul, mai ales politice. →

NICOLAE BĂCIUȚ

Dar nu țipa nimeni.

Se respectau după vârstă, după... Habar nu aveam atunci ce înseamnă eticheta.

Mă atrăgeau hipnotic.

După masă, gazda lua chitara și cânta cântece de-ale lui Vîsoțki.

Cei-lalți ascultau cu ochii închiși și zâmbet subțire în colțul gurii.

Apoi, „Ocen ceornîie!” Aici se lăcrima pe ascuns, ca și cum nu ar fi vrut să le strice cheful celorlalți cu sensibilitățile lor.

Se trecea la „Kalinka”.

Și, femeile acelea frumoase, cu părul platinat la coaforul de lângă Agenția de Aviație Sabena, se ridicau, își căutau șalurile de cașmir adevărat, mânușile de macrame și căciulile de vulpe argintie.

Accesorii de calitate cea mai bună, un pic cam preamult purtate și patinate de timp.

Tot șefa mea Albina mă lua cu ei la Teatru, când veneau în București trupe din URSS, și venau cu duimul.

Deși vorbeau rusește între ei, când eram și eu de față, absolut nici unul dintre prietenii lor ruși sau basarabeni nu vorbea decât românește.

Uneori mă simțeam în plus, nu aveam cu ce să particip la discuțiilor lor elevate, nu aveam niciun vocabular cu care aș fi putut să mă mândresc.

Nu aveam nici rochițe potrivite. Nimic nu avea însemnătate odată fiind cu ei, eram prietena lor, și nu doar că mă acceptau, mă încurajau, îmi lăsau senzația că le eram egală.

În acest context, când orașul gigant încă mă speria, oamenii de la locul meu de muncă s-au dovedit a fi îngerii mei păzitori, dar și criticii mei severi.

Cam în acea galaxie mă învârteam, îmi creasem o stare de confort din care nu îmi venea să ies.

Dacă scriam pe apucate și fără un țel, dacă asta mă făcea fericită, era OK.

Uneori îmi ziceam: oare ce o să fie cu mine peste zece ani??

Doar mă întrebam retoric, desigur, niciodată nu mi-am pus o țintă, nu mi-am dat răspunsuri.

Să-mi fi trăit Clipa?! Nu cred.

A fost un catharsis strict personal, mi-am consolidat personalitatea, am învățat și să spun Nu, dacă ar fi fost nevoie.

Raft

PEISAJ INTERIOR

Eu sunt efervescentă, cum spunea o prietenă, sunt o pastilă de calciu efervescent, aruncată în apă...

Pot să-l bănuiesc de orice pe scriitorul Nicolae Băciuț, numai de lipsă de generozitate nu. Este în fibra sa și îi este o constantă, pe lângă multe alte calități privind simțul artistic, respectul față de valoare, hărnicia, etc.

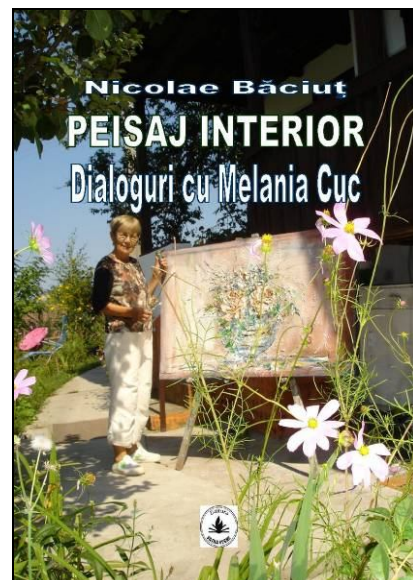
În spiritul acestei generozități, dar și ale celorlalte calități, este și ideea acestuia de a pune sub „reflector” personalității culturale, oameni care au făcut ceva în viața aceasta cu viața lor, de pot privi înapoi „fără mânie”.

Astfel s-a născut acest dialog cu **Melania Cuc, scriitor important, pictor rafinat** - încă nedescoperit pe deplin, zic eu, de „lumea penelului”, **publicist, om de radio și Tv.**, căreia Nicolae Băciuț i se confesează cu un soi de admirație, în prefață: *Nu puteam să trec peste aniversarea vârstei sale, dintr-un respect pe care mi l-am consolidat odată cu trecerea timpului...* (p.6).

Rezultatul acestui dialog, realizat în iunie-iulie 2016, este o carte excepțional concatenată, cu titlul: **Peisaj interior - Dialoguri cu Melania Cuc**, de Nicolae Băciuț, Ed. Vatra veche, Tg. Mureș, 2016.

Sunt 33 de întrebări, cărora li s-au dat răspunsuri și încă 37 care își așteaptă răspunsurile, cartea de față fiind, paradoxal, o jumătate de carte, croită pe „repede-înainte” (ceea ce nu înseamnă lipsă de consistență și ușurătate, din contră) pentru a apărea la aniversarea a 70 de ani de viață a acesteia. *Cred, totuși, că aniversările au o semnificație aparte pentru cei care scriu...* (p.5), menționează autorul în aceeași prefață justificativă, deși tot el, în spirit blagian, spune pentru sine și, probabil, și pentru Melania Cuc, că acum „*dopul sticlei de șampanie, cu pocnetul lui, îmi pare mai degrabă un glonte*” (p.5). Așadar, și din motivul eminescian al „*clipei prea repede ce ni s-a dat*”, această carte!

Cartea conține și un alt dialog realizat anterior și care îl completează pe primul, prin date și răspunsuri, dar

și o consistentă biografie a Melaniei Cuc, completată cu o serie de fotografii de referință din cursul vieții sale, „de la origini până în prezent”.

Este o „carte de recitare”, în spirit nichitastănescian, în care Melania Cuc se confesează literar-artistic, dar și biografic, într-un stil care îl arată pe scriitor, și în special pe prozator, dar și pe poet, în toată fascinația sa, unde punctele de vedere personale se împletesc, fără parcimonie, cu reflecții despre literatură, artă, viață. Meritul este deopotrivă și al lui Nicolae Băciuț, care a știut, prin întrebări, să conducă dialogul spre latura sa constructivă, dezvoltând consistențe și frumuseți. Însăși Melania Cuc spune la un moment dat: *Mă „spovediți” cu atâta talent. Cartea ar trebui să apară după moartea mea!!!* (p.7).

Între Archiud, sat din Bistrița - Năsăud unde s-a născut Melania Cuc, și București, a pus Dumnezeu hama-cul nevăzut al existenței sale și a legănat-o cu bucurii și mai puțin bucurii, deși, pasager, a vânturat-o și prin Bistrița și localități din Buzău, Brașov etc., pe la școli și locuri de muncă pasageră, punând-o să facă horticultură, dar și alte meserii mai pragmatice. Și desigur, poezie, proză, gazetărie etc. Dar, în definitiv, mai contează pe unde a fost atâta timp cât, așa cum spune, *fericirea este în noi* (p.24).

La Archiud, copilăria și primele cochetări cu lectura și scrisul, dar și primele lecții de morală: *Spre lectură m-a călăuzit mama. Ea învățase bine...* (p.34); *...am început să scriu* →

RĂZVAN DUCAN

scrisoarele la redacția revistei Lumi-nița... (p. 45); *Mereu, când aveam in-specție, mă puneam învățătoarea să re-cit poezii* (p.44); *Era vremea în care aș fi citit întruna, m-aș fi mutat cu to-tul în biblioteca școlii... Lectură, lec-tură, dar trebuia să păzesc și anima-tele* (p.37); *De la bunicul Simion, am învățat ce este mândria, ce înseamnă să „întinzi în sare, dar să privești în soare, mai bine decât să întinzi în unt și să privești în pământ* (p.32); etc.

Și, despre Capitală, ca celălalt pol solid al existenței sale, să scrie: *Bucureștiul m-a învățat să fiu iertătoare, să fiu generoasă, să văd lumea dintr-o perspectivă ușor boemă, dar și să-mi port singură de griji. Să știu cât și până unde să mă bazez pe prieteni...Ceea ce mi-a luat Bucureștiul, metropola, a fost energia, puterea fizică... Tumultul, gălăgia permanentă a orașului, problemele de serviciu... m-au erodat ușor, ușor...*(p. 10-11). Și, totuși, și acolo la București, gândul ei era tot la „terra mirabilis”, din Ardealul ei drag: *La Archiud, veneam să mă încarc cu puterea care mă ține verticală. Așa am reușit să scriu următoarele 33 de cărți* (p. 12); *...erau săteni care mă întrebau „de ce ați fugit din București?”. Ei nu concepeau că există un Dor de Acasă...*(p.11). Ca apoi, la București, să i se spună: *Dragă, Archiudul tău parcă e buricul pământului* (p.89).

Melania Cuc a scris 36 de cărți (deși nu contează neapărat numărul): romane, proză, eseuri, poezie, poezii pentru copii, tablete-șotron (invenție proprie), critică literară etc. A apărut în numeroase antologii și volume colective, având parte de zeci de referințe critice. Este membră a Uniunii Scriitorilor din România, dar și a altor societăți literare, inclusiv de pe mapamond, membră a Societății Ziariștilor din România, având colaborări cu ziare, reviste și site-uri lite-rare, din țară și din lume. Etc. Spune Melania Cuc despre sine: *Am spus odată că scriu mai ușor decât vorbesc .... Nu am inhibiții pentru că nu dețin niciun „schelet” în dulap* (p.93); *Cre-ăția este întrefinută de un motor lăun-tric și nu de un impuls de conjunctură venit dinafară. Dacă nu ai acel foc care te mistuie, nu ești scriitor...Dacă ești scriitor cu adevărat, scrii pe un colț de masă-n gară, dar scrii!* (p.111); *Trebuie să ai har și să deții disciplina scrisului* (p.114).

Numeroasele sale premii, ca și alte realizări, imposibil de menționat datorită spațiului rezonabil al unui astfel de material, vorbesc de aprecierea de care s-a bucurat și se bucură. Melania Cuc a trăit și trăiește literatură, așa cum trăiește bucuria mânăuirii penelului, o altă pasiune în care talentul îi dă pe afară. În această direcție a picturii, în special pe lemn și sticlă (cu predilecție icoane), are ca realizări sute de lucrări de mare forță și rafinament, cu care a realizat numeroase expoziții. Și ele pline de poezie...*Ut pictura poesis*, cum spunea Horațiu în Arta poetică!

Ar mai trebui să vorbim despre publicistica ei: *Se pare că în publicistică, acolo mi-am format mâna ... Eu și gazetăria am fost ca untul pe felie* (pg. 111), să mai vorbim despre munca în studiourile de radio și despre oamenii pe care i-a cunoscut, despre „Verba volant” etc. Ar mai trebui să vorbim de emisiunile culturale realizate la diverse posturi de televiziune.

Să mai vorbim despre împlinirea ca femeie, de copii ei, de nepoți, de prieteni etc.

Multe se pot vorbi despre această carte care, după cum mărturisea Melania Cuc, *este o privire de ansamblu asupra unei vieți compusă parcă din mai multe felii.*

Dialogul nostru va continua - spune Nicolae Băciut - când vom scăpa de alte urgențe, de presiunea timpului, pentru că Melania Cuc are o poveste de viață intertesantă, care merită să fie cunoscută.

Aferim, zic și eu!

Melania Cuc, *Ținută de gală*

Cărțile Melaniei Cuc

- Peisaj lăuntric - poeme, Ed. Litera, București, 1985
- Dincolo de jertfă și iubire - poeme, Târgoviște, Ed. Macarie, 1991
- Impozit pe dragoste - roman, Ed. Macarie, Târgoviște, 1999
- Cheița fermecată, poezii pentru copii, Bistrița, Ed. Răsunetul, 1999
- Galaxii paralele - eseuri, Bistrița, Ed. G. Coșbuc, 2000
- Destin - proză biografică, Ed. Răsunetul, 2000
- Tablete contra disperării - eseuri, Ed. Aletheia, Bistrița, 2002
- Cinând cu Dracula - roman, Bistrița, Ed. Aletheia, 2003
- Biografia unui miracol - proză, Ed. G. Coșbuc, 2003
- Vine moș Crăciun, versuri pentru copii, 2002, Ed. Răsunetul
- Versuri scrise pe zăpadă - poezii pentru copii, Ed. G. Coșbuc, 2003
- www.rebel 2004.ro - eseuri, Bistrița, Ed. G. Coșbuc, 2004
- Căsuța cu povești - versuri pentru copii, Ed. G. Coșbuc, 2005
- Șotron, eseuri, Ed. G. Coșbuc, 2005
- Fructul oprit - roman, Bistrița, Ed. Karuna, 2006
- Iisus din podul bisericii - proză, Cluj-Napoca, Ed. Limes, 2006
- Fără nume - tablete-șotron, Ed. Ardealul, Târgu-Mureș, 2006
- Femeie în fața lui Dumnezeu - roman, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2007
- Graal - roman, Editura Nico, Tg. Mureș, 2007
- Miercurea din cenușă - roman, Ed. ZIP din București, 2008
- Dantela de Babilon - roman, Ed. Nico, 2009
- Autoportret - poeme, Ed. Nico, 2010
- Alb pe negru, note crtice, Ed. Nico, Tg.Mureș, 2014
- Lebăda pe asfalt - poeme, Ed. Anamarol, București, 2010
- Jurnalul de la Lăpușna - jurnal, Ed. Nico, 2010
- Vânătoare cu șoim - tablete-șotron, Ed. Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2010
- Via Dolorosa - poeme, Ed. Nico, 2011
- Cartea cu coperti de aer (Interviu) Ed. Karuna, 2015.
- Vara leoaicei, roman, Edi. ZIP București, 2011
- Mersul pe apă, poezie, Ed. NICO, 2013
- Sare pe rană, poezie, Ed. Karuna, Cluj, 2015
- Cine îmi va citi gândurile?, poezie, Ed. TipoMoldova, 2015
- Monade, poezie bilingvă, Ed. Karuna, 2014
- Roșu cardinal, roman, Ed. Karuna Cluj, 2015
- Estuare cu autograf, critică literară, Ed. Karuna Cluj, 2015
- Absint, poezie, Ed. Karuna, 2016.

Doar femei

Tot mai des mă plimb pe
Peronul unei gări ca un piesaj urban
De carte poștală.
Șterg trenurile de zgură
Și adun firmiturile destinațiilor de
unde
Zilele grijilor vin tot mai
tremurătoare.
Am intrat într-un joc
De-a baba-oarba
Și moartea își frânge grumazul
Căutând după mine
Prin pestrița multime.
Amândouă, femei de lume,
Purtăm pantofi cu toc cui
Și semne de identificare pe umărul
gol.
Lângă chioșcul cu reviste lucioase,
A înflorit mâna Maicii Domnului.
Tot femei preocupate de imagine,
Tot linii trase pe sub vagoanele
călătoare...
Și o bibliotecă de vieți expuse
- În loc de adrese -
Pe mucavaua cu marcă poștală.

Pelerini

Vanitatea
Dreseză elefanții albi,
Ultimele exemplare dintr-un lung
șir
De imagini ce împodobesc
Doar valtrapuri de brocart vernil.
Vom trage singuri
Carul alegoric
Prin poarta unde
Picioarele noastre
Învață ce este drumul.
Un pelerinaj prin sticla imperiilor
de altădată
Și ne declarăm fericiți
Cu porția de sentimente care
Se lasă ca un mâl pe fundul
borcanului
În care au stat lotuși de Nil.
Călătorim prin munți și câmpii,
Prin foc și prin apă
Șlefuiind tălpile cu roca din care
Curge sângele arborilor așezați
De-o parte și de alta
A săptămânii aruncată
Într-un container frumos sigilat.

Himera

Din cocoașa ce desparte zborul de
aripi
Iese pasărea ce nu va fi călătoare.
Tropicele au devenit și ele
Un alt mod de-a privi

Desăvârșirea rotitoare a ciclonului
abia zămislit.
Umbre inofensive drapează zidul
muzeului
Dincolo de care
Gestează licorna.
Respingem din instinct
Lumea ce ar vrea să treacă prin noi
Cum un tren cu animale de
sacrificiu
Trece prin tunelul săpat
În mijlocul blocului salin.
Nu sunt basme îndeajuns,
Nici cai fermecați
Pentru cât ovăz crește
Pe osemintele kilometrajului dintre
Două puncte, din care
Pleacă și vin
Mărfarele cu himere din pluș.
Nici vorbă
Să mă ocolești ca un prieten
datornic;
În calea noastră
Se descriu cărți peste care
Trebuie să trecem
Aruncând
Pieptenele...
Gresia...
Inima,
Tot discursuri ale realității diurne,
De care,
Mie nu-mi pasă.

Fumul verde

O casă nou-nouță.
În jur, copacii înfloresc
Parfumul de rodii.
În amintiri,
Soba din cahle medievale
Scoate fum verde.
Pe pânza cu primăvara,
De la capătul scării,
Este loc destul
Cât să-mi așez genunchii.

Mă rog în scrisori ce nu vor fi
trimise la timp.
Țin frica strâns în brațe.
Tu mă implori
Să cobor de-a lungul balustradei
Și... facem saltul mortal
De pe
Înălțimile imaginare
Ale unui pod din fier cu leii pironiți
la capete.
Nici tu-râu
Nici voi - călători,
Care să vă dați la o parte
Din calea viiturilor ce-mi aduc
Urme proaspete.
Sunt o casă nouă
Cu varul zgâriat pe pereți.

Șoarecii de bibliotecă

Femeia țese povestea.
Ullise tot mai adună alge după alge
În amforele pline odată cu ulei de
măslină.
Sirenele țipă cu disperare umană
Prin furtuna, pe care
Radarele moderne
Nu o iau în seamă.
E un buchet din flori de apă
Așteptarea fără speranță
Și niciun pețitor
Nu vine cu medalia-n piept.
În bibliotecă
Penelopa croșetează firmitura de
pâine,
Șoarecii ronțăie timpul agățat ca un
franjur
De personajele aproape palpabile.
Trăiesc global, atemporal,
Mănânc și dorm
Printre rafturile ce adună
Colbul cosmic.
O țară de suflete ce se înghesuie
La limonadă,
Se beau speranțele și aspirina,
Se așează pe șinele cu zăpada arsă,
Și toți se așteaptă că sosească
Dintr-o clipă în alta,
Ana Karenina.
Dincolo de geamul
Sălii de lectură-publică,
Trec batalioane de uniforme
Șăgalnice, alungite cât să atingă cu
fruntea
Creanga de forsizia
Ce a înflorit galben.

MELANIA CUC

Din volumul ABSINT, aflat la tipar

In memoriam

Claudiu Mitan

Un semn de plecare

Aceasta poate fi
o pură credință
Între aceste limanuri
Avut-am lăcaș.
Și migratoare flori
mai povestesc
despre acele urme vechi
depuse-n sanctuare.

La pocnetul frunzei de fag,
evlavioase peceți,
cântându-vă cântec de slavă,
culeg de pe mare
un semn de plecare.

(din vol. *Tărâmul fragil*)

Claudiu Mitan a purces, în 5 iulie al acestei veri, pe calea îngerilor, lăsând în urma lui semnele trecerii – „cântecul de slavă” dăruit tuturor – pe portativul celor șase volume de versuri: *Pe întinsele ape*, în volumul colectiv *Prier* (1988), *Știința și bucuria secretă* (1998), *Clonarea* (1999), *Să curgă această memorie*, (2004), *Anotimp ascuns* (2007) și *Tărâmul fragil* (2011).

În lumea literară brașoveană, Claudiu a fost, dacă nu – cum cred eu – cel mai îndrăgit, în orice caz unul dintre cei mai îndrăgiți poeți.

Foarte posibil ca, în lumea literară largă, dincolo de Țara Bârsei, numele lui să fi rămas într-o oarecare penumbră, întrucât, lipsit de orgolii, Claudiu Mitan a fost întotdeauna o prezență de o desăvârșită discreție, refuzând de cele mai multe ori podiumurile, interviurile și orice alte forme de afirmare și de publicitate.

Era atât de timid încât până și ritmul rostirii sale avea o rostogolire ușor sacadată, de parcă și cuvintele, molipsindu-se de timiditatea vorbitorului, ar fi stat puțin pe gânduri înainte de a se lăsa auzite în lume.

Era atât de modest și de smerit încât punea mereu la îndoială ce scrie, ce publică, laudele prietenilor și confrăților îl făceau să se fâstâcească, să se piardă cu firea. Nu se identifica, trufaș, „autorului” ci, mai degrabă, uneltei sau obiectului scriiturii: *Ochiul mă citește/mâna mă scrie,/ sunt un trup de cuvinte/ rostogolit pe hârtie.*

Era atât de sensibil și de blând încât, într-o lume cu multe asperități,

vanități și întâlniri contondente cum este lumea literară, reușea să împace și să armonizeze, să se facă îndrăgit și prețuit – atât ca om cât și ca poet – de persoane care, altminteri, figurau în tabere, dacă nu tocmai rivale, cel puțin înstrăinate, distanțate evident una de alta. Blândețea lui răzbătea în cuvinte chiar și atunci când tachina sau ironiza fin, cu un spirit lucid, pătrunzător, inerent inteligenței; ironia lui era filigranată, delicată, subtilă.

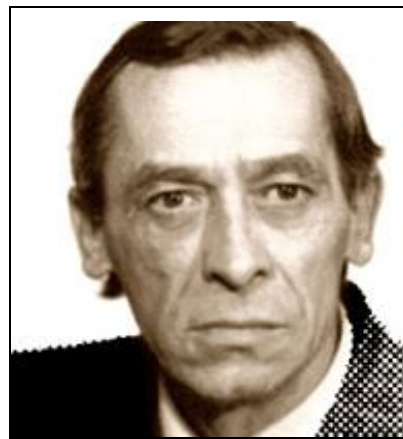
Mai necruțător se dovedea cu sine însuși, se autoanaliza critic, se judeca pe sine cu asprime și nu o dată l-am auzit spunând că soția lui, Nicoleta, este un înger, că el este căsătorit cu un înger, nu cu o femeie, pentru că o femeie nu i-ar fi îndurat atâta timp defectele și greșelile.

Uneori parcă vorbea în... poeme, așa cum alții vorbesc în parabole, poeme pe care nu le-a mai scris; o dată rostite au rămas să călătorească solitare, imateriale, imponderabile, în eter, mici partituri poetice răsfrirate în muzica sferelor...

„O, Doamne! Ce om bun a fost! Dumnezeu să-l odihnească!” mi-a răspuns Vasile Gogea, unul dintre prietenii poetului, când i-am scris de plecarea lui Claudiu. Și cred că a surprins esențialul.

Sufletul lui Claudiu Mitan era de-o bunătate și de-o generozitate rar întâlnite în zilele noastre.

Profesional, Claudiu și-a dedicat viața copiilor cu nevoi speciale, adică acelor copii care rămân în umbră, nu ajung olimpici, nu aduc puncte în

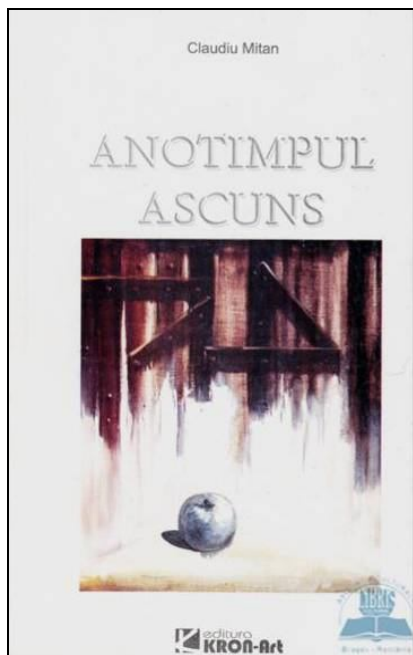
portofoliul dascălului, nici diplome în palmares. A rămas, cu multă răbdare și devotament, alături de cei mărunți și neajutorați, neștinți, nici în această latură a existenței lui, spre titluri de glorie. Iar acești copii au devenit și ei sămânța unor mici poeme: „[...] în clasă Alina tocmai mătura/ iar eu i-am reproșat că deranjează ora/ Eu tocmai explicam deosebirea dintre un nu și un da/ [...] Elevii au râs/ căci Petrică cioplise un buștean/ pe care l-a pus alături de mine/ la geam./ Și bușteanul nas avea și gură avea/ și ochi avea/ Seamănă cu domnu'/ a chicotit Mihaela./ Doamne, ce mă fac eu/ cu mutra asta a mea?! Ce fac eu, Doamne,/ din viața asta?”

Din „viața asta” modestă, discretă, atinsă pe alocuri de „nevoi speciale”, dascălul cu sensibilități lirice a șlefuit *poeme*, slujind cuvântului: „Vai, mi-e trupul/ mult prea lung/ căci nu intră/ în cuvânt // Și mi-e trupul/ mult mai greu/ decât e/ cuvântul meu// Căci visez/ atât că sunt/ cât să-ncap/ într-un cuvânt.”

Poet al anotimpurilor ascunse, al bucuriilor secrete și al tărâmurilor fragile, Claudiu Mitan își ia acum rămas bun de la lumea de lut: „Ca un prunc despuiat de haine/ gol în lumina soarelui/ sunt./ Trup de pământ m-am făcut./ Omul de sânge, de carne, de vis/ om de pământ s-a făcut./ Pământ ești,/ în pământ te vei întoarce. // Cuvânt ești,/ la cuvânt te vei întoarce./ Mi-au zis.”

Își ia rămas bun de la lumea de lut și purcede, dintre limanurile în care a avut (vremelnice) lăcaș, înspre Cuvânt, înspre locul unde, cum spune chiar el, „făr’ de umbră, făr’ de chin/ doar de Spiritul Divin/ să mă anin.” și unde sălășluiește „Lumina/ care devine/ toiașul omului.”

MIHAELA MALEA STROE

AMURGUL IUBIRII

(XXXIV)

IUBIREA-PASIUNE PREMODERNĂ ȘI SEXUALITATEA POSTMODERNĂ: DE LA SEMNICAT LA SIMULACRU

Iubirea-pasiune și sexualitatea nudă (dacă nu cumva sexualitatea-pasiune!?) aparțin unor registre diferite ale funcționării semnului. Omul s-a născut în mediul unui exces simbolic, nu numai în sensul că el este o ființă de limbaj, animal locvace, care face prea multe semne. Sensul excesului este acela al plusului de semnificați și de semnificare, față de semnificând. Primele formațiuni sociale - și multă vreme chiar cele ulterioare - au fost unele ale supraviețuirii. Ele s-au caracterizat în general printr-un exces al semnificațiilor și o penurie a semnificanților. Transcendența religioasă sau filosofică a însemnat o creditare a semnificațiilor mai mult decât a semnificanților acestora. Or, tocmai aceasta e structura semiologică a simbolului: un semnicat excesiv care-și depășește, își depășește nesfârșit de mult semnificatul. Izvorând dintr-o astfel de lume a transcendenței, dintr-un astfel de mediu al simbolului, în care invizibilul există în mai mare măsură și este mai real decât vizibilul, iubirea-pasiune e un semnicat care, prin codaj textual, își depășește atât de mult semnificatul încât îl ocultează și poate chiar să-l anuleze. În relațiile sentimental-erotic-apetitive, iubirea-pasiune era semnificatul sexualității; ele alcătuiau într-un asemenea fel semnul acestor relații interpersonale încât, paradoxal, semnificatul juca rolul de semn, adică el era totodată și semnificat, un semnificat care oculta semnificatul "adevărat", care nu era acceptabil ca atare. Ea inocentiza partenerii relației sexuale și le îngăduia celor deveniți subiecți (nu

persoane) să se apropie unul de altul în sexualitate.

Or, acum, în societățile occidentale ale supraconsumului, registrul semnului s-a schimbat: există mai degrabă mai mulți semnificând decât semnificați; noi credităm mai mult realitatea semnificanților. Acum sexualitatea nu mai are nevoie de o semnificație care să o acopere și să o mascheze. Ea se reprezintă pe sine, a devenit propriul ei semn, este un simulacru, înainte avea nevoie de o semnificație sub care, ca semnificat, să-și poată câștiga o realitate legitimată. Schimbarea este posibilă pentru că un codaj cultural s-a schimbat, pentru că o nouă epistemă s-a instalat, pentru că aparține ca semn unui alt text. Noul codaj este jalonat de corporeism și comunicare. Viitorul acestei părți din ceea ce a fost iubirea-pasiune care este sexualitatea ce depinde de evoluția tensiunilor dintre cele două laturi ale noului codaj.

Pentru noi, semnificatul, sexualitatea, pare să fie mai real decât semnificatul, iubirea-pasiune. Semnificatul acestei relații bicefale - iubirea-pasiune - sexualitate - se pune pe sine ca întregul semn. Din această perspectivă, omul iubirii-pasiune apare pentru noi ca un mim al imaginărilor. Postmodernitatea crede despre om că ar semnifica în exces și apoi, ca oricărui bancher falimentar, i-ar veni greu să umple semnele cu respirația vieții sau să-și umple viața cu înțelesurile trăite ale semnului. Atunci când modernitatea europeană a ieșit din religie, ea a refuzat, mai mult sau mai puțin explicit, un anumit exces al semnificării. S-ar putea ca odată cu postmodernitatea să ieșim din cultură, tot astfel cum am ieșit din religie. Pentru că și cultura - clasică sau tradițională - este resimțită, pentru metabolismul postmodern, ca un exces simbolic. E prea erudită, prea neimmediată; pe scurt, e prea multă semnificație adăugată, ca un balast, vieții. Semnificație pe care viața o resimte ca o încărcătură moartă, supraadăugată, de care nu mai are nevoie.

Viața se impune de la sine, devine propriul ei semn, mai precis propriul ei simulacru.⁵

Problema nu este, prin urmare, atât că omul face prea multe semne; problema este că el creditează în exces când semnificării, când semnificanții, crezând că, într-un fel sau în celălalt, poate ieși din registrul

semnului, al comunicării, și poate intra în cel al realității. El crede că "adevărul" e când de o parte, când de alta. I se pare că iubirea-pasiune e iubirea adevărată, apoi i se pare că "iubirea adevărată" ca relație interpersonală este sexualitatea.

Interesant de observat este faptul că sexualitatea, nelipsită de conotațiile sale și aparținând de fapt registrului semnului ca tot ceea ce este uman, încetează să fie erotică în sensul în care putea fi în trenea contextului iubirii-pasiune.

În dispozitivul socio-cultural al acestor societăți occidentale a intervenit o mutație în lanț: "amurgul datoriei", al moralității bazate pe imperativul categoric a schimbat locul iubirii.

AUREL CODOBAN

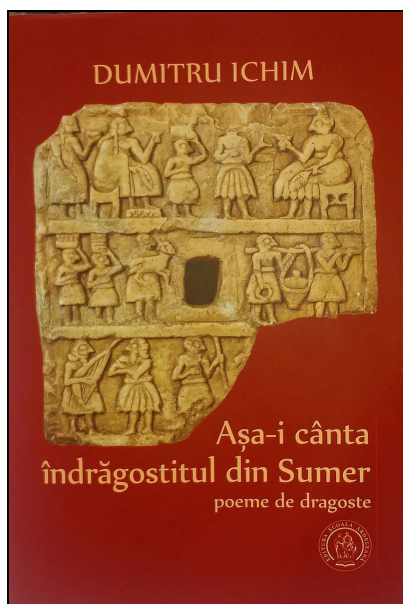
5. Este ceea ce se poate înțelege atunci când ni se spune: "vremea marilor povestiri justificative a trecut". Vedem asta foarte bine în cea mai pregnantă dintre realități: viața politică nu mai are actualmente nevoie de miturile moderne ale eliberării sau progresului care să justifice exercitarea puterii. Noi ne alegem guvernării așa cum juriile festivalurilor cinematografice îi aleg pe actori: după empatie și după calitatea estetică a rolurilor pe care le joacă pe scena mass-media. De aceea aveau dreptate cei doi tineri, poate viitori studenți, care călătoreau spre "Mănăsturul îndepărtat" într-un troleibuz în care șoferul nu putea asculta decât postul național de radio, pe care, întâmplător, "se dădea" muzică simfonică. "Iar dauăștia muzică de înmormântare", a observat unul dintre ei. "O fi murit cineva", a replicat celălalt. Nu murise nimeni suficient de important politic în acea zi pentru o schimbare de program; era doar cultura clasică, tradițională și erudită, care agoniza! De altfel, din lectura cronicilor unei morți anunțate - căci moartea cui n-a fost prorocită în Occident în acest secol? - a artei, religiei, filosofiei, a omului, știm cât de parțiale sunt, în generalitatea lor, aceste frământări îndoliate: ca peste tot în această lume, și în cultură se moare numai individual, adică mor numai forme anumite, concrete istoric. Și, în plus, pentru a purta doliu, pentru a ne îndolia, trebuie să moară ceva ce ne privește, ceva ce se află în cuprinsul vieții noastre individuale, chiar dacă se deschide și spre ceea ce ne depășește.

Poeme tanka și haiku sau Grădina cu îngeri a ființei

Precursor al acestor specii în lirica românească, Dumitru Ichim are meritul de a fi scris primele poeme tanka și haiku din spațiul nostru literar. Primele traduceri de poeme tanka în poezia românească îi aparțin lui Al. T. Stamatiad. În acest „tărâm al diafaneității e un tărâm în care poetul își spune: *Aici nu sunt decât eu!* Dar el este generos și smerit foarte și împrăștie viziunea sa, într-un joc de artificii interminabil. Tot ce atinge, tot ce privește are șansa de a deveni poem, în alchimia tainică a proceselor și a transferurilor în creație. Deși, „tot ce-am strâns e pleavă”. Cu toate acestea, în jocul cu îngerii „de-a v-ați ascunselea”, „cu poemul meu / L-am ospătat până-n amurg pe Dumnezeu”. Iată de unde plecăm¹. Ciclurile de poeme tanka ale lui Dumitru Ichim au apărut cu titluri simbolice, generoase: *Valea curcubeului amar, Dar în silaba lumii plângeam orfan și greier, Pășea un crin pe marea cercului, Păsărea cu șapte aripi*. Situate sub semnul thanaticului la Dumitru Ichim, poemele se supun rigorii acestei specii cu formă fixă, versurile fiind dispuse astfel: 7-5-7 / 7-7. Prima parte, alcătuită din trei versuri, se numește kami-no-ku („frază superioară”), iar partea a doua, alcătuită din două versuri, se numește shimo-no-ku („frază inferioară”). Poemele tanka sunt mai vechi decât recunoscutele haiku și se mai numeau „hanka” sau „poeme răsturnate”: „*Toată averea / Odată-și înflorește - / Pariu cu moartea. // Petale-n scris de mână: / Lumina este mamă!*”

Valeriu Anania vorbește despre valoarea poemelor autorului: „Caut în amintire și nu-l pot despărți pe studentul Mitrel de poetul Dumitru Ichim. Nu mai știu când a început să scrie poezie și nici când mi-a citit primele versuri, dar am sentimentul, încă proaspăt, că tânărul acela, cam folcloric și cam șugubăț, în aparență,

își lua în foarte serios ceasurile de taină, a căror pârgă refuza să fie doar o simplă promisiune. Arta lui se maturiza de timpuriu și mai rămânea perspectiva consacării prin litera tipărită. Dumitru Ichim împărtășește norocul și nenorocul scriitorilor din diaspora. Pe de-o parte, șansa de a avea acces neîngrădit la cultura lumii libere și de a se simți în largul său în abordarea unor genuri literare afine; dacă nu mă înșel – și cred că nu -, el este primul poet român care a scris haiku-uri și strofe tanka la o vreme când cei din țară abia auzeau de așa ceva. Pe de altă parte, neșansa izolării de ceea ce se cheamă o piață a cărții la dimensiunea cititorilor potențiali².”

În umbra thanaticului se majoritatea poemelor. Sub auspiciile sorții însingurate bate ceasul sfârșitului, însă acesta se petrece sub pecete euharistică: „*Dă-mi vin și-ascultă / Cum bate moartea-n ușa / Inimii: cucu! // Dă-mi vin – amar ecoul... / Ulcior al cui ț-e trupul?*” Poemul devine ultimul cântec al Poetului care nădăjduiește salvarea prin purificare: „*Vai, ciocârția / Pierdu sufletu-n soare... / Apa morților // La Fântâna Crinului / Îl tremură în cântec*”. Trăirea lirică se cufundă mereu întru - Acasă etern, vizionar. Metafora morții este simbolizată în căderea cascadei, abruptă, dură, însă comparabilă cu împrejurimile Mănăstirii din Moldova, verdele simbolizând încrederea în veșnicie, în mântuire: „*La Niagara / De-ajuns să-*

nchid ochii - / Mănăstirea Neamț. // Căderea apei – codrii / La Judecata de-Apoi.”

Foarte frumoase sunt poemele care sintetizează metafora macilor. Sunt atât de splendide aceste flori și atât de firave! Așa sunt și versurile care iscodesc frumusețea divină a macilor. Dincolo de Noapte, ei devin Cale spre Lumină, nădejde și salvare. Căprioara este în căutarea Mirelui ceresc, sub semnul neprihănitei ninsori: „*Mă pierd în păduri... / Și-acolo ninge ceasul? / O căprioară / Presară maci cu urma-i / Ca Noaptea s-o găsească.*”

În „Grădina cu îngeri” stau însă și crinii și mărul și copiii „*fugiți / Din catalog. Sub liniști*”. Și pâinea de acasă și vinul de acasă și vremea de colind și sufletul înmiresmat: „*Păsări de pâine / Mama scotea din cuptor / O, vremi de colind... // Chiar și acum mireasma lor / E grădina cu îngeri*”. Spațiul liric este umplut de miresme divine. E Euharistie și împlinire: „*Țărani pe câmp... / Umbra de prânz e verde / A pâine și vin. // Maica Domnului trece / Răcoare prin grâne*”.

De altfel, putem afirma că în această sintagmă atotcuprinzătoare, „Grădina cu îngeri” se așază toate cuvintele Poetului: totul e alb, e Lumină, e omăt de Acasă, e suflet: „*Auzi cum ninge? / Stinge lampa și-mbracă / Ecoul luminii. // În noaptea asta ninge / Tot sufletul din mine*”. Impresionante sunt aceste poeme tanka, fiindcă ele depășesc sfera tematică și se adâncesc într-o viziune creștină autentică, originală. De exemplu, mersul pe apă sau Nașterea lui Iisus sunt edificatoare: „*Iisus pe mare... / Groapă mi-am fost și-s vinul / Cinei de Taină. // Nu pot ieși; pleoapei / Nu-i încă dat să nască*”. Evocarea minunii din Betleem este esențială în iconomia suflului divin: „*Maica Domnului / Și-a adormit pruncul. Sfânt / Ninge lumina... // Tot mai deși fulgii-colind... / Pășii ușor prin omăt!*”

Nostalgia paradisului pierdut, aceluși Acasă etern, apare nostalgic, retoric și melancolic: „*Pământul de scris / Pentru-acasă. Cum oare / Ne vom întoarce? // Vom mai găsi cărarea / Sărind hojește prin cer?*” Eterna reînnoire este marcată, simbolic, de prezența, aproape constantă, a cireșului jocului →

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

¹ Nazaria Buga, *Pe unde-a umblat Dumnezeu, crește un înger*, Prefață la volumul *Șarpele de aramă. Sacerdoșii lirici*, Ed. Sfântul Gheorghe-Vechi, București, 2014, p. 6.

² Valeriu Anania, *Prefață la volumul Apa morților*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013, p. 7.

copilăriei: „Cireș înflorit... / Copil în el mă urcam / Vănilor albe. // Lea-gână-mi moartea și-o dormi / Cireș rămas pe cruce”. În corespondență cu mitul eliadesc regăsim imaginile idilice ale copilului și ale Mamei. În stare de grație, între două lumi, „Prin somn copilul / Oare cui îi zâmbește? / Poate prin cântec. // Lin luna se strecoară / Mânjită de cireșe”.

Aceleași teme legate de însingurarea omului, de boală, de tristețea și melancolia vremurilor, sunt abordate în poemele tanka dar și în poemele haiku. E o naturalețe a spiritului copleșit de trăiri lirice diverse, îmbrăcate în cuvinte delicate, simple, trădând însă efemeritatea clipei, emoția copleșitoare, un mister infinit al sufletului omenesc: „Albă și goală / Cu numărul pe ușă - / Ziua în spital. / Cu dezinfectant se șterg / Patul, ceasul, lumina...” Este resimțită starea de purificare lăuntrică, de încercare de împăcare a sinelui cu sine și cu lumea, a meditației și a contemplării lăuntrice a unei existențe în căutare, într-o veșnică blagiană căutare: „În zori se aud / Rozariile-n frunză / Șoptind a muguri. // Furând ecoul – tanka. / Cum te-a înflorit tăcerea?”

Regăsim în poemele tanka același spațiu liric spiritualizat, înduhovnicit, creat anume pentru a conștientiza puterea minții și a gândului umanității care-L respiră pe Dumnezeu în cuvânt. Puterea poeziei are puterea rugăciunii aduse Celui ce este Lumină. Deși undele de tristețe trăiesc mereu în conștiința rugătorului, totuși mesajul transmis este legat de nădejde. Freamătă fiecare vers de înduhovnicire a trăirii, de însuflețire cerească: „E oare poarta / La vreun cuvânt deschisă? / Fă lampa mică. // Ascultă bobii-n palmă. Se-aud Luminii pașii?” Într-un alt text, retorica este vădit biblică, invocând nimicnicia clipei fără de Dumnezeu: „Lampa de aur / A dus-o la iarmaroc. O, Nebunule // Ce vei face la noapte? / A întrebat soarele.”

Poemele Haiku cuprind 17 silabe repartizate după structura 5-7-5 în trei versuri. Ele trebuie să se așeze, structural, sub forma unei metafore globale având un caracter filosofic, cu scopul de iluminare a cititorului – cale spre desăvârșirea sinelui. Poemele haiku exprimă o stare emoțională intensă plasată într-o dimensiune atemporală. Temele

preferate sunt: frumusețea, efemeritatea, nimicnicia eclesiastică, melancolia, însingurarea, simplitatea, naturalețea sau eleganța exprimării lirice. Aduse în lirica românească de Alex. Macedonski, Alex. Vlahuță și Ion Pillat, care au scris poeme într-un vers, poemele haiku au impresionat autorii de azi, care au încercat să-și arate interesul față de această specie lirică asiatică, precum și sensibilitatea creatoare: Dumitru Ichim a fost printre primii. De altfel, „este meritul Părintelui Dumitru Ichim de a trage prima brazdă „haiku” în poezia românească, dovedind că această formă fixă nu încorsetează, ci, dimpotrivă, stimulează virtuțile creatoare ale limbii române”³. Printre autorii de haiku amintim pe: Al. T. Stamatiad (distins cu Premiul Academiei Române), Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Dan Florică, Dumitru Radu, Ioan Marinescu, Șerban Codrin, Florin Vasiliu, Ion Codrescu, Eduard Țară, Lorinzi Francisc-Mihai etc.

Spre deosebire de alți autori, Dumitru Ichim preferă să dea titlu fiecărui poem haiku, cu mici excepții, pe toate cuprinzându-le în ciclurile intitulate: *Valea nisipului de aur*, *Urmele*, *Lacrima trandafirului alb*, *fântâna luminii*, *Lacrima privighetorii*.

În *Valea nisipului de aur* curge-n clepsidră nisipul fin al inspirației. E o continuă trăire care emană rugăciune

Melania Cuc, *Ispită*

³ George Alexe, *Diorame și eseuri. Teologice și literare*, Washington DC, 1996, apud Dumitru Ichim, *Cerșetorul porților de rouă*, p. 266.

cerească. E o permanentă osmoză între noapte și zi, între lumină și întuneric, între lumesc și nelumesc, între viață și moarte. Totul e spiritualizat.

O inspirată *Definiție de haiku* ne așază divinitatea-n suflet precum în căușul palmei: „Cinci, șapte și cinci / Două mâini – rugăciune / Trece Iisus”.

Definirea artei poetice subliniază caracterul problematic al textelor: marea întâlnire cu Dumnezeu este aspirația lăuntrică a oricărui trăitor definit, *sine qua non*, ca *homo religiosus* în sens larg. Nu există nicio tăgădă că marea poezie a lumii are fior religios. Fără a putea explica aceasta, putem conchide că nevoia spirituală a omului e mai presus de rațiune sau judecată. Iubim pe Dumnezeu pentru că-i iubim pe semenii noștri dar și universul întreg. Materia este duh și inspirație, aluat divin pentru Poezie. Pe altarul lumii sunt *Lumini*, iar arderea este cathartică, deoarece „*Coruri de albine / Cântă-n ceara făcliei - / Lumini pe altar!*” Imaginea Maicii Domnului este reluată în poeme succesive: „*Mamă, nu plânge...! În candelă numele / Tău luminează*”; „*Visează pruncul... / Maica Domnului trece / descultându-se*”; „*Zâmbește Mama! / Betleem în privire / Aduse pruncul...*”.

Rugăciunea lui Francisc deschide Calea Iubirii divine. Cerul respiră întreaga plinătate a ființei care se roagă: „*Mi-e iarnă, Doamne, / Fie-ți milă de greier, / Robul Tău: Amin*”. Iar dacă acest poem este de cerere, un altul este de preamărire a divinității și de înțelegere a fragilității ființei umane în univers. Rolul divin, în frumusețea absolută a lumii, este legat de simplitate și naturalețe a firii: „*Macul se roagă-n / Petale simple: iartă / Nouă fluturii!*” În *Spovedanie* durerea e profundă („*Candela-i stinsă! / În locul luminii / Mă doare noaptea*”); lacrimile ființei rămân în *Priveghere*, trăirea conștientizează taina: „*Lacuri, prin mine, / adorm oglindind vegheri / Adânci de taină*”.

În ciclul intitulat „*Urmele*”, poemele haiku reiau temele principale. Recurența e vizibilă nu doar prin tematica abordată, ci și în inspirația evident marcată de trăirile spirituale ale eului liric. De asemenea, regăsim acea „fulgerare” lirică transmisă cititorului într-un stil deja specific autorului. Mesajul este →

profund, arta poetică este de maestru, „Testament” e propria noastră moștenire divină: „*Umbrele mele / Sub umbra scrisului tac, / Împietrind lumini*”. Regăsim la Dumitru Ichim acest mod binecuvântat de a marca mesajul la nivel emoțional. Poemele sunt emoții filtrate prin rugăciunea inimii, ele sunt însăși „Viața” fiecăruia dintre noi: „*Flămânzi puii se / Roagă... Iisus în genunchi / Pe margini de cuib.*”

Poemele Haiku publicate în „Revista Scriitorilor Români” din München, în 1983, continuă linia poetică din ciclurile anterioare. Apare însă o tematică nouă: dorul de țara natală. E o sfâșiere lăuntrică, o nostalgie căzută în suflet moldovenește. E „Țara”, e „Doina lui Eminescu”, e „Clopotul de la Putna”, e „Ștefan”. Într-un cuvânt, e „Istoria României” care se identifică întru toate cu „Mama”. Fiorul sacru revelează firii Iubirea. În dorul de Patrie (acea patrie pindarică) se ascunde marea dragoste care se jertfește pe sine pentru celălalt. Jertfa este înroșită de macii Patriei terestre, această floare mult dragă poetului. Plânsul sfinților e plânsul neamului și al rădăcinilor ancestrale: „*Sfinții noștri plâng / Dimineață – macului / Rotund al țării*”. Copilăria este și ea plasată în zodia atemporalului: „*Ostrov cu îngeri, / Podul e rupt, / doar fragii / Mă tot așteaptă*”. Interesantă mi se pare asocierea dintre „ostrov” și „pod”. Legătura tainică dintre lumea de Acasă, lăsată în urmă la anii tinereții, și „lumea nouă”, o altă Patrie terestră, e ruptă, izolată din cauza rupturii. Sufletește însă legătura este refăcută de așteptarea fragilor, simbol al fragilității și al emoțiilor. Frăgezimea nu e însă semn de slăbiciune. Din contra, aceasta întărește sufletul aflat în căutarea identității: „*Adâncii, codrii... / În mijloc, Țara-Nufăr, / Maica Domnului!*” În această imagine-simbol, *Mariologică*, se adâncește o Tăcere necesară refacerii spirituale: „*Copilul doarme, / Doar răsuflarea-i aud / Și-aroma pâinii...*” Liantul cu Acasă, mereu invocata Pâine a sfințeniei și-a cuminecării lirice, este suplinit admirabil de prezența sfântă a țaranului român din satul de altădată: „*Vin heruvimi / Spre Bethleem sărutând / Mâna de țaran*”. Frumoasă și incredibil de sensibilă această imagine iconică a îngerilor sărutând

mâna arsă de soare și atât de muncită de vreme a țaranului român! Dar și mai edificatoare imaginea Mamei, care pulsează viața întregii omeniri în inima ei iubitoare: „*Inima ta – cinci / Pâini în mâna lui Iisus / frângând pentru noi*”. Mare este taina aceasta, taina frângerii Pâinii Vieții!

O metaforă extrem de sensibilă este cea a albinarului. Omul, poetul, creștinul, preotul se regăsește în existența simbolică a albinei: culege miresme din minunile lumii și se sacrifică, smerit și modest, lăsându-și frumusețea și dulceața inimii pe altarul Iubirii precum Mântuitorul: „*Lumânare de / Paște: Eu – Albinarul / Vinerilor Mari!*”

În celelalte cicluri de haiku (*Lacrima privighetorii* și poemele haiku publicate în 1998), autorul renunță la titlu iar mesajul se interiorizează și mai mult. Precum reginele nopții, care-și oferă frumusețea doar în clipele de înserare, versurile lui Dumitru Ichim își deschid petalele și dezvăluie un cântec miraculos de greier, semn de vitalitate dar și de profundă melancolie: „*Unde-i greierul / Ce toarce întru mine / Curcubeu sonor?*” Prezența greierașului, o constantă a poemelor haiku, dă o notă acustică, sonoră gândurilor metaforizate în petale de floare. Revin însă simbolurile care particularizează lirismul reflexiv: dorul de mamă este asociat întotdeauna cu pâinea, a cărei mireasmă sparge timpul și eternitatea și barierele spațiului: „*Mi-e dor de tine, / bătrâna maică mi-a scris... / Mireasma pâinii*”. Nu lipsește un alt element sublim, ia, simbol al frumuseții nepieritoare a costumului popular, purtat altădată la fiecare sărbătoare creștină. Ia amintește de Acasă, de nuntire, de momente de bucurie: „*Sub ia frunzei / sfârcul de strugure e copt / Vinul de nuntă...*” Alte elemente florale devin leitmotive poetice: bujorul, brândușa. Ambele au aceeași simbolistică: albul primilor fulgi de nea, puritatea, simplitatea miraculoasă, trecerea dintru frumusețe paradisiacă într-un peisaj hibernal atemporal. Sufletul se mistuie și se luminează, beția nopții este lăuntrică, mistuitoare de inimi: „*Bujorii-nflorind / băură plosca lunii... / prima ninsoare*”. Interogația găsește răspuns în Lumina eternității: „*Ce faci, brândușo, / prin frunzele uscate? / Număr primii fulgi.*”

Melania Cuc, *Cuplu*

Petrecerea de nuntă are veșminte pe măsură. La (ne)nuntirea lumii e prezent un greier. Cântecul lui devine tăcere iar ruga poetică e preaplină. Se umplu cămarile văzduhului de dragostea mântuitoare. Cerescul e fulgerat de razele de lună: „*Taci, greiere-n frac, / halba prea plină a lunii / să nu se verse*”.

Tanka sau haiku, poemele lui Dumitru Ichim sunt miresme de suflet nobil care îmbogățesc tainele lumii cu frumuseți și mai mari. Ele sunt rugăciuni ale inimii tănuite în metafore de dor de frumusețe. Temele principale, puternic ancorate în realitatea firii căutătoare de sens, sunt originale și de maximă sensibilitate: emoția trăirilor lirice te poartă într-un atemporal dor de Mamă, de Țară, de Credință, de Tată. Ele țin locul rugăciunii în sufletul poetic învins de cuvintele îmbrăcate în sunete: „La începuturile literare, „în noaptea sfântă din grăunță”, Dumitru Ichim a scris haiku, a evoluat spre tanka – forme ale poeziei extrem orientale, în care trăirea e sugerată doar în câteva exemplare silabe (*Păsărea cu șapte aripi* amintește de motivul herlandic al *păsării cu trei picioare* din ținuturile – arhipieleag și peninsule – ale Soarelui Răsare).

Și ce este mai subtil, mai plâpând și mai aproape de simplitatea dumnezeiască decât un haiku de Basho engravat pe o piatră, într-o grădină japoneză, păstrată în feeria lampioanelor⁴”

⁴ Nazaria Luga, *art. cit.*, p. 5.

UN POET LA ANIVERSARE THEODOR RĂPAN

Indiferent de vârsta căreia i-ar putea aparține, mai tânăr și la început de glorie creatoare, alteori ajuns la anii auritei senectuți, retras în meditație, în suferință și virtute, ori trecut la cele veșnice, ziua unui Poet, eveniment de adevărată și convenită prețuire, ar merita să fie celebrată cu solemnitatea unei sărbători a Cetății și a Limbii Române. Selectând dintre atâtea asemenea situații, alegem acum, în plină zi de vară, în toiul secerișului, ca moment de sărbătoare ziua lui **Theodor Răpan**. Poet și publicist, născut în ziua a patra din luna lui Cuptor, anul 1954, în casa unui învățător din comuna Balaci, de prin nord-vestul județului Teleorman, din imediata apropiere a localității natale a lui Marin Preda, vestita Siliștea - Gumești, Theodor Răpan debutează editorial destul de timpuriu, la vârsta de 21 de ani, în anul 1975, cu placheta colectivă *Hohotul apelor* („Caietul debutanților”, București, Editura Albatros), cunoscând destul de rapid o evoluție literară cu adevărat spectaculoasă prin publicarea a peste douăzeci de volume de versuri, adevărate bijuterii grafice și editoriale închinată poeziei și, în special, sonetului, pe care acesta îl ilustrează cu o stăruință greu de egalat, în ansamblu, forme poetice apreciate pentru „frazarea inspirată și frumoasă, izvorâtă din știința și sinceritatea pe care le dă talentul poetic autentic, ajuns la maturitate creatoare” (Ion Brad): *Privind în ochii patriei*, Editura „Cartea Românească”, redactor de carte – Mircea Ciobanu/ comentat de Nichita Stănescu pe coperta a patra, 1986; *Așa cum sunt*, Editura „Eminescu”, redactor de carte – Nelu Oancea, 1989; *Hotarul de foc*, Editura „Europa” – Craiova, cu prezentări de Nichita Stănescu și Gheorghe Tomozei, 1991; *La umbra cuvântului*, Editura „Semne”, 1995; *Schimbarea la față*, Editura „Semne”, 2001; *Taurul lui Falaris - Mărturisitorul - Jurnal de poet*, Editura „Semne”, 2003, *Muzeul de păstrăvi - Scrisori din Lazaret*, Editura „Semne”, cu desene de Damian Petrescu, 2004, *Postalional de seară* – file din jurnalul unui

heruim, Editura „Semne”, cu desene de Damian Petrescu, 2005, *Dincolo de tăcere - Jurnal de poet*, Editura „Semne”, cu desene de Damian Petrescu, 2009; *Dansul inorogului - Elogiul melancoliei*, Editura „Semne”, cu ilustrații de Aurora-Speranța Cernitu, 2010; *Evanghelia inimii - Anotimpuri* – Jurnal de poet, Editura „Semne”, cu ilustrații de Damian Petrescu, 2010; *Evanghelia cerului - zodii de poet*, Editura „Semne”, cu opere grafice de Damian Petrescu, 2011; *Evanghelia tăcerii - solilocvii*, Editura „Semne”, cu opere grafice de Damian Petrescu, 2011, *Evanghelia apocalipsei - epifanii*, Editura „Semne”, cu opere grafice de Damian Petrescu, 2012, *Testament în alfabetul tăcerii*, Editura „Tipo Moldova”, Colecția *Opera omnia*, Poezie contemporană, 2013, *Fiind 365+1 Iconosonete*, Editura „Semne”, cu ilustrații din Cesare Ripa „Della nivissima iconologia (Padova, 1625)”, 2013; *Orb în lumină* – Poeme alese. Antologie de autor, Editura „eLiteratura”, 2014; *Fără de moarte - De trei ori 60 + 1 Iconosonete*, vol. I, II, III, Editura „Semne”, cu opere grafice de Damian Petrescu, 2014; *Pas în doi. De trei ori 33 + 1 Iconosonete*, cu opere grafice de Damian Petrescu, Editura „Semne” – 2014. De altfel, poetul Radu Cârnelci, el însuși un veritabil sonetist, dar și autorul admirabilei *Antologii a sonetului românesc*, comentând unul dintre volumele lui Theodor Răpan, afirma următoarele: „Avem de-a face cu o carte bine gândită, bine scrisă, bine

Theodor Răpan, mereu în căutarea Libertății în Spirit

lucrată! E o izbândă și ca Literatură, dar și ca Artă poetică și grafică, o într-ajutorare, o îmbrățișare între Cuvânt și expresia grafică! Pentru Theodor Răpan este, deocamdată, vârful profesiei sale poetice!” Printr-o asemenea patimă și știință de a fraza elegant și inspirat în spațiul celor paisprezece „rânduri” impuse de regula sonetului, Theodor Răpan se înscrie cu cinste în familia de anvergură a genului de la noi, începând cu modelele propuse în prima jumătate a secolului XIX de I. Heliade Rădulescu și Gheorghe Asachi, acesta din urmă un admirator și foarte bun cunoscător al culturii și literaturii italiene, și continuând cu Eminescu, prin atât de cunoscutul triptic al melancoliei, sau cu Dimitrie Anghel, Șt. Petică, Șt. O. Iosif, C. Pavelescu, G. Topîrceanu, O. Goga, G. Coșbuc, Ion Pillat, cu al său ciclu unitar din *Scutul Minervei* (1933), V. Eftimiu și Mihai Codreanu, V. Voiculescu, cu *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginată ...*, Marin Sorescu, Radu Cârnelci, Leonid Dimov, Adrian Păunescu, Daniel Turcea, Mircea Cărtărescu, Nicolae Cabel ș.a. Dintre ultimele volume de sonete semnate de Theodor Răpan, cele intitulate *FĂRĂ DE MOARTE. De trei ori 60 + 1 Iconosonete*, 3 volume, *PAS ÎN DOI. De trei ori 33 + 1 Iconosonete*, *PUR ȘI SIMPLU. 154 Contrasonete*, *LAUS AMORIS. De trei ori 33 + 1 Iconosonete*, *SUM. De trei ori 33 + 1 Iconosonete*, *PRIN LABIRINTUL SINELUI 111+1 Iconosoneteri*, acesta din urmă beneficiind de ilustrațiile pictorului austriac Helmut Kand (2016), devin fundamentale în fixarea tot mai decisivă a autorului în teritoriul sonetului românesc, ca posibilitate a exprimării în nuanțe cât mai

ADINA IANCU
Spania

THEODOR RĂPAN
ORB ÎN LUMINĂ
Antologie de autor. Poeme alese
și
FĂRĂ DE MOARTE
De trei ori 60 + 1 Iconosonete

Muzeul Național „George Enescu”
(Palatul Cantacuzino)
Calea Victoriei, nr. 141, Sect. 1, București
Vineri, 4 iulie 2014, ora 14.00

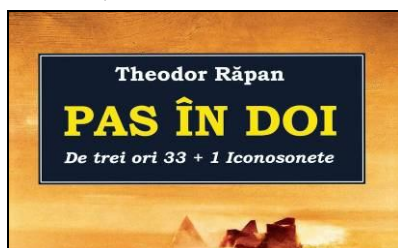
Invitați speciali: Vladimir Alexandrescu, Ion Dodu Bălan, Ion Brad, Radu Cârnelci, Ciprian Chirvasiu, Marian Dumitru, Nicolae Dan Fratuleț, Aureliu Goci, Ion Hora, Cleopatra Lorianu, Stefan Vida Marinescu, George Mirca, Adrian Munteanu, Tudor Opris, Vasile Poenaru, Florentin Popescu, Paula Romanescu, Nicolae Rotaru, Petru Solomonaru.

Cu participarea excepțională a actorilor: Eusebiu Ștefănescu
Recital muzical: Eugen Stan (chitară) și Delia Crăciun (vioară)

desăvârșite a complexelor stări și trăiri sufletești. De altfel, în legătură cu una dintre aceste din urmă cărți (*SUM. De trei ori 33 + 1 Iconosonete*), autorul formulează o emoționantă profesiune de credință. „Statornic crezământului meu, susține Theodor Răpan, o nouă carte este o petrecere irepetabilă, pe care doar Dumnezeu știe dacă o va așeza sau nu în cuibul Splendorilor! Bucuria plămuirii ei se consumă în acel act unic și definitiv al Facerii, cu dureri și speranțe, așa cum, prin efemera sa moarte, bobul de grâu clădește, an după an, eternitatea Pâinii.”

Receptate global, observăm că, în bună parte, în aceste volume de sonete sunt reunite la modul absolut teme și idei fundamentale, multe în viziune duală, precum viața și moartea, iubirea și păcatul, uitarea și amintirea, speranța și disperarea, norocul și chinul, condiția umană și frumosul etern, teme ce pot fi identificate în mod absolut din titlurile celor 99 + 1 de sonete ale volumului *LAUS AMORIS. De trei ori 33 + 1 Iconosonete* (2015), de la sonete de neuitare și înșelare, de pierzanie, îndurare, nerușinare sau înțelepțire, de așteptare și întinerire, de vindecare sau de susținere, de întemeiere și de scoborâre, dezdurere și îndumnezeire, până la sonete de bucurie și speranță, de împăcaciune sau de întărire, de nescăpare și învrăjpire, de învictorie sau cuminecare, într-o nesfârșită serie de lexeme, care, în afara formulărilor incantatorii și a dispozițiilor lor într-o serie antonimică inepuizabilă, acestea putând sugera imaginea unui poet de o debordantă fantezie, cu deosebit de bogate resurse intelectuale și cu un simț estetic de mare rafinament, un poet adevărat, de care în mod cert se va ține seama într-o sinteză a lirismului românesc modern.

Dimpreună cu prețuirea și admirația pe care le merită întreaga sa operă, să-i urăm poetului **Theodor Răpan** ani mulți cu sănătate și zile fericite.

Îngerirea lui Nicolae Băciuț în spațiul liric

Lecturarea volumului de poezii **La taclale cu Dumnezeu** (Editura Vatra veche, 2016) al cunoscutului poet și om de cultură Nicolae Băciuț m-a dus cu gândul la câteva afirmații făcute de Andrei Pleșu în cartea „Despre îngeri”: „Îngeri convertesc abisul dintre Dumnezeu și om într-un spațiu al comunicării. Ei dau consistență și viață acestui spațiu, transmițând omului semnele lui Dumnezeu și lui Dumnezeu rugăciunile omului”. Domnul Nicolae Băciuț nu stă pur și simplu „la taclale cu Dumnezeu”, așa cum ne anunță în titlu, ci... scrie, întrucât pentru domnia sa „scrisul înseamnă să stai de vorbă cu Dumnezeu”. A scrie este, în viziunea băciuțiană, o formă elevată de rugăciune, prin care are loc „îngerirea”. Întâlnim acest termen în poezia omonimă **Îngerire**, ce constituie o artă poetică: „Sunt ucenic întru cuvânt./ învăț culori doar de la cer/ și rănilor de la pământ./ învăț să nu rămân stingher./ (...) învăț de acum să fiu fereastră./ prin care vrei să mă privești/ și florilor să le fiu glastră./ când numai tu te îngerești”. Autoportretul din poemul **Scară** nu lasă loc altor interpretări decât acelea în care poetul cunoaște un singur drum, cel al cuvintelor spre întâlnirea cu sine și cu oamenii prin Dumnezeu, drum care urcă și coboară mai ales în interioritatea mult mai complexă decât lumea exterioară: „Și ce dacă încă/ n-am viață./ și ce dacă încă/ sunt trecut./ și ce dacă/ sunt om de cuvinte./ și ce dacă/ încă n-am început?/ Rămân bătut în cuie./ scară ce coboară/ când suie”. De altfel, vocabula „taclale” este combătută și de unul dintre cele două motto-uri ale cărții: „Dacă vorbește cineva, să vorbească așa ca și cum ar fi cuvintele lui Dumnezeu” (Petru I, 2, 11).

Tema-pivot a cărții este omul în relație cu divinitatea, actantul liric având conștiința că instanța divină este nu doar omniprezentă și omnipotentă, ci și un prieten indispensabil, căruia are libertatea și norocul să-i spună tot, întru obținerea confortului psihic și sufletec. Multe dintre aceste poeme sunt scrise în circumstanțe inspiratoare favorabile: în preajma

sărbătorilor religioase, în spații monastice (Mănăstirea Nicula) și sfinte (Catedrala St. Peter an der Sperr, Wiener Neustadt, Austria). Timpul, susținut de motive precum clipa, târziul sau devremele, natura, ca matrice și ca geografie pleneră în care coexistă în chip minunat pământul și cerul, iubirea, ca liant al tuturor văzutei și nevăzutei, trăitelor și netrăitelor etc. sunt alte teme importante ale volumului de față. Motive precum cuvântul, iarna, zăpada, crucea, scara ș. a. dau consistență și culoare semantică poemelor. Albul, simbolizând puritatea, sinceritatea, dreapta credință, predomină în economia volumului, primul poem care deschide pledoaria lirică numindu-se **Alb de Ierusalim** și fiind scris în noaptea de Crăciun. Ninoarea devine, astfel, lumina care transformă totul pentru a înălța și a face ca omul să ajungă în proximitatea divinului: „De-atâta alb și vinul din potir/ E pentru frig cuminecare./ Și fiecare fulg rămâne mir/ Ca pentru-o altă înălțare./ (...) A nins, dar nu pentru-a fi iarnă./ Ci doar lumina-n noi s-aștearnă”.

Există o aspirație, firească în context, de a transcende divinitatea nu cu scopul de a cunoaște mai mult, ci, așa zice, pentru nevoia de apropiere cumva și organică, în stil uman, prin intermediul simțurilor, așa cum ne invită psalmistul David: „Gustați și vedeți ce bun este Domnul!” În acest sens, poetul Nicolae Băciuț utilizează propoziții optative: Aș vrea să fiu/ pretutindeni./ deodată; (...)// aș vrea →

DIANA DOBRIȚA BÎLEA

să fiu frunză –/ amintirea unui copac/ uitat în sămânță// (...)Aș vrea să fiu/ în fiecare loc –/ acolo unde sunt urme/ de lumină“ (**Arborele vieții**); propoziții enunțative: „Azi noapte ceva a trecut/ prin noaptea mea –/ cu lacrima puteam/ să o sărut,/ ca pe o cruce-n/ care învia/ cum mugurii/-ntr-un sânge ne-nceput“ (**Noaptea mea**); sau interogative: „Doamne, cât timp îmi mai lași/ să fiu singur cu tine,/ să învăț ultimii pași,/ înainte de scări,/ care urcă sau coboară,/ ochii mei să fie lumină,/ până când nicio vină/ nu rămâne în urmă,/ până când niciun păcat/ nu se-ntoarce a doua oară?“ (**Așteptare**).

Faptul de a nu-și aparține pe de-a-ntregul în calitatea sa de persoană publică, citit fiind de alți oameni care îi trăiesc și îi trec emoțiile prin filtrul personalității lor, îl descumpănește pe poet, care se mărginește să constate, doar, acest lucru, fără să vrea să aducă amendamente sau să renege imaginea pe care ceilalți i-au construit-o: „Aflu tot mai multe/ despre trecutul meu/ pe care nu l-am trăit –/ biografia mea își întinde câmpii/ în Siberii uitate,/ fără să-mi spună nimic,/ de parcă aș fi trăit/ deodată,/ două vieți –/ una a mea,/ alta împrumutată,/ ca alții să se îmbrace cu ea,/ haină nepurtată.// Am trăit două vieți –/ una acum, alta niciodată“ (**Două vieți**). Poetul prevede, din cauza multelor păcate ale lumii în general și a folosirii cuvintelor în scop egoist și distructiv uneori chiar și de către cei meniți să aducă sau să mențină binele pe pământ în special, pierderea acestui drept de către toată omenirea, mai rău decât în cazul Turnului Babel, căci „cuvintele vor deveni blestem/ și nu vom vorbi/ decât prin semne“, singurul gest posibil fiind semnul crucii: „vom face semnul crucii,/ cu crucea de aer,/ cu crucea de lemn,/ și nimeni n-o să ne-ndemne/ să tăcem“ (**Semnul crucii**). Acest semn lasă loc, totuși, speranței, căci din ce alt motiv și-ar mai face oamenii cruce?!
 Izul bacovian nu lipsește și poartă cu sine, așa cum era de așteptat, un scepticism pregnant. Timpul este pus în scenă nu ca să-și etaleze anotimpurile, ci pentru a-și căuta rămânerea eternă în natura moartă: „Nu știi ce-a mai rămas/ din iarnă,/ cât alb ne va mai înveli,/ ce pol va-ncepe să se-aștearnă,/ când iarba nu va înverzi“. Vara, semnificând trăire, viață aflată la apogeu, graalul naturii al cărui

prim beneficiar este omul, va exista doar între limitele onirice ale visătorului/ credinciosului: „Și câtă vară, Doamne,/ câtă vară/ își va întinde țărnul peste noi,/ câte castele din nisipuri/ o să ne-ncapă pe-amândoi“ (**Plecarea anotimpurilor**). Disperarea este, de asemenea, dramatizată cu o certă abilitate regizorală: „Ascultă iarna/ cum se urcă-n trup,/ (...) cum în cuvinte/ i se simte saltul/ și cum ninsorea-i/ e un lup/înfometat de înse-rarea/ care l-a uitat“ (**Ascultă iarna**).

Iubirea are un rol esențial și covârșitor în modul poetului de a vedea și de a aborda realitatea lumii. Sentimentele de dragoste pentru *Ea* sunt atât de puternice, încât însăși existența lui Dumnezeu este condiționată de ființarea în tot și în toate a iubitei: „și niciodată n-o să fie Dumnezeu,/ dacă în toate nu ești tu“ (**Niciodată**). Pe de altă parte, poetul are nevoie de binecuvântarea iubirii sale de către Dumnezeu: „Ah, îngerul meu,/ cum ninge,/ cum mai ninge –/ atunci ai venit tu,/ femeie de zăpadă/ prin aerul care sclipea,/ ca Dumnezeu să ne vadă“ (**Femeia de zăpadă**). Pentru iubire, niciun sacrificiu nu este prea mare, ziditorul de poeme aducând drept ofrandă ceea ce are el mai de preț: cuvintele. Iată dovada: „M-ai privit cu tine,/ cu trupul tău întreg,/ cu ochi fără retine –/ și de cuvinte mă dezleg“ (**Dezlegare**). Poemul **Potriviri** constituie o foarte frumoasă declarație de dragoste, *El* și *Ea* completându-se, întregindu-se reciproc: „Tu ești atât de singură/c-aș putea să-ți fiu mire,/ ești atât de străină,/ c-aș putea să-ți fiu

țară,/ (...) tu ești tăcerea –/ și-ți voi fi cuvânt“. Timpul care se scurge (ori „rămâne în urmă“) fără ca Dumnezeu să-și facă simțită prezența deformează realita-tea, dezechilibrează, aduce mari pre-judicii naturii umane: „E, Doamne, târziu,/ e devreme.../ umbra e singurul ceas –/ eu nu mai am umbră,/ Doam-ne,/ Tu, unde-ai rămas?“ (**Tu une-ai rămas?**) Împietrirea timpului aduce atingere la fel de gravă ca și trecerea acestuia în mare grabă: „Nu mai am cuvinte pentru mine;/ cum să-mparți ce ți-a rămas:/ o secundă împietrită în clepsidră,/ limbile căzute de la ceas?// Nu așteaptă nimeni să-i mai scriu,/ din cuvinte a rămas cenușa;/ fără ele ce-aș putea să fiu?/ Dumnezeu închide după mine ușa“ (**Ușa închisă**).

Poetul nu rămâne indiferent la schimbările, în rău, din natură și la declinul continuu al acestui spațiu de care omul depinde în totalitate. Nu întâmplător ultima poezie din cuprinsul volumului, **Oameni de zăpadă**, e un strigăt-atenționare-rugă, în care, subînțeles, Dumnezeu este întrebat unde este și ce face în apărarea celor pe care i-a creat după chipul și asemănarea sa: „Descultă iarnă,/ unde ți-e zăpada,/ în care oameni ai uitat-o,/ în care cer mai ninge-acuma,/ de parc-ar ninge dinspre Cato*?// Descultă iarnă,/ unde ți-e hlamida,/ la care cer îți e firida (...).“ Cititorul se întreabă pe bună dreptate: se află poetul Nicolae Băciuț „între credință și tăgadă“, precum Arghezi? Nu cumva se apropie de adevăr răspunsul stăpânului care venise la Iisus să-i vindece servul: „Cred, Doamne, ajută necredinței mele“? Concluzia noastră este că omul și poetul Nicolae Băciuț are o continuă nevoie de a dialoga cu Dumnezeu, de a-L ști pavăză, girant și participant la tot ceea ce se întâmplă. Cea care deschide poetului ușa către acest dialog și către acele orizonturi înalte unde poate accesa binele și frumosul într-un mod care să-i înobileze continuu ființa este poezia. Stă mărturie confesiunea făcută de poet Veronicăi Pavel Lerner: „Poezia m-a salvat, mi-a dat încredere în mine, m-a ajutat să mă cunosc, să-i cunosc pe ceilalți. Am trăit, scriind poezie, cele mai sublime clipe ale vieții mele. Poezia e drogul meu, îmi asigură tot confortul nevoii mele de a visa, de a plânge, de a iubi.

Poezia m-a dezvățat de ură, de singurătate“.

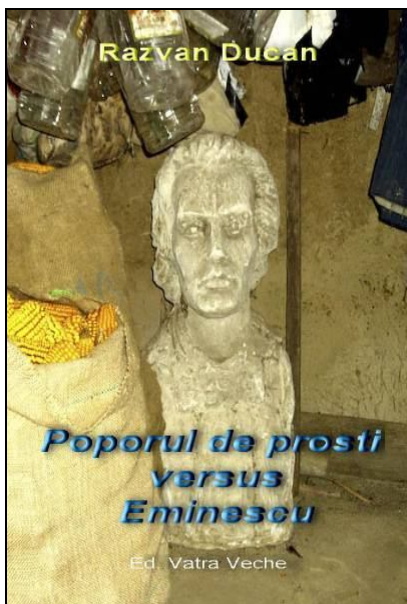
Melania Cuc, *Lumina din fereastră*

INSTANTANEE LIRICE

Sub titlul polemic POPORUL DE PROȘTI VERSUS EMINESCU (Ed. Vatra Veche, Tg.Mureș, 2016, ediția a II-a, revăzută și adăugită), Răzvan Ducan reunește poeme tematice, concepute ca “exerciții de admirație”, neconformiste însă, în raza geniului eminescian. Proiect dificil și “riscant” (cum o spune și Valentin Coșereanu în prefață) prin autolimitare și pericol de repetiție. Autorul se desprinde abrupt de spectrul acesta, demarând, cu patos și aplomb imagistic, periplul său interior. Omul Eminescu e invocat în materialitatea-i frustră, percepută cu toate simțurile, ca un vânat prețios: “Așa și-a făcut în camera lui/ un insectar pentru ora de reverie: / flăcări de lumânare, / înțepate în ceafă cu ace de gămălie, / cu desene jucăușe pe aripile ideii; / fante de lumină din gaura cheii” (*Citea mult*). Scenele invocate au uneori accente tăioase, voiculesciene: “Trăgând năvod cu miez de fier/ Și lăsând numai smolă-n cer” (Nour). Alteori punerea în imagine șochează pe dimensiunea extramundană, mitologizantă: “Asculta cu stetoscopul pe cer/ Extrasistolele unor comete rebele” (*Lumânărar*).

Faptul concret e filtrat, plasticizat: “prietenie adunată, / Inflorire de agavă” (*Eminescu și Creangă*). Detalii de observație sunt captate în formula memorabilă, sentențioasă: “Și au venit din humus și din lut, / Mâini pricepute, timbrate de-un nimb, / Și l-au dezbrăcat încet de spațiu, / Cel ce fusese dezbrăcat de timp” (*La Bellu*).

Textura versurilor urmează o tehnică ambivalentă. O primă parte (și cea mai amplă) e strofică, ritmată, în limita rimei. O alta (finală) se desprinde treptat de catren, mai întâi într-o suită reușită de terține libere: “Așa se ferea de frig și de lumea de-afară/ Lăsând în încăpere doar razele nopții, / Să apună și să răsară” (*Mereu în chirie*). Apoi (după poemul *Eminescu la Bellu*) versul e lăsat în întregime liber, exprimarea emoțiilor e mai limpede, zbaterea în matcă lasă loc unei albie meditative: “La Bellu este un anotimp/ pe care nu-l știu/ decât cei cărora/ le e dor de el, mereu”. Un distih alb are meandre aforistice: “Ipocrizia e lucioasă/ și piatra mormântului său victimă” (*Piatra mormântului*). Pe alocuri poetul readuce cadența rimei, dar cu discreție, doar ca ușoară îndiguire a unui flux mai amplu, de adâncimi sporite. Ca în acest

clip dedicat “pilulei” didactice Eminescu: “Face bine, / dar are gust amar, / canonizat în stereotipuri, / ca un Sfânt Părinte, / cu crucea frântă, / din lipsă de har” (*Piatra mormântului*). Fără caseta sonoră a strofei, poemele se așază firesc în imagine, câștigând în plasticitate: “Pentru început ți se cere legitimație de iubire, / eliberată de cel mai intim organ al tău. / În al doilea rând, ți se uită în fundul irisului/ să se vadă cât de răsturnată/ ți-e lumea ce-o vezi. / Apoi ți se scanează mirarea”. (*Instituția Eminescu*).

Dincolo de opțiunea vers fix/ liber, mai sunt câteva fapte de stil proprii autorului.

Un efect evocativ intens îl au preluări lexicale și imagistice din sfera științelor, ca în acest tablou terifiant al descompunerii, din La Bellu: “și l-au atacat din toate direcțiile, / Bacterii cu dinți, ca de brici, / Pilitura din trup i-a fost dusă, / De armate inexistente de furnici! / Dezaminare și decarboxilare, / Revărsare către bulgări și bruş...”. Poemul *La început* (citabil în extenso) pune simboluri geometrice în situații metaforice, dezvoltând un răspuns energetic cunoscutei versiuni eminesciene a Genezei: “La început a fost ideea punctului și apoi punctul, / apoi strigătul reverberat al punctului/ a devenit linie dreaptă. / Apoi linia dreaptă a început să muște din întuneric/ și a devenit rază. / Apoi cerul a multiplicat privirea roată a punctului. / Apoi punctul a murit, dar strigătul lui continuă, / în toate direcțiile, linia dreaptă.”

O dominantă a cărții e atitudinea polemică. Ținta atacurilor recurente e percepția comună: “Poporul de proști era prea ocupat în lupta cu sine./

Poporul de proști versus poporul de proști” (Poporul de proști versus Eminescu). O ironie acidă impregnează tabloul ceremonialului aniversare, politicianiste: “Primează iarăși funcționarul sters, / Cel cu drept de veto și peste moaște”.

E un asalt de variațiuni pe tema din *Scrisori*, a “dreptei” posterități. Discursuri “borțose” se țin “mai ales în agore, unde oamenii mici/ vor face un desant cu logoree”; “va fi un joc de glezne, ipocrit, / Mimarea faptului de a le pasa”. Ca și “bătrânul dascăl”, poetul va fi aplaudat de circumstanță: “Versurile îți vor fi declamate/ Cu intonația unui bilanț financiar” susținut de “glasuri perfide, / De pseudoculturali și politrucii” (*Eminescule, în numele tău...*).

S-a remarcat, pe bună dreptate (Nicolae Suci), nota argeziană a limbajului în poezia lui Ducan. Reținem expresia meștesugită, paradoxul, virulența șlefuită a versurilor. Catrenele se structurează frecvent antitetic: “I-au sfărâmat din fașă, i-au zdrobit/ Suave gânduri, cu iubiri eterne” (*Visele lui Eminescu*). Argezian sună pendularea între macro și microcosm, turnura domestică a imaginarului: “Urmărea roiurile de lumini/ Din stupii galaxiilor pline, / Să centrifugheze puțină/ Miere de albine.” (*Ceva de mâncare*). Un aspect tehnic relevant este acela al încheierii poemelor. Finalurile sunt un act de balansare a discursului liric, o “in-corolare”. Parabola casei, într-un poem, e pretext pentru o încheiere “care deschide”: “Când a cincea cămară a inimii va fi el, / Casa cu pereți va deveni castel.” (*La Eminescu apelează*). Biograficul și evenimentialul sunt trepte în aspirația spre spiritualizare. Zig-zaguri fapțice fulgurante deschid, în final, un nou orizont: “Au avut parte/ De arc voltaic de iubire, / Într-un aer de fiere, / El luminând pe un cer, / Ea luminând o-ncăpere.” (*Eminescu și Veronica*).

Răzvan Ducan câștigă pariul dificil al ridicării biografiei exemplare a Poetului la puterea “jocului secund”, al poeziei. Exercițiile de admirație lirice sunt pledoarie indirectă *pro domo*, cum reiese și din această aspră confesiune: “I-am dat să mănânce jăratec, / Căderii mele în mine, / Pentru a fi sinelui său/ Mult mai aproape” (*Ele*). În această cheie, aparentă hagiografie, e un proces de mitificare, revenire continuă la sinele simbolic, extins. Către cititorul privindu-i peste umăr, poetul ar mai putea, în final, adăuga: *de te fabula narratur!*

IOAN MARCOȘ

Un uriaș cu suflet de copil

Poezia lui Artangel „Nihil sine Deo” Reghin, Editura „Petru Maior”, 2015 este atât de plină de candoare și bunătațe încât devine aproape inatacabilă cu mijloacele criticii cătătoare de valori estetice confirmate. Îi trebuie aplicată un soi de critică la fel de ingenuă, valorizantă, deci una personalizată, așa cum o face prefațatoarea Anthonia Amatti, care își subliniază meritul de membră a Uniunii Scriitorilor din România pentru a da greutate demersului.

Poeta vorbește în legătură cu Toth Arpad de „dulcea limbă a lui Eminescu pe care o cultivă și o reînnoiește cu abilitate. Foarte apreciat în lumea literară a zonei, publicat în antologii (București, Brașov) și în reviste literare, Toth Arpad devine un nume în poezia și proza românească.”

După ce începe cu un vast motto sapiențial din Shri Mataji Nirmala Devi, cartea continuă cu

„Limba noastră”, parcă dorind să confirme spusele comentatoarei:

„Ca un fagure de miere dulce,
Savurat de un întreg popor,
Care-un gust înmiresmat ți-aduce,
Scăldând globul cu al ei sonor.”

Frumos!

Firește că a doua poezie, „Din ambrozia cuvintelor tale”, se referă la Eminescu:

„Eminescului - Luceafăr... mă închin!”

Al doilea grupaj este coerent ca atitudine; se numește „Mirajul Pădurii - „Fiind băiet păduri cutreieram”. El are aceeași ținută înalt dezinvoltă, de această dată de o sinceritate insuspectabilă, dat fiind că subiectul este chiar meseria (pe care știu că o iubește), ca să nu zic pâinea și viața de zi cu zi a scriitorului: pădurea.

Mi-a plăcut „Într-o zi frumoasă de iarnă” pentru că are o substanță narativă și un ton între Nicolae Labiș și folclor. Poemul are o fațetă dialectică, justă fără îndoială - ca o concluzie, spre final:

„Prin pădure când te deplasezi
Foarte atent trebuie să fii,
De accidente să te îndepărtezi,
Ce vine spre tine ... trebuie să știi.”

La fel de moralizatoare sunt următoarele poeme, „Păduri” și mai ales „Șarpele din traistă”.

Romantismul á la Alexandri rezonă cu „Simfonia coloristică a toamnei”. Sunetul este de rezonanță.

Această poezie trebuie, condescendent, cu înțelegere adică, să fie citită ca sentiment, nu ca text.

Concepția lui Artangel este religioasă întru poezie, iar în privința naturii, animistă.

Omul iubește viața viața sub toate înfățișările ei, una dintre ele fiind literatura, iubește mult copilăria și cel mai mult își iubește fetița, pe Beata Beatrix:

„Vocea ta, o caldă licoare,
A Divinului suflu gentil,
Balsamul inimii dintr-o floare,
Feeria corpului subtil.

Cine ești tu, pui de căprioară,
Viața-mi sumbră de mi-o cizelezi,
Copil divin, lăcrămioară,
Când la joacă m-antrenezi ?”

(„Beatrix”)

În consecință, este tematica poeziilor; titlurile o exprimă: „La sănius”, „Copil fiind” (autobiografică), subcapitolul se numește „Nostalgii” și este ilustrat cu o frumoasă poză de familie.

Mai toate poeziile sunt datate cu specificarea locului: Chiuruș.

Cea mai frumoasă dintre poeziile acestei cărți este „Soarele sclipește”, pe care o citez integral:

„Soarele sclipește cu raze argintii,
Izvorul din pădure susură ușor,
Luna prin nouri formează făclii,
Mi-e sete, mi-e sete... mi-e dor.

Stau nori înghesuși în valuri,
Iar soarele se-așterne deasupra lor,
Livada-i scăldată în triluri de grauri,
Buchetul de raze luminează ușor.”

Titlul este concordant cu postfața: „Relația mea cu Bunul Dumnezeu”.

Postfața, dacă este să ne păstrăm sorgintele latinesc al titlului, are de a face cu prolificitatea autorului: „Nul diae sin lineae”. Revelațiile lui Artangel sunt elocvente; el crede în poezie și în inspirația divină.

Sunt rar poeții încrezători în har. Cred că ultimul dintre ei a fost Ioan Alexandru.

Citez: „Simțeam o stare de beatitudine divină, experimentam starea în care mă aflu și am constatat că aceeași dragoste infinită o primeam și o dăruiam mediului în care mă aflu, atât pentru ființele vii: oameni, plante, animale cât și pentru o simplă piatră de pe trotuar, pe care o primeam.”

Numai un poet adevărat se poate exprima astfel:

„Sălbăticie peste tot, locuri uitate,

Ochiul sufletului beat de bucurie”

(„De la Lăpușna la Toplița”)

Un titlu frumos este „Oameni. Tradiții. Hărnicii”.

Frumusețea poeziei nu va salva această lume necuviincioasă și nemernică în care Dumnezeu ne-a lăsat. De izbeliște aș spune eu. Corupți, neliniștiți, și urâți și frumoși, proști și inteligenți cu măsură, mai degrabă răi decât buni și cu asupra pe măsură amărăți.

Poate că aceasta este balanța existenței. Încrederea și neîncrederea în divinitate; șansa și neșansa: puterea și neputința.

Maniheismul pe care Toth Arpad și l-a asumat ca pe o gramatică a lumii lui.

Toți poeții care scriu în limba română sunt eminescieni:

„Iubire divină dulce floare,
Vise senine de orice culoare,
Să susure iubirea ca un izvor,
În inimi deschise fără de zăvor.”

(„Iubire divină”)

sau

„În labirintul gândurilor mele,
Vise țesute în viforul vieții
Încearcă să mă-nalțe către stele,
Dar cad și mă ridic în vălul ceții.”

(„În labirintul gândurilor mele”)

MIRCEA DOREANU

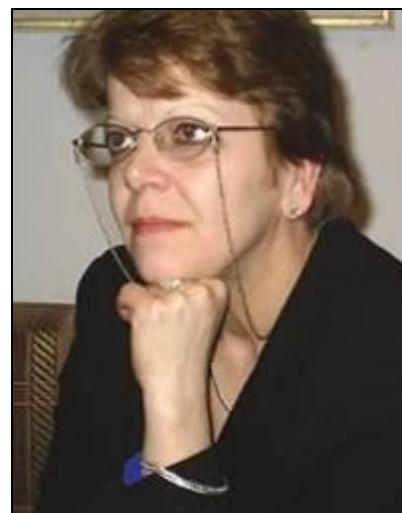

Înalta nevoie de lumină a poetei Valeria Manta Tăicuțu

Volumul de versuri **Vânătoare de îngeri și crini** (Editura Editgraph, 2015) al cunoscutei scriitoare Valeria Manta Tăicuțu „pleacă”, potrivit confesiunii domniei sale, „din ceață, întunerice și dezamăgire, cu speranța în ieșirea la lumină”. Mergând pe această linie, aș putea să spun că avem în față o formă sui-generis de autoexorcizare și, în aceeași măsură, de exorcizare a omului contemporan. Nevoia de a ieși „la lumină” împreună cu celălalt, cu semenul, cu aproapele, vine în urma unor alarme interioare puternice. Sensibila poetă asistă siderată și îndurerată la prezentul tot mai artificializat al unei lumi false, în care până și statuile, dezamăgite de propriii urmași, „pleacă încet spre apus” (**botezuri mov**). Retragerea statuiilor pe drumul fără întoarcere al uitării/morții se face totuși „încet”, semn al ultimei lor fărâme de speranță într-o posibilă redresare a situației în care se află omul la ora actuală.

Cartea este divizată în trei părți: **Îngerul de ceață, Vânătoare de îngeri și crini și Ceața pe ochi lucucând**. Titlul volumului, același cu cel al părții a doua, anunță un demers care, la nivelul obviu de analiză, pare teribil. Însă ritualul de „vânătoare” al doamnei Valeria Manta Tăicuțu este unul blând, deși persuasiv, cu ambiția unei finalități cât se poate de nobile: depistarea îngerilor și a crinilor, simboluri prin excelență salvatoare, chiar pe drumul păgubos, al „înecului dinlăuntru”, al spleen-ului, singurul drum pe care îl mai cunosc și îl urmează astăzi oamenii. Căutarea este inițiată în spațiul spiritualității, al sufletului, al ideii de pereche și implicit al iubirii: „hai să citim poezii, lumea adoarme cu norul sub tâmplă/ oasele mele vor să rămână înalte (...)/ hai să citim poezii scrise pe șervețele cu crizanteme în colț”. Spațiul real, concret se află însă în contradicție cu acest deziderat și se dezvăluie a fi complet refractar la o eventuală schimbare revigorantă: greierii nu mai cântă, ci stau „ascuși”, nu mai există lacrimi de fericire, ci doar

„pentru sfinții martiri, pentru/ turlele prăbușite, pentru copiii aruncați în pungi cu aurolac”, nu mai este sărbătorită viața, ci moartea/ morții pentru care se aprind „candele reci”. Această misiune de a găsi calea pentru ieșirea din labirint se dovedește a fi dintru început una foarte dificilă. În primul poem, *el*, ca imagine a celorlalți oameni, contrapune crizantemelor/ poeziei/ vieții florile pentru morți și ceața, iar timpul însuși, indisolubil legat de spațiu, „adoarme totuși cu pistolul la tâmplă” (**lectură în doi**). În toate cele trei părți ale volumului, predomină motive precum ceața, umbra, ploaia, înecul, somnul, noaptea, zăpada, norul, pietrele, relevante pentru starea de spirit a poetei. În aceste condiții, protagonista face apel la propriul înger, devenit și el, în dinamica involutivă a lucrurilor, unul dintre „îngerii trădători”: „...apără-mă, nu mă lătra/ (...) nu-mi miroși cizmele, nu fi câine/ (...) învață-mă să cred în veșnicie./ în post și-n rugăciuni/ (...) poartă-mă cu tine/ într-o margine de unde să pot privi înapoi./ înlăuntru, fără patimă și frică, fii înger/ fii înger!” (**fii înger**). Trecutul este considerat „vârsta de aur”. Atunci, deși funcționau „lanțul și biciul, porunca legării de concret” – recunoaștem atributele comunismului –, optimismul și lipsa de griji a tinereții nu lăsau să se întrevadă „fluturii negri” de mai târziu: „vorbeam despre cărți cu trufie, erau prada/ atâtor zile și nopți,/ iar noi, vânătorii, trăiam doar în munții celorlalți/ (...) eram sus, eram

dincolo” (**vârsta de aur**). Spațiile labirintice ale prezentului și implicit ale conștiinței omului postmodern oferă niște „lumini fără ochi”, oarbe, inutile, la fel ca și agheasma ori „mănunchiurile de busuioc” care nu servesc vieții, ci siluetele ce „intră în cruci” și „înecaților de peste zi” (**busuioc fără timp**).

Poezia, ca esență a spiritualității, este minimalizată până la absurd și nu mai e recognoscibilă decât ca „locul acela geometric” (**iluzii trandafirii**). Reprezintă un pas mic, dar plin de speranță pe drumul către lumină, spovedania în care actantul liric vorbește și în numele celorlalți, al celor ce sunt sortiți să creeze, în ciuda faptului că aceștia nu mai sunt mândri de frumusețea sufletului lor: „ne prefacem că suntem vii,/ că scriem pentru pietre,/ pentru munți și pentru aceste ape/ în care chipul nu ni se mai răsfrânge./ ne prefacem că suntem îndrăgostiți de poem” (**elegie**).

Partea a doua debutează cu o introspecție profundă care identifică și cumulează motivele de nemulțumire, dând naștere unei furii ce, fără să pară paradoxal, trebuie să se convertească într-un mod rezolutiv de repunere a elementelor lumii interioare și exterioare în ordine: „când se vor rupe zăgazarile,/ valuri până la stea și mai departe/ vor opri noaptea,/ se vor opri în ea/ cu toată furia adunată în mine” (**furie**).

Timpul prezent al verbelor la persoana I singular sau plural relevă acțiunile în miezul desfășurării lor: „leg ziua de-un pom/ (...) o trec vertical prin fântână” (**legea contrariilor**); „urc pentru că filele cărții sunt mai presus/ de mine/ doar de →

DIANA DOBRIȚA BÎLEA

acolo, din vârf, sensul lor poate fi deslușit“ (**lecturi paralele**); „scot moartea din mine scriind/ poeme-rugăciuni pentru iertarea păcatelor“ (**confesiune**); „...pornim la vânătoare de îngeri,/ cu icoane în buzunar și la gât“ (**vânătoare de îngeri**). Este evidentă calea aleasă. De-a lungul acestui parcurs cu scop purificator, poeta este un observator și un critic neîndurător, conștient că trebuie să suscite în firea umană acele declinuri care să reactiveze normalități, sentimente, nădejdi. Descrierile sunt edificatoare.

Doamna Valeria Manta Tăicuțu utilizează cu abilitate detaliul semnificativ și, în același timp, dirijează ochii minții cititorului către acele elemente, inclusiv cele ale decorului, care să alcătuiască o imagine exhaustivă a profilului societății noastre.

Este șocantă, de exemplu, existența unui „îngerodrom“, „un loc, adică, de unde/ să decoleze păzitorii cu noi cu tot“, inventat de administrația locală a unui oraș. Actantul liric nu are cum să se desprindă din blocul lumii sale și suferă laolaltă cu ceilalți repercusiunile falsității îngerilor: „aripă lângă aripă, îngerii noștri păzitori blonzi și cu ochii napărat albaștri/ intrau în ceață, aprinzând felinare roșii în locul unde-ar fi trebuit să-și țină inima/ intrau în ceață ca-ntr-un mormânt, trăgându-ne, goi și flămânzi, la marginea lui“ (**citadină**).

Poeta consideră comunismul o țară, un păcat și un dat de care România continuă să aibă parte: „ne-am născut pe partea greșită a cortinei de fier/ ne-o spune crivățul mirosind a vodcă/ și-a kalașnikov/ (...) importăm pe valută păduchi din barba lui Lenin./ îi lăsăm să se-ngrășe din noi/ (...) spre est ne-nchinăm“ (**act de căință**). Spiritul său laborios și revoluționar e copleșit uneori de disperare și cititorul are impresia că ritualul de exorcizare se va stinge: „am devenit ferestre cu vedere unică/ lumina se oprește la exterior/ (...) nu mai oglindim decât peisajul cețos din afară./ (...) pustiul dinlăuntru (...) își întinde regatul trufaș, moleculă cu moleculă,/ nicio pasăre nu mai e vie/ nicio floare, niciun cântec,/ doar umbre“ (**regatul trufaș**). Toată această îndârjire atinge punctul maxim de măreție și emoționează profund când devine sinonimă cu dorința de mântuire: „știam că e

Melania Cuc, *Fata cu lumină*

vremea să mă culc alături de crin/ (...) să rup firimituri din trupul acesta al meu“ (**cuminicare**).

Partea a treia se constituie, structural, pe un traiect circular: începe sub imperiul ceții cu un poem numit simplu **sonet** și se încheie cu un **sonet de toamnă**. Sunt singurele sonete ale acestui volum. Ironia poetei devine, în această ultimă parte, mai acidă și hazul de necaz însoțește lacrimile interioare. Dragostea în cadrul perechii este artificială, după cum fals este și visul de iubire: „deci, don Quijote, iapa-ți costelivă/ iar duce doi fățarnici în spinare...“ (**sonet**). Cu atâtea „cețuri“ ce vin „de sus“, până și îngerii pierd busola și păzesc „cu un crin în mână“ „crucea de piatră“ și „cimitirul de oase“ devenit „cimitir de mașini“. Poeta înțelege că doar suferința proprie (căci „nu e nimeni prin preajmă“), născută din înțelegerea mersului greșit al lumii sale, mai poate salva ceva: „...privirea mea, tot mai neagră:/ de aici crește noaptea – bun pământ pentru crini“ (**pământ pentru crini**).

Rugăciunea, aidoma incantațiilor într-un ritual, acompaniază continuu, mai mult sau mai puțin sonor, fiecare gând sau gest al protagonistei: „nu cer pentru mine

nici timpul,/nici cartea mai albă ca trupul învins./ dă-mi, înger al ceței, cât vrei din lumină“ (**rugăciune**).

Ultimul poem, **sonet de toamnă**, pune cititorul în fața unei constatări ce trebuie înțeleasă doar ca o certitudine a luminii atât de mult aspirate de către talentata poetă Valeria Manta Tăicuțu: „e însă dor pe lume“. Vocabula „dor“, potențată de conjuncția adversativă „însă“, e atât de puternică în context, încât se dovedește a fi cheia care deschide ușa labirintului. Poeta își iubește semenul, de aceea îl înțelege, îl iartă și îl trage după sine spre lumină.

Această concluzie despre caracterul frumos al doamnei Valeria Manta Tăicuțu îmi amintește un fapt petrecut cu ceva vreme în urmă și anume că, pe când pendulam între a îndrăzni și a nu îndrăzni să trimit niște texte literare la revista *Spații culturale* din Râmnicu Sărat, norocul meu a fost să-l întâlnesc, pentru prima oară, la o festivitate literară tomitană, pe cunoscutul poet (și prozator, traducător, critic literar) Ion Roșioru. I-am cerut părerea și domnia sa nu numai că s-a arătat entuziasmat de inițiativa mea de a deveni colaboratoare a prestigioasei reviste de la Curbura Carpaților, dar mi-a făcut și un portret literar al celei aflate în fruntea acestei publicații: „Aș fi încântat s-o cunoști pe doamna Valeria Manta Tăicuțu, un om de caracter, o scriitoare totală, romancieră, poetă de reală vocație, publicistă de atitudine, intransigentă, ospitalieră cu talentele reale, neiertătoare cu impostorii, cu veleitarii și cu grafomanii din toate ungherele țării. Doamna Manta s-a impus cu răbdare și perseverență în peisajul literar național actual, palmaresul ei de premii fiind unul dintre cele mai bogate.

Personalitatea tranșantă i-a atras un larg evantai de invitații pe la manifestările literare de pe tot cuprinsul României, unde are păreri obiective greu de clintit, nededându-se la niciun fel de joc de culise atunci când face parte dintr-un juriu la vreun concurs literar.

Are un har special în a sesiza esențialul unei opere literare când face critică de întâmpinare, diagnosticele sale fiind întotdeauna exacte și formulate într-un registru aforistic profund și captivant“.

Constantin Preda,

poetul care își scrie poeziile pe
partituri și pe pânze de pictură

„Cui pe cui se scoate” și... poetul pe poet. Poate că da, poate că nu. Oricum, Constantin Preda nu are de ce să... fie scos. Și de unde? El este, categoric, un poet în toată fibra sa și în tot înțelesul cuvântului. Știam de el. Îi și citisem sporadic poeziile. Știam că e un poet al Olteniei, și nu numai, foarte apreciat de către genialul Adrian Păunescu. Îl vedeam aproape „uns”, ca discipol al acestuia, în acest colț de țară. De altfel „ne-am întâlnit” în paginile ziarelor și revistelor maestrului, „de la Bârca la Viena și înapoi”. Acum, grație comunicării facile pe Internet, „am convorbit” și am primit și o carte a domniei sale, **Cum se desprinde sufletul de trup**, Ed. MJM Craiova, 2015.

O citesc cu reală plăcere și încerc, din perspectiva poetului, ce cred că sunt, să-i descifrez liniile de forță.

Din punctul meu de vedere, Constantin Preda este un îndrăgostit de muzicalul expresiilor și apoi de vizualul acestora. Prin ineditul comparațiilor, cu volute largi, și al metaforelor, aflate permanent sub apanajul surprizei și ineditului, el e și un suprealist, pe lângă atributul de expresionist. De aici o poezie proaspătă, succulentă, plină de „zemuri”, care mai de care mai apetisante. Poetul are categoric stil, are forță, captând și captivând cititorul, trimițându-l aproape de zona crepusculară.

Constantin Preda este în poezia sa un liric și nu un epic.

Puține poezii, din volum, spun cap-coadă o poveste. (Dar când o spun, o spun bine!) În marea lor majoritate, poemele sunt o sumă de imagini, variațiuni pe o temă dată, care doar în ansamblul lor spun „povestea”, așa cum versurile în parte, de obicei distihuri, au povestea lor, putând fi, tot atât de bine, mici poeme de sine stătătoare. Nu e un reproș așa cum nu e nicio laudă. E o simplă constatare de cititor și face parte, până, la urmă, din felul lui de a scrie și reinventa lumea.

Poezia lui Constantin Preda impresionează, cititorului nedându-i-se nicio ocazie să anticipeze ceva, fiindcă autorul mizează mult tocmai

pe inedit, pe „ceva” ce nu s-a mai spus. Nu cred că o face din manierism, fiindcă s-ar observa imediat dacă „s-ar scree” să aranjeze, să caute, să așeze. O face din reflex instinctiv, fantezia debordantă fiind o caracteristică de bază a acestuia. Am pus semn la poeziile care mi-au plăcut, ca să constat în final că este plină de semnele cartea în cauză. Aproape că mă sfiesc să dau „un exemplu” de teamă că aș putea să neîndreptătesc celelalte... zeci de poeme. Nu mă încumet nici să dau fragmente de poeme, fiindcă l-aș neîndreptăți pe autor. De aceea voi reda în întregime doar două poeme: **citește-mi din ernesto sabato...** „ne-buno, sfânto, adorato/ citește-mi din ernesto sabato/ te rog, te implor, desuet,/ citește-mi din sabato, încet/ îmi dai, îți dau acest drept/ am întocmit zece trăsuri și-am o garoață roșie în piept/ am și-o tămâioară mov la rever/ citește-mi din sabato, îți cer/ îți cad în genunchi, îți bat la fereastră/ am o veioză ca o zambilă albastră/ am și o cană de lut, cu vin fier/ nebuno, adorato, cum să nu te iert?!/ veioza-i aprinsă, deși-i scoasă din priză/ vai, ninge din visul tău de marchiză/ vai, ninge și tu te pregătești să-mi citești/ o mie de oameni de zăpadă anușă miez de vară-n bucurești/ vai, ninge și eu mă pregătesc să te-ascult/ un pian se dizolvă-n zăpezi de-atâta tumult/ un pian se dizolvă-n zăpezi de-atâta tăcere/ am întocmit zece trăsuri cu ferestre de mere/ am întocmit zece trăsuri îngropate în șoapte/ ne latră o haită de lupi cu dinții de lapte/ vai, ninge și tu te pregătești să-mi citești/ mâini nevăzute ne dau foc la calești/ sfânto, nebuno, adorato/ citește-mi din ernesto sabato. Și poemul **buzele tale, mușcate de buzele mele, miros a literatură...** *buzele tale, mușcate de buzele mele, miros a literatură/ buzele mele, -ntre buzele*

Melania Cuc, *Bunicii*

tale, haraldică pură/ buzele tale, -ntre buzele mele, început de incendiu/ buzele mele, -ntre buzele tale, ninsori în compendiu/ buzele tale, -ntre buzele mele, rămân/ ca lumina în munți, înainte de cosirea florii de fân.

În aceeași notă a expresivității deosebite, subjugat (în cel mai bun sens al cuvântului) propriei imaginații și fantezii, sunt și poemele de mai mică întindere, precum acest poem în care autorul este... în peisaj: ... **clandestin...** *câți constantini/ pot exista-ntr-un singur constantin?/ câte păduri frumoase de pini/ pot arde-ntr-o singură picătură de vin?* Da, chiar, câți constantini, mă întreb și eu, fără să am, ca acesta, păduri frumoase de pini și nici picătură de vin? Probabil, tot atâția câte poeme a scris. În fiecare arde la fel și altfel, în același timp.

Și e o ardere la superlativ.

M-am întrebat, care e locul lui Constantin Preda în literatura Olteniei, în literatura română? Poate între Virgil Carianopol, de care Al. Piru spunea că „autenticitatea necontrafăcută e marca lirismului lui” și „tumultuosul” Adrian Păunescu, pe o axă a unei poezii dezinhibate, luminoase, a lirismului lipsit de angoase celeste. Sau numai poate.

„Când se desprinde sufletul de trup”, doar atunci, în stadiu de imponderabilitate, poți să visezi visul poetului Constantin Preda. Altfel, citești, citești, și nu vezi tocmai frumusețea din spatele văzutului.

RĂZVAN DUCAN

ALCHIMIA OGLINZILOR

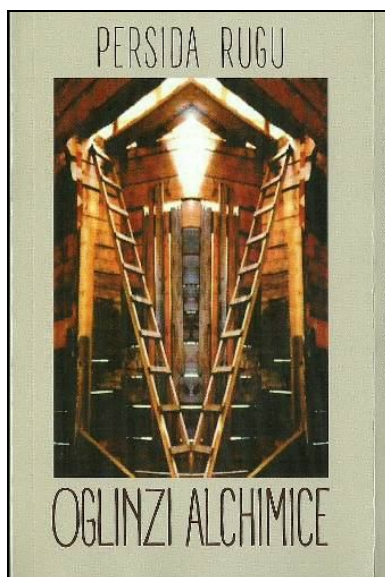
Dacă poezia romantică era „*văl de purpură și aur peste țărâna cea grea*” (Mihai Eminescu), poezia existențialistă este o dureroasă sfâșiere a aparențelor, a vălului misterios până la accederea esenței. Operând în sfera conceptelor, traseul abstragerii din real e terifiant. O receptare exacerbată descoperă zone abisale ale căror halouri se structurează alchimic din suferința verbului țâșnind într-un metaforic „lanț de convulsii”.

În acest spațiu liric existențialist, se înscrie volumul de poeme *Oglinzi alchimice*, al poetei Persida Rugu, volum apărut la Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2015.

În fapt, lirismul, ca dispoziție fundamentală, este izvorul poeziei, dar poezia conține întotdeauna un conflict între necesitate și libertate, între obiect și aspirația subiectivă, între teluric și metafizic. Lirismul este cel care explică, dar se și identifică cu metafizicul, născut de altfel din conflictul tragic.

Poezia romantică sublimează tra-gismul în starea de melancolie, în lirism, pe când poezia modernă conține însuși momentul tragicului; de aici tensiunea lirică primește o expresie puternică, se concentrează în imagini cu tușă groasă, explozive, cu mare încărcătură emoțională, provocând acea stare de catharsis.

Poezia Persidei Rugu se consumă pe acest traseu al conflictului obiect-subiect, ambele forțe fiind în egală măsură biruite și biruitoare, trăind practic un lirism de o mare încărcătură dramatică. De aici, atmosfera poetică este aceea a unui spațiu tensionat într-o dezlănțuire de energii tinzând spre eliberare, mereu confruntate cu obstacole tenebroase într-o frământare epuizantă, însă purificatoare, ca în poemul „*Metamorfoze*”: „*Am tradus tăcerile în păsări/ păsările în cuvinte/ cuvintele în arbori/ vișnițe iscate din clopote și fum/ din reflux și nisip albastru stors din laptele norilor/ de foc/ ruga iconarului mi-a ars/ fâșie de fâșie / memoria/ urnă răsturnată la poalele munților/ peste vântul de miază-noapte/ în așa fel încât în piept/ nu mi-a mai rămas decât lumina/ aprig neatinsă/ atârnată de firul de*

paing/ al scării celeste// prin golul adânc al liniștii/ am învățat să te iubesc/ fără inima arsă/ pe care nu o mai simt”.

Fiecare experiență lirică este asemenea unui travaliu îndelung și dens, care se naște din focul pasiunii, sublimându-se prin flacăra speranței, până la lumina mântuitoare. În felul acesta, poezia este „ardere de tot”, după expresia eseistului Cassian Maria Spiridon. Abia în acel moment, poezia devine reverie, devine fereastră spre mântuire. Însuși titlul volumului, structurat metaforic, „*Oglinzi alchimice*”, poartă încărcătura sensului unui dublu mister supus experienței iscoditoare a spiritului însetat de absolut. *Oglinzi*, ca obiect magic, devine aici creuzetul care cumulează întreaga *alchimie* a condiției existențiale, sfâșiate între teluric și astral.

Pe planul poeziei, expresia fundamentală este imaginea *focului* cu forța obsesivă ca energie intrinsecă, spiritului cosmic, precum și cu efect de liant, ca unitate duală: ardere și iluminare. Reprezentativ în acest sens este poemul „*Întoarcere la casa în formă de cruce*”: „*Nisip risipit/ flăcări de porți ziduri surpate/ peretele sângeriului respiră spasmodic/ păsări se zbat în spirala secundeii/ covârșitoare liniștea// muguri mijesc în inima deschisă/ oglinzi necunoscute dincolo de prag/ via dolorosa*”.

Conceput în structura a trei capitole intitulate sugestiv („*Poarta zilei de luni*”, „*Conclavul sibilelor*”, „*Flacăra scrisă*”), ca de altfel fiecare poem inclus în aceste pagini, volumul de versuri *Oglinzi alchimice* își înscrie respirația în bătaia „*orologului*

cosmic”, spre a-i surprinde mereu taina clipei în devenirea veșniciei. Primul capitol, „*Poarta zilei de luni*”, stă înscris sub semnul luminii solare dobândite prin pași înțelepciunii „*sinelui*”, ca „*înaintemergător*” în căutarea adevărului poetic.

„*Intrarea în lumină*”, cum este intitulat poemul de început al cărții, reprezintă visul căutării absolutului, imaginat ca o ardere ciclică, traversând solstiții ca vămi ale purificării: „*Când hârta tace și arborii gem/ de frigul de sub coajă/ intrarea în lumină/ începe// solstiții arzânde s-au scurs printre noi/ precum sunetul monedelor aruncate în apă/ spre norocul unei ființe/ absente// acum zăpezi coboară peste muguri/ învățându-i că trebuie să aștepte/ încă un anotimp/ până se coace lumina// atunci printre umbre de fluturi/ văzduhul ne va cerne/ alb/ dinspre alb*”.

Ciclul de versuri cuprinse în „*Poarta zilei de luni*” stă sub semnul „*zilei îngerilor*”, încheindu-se cu un poem sub același titlu, marcând zodia Poeziei: „*Cărarea din somn nu are ecou/ lumina o transformă în abur/ pe ea pășesc elfi/ de parcă s-ar rătăci stele căzătoare/ printre amarele ierburi// rană în palma stângă/ – adâncită de vânt și marea –/ cărarea din somn ne arde privirea/ ne adulmecă/ ne strânge tâmpile cu forța cu care/ un gheizer izbucnește/ printre vietățile văzduhului// cărarea din somn/ amprentă de foc/ ținut din care nu se mai poate ieși/ decât într-un vis dintr-un alt/ vis/ pe lângă umbra lunii/ lampadar/ la colțul unui alt vis/ acolo/ unde te întâlnesc de obicei/ la fiecare început de săptămână/ în ziua îngerilor/ la ora dinspre amurg// de aceea/ poarta zilei de luni/ poartă întotdeauna/ numele tău*” („*Poarta zilei de luni*”).

Un al doilea grupaj de poeme al cărții, intitulat „*Conclavul Sibilelor*”, așează sub un inspirat motto, rostit de Fernando Pessoa („*A fi poet nu e pentru mine o ambiție. E doar felul meu de a fi singur.*”), Ideea Poetică, substanță a comunicării singulare cu esențele, din care versul se adapă sibilinic, cu forța intuiției Absolutului, în combustia supralimității. Ca la un sfat de taină, spiritele evocate înalță solilocvii spre misterul existențial, sublimat în verbul poetic, prin sintagme orchestrate în armonia →

ANTONIA BODEA

dăruirii lirice. Existența, purtând amprenta trăirilor de intensități extreme, poartă parcă o pecete destinală în poemul închinat lui François Villon („*Spovedania unui condamnat*”), asumând paroxistic, demonic și angelic, proiectând profilul poetului damnat într-un orizont care-și desființează limitele.

Chemări măcinate ard în „*Cântecul Melusinei*” (poem închinat lui Maurice Maeterlinck), prin „*somnul crud al păsării albastre*”, prin „*oracolul de frunze*”, spre un răstimp al unui eon necunoscut.

De la „*Joc (lui Maurice Carême)*”, de la „*Revoltă cu abatoare (lui Michel de Ghelderode)*” sau „*Oraș lunar (lui Paul Delvaux)*”, de la „*Corabia uitată (lui Émile Verhaeren)*”, de la „*Umbra inimii (lui Jacques Prévert)*” ori „*Vis cu Magritte*”, de la „*Stanțe cu Van Gogh*” sau „*Din câmpiile nopții (lui Marc Chagall)*” până la „*Umbra lui Heathcliff (pentru Emily Brontë)*” ori „*Labirintul de măști (pentru Margareta Sterian)*”, până la „*Planeta miercuri (pentru Emily Dickinson)*” sau „*Moment vesperal (lui Ștefan Luchian)*” ori „*Cărarea pierdută (lui Alain Fournier)*” ș.a., paleta prietenilor de suflet, ca un fel de alter-egouri sau avataruri ale spiritului autoarei, se derulează într-un ritm alert, cuprinzând domenii artistice diferite, complementare într-un spațiu parcă transcendent.

Spre aceste „*arătări minunate*” (Emil Botta), ca spre fantasmalele unor licorni fabuloși din mirifice legende („*Lied*”; sau „*Tapiserie cu licorni*”, pentru Tracy Chevalier, „*Doamna și licornul*”, Cluny, Musée du Moyen Âge; ori „*Al șaptelea unicorn*”, pentru Kelly Jones), se avântă spiritele incandescente din flacăra poeziei, cu prețul firesc al dăruirii/jertfei supreme: „*El Gaucho (pentru Efrati, înainte-mergătoarea)*”, „*Tânguirea lui Lot*”, „*Ioana d’Arc*” (cu un motto din poemul „*Lamentația Ioanei d’Arc pe rug*”, de Radu Stanca), „*Rugă pentru sinucigași*” (cu un motto semnat de Jean-Marie Rouart), „*Ariadna*”, „*Leda. Mitologică*”, „*Cântecul Penelopei*”, „*Spre Ithaca*”, „*Don Quijote către Sancho Panza*” ș.a.

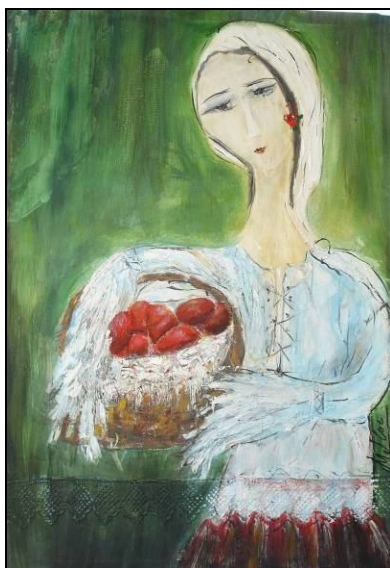
Ciclul de poeme „*Conclavul Sibilelor*” se încheie cu poemul care-i împrumută numele, „*Cântecul Sibi-*

lei”, simbolizând condiția omului condamnat robiei telurice, însă mântuit prin aspirația, căutarea și așezarea sa într-o lume a axiomelor poetice, valorizate transcendent. În dimensiunea ei tetravalentă (aer, foc, pământ și apă, Gaston Bachelard), reveria se consumă sub semnul *focului*, în reprezentarea fantomatică a salamandreii ce se metamorfozează în propria-i flamă.

Al treilea grupaj de poeme din volumul „*Oglinzi alchimice*”, intitulat „*Flacăra scrisă*”, este constituit dintr-un număr de 19 psalmi/ pseudo-psalmi, și se deschide cu un semnificativ motto din creația poetică a lui T. S. Eliot: „*până când ochiul nu ia foc/ Dumnezeu nu poate fi văzut/ până când urechea nu ia foc/ Dumnezeu nu poate fi auzit/ până când limba nu ia foc/ Dumnezeu nu poate fi numit/ până când inima nu ia foc/ Dumnezeu nu poate fi iubit/ până când mintea nu ia foc/ Dumnezeu nu poate fi cunoscut*”.

Din această perspectivă, acest ciclu psaltic apare ca o posibilă replică la intensitatea extazului existențial din volumul „*Pe culmile disperării*”, al lui Emil Cioran.

Doar că viziunea cioraniană a distrugerii este contrazisă, hic et nunc, de spiritul în ardentă căutare al autoarei, care pare să fi găsit cheia dezlegării misterului existenței terestre prin identificarea divinului în propria-i substanță trăită prin toate simțurile, până la sublimarea teluricului, expresie a existenței conștiinței de sine întru absolut...

Melania Cuc, *Fata cu bunătați*

DOAMNA BONSAI ȘI REGELE PRAF

Fiorul liric a două cărți care formează un tandem sui-generis ni s-a impus urmărind lectura poemelor din volumele scriitoarei Passionaria Stoicescu, „*Doamna Bonsai/ Madam Bonsai*” (ediție bilingvă: româno-engleză, Editura Călăuza, Deva, 2013) și „*Regele Praf*” (Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014).

Un inedit dialog dintr-o dragoste imposibilă, o nouă viziune inversată a necomunicării dintre cele două „nivele de realitate” (Basarab Nicolescu), în care *Ea*, personajul feminin, este “steaua”, iar *El*, personajul masculin, e “teluric”, se reliefează în versurile din cele două volume amintite anterior, care se împletesc, precum într-un puzzle al replicilor, se oglindesc unele prin celelalte, ca într-un dans al lucidității amare, ca într-o horă a ielelor, după o inefabilă, după o adânc presimțită muzică a boabelor de nisip, stăpânitoare ale lumii terestre...

*

– „*Doamna Bonsai/ Madam Bonsai*”: Înveșmântată, ca un melc de rouă și lacrimi, în propria-i casă, autoarea schimbă monologul într-un dialog cu sine-înșiși, dedicându-și poemul, ca într-un joc cu alter-ego... „*Ghivecele scriu fereastra/ cu verde cerneală –/ pasiiflora se-agață de aerul albastru./ violetele de Parma zâmbesc violet./ în spatele lor/ eu plâng incolor.// Pereții sunt îmbrăcați cu tablouri./ șifonierul e plin ca un Mall./ biblioteca geme/ de cărți./ sufletul meu e gol.// Pe calculator țin o bufniță./ în chip de totem./ imaginea e virtuală./ curg mail-uri pe ecranul țeapăn./ s-ar zice că nu sunt singură./ dar pasărea e împăiată./ eu sunt îngrozitor de vie/ și chiar îmi dedic acest poem.*” („*Casa*”)

Există, așadar, un plin al lucrurilor și un gol în suflet. Ce s-ar întâmpla însă, dacă ar exista și un plin al ființelor umane din preajmă și, totuși, un gol imens în suflet... Starea afectivă ar fi mult mai chinuitoare, iar lacrimile ar seca precum într-un deșert de amărăciune! De aceea, revolta, în firea naturală a vieții, își spune cuvântul cu aplomb și intensitate („*Femeie*”, „*Doamna Bonsai*”, „*Altceva decât semne*”), încercând să echilibreze balanța invizibilă a nuanțelor de sens. Arta izbucnește din această căutare →

PERSIDA RUGU

de „rost”, ca unul dintre singurele răspunsuri viabile și inalterabile în timp („Chopiniană”, „Tabloul”).

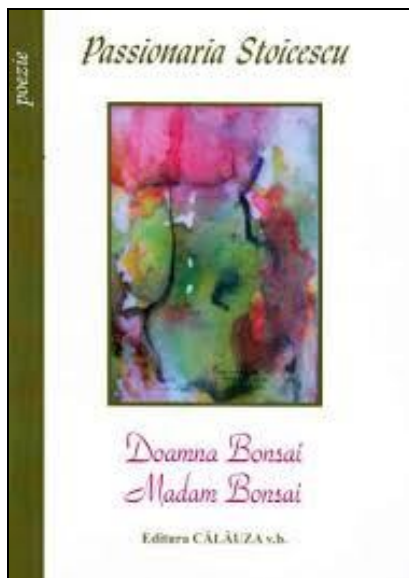
– „**Regele Praf**”: Întâlnirea regalității matriciale cu lumea se desfășoară sub semnul avidității și al posesiunii; de aici, lupta ca o sfășiere între Cer și Pământ („Visez că zbor”), între zbor și vertijul voluptuos-amețitor al unei căderi libere („Nevoia de aripi mămparte”).

O traumă reală sau imaginară a propulsat-o pe autoare spre Pământul învăluit de aer și adăpostind ocrotitor miezuri de foc, în așa fel încât a făcut-o să-l îndrăgească, prinsă în capcana iluziei forței sale salvatoare, ca lăcaș inexpugnabil de tandrețe și perenitate („De-a nisipul de-a praful”).

Incendiar telurică până-n măduva silabelor, autoarea se leagănă în înțelepciunea ecleziastică, pe un pod atârnat de nori, ca-ntr-un hamac țesut din flăcări florale sau, de ce nu, ca-ntr-un montagne russe, fără a face însă triplul salt al ancorării absolute în duh. Viața nu poate fi trăită, decât agonic, la răspântia egală dintre carne și spirit. E nevoie de înrădăcinarea într-una din jumătățile întregului și asimilarea celeilalte, în așa fel încât armonia viețuirii cu propriul sine și cu semenii să fie restabilită edenică... „Sufletul meu are solzi/ Cu efigia de argint a lumii/ Iar gândul șuvițe de soare/ Să uit noaptea din care/ Cândva am urcat/ Și iarăși noaptea/ În care-am să cad// Norii mă povestesc/ Peste rai peste iad/ Nici sfințenie nici ispită/ Dar cu gura rănită/ De cârligul undiței ecleziastului/ Pe când murmur dulcele cânt/ Despre vânarea de praful/ Despre vânarea de vânt.”

– „**Doamna Bonsai/ Madam Bonsai**”: Poeta, Madam Bonsai, luminează din Lumină, sete din Sete, belșug din Belșug, reiterează drumul spre spații interioare edenice, spre recucerirea tărâmului pierdut al inocenței primordiale, al unei purități universale și al armoniei divine. Aceste coordonate sunt, pentru autoare, apanajul trăirii în Poesis, emblemă de jar nestins purtat de Prometeu spre oameni, ca pe un dar ales din vatra zeilor... „Nu-l văd și nu-l ating – dar este,/ nu urc, dar el mă ia pe creste,/ nu-i foc, dar arde nevăzut/ și cântă disperant și mut// Mi-e mire fără legământ/ și cer imens, fără pământ,/ drag mort din patima mea vie...// El?// Eu!// Poemul – când mă scrie!” („Identitate”).

Dar, ca și Prometeu, poeta se sfășie launtric, purtându-și darul ca pe un strigăt de sânge, izbucnit din ciugulirea

sufletului de către devastatoare păsări de pradă: „Emoțiile –/ păsări de pradă/ îmi ciugulesc sufletul,/ altminteri/ înfruptându-se cu hoituri./ se bucură acum de vietate...// Țipă./ bat din aripi/ și se șterg de sângele lui cenușiu/ pe hârtia/ pe care scriu!// Sunt spectator – / privesc înlăuntrul meu/ acest spectacol devastator/ și mă bucur...// Poate de-aceea/ sufletul se reface îndatorat/ pentru fericirea sadică/ de-a fi torturat./ de-a fi sfășiat de viu/ pe hârtia/ pe care scriu!” („Spectator”)... autoarea fiindu-și ei-însăși spectator al procesului creației, al acestui „măcel” izvoditor de verb poetic și de albbastru vers luminător.

Afectivitatea, măcinată în vămile văzduhului dintre Pământ și Cer, ajunge în calea oamenilor ca o sacră pulbere dureros răscolită de vântul și ploile indiferenței, orbire a celor de jur-împrejurul tainei care nu se lasă dezghioacă prea lesne, păstrându-și neatins și necunoscut miezul de mântuire („Nerecunoștință”, „Mirele de cenușă”, „Lacul și piatra”, „De-a nisipul”).

Doar cuvântul prin duh, marele Cuvânt silabisit în formele de expresivitate artistică ale creatorilor acestei lumi, poate aduce mângâiere și înveșnicire („Sub celălalt cer”, „Eu și cărțile”).

– „**Regele Praf**”: Puterea cuvântului omenesc, „fărămă” din marele Cuvânt divin, rezidă în mirajul liric al Poeziei, ca Verb creator („Fărămă”). Limbajul primordial, fără de cuvinte, ci format doar din manifestări fruste, rupte din natură, din sufletul omului, se îmbină cu mai multe alter-ego-uri, precum cu fațetele necunoscute ale subconștientului multiplu, îmbătându-se de acel „alb” („Urma de sare”), urmă nescrișă

a lacrimilor vărsate sau a celor ce ard pe dinlăuntru, sculptându-o pe autoare ca pe o nouă Ana a lui Manole, cu dalta durerii înmuiată în otrava ispitei dezmarginirilor... („Venind pe todeauna”: „El se numea Manole/ Iar plânsul meu zadarnic/ El meșteri avea nouă/ Să urce zidul harnic// Eu doar iubirea surdă/ Neauzind minciuna/ Venind pe ploi și viscol/ Venind pe todeauna// El se numea Manole/ Să urce monastire/ Din ruga mea curată/ Din trupul de jertfire// El se numea Manole/ Nebun trufaș chiar până/ Cenalele cupole/ Îl pedepseau țărână”).

Neiubitore a monstrozităților istoriei („Sub sigla lui M”), autoarea, purtătoare a comorii uimirilor de început, insomniacă („Fără pleoape”) și lucidă, mult prea lucidă, dureros-înmiresmat de lucidă pentru lumea aceasta plină de “tină” („Sub palidă lumină”: „De taină regăsirea mă-nfășoară/ Cu aerul necoaptelor iubiri/ Urcând spre cer albastrul de povară// Mă tem deasupra sângelui să strig/ Când băncile prelinse în pământ/ Înmguresc lovite cast cu frig// Iar umbra iernii râde cu un ochi/ Și plânge cu un altul aburit/ Că nu-mi mai e pe rouă-ngăduiit// S-alerg decât sub palidă lumină/ Să-mi spăl în urmele dendrăgostiți/ Pașii bolnavi de lumea ca o tină”), se regăsește („Copac în deșert”) într-o retractilă recluziune, jelind cu „bocetul de Marie”, mereu, „ChristoPoemul”.

Angoasa golului, praful deșertului, “lăuntru tulbure” al ființei lipsite de un ascuns rost al vieții, de un orizont metafizic al inimilor “preamărind greața”, de un sens divin al existenței umane, toate se răsfrâng în cupola de praful nihilist al lumii în care ne zbatem ca într-o vale a umbrelor și a plângerii. Omul devine un “copac umblător”, “cătredărâmul lui Dumnezeu”, din păcate “cu disperare chematul/ până acum neaflat” („Copacul umblător”).

Mult prea atentă la mișcările sociale („Nici vorbă de ecou”), intransigentă cu mizeria (“În semantica deșertului”), de orice fel ar fi aceasta („Din altfel de iarnă”), poeta se retrage pe tărâmul infailibil al Cuvântului vindecător („Pentru plânsul de întreținere”, “Martiriu”, “Țigănească”, “Poeziua”, “Ploaia de zeu”, “Bietul Poetul”, “Animalul sufletului și pasărea”), proteguitor, cauterizând răni cu lama bisturiului privirii exterioare („Peste toate doar văzul”) sau cu flacăra sfredelitor-orbitoare a aparatului de sudură al sufletului („Ce se petrece înăuntru”), care e transformat într-o „cameră vie de luat vederi/ .../ Acolo→

lucrează Dante/ Goya/ Și Hieronimus Bosch...”

– **„Doamna Bonsai/ Madam Bonsai”**: Suprapunerea aproape perfectă a autoarei (autoare – Madam Bonsai... memento, sintagma flaubertiană „*Madame Bovary c'est moi*”...) pe tiparele Poeziei, e firească și previzibilă... „Să cunoști/ prin cenușă/ tot gustul nimicniciei, // să nu-ți fie/ niciunde locul, / ca unic simț să ai doar focul, / combustia lui bizară/ cu limbi jucăușe, // ah, nevorbind nici o limbă/ decât a Poeziei!” („Ca unic simț să ai doar focul”).

Temperament ardent, vulcanic, spontan și sincer, totodată, loial și dăruit Cuvântului, scriitoarea Passionaria Stoicescu are o propensiune de complementaritate în aplecarea tandră spre culorile neutre sau reci, cum este, de exemplu, culoarea albastră... întrețesută inefabil, ca suport cromatic de susținere, și în poemul „*Portret în albastru*”: „*Port Baikalu sub pleoape/ să mă apere de imensitate, / de cerul ca o mare întoarsă/ în care zbor acum. // Gândul fuge albastru, / stewardesa poartă o tocă albastră, / sângele bate tactul albastru... // Printr-o coincidență firească/ pictorul mi-a făcut într-o seară geroasă/ un portret în albastru.*”

Ioan Holban (în revista „*Cronica*”, nr. 11, din 1987) accentuează această stare de voluptate, prin învăluire cromatică, a sinelui afectiv al autoarei, afirmând: „*Jocul cromatic din versurile Passionariei Stoicescu se îndepărtează de norme, negându-le, desfăcându-le aparența pentru a descoperi o dimensiune tragică: tratamentul albastrului și albului – culorile predilecte ale autoarei – ce marchează prezența aceluși fior tragic, consubstanțial poeziei adevărate...*”

– **„Regele Praf”**: Sculptând silabele omenești, așa precum ai sculpta o frunză din arborele vieții, autoarea închide cercul nașterilor și al Renașterii („*Sculptând frunza*”), precum închide coordonatele Spațiului-Timp, ținând în poală, ca pe un glob pământesc, sui-generis, capul unui copil drag („*Mângâind continente*”), prin care Pământul, acest lăcaș al oamenilor și al tăcerii, al fiarelor și al norilor, rămâne, pentru totdeauna, nemuritor, înveșnicindu-se în puritate și esență.

De un umanitarism dens, adânc, scriitoarea Passionaria Stoicescu simte, aproape visceral, tristețea valorilor autentice umane tratate cu superficială indiferență de către reprezentanții tehnicii și ai așa-zisului „progres

civilizator”, lipsit de miez ontologic („*Un preț de nimic*”).

Obsesia plenitudinii într-un problematic „azi” lasă dăre adânci în sufletul rebel, proaspăt ca o petală de floare aburită de roua nadirului, pentru că acesta nu-și poate asuma nici resemnarea ori smerenia și nici uitarea. Învăluși în măreție, oamenii, acești pelerini tainici, sunt supuși timpului și schimbărilor acestuia, în pofida arzătoarelor aspirații spre neschimbare, spre statornicie și constanță în toate: sentimente, vârstă, viziuni („*Atom de praf în univers*”, „*Pustiul e promițător*”).

*

Lumina charismatică a celor două volume de versuri, „*Doamna Bonsai/ Madam Bonsai*” și „*Regele Praf*”, răsare din însuși visul zidit în ele, ca o nouă Ana a lui Manole, umbră de foc zămisind rugi de chilie nemărturisită.

Alături de întreaga amplă operă a scriitoarei Passionaria Stoicescu (poezie, proză, traduceri, literatură pentru copii), aceste volume de versuri reprezintă doi piloni de marcă ai edificiului poetic, generator de policrome universuri interioare, de seisme de lavă a inimii măcinate în morile vieții și ale lumii acesteia, spre a deveni, așa cum spune Kahlil Gibran, o făină potrivită pentru pâinea îngerilor.

Creația lirică a Passionariei Stoicescu a fost abordată de istoricii și criticii literari în mod asiduu și admirativ. Iată câteva exemple – Ion Arieșanu afirma, în revista *Orizont*, nr. 19, din 1988: „*Poetă al cărei patetism cenzurat*

devine uneori dramă lirică, poetă luminoasă, în ciuda unui scepticism structurat, scriind o poezie de răbufniri pasionale, dar și de notații lucide și de meditație existențială, Passionaria Stoicescu și-a definit un stil, o personalitate, la care poezia devine sentiment direct, frust, plinar și cânt patetic. (...)

Între extreme, poeta se simte sincer bine și se regăsește mereu pe sine, gravă și gingașă, ironică și sentimentală, lucidă și tandră.”

Jakobson numea limbajul literar ca fiind „*funcția poetică a vorbirii*”. În special în poezie accentul cade pe așa-numita „*orientare către expresie*”. După cum mărturisea și Boris Tomașevski, în „*Teoria literaturii. Poetica*”, se trece astfel „*printr-o involuntară percepere a expresiei, adică devenim sensibili la cuvintele care intră în componența expresiei și la amplasarea lor reciprocă*”.

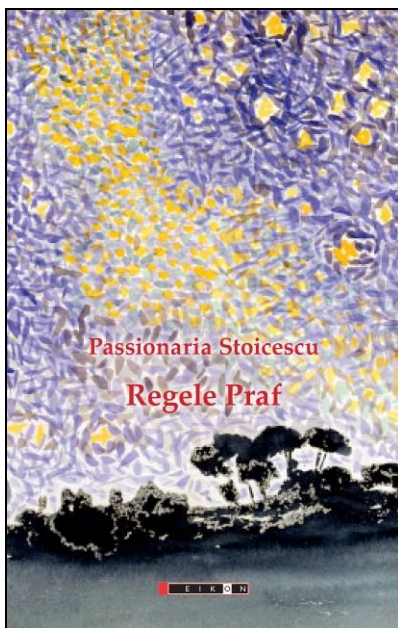
În același sens, literat și filosof, Alain reliefa convingător: „*Poezia este cheia ordinii umane...*”

Passionaria Stoicescu, poetă și prozatoare, înțelege perfect această desfășurare de trăiri și atitudini creatoare, de căutări și izvodiri de cuvinte, realizând printr-un deosebit har propriu „*construcția artistică a materialului verbal*”, în viziuni de o valoare complexă.

Așa după cum remarca și criticul literar Alex. Ștefănescu (în revista *România literară*, nr. 7, din 1990), „*Passionaria Stoicescu are o mare dexteritate a scrisului – seamănă cu un pianist care se joacă plimbându-și degetele pe clape. (...)*”.

Iar Florentin Popescu scria, în „*Portrete în peniță*”, 2009: „*Lipsită de prejudecăți în ce privește formulele poetice, Passionaria Stoicescu abordează cu dezinvoltură cele mai variate registre – de la poezia clasică, având ritm și rimă, până la versul de meditație, enunțativ-filosofic, capabil să sugereze gânduri adânci și să lase, pe de altă parte și imaginația lectorului să ducă mai departe construcția lirică. De aceea, versul său pare a fi fost scris nu după cine știe ce căutări, ci de la prima fluturare a aripilor inspirației – ceea ce îi conferă inegalabilul farmec al spontaneității...*”

Scriitoare de anvergură, Passionaria Stoicescu se prezintă cititorilor ca o puternică personalitate artistică, de o arzătoare forță vitală, de o umanitate izbăvitoare, de neînvingător, de neînghețat în lupta ființei ontologice cu efemeritatea acestei lumi.

Dorin N. Uritescu - Pe Rio Costa

Motto:

„Rio Costa, spațiu de dor și mister,
Unde toate durerile vieții pier,
Unde se nasc bucurii de neuitat
Și păcatele-n iubiri-s de neiertat...”
(Dorin N. Uritescu – *Domnișoara de matematică*)

Dorin N. Uritescu s-a născut la 18.02.1944 în Vinerea – Cugir, județul Alba. Este absolventul Facultăților de Limbă și literatură Română (Universitatea București) și de Istorie – Filosofie (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași) și doctor în filologie la Universitatea București (2005).

Autorul, care a obținut gradul I profesional cu nota 10 și doctoratul cu *magna cum laude*, a publicat până în prezent cercetări care urmăresc evoluția limbii române contemporane (de gramatică, dicționare etc.), volume de versuri și analizele literare originale, pentru licee, ale unor opere clasate deja de critica literară și manualele școlare.

Ne vom opri în continuare asupra volumului de versuri *Pe Rio Costa*, subintitulat *balade erotice* (Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2014).

În literatura română, volumul menționat poate sta alături de *Cântecele țigănești* ale lui Miron Radu Paraschivescu. Pe lângă stilul asemănător prin caracteristici generale: sugubăț, fără perdea, dezinvolt, histrionic, desigur avem deosebirile care țin de metrică, epică, mediul social, imaginație.

Râul Coastei este un râu ce curge pe lângă orașul Cugir, orașul copilăriei și tinereții autorului. În acea vreme, râul nu era amenajat și farmecul său era nespus. În volumul de versuri al lui Dorin N. Uritescu, Râul Coastei devine Rio Costa. În vremea tinereții sale, de elev și student, autorul era pe acele meleaguri „șamanul iubirii”.

În primele poezii din *Pe Rio Costa*, râul este transmutat într-un peisaj exotic luxuriant în care eroinele sunt negresa virgină: „Tabú este iubirea pentru negresa virgină/ Și nu pot s-o duc spre niciun liman./ Într-o coajă de nucă de cocos beau rom de cătină/ Și mă afund în jungla de ierburi străină./ Devenind dintr-odată un biet boșiman.” (*Negresa virgină, de pe Rio Costa*) și vrăjitoarea ȚăAnú „cu trupul de smoală” și plină de iubire (*Vrăjitoarea râului.*)

După începutul fabulos, lucrurile revin la matca firească, la Cugir. Aici se consumă iubiri incandescente, în care biografismul puternic este transfigurat estetic cu umor reconfortant. Există o

moară, un bazine, meandre, repeziș și o cascadă, iar malul, pe unele locuri acoperit de trestii. Arealul râului era paradisul aventurilor erotice ale tinerilor orașeni. Înainte de epoca socialistă, toată lumea se scălda aici în pielea goală. Era Paradisul tersetru.

Pe traseul râului, cu toate capcanele sale, autorul pune la cale plimbări cu bărci pneumatice improvizate din camere de tractor și auto (în interiorul acestora). Regia era năstrușnică, prietenii aruncând în actanți cu roșii coapte, apoi cu flori, în final constituindu-se într-o echipă de salvare la cascada de trei metri, unde barca se răsturna. Multe idile s-au născut în acest fel, unele domnișoare fiind interesante și de plimbări nocturne (*Aqua park naturel*).

Culmea rafinamentului erotic consta în mângâierea fetelor sub jetul jgeaburilor morii, la adăpostul perdelei de apă. („*Efectul jacuzzi*” pe *Rio Costa*).

Alteori ca un faun, autorul, cufundat în apă până la gât, sub mal, privea printre buruieni femeile dezbrăcate la scaldă. (*La „Cotul muierilor”*)

La *Biblioteca comunală*, se citeau scene picante, însemnate prin pagini îndoite în romane, care se puneau în aplicare pe Rio Costa. La fel se petreceau lucrurile și cu scenele erotice căzute în filme (*Pe Rio Costa ca-n filmele de dragoste*)

Iata câteva dintre iubirile poetului: *Fata de „După grădini”* („Îmi aducea puternic o imagine-n mine/ A unei primitive din Tahiti, de mine-ntâlnite/ Într-un album cu picturi reproduse după Gauguin./ Elogiul naturaleței închipuite-n Eden.”); *Domnișoara de matematică*; *Regina oilor*; *Fata de „Pe deal”*; *Zâna strugurilor copti* („Și erai zâna strugurilor copti./ Striviți în lunatică noapți./ Între fierbinții, parfumații tăi șani/ Și licoarea s-o sorb cu sfințenie./ În a nopții, totală, muțenie./ Măndemnu zei păgâni.”); „*Nufărul*” *vânat de pe Rio Costa*; *Ana cu ochii de ciută*, *Mândra de la Prislop*; *Secretara de parti*; *Saveta de la Podul-cu-capre*; *Morarița*; *Draga*; *Lena*; *Katia, de rusă*; *Floarea de noapte pe Rio Costa* („Nu avea nimic, de ce, să asundă./ Învelită într-un borangic transparent./ Dat la o parte pe-alocuri de-al văii curent./ Avea gene lungi, grații grațioase ale ochilor./

Să nu pătrundă răul deochiurilor./ În sufletul ei îmbătat de iubire./ Iar el o pironea cu-nvăluitoare privire...” etc

Pe Rio Costa cu activista de partid e delirantă, femeia fiind masochistă: „Rupe-mi bluza!... Mușcă-mă de gât!.../ Smulge-mi fusta!... Bate-mă măr!... Dă-mi palme!... Trage-mă de păr!.../ (...) Când mi-a cerut, în extaz: Cântă-mi Internaționala!?!/ Și mă gândeam dacă o s-o țină așa sminteala/ O să-i cânt Internaționala, mărețul lor imm/ Adecvat situației: prin sex s-o-nfăptuim!”

Pe Valentina o pune să facă baie în butoiul cu bere de casă (*Baia cu bere din hamei sălbatic*).

Alcoolul contribuie la succesul unor aventuri erotice. De obicei, este vinul de Jidvei, adus de Ioan Buia și vinarsul preparat de unchiul Den: „Avea o aromă drăcească și un parfum îngrozitor!/ Când îl gustam, ne scârțâiau dinții și limba se chircea în gură./ Dar după ce-l înghițeam se-mprăstia în corp, cotropitor./ Și ne credeam cu totul intrați în altă făptură.” (*Femei și alcool*).

Am gustat și eu din vinarsul acesta mirific, Rio Costa, prezentat pentru participanții la lansarea celei de-a treia ediții, în sticlute cu eticheta xeroxată de pe coperta volumului, și baladele erotice mi s-au părut aieva.

Pe lângă poveștile de dragoste, avem și poezii cu problematică socială. *Calvarul colectivizării* (soldat cu o sinucidere în Rio Costa); *Vocea Americii, Emancipare cu schepsis pe Rio Costa* (industrializarea forțată cu dislocarea populației de la sat la oraș).

Finalul este înduioșător, astăzi rămânând doar amintirile: ”Unde ești Rio Costa, că nu te-am regăsit!/ Ți-au furat apele, din rațiuni, zic ei, superioare./ Ți-au regularizat cursul, te-au îndiguit./ Ești de nerecunoscut, un părâu oarecare.../ adevărat, vremea a săpat adânc în trupul firii.../ Sunt o aducere-aminte, nu mai sunt voievodul iubirii./ Iartă-mă Rio Costa că nu te-am putut salva!/ Rio Costa, Rio Costa, din mintea și inima mea!” (*Rio Costa, dragostea mea*).

Baladele erotice, amorale și totale, sunt adevărate lecții de inițiere în arta amorului (cum demonstrează și Ioan Adam în prefața cărții).

Trupurile femeilor sunt descrise foarte plastic.

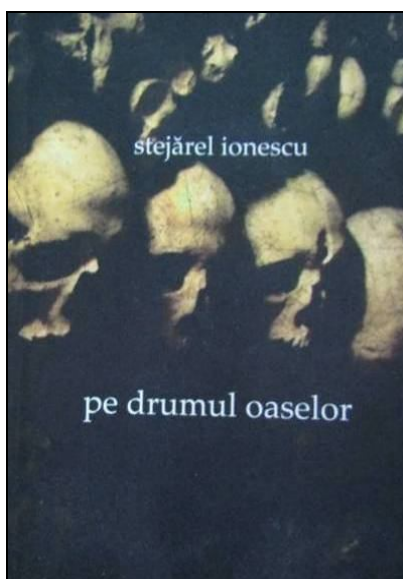
Limbajul urmărește cursul râului, când molcom în descrierea peisajelor când spînțar, tumultos la jgeaburile morii ori la repeziș, ori la cascadă, în scenele erotice.

Cartea este mirifică.

LUCIAN GRUIA

PE DRUMUL OASELOR

Poezia lui Stejărel Ionescu, așează în centrul apocalipsei sale femininul descins din Eva, mama tuturor pământenilor care “îmbia omenirea cu elixirul morții”. Femeia este slăbiciune, erotism, senzualitate, eternal sirenă care zguduie trupuri și pierde suflete. Ea este originea pierderii, originea morții pe care a adus-o de dincolo.

Există și “exerciții de admirație” (expresie a lui Cioran) în poezia lui Stejărel Ionescu, sunt poeme care îl evocă pe Eminescu, pe Bacovia sau pe Ovidiu... sau pe Elena din Troia, și chiar pe rătăcitorul Ulise.

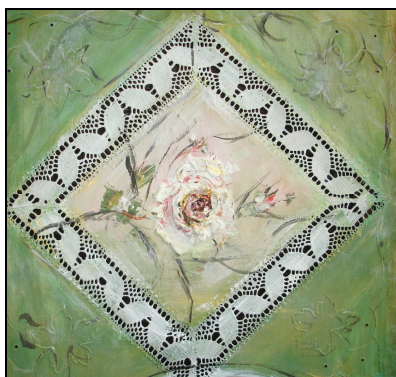
Cred că dacă ar trebui să definesc volumul despre care vorbim astăzi, cuvântul cheie ar fi apocalipsa. “Drumul oaselor” este, fără doar și poate, o Apocalipsă după poet, scrisă într-un limbaj original, folosind imagini artistice izvorâte dintr-o estetică a urâtului bine articulate, în buna tradiție a poeziei lui Tudor Arghezi sau George Bacovia. Impresionantă este atitudinea eului liric: spectacolul apelor care mor, al pustiuilor care mor, al “cenușilor care poartă chip de om”, al cerurilor închise, al astrilor care se sting, al morții care se plimbă pe străzi “îmbrăcată în haine populare”, al putrefacției universal nu trezește în ființa acestui cronicar al vremurilor de pe urmă spaima, teribila spaimă atât de umană, atât de adânc-umană. Un fel de voluptate a celui ce rătăcește printre chipurile morții, printre toate ce putrezesc și se destramă, în subterane, în ape, în

stele, în vie și morți se desprinde din mai toate versurile poetului. Există o Academie a morții, spune poetul, un sens al ei inițiativ. Toate căutările celui ce dansează cu moartea, mereu vizitat de umbre și fantome tind spre fervoarea celui ce îl iubește nespun pe Iisus, atât de mult, încât, mărturisește el “mă răstignesc și eu în moartea lui”. E un sens al relației umanului cu divinul aproape filozofic: toți vor să moștenească lumina lui Christos, lumina aceea de după Înviere, dar nimeni nu vrea să trăiască bezna și moartea lui. Spre această moarte a Fiului omului, spre acest dar pe care oamenii orbi nu îl înțeleg se canalizează setea poetului conștient de faptul că Lumina, lumina adevărată nu vine după “drumul oaselor”, după rătăcirea mereu repetată într-un fel de moarte vie, un drum către nicăieri, cu coroane de spini pe frunte și piroane în mâini. Să repeți moartea lui Iisus și în moarte, până când te cureți ca să îl poți primi pe Cel Ce Cu moartea pre moarte a călcat, este fără doar și poate, cea mai înaltă culme pe care omenirea o poate atinge.

MIRCEA ANGHEL

UN CUVÂNT ÎNSOȚITOR

Op arta (Optical art) practică, însă în canon digital, de brașoveanul Gheorghe Iosif (cunoscut deja în țară din expuneri memorabile, prima afară, de nu mă înșel, întâmplându-se mai de mult în Germania, alta apoi pe la Strasbourg, în Parlamentul Europei) ar fi, între altele, una dintre disciplinele spiritului ce adaugă inspirației, adică lucrării imaginarului, marca științei; e o biruință, altfel zis, a esteticului în fața provocării rațiunii științifice. Cinetismul (*kinetic art*), descins din

constructivism și futurismul începutului de secol XX, mai degrabă din cercetările matematico-plastice ale lui Piet Mondrian și ale *Bauhaus*-ului (folosirea formelor geometrice abstracte, spre a obține, la un Adolf Fleischmann de exemplu, efecte de mișcare și vibrație), a chemat încă din ceasul inaugural cearta, așa-zicând, a artei cu știința: divergența acestora, acordul lor, în cele din urmă armonia. Sfada nu e și o înfruntare și încă Baudelaire, citat de acel poet al Istoriei Artei, francezul Elie Faure, o limpezește impecabil: „Imaginația e cea mai științifică dintre facultăți, pentru că numai ea înțelege analogia universală,,.

Cum arată acum, în realizările, eminente, ale lui Gheorghe Iosif, această artă (cum i s-a spus deja la 1965, probabil anul inițierii) a *ochiului sensibil/The Responsive Eye?* (O artă, să mai completăm, ce va face, desigur epocă - și nu doar cu Victor Vasarely ori Soto, dar și cu Fr. Morellet, Bridget Riley, Peter Sedgley, ea reinventându-se, cum spuneam, odată cu apariția calculatorului și a noilor provocări ale acestuia.) Precum în spusa poetului **Florilor Răului**, când artistul se regăsește întreg și poate deja înzecit (E. Faure), în conștiința ce a asimilat, iată, pe deplin elementele de poezie și de mister încorporate de însăși știința. E, s-ar mai putea spune, precum intuiția sintetică: la ea (ca și la alte spețe ale avangardei) se ajunge ori de câte ori cunoașterea, deja gândirea însăși, redevenite poezie (cum va aprecia din nou E.Faure), își spun că și-au epuizat puterea.

Aș încheia acest *cuvânt însoțitor* tot cu o remarcă, irevocabilă, a aceluiași cercetător al **Spiritului Formelor** - o reflecție ce dă seama pe deplin, cred eu, și asupra demersului artistic al lui Gheorghe Iosif : aici adică „opacitatea formelor dispare, dezvăluind dincolo de suprafețele cele mai dure și de volumele cele mai dense, pe care omul le credea definite odată pentru totdeauna, forme care se cufundă tot mai adânc în taina vieții pe cale de elaborare. Distanța nu mai există, de vreme ce gândirea și cuvântul se transmit instantaneu dintr-un punct oarecare al întinderii în toate celelalte puncte ale sale,,.

A. I. BRUMARU

Foto : Melania Cuc, Floare

Sub cerul mut

Cartea doamnei Tania Nicolescu, *Sub cerul mut*, apărută la Editura Pim, Iași, 2016, cuprinde trei povestiri de dimensiuni diferite în care este adusă în discuție imaginea omului contemporan pus față în față cu propriul sine. Aceasta conține o prefață, *Istoria unei reîntoarceri și ecoul absenței* semnată de către Cezarina Adamescu, din care aflăm că acest în acest volum sub „pretextul unor discuții cotidiene, aparent fără însemnătate, autoarea dezvăluie situații fără echivoc, caractere și personaje emblematice, puse în diverse ipostaze. Cele mai multe personaje feminine, par a fi fațetele oglinzii în care se reflectă însăși autoarea, în diferite ipostaze.”.

Coerența volumului nu reiese dintr-un artificiu, ci din chiar arhitectura cărții. Nuvelele sunt ordonate în trei secvențe, cu titluri semnificative pentru cuprinsul lor: *Descântecul amiezilor*, *Sub cerulmut* – cel care dă și titlul volumului și *Efemeridele*, construite pe un imaginar elaborat care devine o lentilă de cunoaștere a realității și în care corespondențele ontologice și epistemologice ale metaforei „Viața este o călătorie” își găsesc echivalentul. Punctul pe plecare este reprezentat de călătorie, văzută ca o redimensionare a transformării interioare ajunsă la ultima etapă.

În contextul iluziei generate de înșelăciunea simțurilor, eul-narator devine adevăratul subiect al realității, iar unitatea volumului rezidă și din arta scriitoarei de a se juca cu timpul în planul ficțiunii, „*Ridicat în lumina aurie a amiezii, degetul subțire al Iolandeii, ca într-un descântec, părea că-și pierde contururile, se estompează și căpătând o tentă semi-transparentă, devenea penelul care, picta hulubii ce se plimbau țanțoși de-a lungul pervazului, dintr-un capăt într-altul, așteptând momentul în care fereastra se va deschide.*” (*Descântecul amiezilor*), „*Mă întreb dacă nu cumva, atât timp cât timp te simți viu, oricât de mică ți-ar fi ființa, poți avea impresia că ești egal cu zeii, oricare ar fi ei ... sau poate ... că ești parte a acestei incomensurabile forțe numită viață.*” (*Sub cerul mut*) sau „*Sfășiată, aripa de efemeridă a clipei se cufundase în mlaștina ireversibilului.*” (*Efemeridele*).

Există în scriitura autoarei o serie de elemente figurative care primesc și o valoare funcțională, simbolică, devenind un gen de semne ale unei realități profunde (e.g. porumbei, trenul, autobuzul, stație, munte, căldura).

Existența personajelor se derulează între oglinzi deformante, ca într-un joc în care spiritul este sfășiat de stihii, dar și mângâiat de iluzii, sub cerul mut, într-un timp al insomniilor, al amintirilor, al retrăirii, al descoperirii celuiilalt, dar mai ales a propriei persoane.

Spre exemplu, Smaranda, Iolanda, Maria, Aurelia traversează experiențe nu tocmai fericite, iar refuzul lor de a se înfățișa în oglindă este generat de teama de durere, de adevărul pe care oglinda l-ar putea răsfrânge.

Tendențele dominante ale acestui volum sunt înțelegerea și/ sau tratarea narativității drept o expresie metaforică a trăirilor profunde ale conștiinței și chiar ale subconștientului personajelor, dar și crearea unor imagini artistice orientate pe subiectivitate, pe trăire, pe jocul verbal. Astfel, diferitele ipostaze pe care le întrușipează instanțele feminine oglindesc condiția femeii în societatea actuală, refuzul de a se transforma într-o victimă.

Prin suferință personajele trec spre un alt stadiu al existenței.

Suferința, ca și iubirea, conferă existenței individului o anumită flexibilitate pe care nu o poate avea în realitatea imediată.

Textele sunt construite pe

principiul contractului emițător-receptor, unde destinatorul este coautor la structura textului.

Există un acord tacit între lector și autor asupra raportului de încadrare a structurii textuale, asupra receptării „obiectului” de studiu.

În cele trei nuvele, se poate observa faptul că concretul trece în abstractizare, în imaginație.

Spațiul desfășurării acțiunii/ acțiunilor este dat de existența unei lumi unidirecționale, de un declin al vieții, de actul căutării transformându-se într-o tentativă de redescoperire a dimensiunii ontologice.

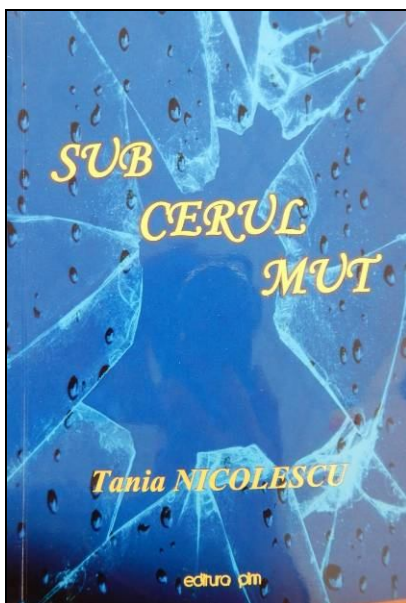
Sondarea aspectelor mai puțin cunoscute, a propriului eu reprezintă un punct important pentru cunoașterea de sine.

Ceea ce ne individualizează pare a fi inima, sufletul „*Era în ea, tot ceea ce simțea față de o lume, pe-a cărei față o percepea ca fiind atât de urâtă, încât și-ar fi dorit să o cresteze dintr-un capăt în altul, cu toată cruzimea de care se simțea capabilă, pentru ca apoi, când s-ar fi liniștit, să o poată remodela, înfrumusețând-o.*” (*Sub cerul mut*).

Stilul autoarei este unul pitoresc, reflectă tonul și culoarea lumii care populează nuvelele sale („*căutam să mi-o imaginez ca pe o eliberare de un ghimpe în coastă*” (*Sub cerul mut*).

Volumul *Sub cerul mut* poate fi văzut ca un poem sinestezic în care contrastul trebuie înțeles ca un raport între strălucirea suprafețelor albastre și independența miraculoasă a muzicii sufletului care ne trimite spre o realitate umană și socială, printr-o viziune personală, în care întregul își subordonează părțile fără însă a le altera propria identitate.

NASTASIA SAVIN

ROMANUL „VADUL ARS”

„PASĂREA DODO”, „IARBA REALĂ” A LUI DUMNEZEU și EXISTENȚIALISMUL CONTEMPORAN LA CONSTANTIN STANCU

Încă din 2011, când își editase romanul *Pe masa de operație* (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2011, carte premiată la concursul internațional „Titel Constantinescu”), remarcasem calitățile de excepțional prozator „creator de profunzimi abisale, parabolico-metaforice” (în linia lui Jorge Luis Borges), ale lui CONSTANTIN STANCU – într-o vreme în care proza românească a intrat „în colaps” - ...

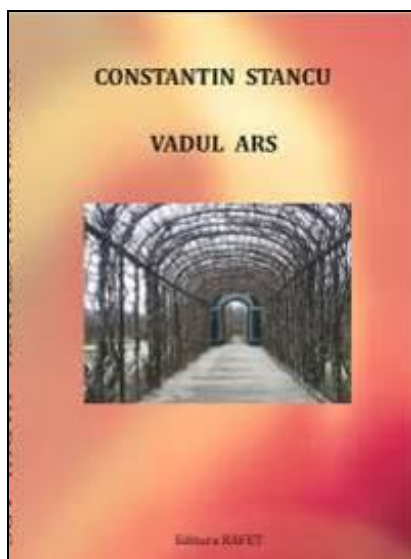
Roman său, *Vadul Ars* (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2016), dovedește, din plin, că subsemnatul nu s-a înșelat asupra excepției, întru ale prozei românești contemporane - excepție numită CONSTANTIN STANCU.

Cartea este structurată pe XXXII (!) de „paliere narrative”/capitole, adăugând sau reluând mesajele unor personaje (aflate, majoritatea, în plin vârtej involutiv moral-spiritual!) – capitole prin care tema capătă variațiuni, schimbări ale unghiului de viziune – reușindu-se o adevărată frescă interioară a mentalului unei țări, al unui spațiu (în speță, România... dar aceasta numai pentru credibilitatea unei demonstrații extrem de minuțioase și curajoase, făcută în zona „descinderii spre infernalitate”!), aflate/aflat în plină implozie moral-spirituală, din pricina doborârii tuturor reperelor existențiale interioare: omenie, credință, loialitate, stabilitate armonios-creatoare etc.

Romanul pare, la prima vedere, un roman social, realist. În realitate, pe măsură ce este citit și, apoi, recitit - romanul lui CONSTANTIN STANCU devine o parabolă a convertirii cosmosului în haos, prin prăbușirea sistemului axiologic interior-uman.

Localitatea „Vadul Ars” e un topos metaforic, ca și „pasărea Dodo”:

1-„Vadu Ars – localitate mono-industrială, modelată de industrializarea forțată și rigidă, practică în anii 1947-1989, în România. Oamenii dependenți de o singură întreprindere, de resursele ei” – cf. p. 6;

2-„În oceanul Indian, pe insula Mauritius, a trăit o pasăre ciudată: pasărea dodo, personajul Dodo. Era cam mare, nu zbura, grea, cam la 20-25 kg, se trăgea din lumea porumbeilor. Așa era firul ei. Prin anul 1507, niște portughezi au ajuns la țarm, erau multe păsări, era frăția Dodo, ca să zic așa. Frăția a dispărut fără soluție, pasărea nu mai există. S-au făcut defrișări, câinii și alte animale de casă au dat năvală în zonă, vânătoarea păsării, cuiburile ei deranjau pe oamenii de bine, apoi totul s-a topit, lanțul nu s-a putut susține. Prin anii 1690, mai era pomenită, apoi, nimic! În 150 de ani, în contactul cu omul, pasărea a dispărut. Ce atinge omul neinstruit, omul flămând, cuceritorul, ca să zic așa, se duce pe apa sâmbetei... Apoi alte istorii, cu animale... Dacă în natură, și natura este o forță, se petrec dispariții, cu atât mai mult în lumea noastră, a oamenilor mo-derni...” (fragment din roman) – cf. p. 5.

Se sugerează, în mod subtil, că „omul flămând, cuceritorul” („omul modern”) a ajuns la stadiul ultim, acela de epuizare creativă și de apogeu distructiv... și, deci, că omul ar putea să nu fie unica specie (biblică), prin care lumea să se împlinească în...lumi: pot apărea, mereu, noi specii „conducătoare-cuceritoare”, care să-și transforme „foamea” în...autofagie!

Dar această parabolă despre „arderea” șanselor de umanitate și de recosmicizare ale omului (metafora „șansei” este „vadul”, locul de trecere/salvare/depășire a unui obstacol, interior sau exterior: „Vremea investiției s-a dus, a ars” –

cf. p. 135, sau: „trece timpul și noi ne ardem” – cf. p. 190) demonstrează și altceva:

1-„a schimba” nu este, legic, niciodată, garanția binelui, a restaurării paradisiului uman. Dimpotrivă, „a schimba” poate, foarte ușor, să devină sinonimul îmbolnăvirii grave a organismului socio-spiritual („În lume apăreau boli, alte mișcări de oameni dintr-un loc în altul; cu alte motive, alți învingători” – cf. p. 90 - de fapt, alți Cavaleri ai Apocalipsei...) – sinonimul cancerului, al proliferării haotice și fatale/letale, a unor celule bolnave:

„Cancerul e o boală caracterizată printr-o diviziune necontrolată a unui grup de celule, care au capacitatea de a invada alte țesuturi din organism, fie prin creștere directă în țesuturi adiacente, prin invazie, sau prin migrația celulelor spre locuri mai îndepărtate în organism, se ajunge la metastază. (...) Bătrânii îi zic RAC” (s.n.) – cf. p. 206. „Rac”, adică involuție fatală/letală a moral-spiritualității umano-divine. E simptomatic că fascinanta frivolă, Bianca Drăguț, moare de cancer/RAC: Bianca Drăguț este tocmai personajul care, la restaurantul „Macarena” („buricid neo-infernalității” Vadului Ars...), deține, ca-ntr-un seif uman (pentru eternitate rămas misterios, prin moartea ei...) secretele sufletelor tuturor personajelor din *Vadul Ars* („Împreună cu Bianca murea o lume...multe secrete se duceau împreună cu ea...Nu se va ști niciodată ce era în sufletul ei...” – cf. pp. 205-207) – dar și face legătura între diversele paliere social-umane, între diversele caractere umane

2-„a fi liber” presupune cea mai severă asumare existențială, iar nu inconștiență distructiv-haotică (de „bețiv”, ajuns să-și „strige personalitatea în întuneric”) - inconștiență care duce, ireversibil, la starea de noapte/înnoptare a Duhului: „Era târziu, deja. Se înnoptase... Întunericul era destul de intens, lui Ilie (n.n.: Talan – greoi, precum „boul de jug”, dar, prin urmare, stabil și loial umanității din el, chiar și în regimul catastrofic mundan...o „pasăre Dodo” nefericită, deși el ar dori să asigure fericirea tuturor...) i s-a părut ciudată, acea zonă era așa de slab luminată, dar era o zonă mai puțin interesantă, era vorba de cultură, nu de politică, sau afaceri...În aerul →

noptii, străbătea glasul unui bețiv: ÎȘI STRIGA PERSONALITATEA ÎN ÎNTUNERIC” (s.n.) – cf. p. 120.

3-„*a schimba*” poate foarte ușor deveni sinonimul lui „*a corupe infernalo-plutonic*”, a distruge spiritualitatea, în favoarea forței oarbe și brutale, care întâi aneantizează exteriorul, pentru ca, ulterior, să devină forță suicidală (anomia nu poate duce decât, întâi, la stadiul entropic-haos și, apoi, în final, la neant... la „*smulgerea șinelor*” și dispariția „*semnelor*” Marelui Drum Existențial): „*Banii aduceau putere, automobile frumoase, poziție în societate, influență, angajați care te linguseau, care stau dependenți de tine. Deveneau un fel de dumnezei pentru ei și asta însemna putere. Puterea era un drog la care puțini puteau rezista, era drogul perfect atât în capitalism, cât și în orice fel de societate (...). O parte din combinat se ducea, se rupea, oamenii erau puși pe liber, urma un alt destin: meseriași de excepție, ingineri, specialiști, erau lăsați ÎN CĂDERE LIBERĂ*” (s.n.) – cf. pp. 121-122. În această situație, se atinge stadiul apocaliptic, când „*se zice binelui, rău – și răului, bine!*”: „*Moartea este subiectul care aduce mulți bani!*” – cf. interviul luat de Ioan Cristache, lui Bebe Apostol.

Visătorii-vizionarii onești - „*păsări Dodo*”, precum Ilie Talan, sunt excluși de la festinul infernalității entropice: „*Nu contează, Ilie, ești un visător, atât, un visător. Cei care visează vor plăti un preț mare, așa a fost dintotdeauna, așa va fi, în continuare...*” (afirmă Ana Nor, iubita lui Ilie Talan...care chiar se dăruiește „*norilor*”-informului acestei lumi destructurate moral-spiritual...) – cf. 124. Și, într-adevăr, amanta lui Ilie Talan, Ana Nor, are dreptate, în felul ei: fostul consilier al directorului uzinei-„*pasăre Dodo*” va sfârși... - ...de fapt, își va reîncepe existența, într-un nou ciclu (imposibil de vizualizat de monștrii acestui stadiu terestru degenerativ...), asimilat fiind de pământul-Mamă Geea, intrând în „*unicul anotimp*” al stadiului extramundano-paradisiac: „*Trupul lui a mai stat pe pământ, inert, fără viață, mai multe ore – l-a încălzit soarele, păsările au zburat peste el, mineralele din pământ i-au primit sufletul...La Vadul Ars era un singur anotimp...*” (cf. p. 158).

Iubirea autentică/iubită autentică nu există, în romanul lui Constantin Stancu (Bianca Drăguț, cea misterioasă și frivolă, Ana Nor, amanta lui Ilie Talan, Angela Pop, amanta lui Ioan Jude ...sunt mai curând niște fanteze, care apar doar în momentele de criză spirituală și hormonală ale bărbaților, conținuți în zona lor de proximitate...) - deci, nici măcar pentru Ilie Talan-„*visătorul!*” - ci numai ca formă/mijloc de evadare temporară, iluzorie, dintr-o realitate absurdă și revoltătoare...

Ioan Jude, jurnalistul scriitor, devine, în finalul romanului, din fostul jurnalist curajos-agresiv (de fapt, „*orientat*”, către senzaționalul bine plătit!), din „*afaceristul cu spirit*” (scrie doar pentru bani, „*gâdilând*”, cu efemeride literare, stil „*colecția submarinul Dox*”, „*libidoul*”, josnic și penibil, al maneliștilor socialo-aculturali! - ...dar „*dezvoltă*” și alte afaceri, „*pe picior!*”), din aparent „*asimilatul/ adaptatul la infern*” – devine *raisonneur*-ul și „*judede*”-judecătorul (dacă nu cu funcție *soteriologică*, măcar cu funcție *alertiv-ultimativă*, pe fondul unui *penetrant vizionarism...de „ultimă oră!”*!), asimilatorul adâncimilor semantice ale parabolei lumii - „*pasăre Dodo*” (povestită de personajul echivoco-proteic Ioan Hora) – parabolă oferită nouă, tuturor „*oamenilor moderni*”, ca „*temă acasă*” ultimativă, de către eruditul (etern meditativ, asupra temeliilor lumii și asupra legilor cosmico-divine, precum și a efectelor încălcării Nomos-ului Cosmico-Divin!) CONSTANTIN STANCU.

Întâlnindu-l Ioan Jude pe Ioan Hora (la prima vedere, cei doi „*ioani*” și-ar fi, unul altuia, alter-ego-uri...în realitate, vom vedea, imediat, că nu este decât o nouă iluzie, creată de Marele Iluzionist-Satana, la orice final de lume...cu scopul aducerii deznădăjduirii, deci a pierzaniei spirituale, fie și în ultima clipă existențialo-mundană, în conștiința omului dezasamblat/demontat spiritual și scindat, la modul schizofrenic...), un creștin evanghelic, trăiește două experimente succesive:

1-Ioan Hora îi oferă atât o nouă imagine, a unei alte variante posibile de stabilizare nomotică a lumii (subminată, însă, mereu, de „*guvernul lumii*”, care „*trage cu tunul în satele-cercuri ale stabilității!*”) - cât și parabola „*păsării Dodo*” - sfârșită

prin concluzia judicioasă: „*Omul trebuie să reînvețe totul. A pierdut multe... Centrul* [n.n.: se sugerează, prin topica frazei și virgulă, faptul că esența autodistrugerii lumii este pierderea CENTRULUI EI – DIVINUL!], *ne-am implicat pentru a ne întâlni aici. E un mod de viață. Oamenii au nevoie de Dumnezeu, nu o spun, dar o au...Acută nevoie. Au existat prin anii treizeci comunități în Brazilia, care s-au grupat și au făcut sate. Guvernul a tras cu tunul în colibe, în șandramalele lor; și aveau de toate, dar nu a convenit celor puternici... Se înțelegeau, se ajutau, conflictul era exclus. Cu tunul au tras, doreau să lichideze comunitățile care le stăteau în cale...*”.

Imaginea unei variante (tolstoiste (3) de soluționare spirituală a apocalipsei lumii este interesantă: prin centrul său evanghelic re-unificator și restaurator nomotic (...centru care este situat extra-sanctuaric, extra-ecclesial), totul pare a-și fi redobândit locul și rostul, Ioan Hora definind, foarte critic (dar just!), dintr-un *adăpost-interior existențial* (precar încropit, exteriorul-lume pierdută în anomie și schizofrenie a conștiinței: „*Oamenii nu prea mai au răbdare, vor totul acum! Intră în laț*” (n.n.: lațul CONSUMISMULUI ATOTÎNROBITOR!) și nu mai au soluții, nu pot ieși din capcana personală. *Își ipotechează viața pe zeci de ani! Au dreptul să știe tinerii, oamenii se duc acolo* (n.n.: la Centrul Evanghelic-tolstoist) *să socializete, să se închine, deși nu o declară, apoi dependența de tehnologie... Multe probleme...Copiii sunt afectați, se pare că o parte a creierului nu se mai dezvoltă, calculatorul le blochează voința, nu mai simt durerea, nu le mai au cu sentimentele curate...Ceva îi marchează*” (n.n.: Apocalipsa vorbește despre „*marcapecetea*” Anti-Hristului!);

2-dar Ioan Jude constată că Ioan Hora (deși emite judecata de valoare absolută, exprimată, însă, în termeni sovăielnici...puși sub semnul particulei adverbiale „*cam*”: „*Ce e de la om se cam topește, ce e de la Dumnezeu, rămâne!*” – cf. p. 214) - era, de fapt, un individ extrem de bine adaptat la lumea socială anomică: era perfect pus la punct cu birocrăția și se „*mula*” uluitor de bine, pe această formă perversă de moarte →

spirituală.

Finalul romanului restabilește, însă, prin ochii lui **Ioan Jude**, autenticitatea nomos-ului cosmic-divin, cu valențe soteriologice – și „îndepărtarea de cameleonismul tip **Ioan Hora**:

„*Jude se îndepărtă de Ioan Hora, o luă spre ieșirea din centrul acela. Mergea și se gândea. Mîntea intră într-o febră profundă, incontrollabilă.*

Adevărul trebuia să fie profund... Îi reveni în fața ochilor iarba aceea sintetică, ea imita bine iarba naturală. Privi spre dealul vede din apropiere, iarba reală îi mîngăia ochii. Se încărca de energie privind iarba. Învîngătoare, de neoprit...” – cf. p. 215.

Da, doar **Iarba Verde/REALĂ**, a **Lui Dumnezeu-Cel-Veșnic-Viu**, mai poate salva această lume socio-umană, intrată pe calea neagră a entropizării finale.

Victoria **IERBII VERZI A LUI DUMNEZEU** (opusă „*lumii sintetice*”, artificializate prin completa debusolare și degenerare a sistemului de valori!) este singura speranță că „*pasărea Dodo*” (exterminată de suizidii oameni, infectați de răul-entropie, de răul anti-nomotic, de răul-trădării și fățarniciei cvasi-infinite!) - poate re-deveni **FRĂȚIE COSMICĂ!**

CONSTANTIN STANCU a realizat, prin romanul său, *Vadul Ars*, cea mai valoroasă și cea mai convingătoare (prin profunzimea semantică și prin polisemantismul, tinzând spre infinit, al „*rosturilor*” și direcțiilor de interpretare ale cărții...) structură narativă parabolică, din epoca postdecembristă!

CONSTANTIN STANCU, cel puțin prin aceste două romane (*Pe masa de operație* și *Vadul Ars*) este, deocamdată, câștigătorul cursei, pentru afirmarea romanului parabolic contemporan românesc. Depășind, cu multe „*lungimi de barcă*”, firește, toate „*postmodernismele*” valahe... încă la modă!

PROF. DR. ADRIAN BOTEZ

Constantin Stancu, *Vadul Ars*, Editura Rafet, Rm. Sărat, 2016.

¹ -Numărul literelor-hieroglifice ale alfabetului ebraic, în care forma lumii se convertește în înțelepciunea lumii... prin care se sugerează

sfericitatea-împlinire a lumii, a spiritului, dar și ...ajungerea la finalul unei „*lumi-Dodo*”...legic, reiterative!

¹ - **Tolstoism** – Lev Tolstoi, genialul scriitor și gânditor rus, vedea rezolvarea problemei sociale în „*împăcarea dintre mujic și moșier*”. După părerea lui Tolstoi, așa cum reiese din operele scrise și, în special, din povestirea „*Dimineața unui moșier*”, mujicul trebuie să dea ascultare, mai departe, boierului - iar acesta din urmă, credincios „*principiului autodesăvârșirii*”, trebuie să dea dovadă de generozitate față de fratele-mujic și să facă tot ce-i stă în putință pentru a-i îmbunătăți viața. Pentru Tolstoi, **feudalismul nu constituia un rău social**; era și el de acord că trebuie înlăturat cu orice preț, dar asta nu din motive de ordin politic sau social, ci spiritual. **El nu vedea în feudalism o piedică în calea dezvoltării firești a Rusiei, ci izvorul chinurilor morale ale nobilimii.**

Pentru înlesnirea apropierei dintre țaran și moșier, Tolstoi considera că pasul de început trebuie să fie făcut cu ajutorul răspândirii culturii în popor. În acest scop el înființează la Iasnaia Poliana o școală, întemeind și un sistem propriu de educație liberă, „*ce avea la bază metoda conversației libere cu școlarii*”. În scopul răspândirii principiilor sale pedagogice, Tolstoi înființează revista „*Iasnaia Poliana*”, având drept colaboratori pe învățătorii școlilor din împrejurimi.

Melania Cuc, *Ispita*

UN EXEMPLAR DISCURS ANALITIC

Există oameni care, după etapa acmulărilor cantitative, trăiesc bucuria devansărilor calitative, a descoperirilor spirituale, îmbogățindu-se afectiv în mijlocul semenilor din a căror vitalitate își trag seva trăirilor profunde, în relație cu natura și în rotirea ei caleidoscopică, cunoscând și înțelegând semnificația tradițiilor și a credințelor care le-au colorat viețile, contribuind continuu la rotungirea personalității lor. Un asemenea om este doamna Monica Dușan, prezentă activă în viața cultural-literară, ale cărei preocupări pentru etnografia zonei zărândene, s-au înfiripat în teren, culegând comori folcorice, clădindu-și efortul pe temelia științifică a cunoștințelor dobândite prin studiu și înțelegere, prin diversificarea modalităților de cunoaștere și de procesare ale marilor și eternelor valori ale vieții în complexitatea trăirilor omului.

Când un astfel de om, cu nebănuite disponibilități native și cu mare putere de muncă și de asimilare, ajunge în preajma unui reprezentant de seamă al culturii și al operei omului providențial, care să-i deschidă noi perspective asupra spiritualității, drumul cunoașterii lui se lărgeste și se clarifică prin studiu și cu orientarea celui care a descoperit dimensiunile promițătoare ale potențialului existent în discipol. Convinsă de faptul că o personalitate de referință, precum scriitorul Mihail Diaconescu, se cuvine cunoscut în complexitatea aportului spiritual la dezvoltarea culturii, în general, și a literaturii, în special, prin profunda cunoaștere a activității și scrierilor Domniei Sale, a experiențelor literare mult extinse și mereu îmbogățite, doamna Monica Dușan sondează noi perspective ale interpretării operei prin tripticul identificat chiar din titlul volumului monografic al Domniei Sale: **Simbolic, metafizic și monumental în proza lui Mihail Diaconescu**, (Ed. Magic Print, Onești, 2014).

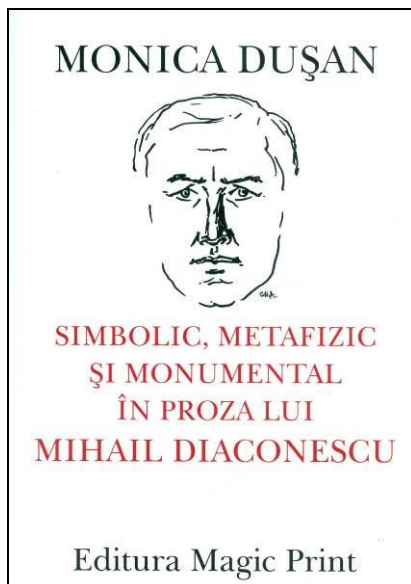
Personalitate de anvergură, dotat cu un talent viguros și cu o certă disponibilitate de analiză și de sinteză a realității social-istorice și culturale, om de evident rafinament și elevație intelectuală, Mihail Diaconescu a trezit nu numai interesul multor →

LIVIA FUMURESCU

cititori și comentatori ai operei Domniei Sale, ci și curiozitatea multor discipoli, care, după ce de-a lungul mai multor ani, au parcurs în întregime opera magistrului și au avut perspectiva reflectării istorice, literare, culturale, arhitecturale, eseistice și umane, abordând apoi, cu profesionalism și cu curaj, comentariul scrierilor în care se topește gânduri, trăiri și profunde cugetări, privind schimbările din viața socială și cea individuală a oamenilor de-a lungul istoriei.

Doamna Monica Dușan face parte din categoria celor interesați de aprofundarea operei diaconesciene, oprindu-se cu acribie asupra scrierilor acestei personalități polyvalente de excepție - romancier, critic și istoric literar, eseist, sociolog, istoric, psiholog, muzicolog, teolog și moralist, care a însumat în operele sale cunoștințe, experiențe și trăiri convingătoare, un întreg univers de mare bogăție spirituală și afectivă. Ceea ce impresionează în ampla și originala lucrare despre opera lui Mihail Diaconescu este temeinica documentare a autoarei, regăsită în bogata și în impresionanta bibliografie procesată creativ, amintită pe parcurs, dar și la sfârșitul cărții, admirabil sistematizată și profesionist structurată (Volume publicate de Mihail Diaconescu, Bibliografia exegezelor asupra creației lui Mihail Diaconescu – În volume – publicate în țară și în străinătate, În publicații, Texte nesemnate, Comentarii sau mențiuni pe internet). Se cuvine a aprecia prezentarea unor opinii personale ale autoarei, formulate cu rigurozitate științifică, dar și cu responsabilitatea și cu priceperea criticului și istoricului literar, implicat în evidențierea originalității operei analizate cu obiectivitate.

„Atunci când scrii despre ceea ce admiri este greu să fii obiectiv. A scrie despre proza lui Mihail Diaconescu, respectiv despre inepuizabila polyvalență a textelor sale epice, teoretice și științifice, este un privilegiu și o bucurie. Este o șansă.” Mărturisește autoarea în prefața justificativă a acestei cărți, sugestiv intitulată *O necesară mărturisire*. Ceea ce impresionează în cartea Monicăi Dușan este rigoarea științifică a dezvoltării structurilor din cuprins, în care genericele, capitolele și subcapitolele esențializează admirabil liniile directe ale

exegezei responsabile și profesioniste a operei de mari dimensiuni asupra căreia se operește. Un asemenea studiu exhaustiv presupune sfericitate conceptuală, ceea ce autoarea realizează pe deplin, urmărind explicitarea secvențelor din titlu (*Simbolism și neosimbolism: Preocuparea pentru simboluri susține puterea de atracție a romanelor etc.*). Amintirea volumelor monografice și a studiilor referitoare la operele lui Mihail Diaconescu, aparținând unor personalități de marcă ale culturii, fac dovada bibliografiei parcurse cu conștiințiozitate și implicare, din care autoarea spicuește argumente formulate cu autoritate de către Gheorghe Bulgăr, Valeriu Filimon, Theodor Codreanu, Dumitru Radu, Ilie Barangă, Ilie Bădescu etc.

Schița de profil spiritual conturează traseul uman, intelectual și moral al mentorului, autor de romane filozofice, prin care realizează, cu certă originalitate, „fenomenologia narativă a spiritului românesc”, motivată prin ingenioasa catalogare în subcapitolele care dezvoltă aspecte moral-existențiale ale demersului și evoluției noastre umane, precum *Dimensiunea eroică a existenței românești, Dimensiunea tragică, Dimensiunea morală, Dimensiunea misionară, Dimensiunea spirituală și Dimensiunea sublimă*.

Complementar, capitolul *Sciitorul integral*, explicită termenul prin care Mihail Diaconescu este „un produs tipic al mediilor literare, redacționale și universitare românești din a doua parte a secolului al XX-lea”. Aceeași grijă pentru o prezentare sistematică a diversității preocu-

părilor domnului Mihail Diaconescu o manifestă autoarea și prin subcapitolele *Romancierul, Istoricul literar, Esteticianul, Teoreticianul literar, Eseistul, Gazetarul, Criticul de artă*.

Cunoscându-i opera și aprofundând-o cu disponibilitate critică și exhaustivă, Monica Dușan dezvoltă un capitol cuprinzător și original referitor la *Strategie și tactică epică, epocile istorice Intelectualii creatori de valori și dimensiunea spirituală a actelor de cultură*, însumând în subcapitole o ingenioasă etapizare a perioadelor istorice surprinse în opera scriitorului (*Dacia sub Burebista, Epoca dacoromană, Umanismul românesc în epoca Renașterii și Reformei, Barocul românesc în Transilvania secolului al XVII-lea, Epoca brâncovenească, Epoca romantică, Marea Unire evocată epic, Umbrele nopții. Nopti și neliniști. Pseudojournal metafizic*). Incursiunea în simbolistica revelatoare pentru misterul istoriei și dimensiunea ei spirituală și metafizică deschide drumul identificării simbolurilor din romanele scriitorului, autoarea cărții identificând *simboluri și semnificații*, din care am reținut doar câteva (Agora; Muntele; Zeu-Munte-Cetate-Centrul lumii; Codrul; Drumul; Popasul; Peștera - din romanul *Călătoria spre zei*; Logosul; Erosul; Țapul; Visul; Insula-cetate; Cerul; Drumul și popasurile; Centrele lumii; Casa; Satul și cetatea-centre ale lumii. Axis mundi; Biserica; Ritualurile; Elixirul; Apa; Oglinda; Noaptea; Luna; Timpul și calendarul - din romanul *Depărtarea și timpul*; Călătoria labirintică; Cartea, logos scris; Biserica, spațiu sacru; Pactul cu diavolul; Ritualul; Șarpele; Erosul - din romanul *Adevărul retorului Lucaci etc.*).

Urmează evidențierea unor personaje reprezentative și a unor remarcabile simboluri din romanele *Marele cântec* (Drama opțiunii în trăirile personajului Ioan Căianu-Valachus), *Culorile sângelui* (Pictorul Pârnu Mutu- între medieval și modern), *Speranța* (Șarpele din visul Nataliei; Câinele lui Dunkelwesen), *Sacrificiul* (Visul lui Romulus; Visul Laurei; Vasile Mangra, simbol tragic al eșecului), *Nopti și neliniști. Pseudojournal metafizic* (Iubirile lui Ovidiu Codrescu; Crina Domnișan, simbol erotic asociat cu muzica și sublimul), prin care doamna Monica Dușan insistă asupra viziunii →

sistemice, simbolice și inovatoare a prozei diaconesciene, înglobând tablouri simbolice, portrete simbolice, conflicte simbolice, pitoresc, simbolic și metafizic etc.

Dintr-o altă perspectivă se insistă asupra „Modernității romanelor lui Mihail Diaconescu”, dezvoltându-se, cu profunzime filozofic-morală și estetic-literară, aspecte-cheie ale etapelor înfățișate în proza diaconesciană, care se desfășoară pe mai multe planuri, intersectându-se prin personajele-simbol, conturate cu știința celui care știe și înțelege istoria, care interpretează conduita eroilor în contextul social - istoric și uman, cu sinuozitățile, greșelile, iar în final, cu luciditatea dobândită în confruntările cu nebănuitele încercări ale vieții, concentrate în *Drama existențială; Alienarea, angoasa, stările tensionate; Visele, fantasmale și personajele demonice; Conflictul intelectualilor cu puterea politică tiranică; Construcția labirintică a romanelor, Parabola, mitul, arhetipul, alegoria*”.

Concluzionând secvențele analitice referitoare la arta epică diaconesciană, doamna Monica Dușan apreciază motivat, cu solide argumente, faptul că „Numeroase aspecte ale acestei arte, realizate ca o reuniune paradoxală de elemente contrarii, sunt sofisticate și imprevizibile.

Elemente eterogene (istorice, psihologice, sociale, artistice, religioase, politice, morale, polemice) susțin intuiția vizionară a romancierului.

Este o artă fondată pe o cuprinzătoare doctrină teoretico-estetică (*Prelegeri de estetica Ortodoxiei* este o carte unică în cultura română și europeană) și pe severe principii civice, spiritualiste și catehetice, în sensul învățăturilor Bisericii.

Este o artă care pune în prim-plan, alături de alte valori, ideea de responsabilitate și demnitate auctorială”.

Valorificând afirmațiile din programul declarat al polivalentului scriitor Mihail Diaconescu, dar și contribuțiile bibliografice de certă autoritate, autoarea apreciază conținutul direcțiilor literare ale teoreticienilor tradiționalismului românesc, urmărind admirabil „misiunea românească în istorie și în lume”, în viziunea în care ne regăsim „cu tot ce este nobil, demn, înălțător, frumos și spiritual în noi”.

„LOGICA ABSURDITĂȚII”

ȘI PERSONAJUL DRAMATIC AL LUI MATEI VIȘNIEC

Dialogul dintre Nicolas d’Eu și Polițistul din *Victimele datoriei* a lui Eugene Ionesco (1) exprima, la apriția ei, în 1953, esențialul în ceea ce privește noul sistem de gândire al lui Stéphane Lupasco (2), „reformatore al gândirii secolului al XXI-lea” (3) și oglinda atât de bine tot ceea ce se scrisese până atunci (4), despre teatrul absurdului și despre ceea ce urma să direcționeze destinele dramaturgiei secolului XXI. Noua „logică a absurdității” (5), a lui St. Lupasco, salutată printre alții, și de Wilye Sypher (6), definește în centrul atenției unei gândiri transdisciplinare, *afectivitatea* ca „natură exterioară, în raport cu natura universului logic”, întrucât face distincția între o lume a „vechii logici” - „mijloc de a exclude sau de a reduce experiența” (7) - unul dintre nivelurile de realitate, și o altă lume, cea a experienței, a afectului, alt nivel de realitate, care ar reprezenta o generoasă fantă de repede ochire, prin care ar trebui înțeleasă și dramaturgia lui Matei Vișniec.

Aserțiunea lui Basarab Nicolescu, la sursă: „În absența afectivității, subiectul devine obiect” (8), o întâlnim la tot pasul, atât în universul dramatic ionescian, cât și în cel al dramaturgului din Rădăuți.

Cele două dimensiuni ale lumii teatrului lui Vișniec, una care vizează „actualizarea de sine” și cealaltă, care vizează „acțiunea de sine” (9), similare celor două dimensiuni (orizontală/verticală) la care se referă Mircea Muthu, vorbind despre personajul rebrenian (10), proiectează omul lui Vișniec, pe de o parte, în lumea coercitivă a raționalității, „de limitare prin causalități legate de istoricitatea sa” (11), ca un prim nivel de realitate, în care prostia, minciuna, neliniștea, suspiciunea (*Spectatorul condamnat la moarte, Sufleorul fricii*), frica (*Ușa, Angajare de clovn*), animalizarea prin spaimă, neîncrederea, anxietatea, angoasa, coincidențele stranie (*Groapa din tavan, Teatrul descompus sau Omul-pubelă*), ura, oprimarea (*Bine, mamă...*), neputința desprinderii de

teluric, neputința ieșirii din stereotip (*Cu sufletul în roabă*), lașitatea, criza identității (*Caii la fereastră*), ignoranța (*Țara lui Guși*), etc., îl anihilează sufletește, iar, pe de altă parte, îl proiectează pe acesta, într-o „lume a lui a fi ne-delimitat (neînălțat), eliberat de o existență dependentă de causalități...”, adică a „intimității afectului” (12)

Prin urmare, omul lui Vișniec, „purtător al unei idei” (13) tinde cu orice preț, în fiecare creație dramatică, să se desprindă de teluric și să dobândească libertatea. Conform gândirii lupasciene, omul lui Vișniec se străduiește să o rupă definitiv cu teroarea iminentă a transformării lui în obiect. De aceea, stările de spirit pe care le creează dramaturgul, fie prin dobândirea libertății depline a visării (*Călător prin ploaie*), fie prin înfrângerea canoanelor și prin tendința de a desființa granița dintre artă și viață, în *Bine, mamă...*, adevărată pastişă pirandeliană și parodie a teatrului absurd, prin pitorescul narațiunilor (*Trei nopți cu Madox*), prin perspectiva tragicomicului (*Artur osânditul, Cu sufletul în roabă*), a clovneriei (*Ultimul Godot*), a derizoriului par a fi uși deschise spre salvare. Altfel, ce scop ar mai avea mistificarea și automistificarea personajului, în fața primejdiei, și pactizarea călăului cu victima, ca în *Artur osânditul*?

Ce rol ar mai avea plămădirea antropomorfismelor bizare, demne de proza lui Cantemir, Urmuz sau de teatrul lui Ionesco: groapa bizară din *Bine, mamă...*, caii din *Caii la fereastră* sau ploaia de pâine din *Buzunarul cu pâine*? Ce rost ar mai avea dispariția lui Grubi, nu se știe unde, urcându-se pe o frânghie (*Bine, mamă...*) Ce rost ar mai avea întreaga arcatură alegorică și simbolică din așa-zisele „povești” ale autorului *Ușii*? Paralel cu toate cele enumerate în interogațiile de mai sus, veselie frenetică și verva, care amintesc de eroii lui Creangă, nevoia de →

NICOLAE SUCIȘU

solidaritate, de tandrețe, speranța, iubirea, ca "posibilitate de salvare sufletească" (14), aflate față-n față cu zeflemeaua, cu imprecizia, cu sarcasmul autorului și cu magia cuvintelor, ca în teatrul lui Marin Sorescu – promit a conduce către o lume în care *subiectul* nu mai poate deveni *obiect* și pentru că, la omul lui Vișniec, ca purtător al unei idei, prin "potențializare-de-sine", actualizarea de sine se poate "transmuta"(15) în acțiune de sine.

De multe ori, personajele lui Vișniec par un fel de intruși într-o lume bazată numai pe mentalități retrograde. Cei doi, Bărbatul cu pălărie și Bărbatul cu baston din *Buzunarul cu pâine*, par a fi oameni anapoda, din familia lui Dănilă Prepeleac sau a nevoiașului care a ar fi vrut să-și urce vaca-n pod, antrenată la prima vedere, în discuții fără sens. Sunt de fapt, niște Vladimiri și Estagoni care par a nu-l mai aștepta degeaba pe Godot, ploaia cu pâine din final, demonstrând că universul acesta e alcătuit din etaje de lumi și niveluri de realitate. Cineva de sus, dintr-o altă dimensiune, aruncă cu pâine, ceea ce motivează, în sfârșit, activitatea banală de până acum, a celor doi, de-a coborî într-o fântână părăsită și de a hrăni un câine imobilizat pe fundul acesteia. Potrivit gândirii lupasciene, activitatea banală a celor doi, ar ține de "existența reală a universului biologic", iar lumea de deasupra lor, de unde plouă cu bucăți de pâine, ar ține de "existența reală a universului psihic" (16). Oricât de banal ar fi, pentru restul lumii, gestul celor doi, de a arunca bucăți de pâine, câinelui din fântână, el are totuși un tâlc care amintește, fie de etica basmului, fie de simbolul fântânii din lirica lui Ion Barbu: în fântâna-conștiință este un câine-suflet care are nevoie de pâinea-comunicare. Aparentele nimiciri derulate în *existența reală a universului biologic*, pot deveni în cealaltă dimensiune, a *existenței reale a universului psihic*, extrem de importante, salvatoare chiar. Groapa miraculoasă din *Bine, mamă...*, amintește de fântâna, de prunul și de cuptorul, toate miraculoase, din basmul *Fata babei și fata moșneagului*, care vor recompensa fiecare față în funcție de participarea lor sufletească. Aceeași groapă din *Bine, mamă...*, veritabil teatru aleatoric, nelipsit nici de

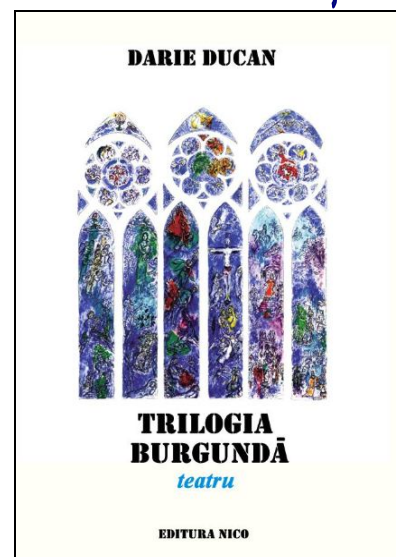
"patetismul compasiunii pentru nefericire" și nici "de îngândurarea visătoare" (17) poate cânta și poate avea reacții diferite în funcție de calitatea sufletului celor care se apropie de ea.

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE:

1. Ionesco, Eugène *Teatru*, traducere, cuvânt înainte și note asupra ediției de Dan C. Mihăilescu, vol. I-V, București, Editura Univers, 1994-1998
2. Ionesco, Eugene, *Victimes du devoir*, în *Teatre I*, Paris, Gallimard, 1984, (1954).
3. Lupasco, Stephane, *Logique et contradiction*, Paris, PUF, 1947.
4. Nicolescu Basarab, *Ce este realitatea?*, ed. Junimea, 2009, p. 172.
5. Acad. Basarab Nicolescu face precizarea: "În chip firesc, numele și ideile lui Lupasco figurează în piesa *Victimele datoriei*", în *Ce este realitatea?*, ed. Junimea, 2009, p. 161.
6. Nicld., p. 165-166.
7. Wilye Sypher, *Loss of the Self- în Modern Literature and Art*, New York, Random House, 1962.
8. Nicolescu, Basarab, id., p.165.
9. Ibid.
10. Jean- Louis Revardel, *L*univers affectif- Haptomanie et pensee moderne*, Paris, PUF, 2003, pp. 296-297.
11. Muthu, Mircea, *Liviu Rebreanu sau paradoxul organicului*, ed. Dacia, 1993, p. 71: "bucla – loc de paradoxală întâlnire a orizontalității (istoricul) cu verticala (miticul)"
12. Revardel, ibid.
13. Ibid.,
14. Silvestru, Valentin, în prefață la ed. a II-a, Matei, Vișniec, *Groapa din tavan*, ed. a II-a, ed. Cartea Românească, 2007, p. 12.
15. Id. p. 25.
16. Revardel, ibid.
17. Nicolaescu Basarab, id. 165.
18. Silvestru, Valentin, id. p 10.

Un teatru neconvențional

Cu câteva luni în urmă am citit, pe un site literar, o piesă al cărei titlu mi-a atras atenția: "*Efectul Cehov asupra ochilor tăi*". Am început lectura și n-am mai putut-o lăsa din mână până când n-am terminat-o. Citeam și îmi imaginam – vizual - nu numai personajele, dar și o eventuală punere în scenă.

Nu mi-am putut reține entuziasmul și mi l-am exprimat pe pagina de site unde fusese postat. Autorul, Darie Ducan, mi-a mulțumit și mi-a comunicat faptul că piesa era prima dintr-o suită de trei, plus un eseu, publicate în prima ediție a volumului "*Trilogia Burgundă*" (Editura Nico, 2014). La rugămintea mea, autorul a avut amabilitatea de a-mi trimite varianta electronică a volumului. Am văzut atunci că textul pe care eu îl citisem dintr-o suflare, avea 55 de pagini!

Cartea începe cu o scurtă biografie a autorului, deja bogată pentru un tânăr de 26 de ani. Așa am aflat cine este acest scriitor, poet, dramaturg și eseist, a cărui piesă a lăsat o impresie atât de puternică asupra mea.

Prima - din cele trei piese - are un act și numai două personaje. Se petrece în Franța. Dialogul curge natural și, din el, se înțelege situația celor două tinere femei. N-aș dezvălui subiectul, nici tematica, dar aș spune că ceea ce m-a fascinat - în încercarea mea de a-mi imagina piesa jucată pe scenă, au fost, în afara replicilor foarte bine conduse, notele scrise →

VERONICA PAVEL LERNER

de autor în paranteză. Mi s-a părut că adausurile nu erau doar simple indicații scenografice, ci că, prin ele, autorul îl conduce pe cititor dincolo de replici, adânc în gândurile personajului. Spre deosebire de alți dramaturgi care au folosec ample indicații regizorale, parantezele lui Darie Ducan mi s-au părut gândite și scrise nu numai pentru cei care pun în scenă spectacolul, ci și pentru un eventual cititor.

Piesa a doua, "*Tituba*", în patru acte, are șase caractere, dintre care patru persoane și două *obiecte*, Radioul și o Limbă. Aici, în afară acțiunii în sine, legate de prima piesă, apar din nou o serie de indicații, care, la fel ca în cazul precedent, mi-au completat lectura. Autorul mărturisește de la început: "*Semnele < > și << >> delimitează în text pasajele gândite de către personaje, nonverbale. Utilizarea lor vorbită e la libera alegere a regizorului*".

Cea de a treia piesă, "*La Blouse Roumanie*", este de fapt, din punct de vedere teatral, un monolog. Sunt și momente de dialog, dar ele sunt încorporate în monolog.

Am fost nedumerită citindu-l, dar n-am putut abandona, pentru că tot ce scrie Darie Ducan are forța de a prinde cititorul. Textul, evident, se leagă de primele două piese. Aici, autorul pare să-și fi dat complet frâu liber imaginației. Indicațiile apar din nou, uneori sub forma unui singur cuvânt. Citeam și încercam să-mi imaginez cum ar putea fi pusă în scenă o asemenea piesă: i-ar trebui un regizor care să inventeze o mulțime de efecte vizuale, pe de o parte, pe de alta, numai o actriță de mare talent ar putea juca un astfel de rol. Și, mă gândeam în continuare, regizorul ar fi obligat să mai taie din text: în fond, ce actrița ar putea susține, singură, un rol de 72 de pagini?

La terminarea lecturii trilogiei, deși încântată de calitatea scrisului, aveam cuibărită în suflet o îndoială: se vor putea juca vreodată aceste piese? M-a consolată ideea că, spre deosebire de o piesă muzicală, unde prezența interpretului e obligatorie, piesa de teatru, deși în general e concepută pentru a fi jucată pe scenă, poate fi și numai citită.

Și totuși, după lectura celor trei piese, am rămas cu o nedumerire, care nu mi-a fost clarificată decât după ce am citit eseu "*Teatrul*

imunitar", care încheie volumul "*Trilogia Burgundă*".

Teatrul imunitar este acel teatru scris nu neapărat pentru a fi jucat. El face parte, cum explică autorul, din *arta imunitară*. Ideea mi s-a părut interesantă: Darie Ducan pledează pentru teatrul scris, care poate deveni un fel de jurnal intim. Nesiguranța publicării e asemănată de autor cu unele texte literare scrise în epoca socialistă, cu certitudinea că ele nu vor putea fi publicate. Aici aș face o paranteză și aș afirma, pentru că am fost martora de aproape a evenimentelor literare din acea perioadă, că nimic din ceea ce constituia pe atunci *literatura de sertar* nu a fost scris fără speranța că va veni o vreme când publicarea va fi posibilă.

Închei gândurile despre volumul "*Trilogia Burgundă*", care e original, plin de forță și convingător, afirmând că, deși autorul prezintă texte de dramaturgie, nu faptul de a putea sau nu fi jucate mi s-a părut cel important, ci talentul autorului de a fi scris, simultan, și teatru și poezie și proză - toate de foarte bună calitate.

TEATRUL IMUNITAR

Teatrul imunitar e teatrul care se scrie fără certitudinea de a fi jucat, dar cu forța intrinsecă a posibilității practice de a fi scris. El trebuie să restaureze încrederea în sine a scriitorului, gratuitatea salică a artei. El e scris ca un avorton, fără gândul de a fi resuscitat. Desigur, nu neagă dorința de a fi jucat dar, până atunci, are rolul de aventură în cadrul unei căsnicii *fericite*, reabilitează un ego distrus, labil, ca o primă încercare de coerență, de ieșire din istoric. Pentru a restabili moralitatea (a se citi normalitate), e nevoie de o imoralitate de tip arhimedic, contrapunctică, pentru a reuși să urnească angrenajul normalității. Revoluțiile au, în istorie, acest scop, această expresie și acest merit. Nu am pretenția că arta imunitară e o revoluție (politică sau literară) ci că e un dezinhibant, un element bazat pe variațiune și care restabilește raporturile intime dintre autor și scrisul său. Faptul că autorul știe că piesele sale nu sunt și nu vor fi jucate (crede și își induce) nu e doar o iluzie (nicidecum o deziluzie) ci mai

mult (și prin aceasta) *un instrument de lucru*.

Mulți autori, de toate tipurile, au scris teatru de tip avorton. Dacă ar fi să ne gândim la două nume emblematice, ele ar fi Baudelaire și Eminescu. Niciunul dintre cei doi nu a reușit prin el să ofere expresia geniului personal ci, tocmai, a ratării (a ratării imunitare) care devine sublimă tocmai prin apelul la context și, ulterior, prin raport cu geniul unanim recunoscut, prin raza geniului (aici) *maudit*.

Fiecare dintre cei doi creatori (cu toate decalajele și implicite) a însemnat o ruptură în cadrul literaturii țării lui (și/sau o radicalizare).

Acest fapt de graniță, de pierdere a siguranței – am mai dat acest exemplu – pe care îl simte omul când străbate spațiul nesigur dintre două vagoane de *tren*, în mers, nu e o coincidență. E o neadaptare la epocă înainte de a fi o neadaptare la gen (dar o fericită potrivire de limbaj). Teatrul e arta cea mai directă și cea mai simplist conductoare din câte există. În cazul celor doi scriitori, egalează stinghereala care i-ar fi cutreierat dacă li s-ar fi cerut să își publice jurnalul intim și scrisorile de dragoste (patetice, penibile, vezi cazul Eminescu în anul 2000 -, în fond, originea subtextuală - de raportare și, prin acest act critic, de existență - a douămiismului.)

Teatrul, păstrat în schițe, a devenit un fel de jurnal intim, salvând imunitatea. (Neprinceperea, abandonul, caricatura amară sunt tocmai umorile literaturii de după 2000.)

Putem afirma, de pildă, că un tip de artă imunitară e literatura scrisă →

DARIE DUCAN

în regimurile ocupate de cenzură, texte care au fost scrise degeaba, cu certitudinea faptului că nu vor fi publicate niciodată, altfel spus, literatura de sertar. *L'Ivrogne, Ideolus și/sau Bogdan Dragoș: Cornul lui Decebal și Amor pierdut, viață pierdută* se transformă în feedback, în imunitate, în harnașament energetic. Un copil avortat (paradoxul sintagmei e el însuși exemplar) neagă cel puțin suspiciunile de sterilitate.

Teatrul neterminat devine jurnal intim pentru că el nu e supus (în faza când se produce) publicării, divulgării publice, adică replicii.

Atât în cazul lui Baudelaire, cât și în cazul lui Eminescu, e vorba despre o o umoare declanșată în raport cu gratuitatea.

Eminescu a scris teatru pentru că a lucrat într-o trupă de teatru (deci în gratuitate perfectă, novice, pentru că trupa sa nu juca ce scria el și nimeni nu juca ce scria el: observăm aici *separația puterilor în stat*, ca să o numim așa, atu-ul romantismului: relația autor-actor nu mai e cea de la Molière și Shakespeare, de osmoză, de implicat, ci de fractură).

Baudelaire a încercat să scrie teatru de bulevard ca să câștige bani. S-a dovedit inabil și a renunțat.

Inabilitatea lui Eminescu e visătoarea, ca să o numim cu un clișeu mic-pragmatic.

Termenul *visătoarie* nu e datorat romantismului, ci unui *mimesis* shakespeareian vărsat ca fierea în sângele nostalgiei (sufleurul însuși e prevenție în desfășurarea unei piese de teatru, deci tot un fel de regim imunitar).

Cel puțin *Bogdan Dragoș: Cornul lui Decebal* e o pastişă la Shakespeare, la aproape 300 de ani după. O salvează limbajul și câteva versuri care, tratate ca poezie, sunt excepționale (*Și numa-n umbre vineți/ Abia vă mai distingeți de bolta ce o țineți.; Dă-mi-o, vere, s-o iscălesc îngrabă,/ să-i pun pecete mâna cum de tot mi-e slabă etc.*), cu irizări de un feeric suprarealist sau un ingenios amar, ducând teatrul altundeva decât *trebuia* să fie el atunci, în micro-cosmos, în detalii, nu în structură, în periferiile *maudites*, în bacovianism.

Teatrul imunitar e scris cu conștiința că va fi un avorton și care, de aceea, nu mai crede în mântuire. Nu o exclude, dar nu mai crede în ea.

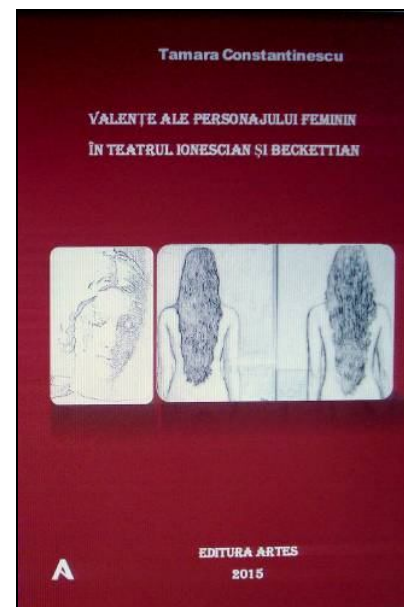
Ar putea fi și un teatru inercial, dar e mai mult decât atât. Neșansa lui se depune în autor ca o dobândă. Lipsa totală de marketing îl reduce la sinceritatea diarismului. În jurnal ea, totuși, poate fi trucată, în corespondență, care e un ping-pong legitimat ca realitate de către *celălalt*, e mai greu. De altfel, scrisorile lui Eminescu și ale Veronicăi Micle, cele publicate la începutul anilor 2000 au totul din naiva *Amor pierdut, viață pierdută*, mai puțin vârsta, care le ridică nivelul tragic implicând penibilul, imunizând. Nu e vorba doar despre intimitate, despre un *théâtre de chambre* (de la Max Reinhardt la Michel Vinaver), nici *minimal* (cu sensul atribuit de J.-P. Sarrazac), nu e un fel de reducere a orchestrei la cvartet, ci o veritabilă mutație a genului. Înapoi la literatură. Dar nici *doar* literatură, ci un refugiu între ea și jurnal. Pare că una e teatrul neterminat și alta e cel nejuțat. E vorba, desigur, de o consecință, dar nu numai de ea. Ceea ce completează e tocmai infuzia de oxigen a acestei mutații a genului. *Amor pierdut, viață pierdută* e o piesă terminată dar se comportă la fel, e terminată numai pe hârtie. Încercările de montare sunt radiofonice și neizbutite. Dar împlinesc tocmai direcția inabilului Eminescu din teatru: mizează pe eufonie (chiar pe radiofonia care ne face atenți pe noi ca ascultători), pe expresivitate, nu pe structură. Remarcabil afirma G. Călinescu faptul că, asupra lui Eminescu, preconcepția păzește ca un câine. Pe lângă ea, inabilitatea devine fapt imunitar. Finalul paradisiac din *Bogdan Dragoș: Cornul lui Decebal* nu e mai puțin decât anumite pasaje din Dante Alighieri. Dar preconcepția îl ține pentru *uz intern*, nu doar în literatura română, ci în marginaliile autorului, într-un *recycle bin* mizerabilist. La Baudelaire, chiar mai mult decât la Eminescu, textele de teatru sunt numai o peisagistică de context, un pastel fără sânge într-o operă eminamente cerebrală. Textul însă, atât cât e, aruncându-ne în context, ne situează în plin șantier imunitar.

Paris, octombrie 2014

(Din volumul **Trilogia burgundă**, Editura Nico, 2014)

Valențe ale personajului feminin

UN VALOROS ȘI IMPORTANT
STUDIU TEATROLOGIC

Actriță de anvergură, publicistă subtilă și profundă, cadru didactic pasionat și implicat la Universitatea de Artă „George Enescu” din Iași, Tamara Constantinescu ne oferă un amplu studiu de referință dedicat corifeilor teatrului absurdului (unul dintre curentele definitorii ale mișcării teatrale din secolul XX) intitulat **Valențe ale personajului feminin în teatrul Ionescian și beckettian**.

Foarte bine structurată și bogată în informații indispensabile înțelegerii fenomenului pe care-l reprezintă teatrul absurdului, lucrarea urmărește apariția, dezvoltarea și modificarea elementelor de absurd în teatrul european, de la mimusul antic până în prezent, pentru a ne prezenta apoi punctele de vedere ale celor mai autorizați comentatori ai curentului.

Dar Tamara Constantinescu nu se mulțumește cu această inventariere inteligentă și clară a celor afirmate de alții.

Îmbinând calitățile cercetătorului, ale teoreticianului, cu rezultatele muncii sale scenice migăloase asupra unor roluri definitorii din teatrul absurdului, ea analizează cu finețe și în profunzime piesele și personajele lui Eugène Ionesco și Samuel →

ZENO FODOR

Beckett, luminându-le și din alte unghiuri decât cele cunoscute, descoperind noi și neașteptate valențe și conexiuni.

Ne vorbește pe larg despre semnele teatrale folosite de cei doi autori, semne complementare cuvântului, și despre cum generează ele semne scenice, despre cum pot fi găsite diverse chei de lectură fiecărei piese, multe posibilități de descifrare a sensurilor fiecărui text.

Accentul lucrării cade, cum reiese și din titlu, pe analiza personajelor feminine din piesele lui Ionesco și Beckett.

Titlurile capitolelor sunt semnificative pentru problematica urmărită de autoare: (1) *Teatrul absurdului – polisemia semnului teatral* (autoarea își începe demersul cu o descifrare a semnificației cuvântului „absurd”, care înseamnă atât discordant și nearmonios, cât și antirațional, scriind că „absurdul rezidă în exprimarea unei tulburări generale a relației între prezent și trecut, a comunicării dintre om și realitate, dintre om și semenii săi, dintre individ și el însuși.

Drama absurdului este însă și una a cuvântului, căci nu există certitudini exprimabile prin cuvânt.

De aceea, comunicarea cu semenii pare imposibilă pentru omul prezentat parcă în afara timpului în care trăiește.

Personajele, puse de cele mai multe ori în situații limită, nu urmăresc un scop anume, nu au o țintă, de vreme ce și-au pierdut reperele imediate.” Și conchide că „Omul care dorește libertatea, dar este prizonier într-un univers închis, desacralizat, omul însingurat în propria sa lume, omul în așteptare, angoasa în fața morții sunt câteva din temele predilecte, dezvoltate în teatrul absurdului.” În continuarea acestui capitol Tamara Constantinescu analizează, cu exemple concrete din unele spectacole celebre, sensurile posibile ale spațiului și decorului, ale luminii și culorilor, ale partiturii sonore (muzică, sunete, zgomote), ale limbajului corporal și mișcării scenice (inclusiv gest, pantomimă, balet), ale armoniei dintre mișcare și cuvânt (actorul se folosește – spune autoarea – de „cuvânt gestualizat și gest verbalizat”), ale măștilor, obiectelor, costumelor – toate aceste semne scenice subliniind limitele cuvântului ca mijloc de comunicare, valorizând astfel alte

semne teatrale pentru a completa și adânci sensurile; (2) *Eroina și Antieroina – contururi* (o analiză a marilor eroine ale tragediilor antice și clasicismului francez, ale lui Shakespeare, Ibsen, Strindberg și Cehov, în comparație cu antieroinile lui Ionesco și Beckett, concluzia acestui capitol fiind exemplificată chiar printr-o afirmație a lui Ionesco: „Arta este cea care asigură conștiința continuității noastre, a identității noastre. [...] Artistul și creația sunt cei care poartă în ei lumea, din preistorie până în prezent și el anticipează viitorul. [...] Arta nu poate minți. Artistul nu poate minți chiar dacă ar dori acest lucru. Chiar dacă vrea să mintă, el nu poate s-o facă deoarece creațiile sale sunt imaginare și imaginația dezvăluie și semnifică. [...] Arta este veche și este nouă prin limbaj.”); (3) *Condiția personajului feminin în relația de cuplu* (se vorbește aici despre dezintegrarea limbajului în relația de cuplu, despre universul cuplului împovărat de materie, despre poezia, coșmarul și agonia relației de cuplu); (4) *Personajul feminin prezent prin absență* (influența personajelor feminine care, deși absente, exercită o puternică influență asupra actelor și afectelor personajelor masculine); (5) *Prezențe feminine în Jurnalele ionesciene – punți către dramaturgie* (modul în care observații din Jurnalele lui Ionesco se regăsesc, transfigurate artistic, în unele piese; felul în care figuri feminine din viața lui Ionesco – mama, mama vitregă,

soția, fiica – sunt proiectate în imaginea unor personaje feminine din piesele dramaturgului); (6) dar, capitolul cel mai interesant și mai valoros al cărții, prin numeroasele analize și concluzii înnoitoare, deschizătoare de noi căi de cercetare, este cel intitulat *Personaje feminine și simboluri* (avem aici o analiză a simbolurilor din piesele lui Ionesco, posibile interpretări ale acestora pentru a releva și o serie de aspecte inedite, neșemnalate până acum; detaliind ce reprezintă unele dintre personajele feminine ale lui Ionesco, autoarea trage concluzia că scriitorul asociază femininul „cu paradisiacul, cu năzuința regăsirii în iubire, a iertării, a perpetuării binelui, [...] antieroinile ionesciene devenind purtătoarele unor semnificații spirituale”. În schimb, arată autoarea, Winnie, una dintre eroinele revelatoare ale lui Beckett, reprezintă „simbolul vizual al nașterii ca moarte”. Acest capitol conține și o interesantă analiză a simbolisticii conținute în gesturi și obiecte, precum și o cercetare, cu totul originală, a simbolisticii onomastice la Ionesco și Beckett.)

Cartea Tamarei Constantinescu, studiu amplu, bogat în idei, contribuție serioasă, cu multe constatări fără precedent în domeniu, subliniază în concluzie că cei ce și propun transpunerea scenică a unei piese de Ionesco sau Beckett nu trebuie să meargă pe căi bătătorite, pentru că aceste texte se pretează la găsirea a nenumărate „chei de lectură”, a multor „linii și posibilități de descifrare a sensurilor, de construire a <fișelor de personaj>” și, deci, de alcătuire a unei imagini scenice novatoare.

Volumul se încheie cu un amplu *Abstract* în limba engleză, cu fotografii din spectacole pe texte de Ionesco și Beckett în care a jucat Tamara Constantinescu (și care i-au permis să studieze și să înțeleagă mai profund resorturile intime ale pieselor ionesciene și beckettiene), precum și cu o consistentă listă bibliografică de cărți și articole la care autoarea s-a referit pe parcursul demersului ei științific.

O carte extrem de utilă tuturor celor interesați de fenomenul teatrului absurdului și, cu precădere, oamenilor de teatru.

Melania Cuc, *Pasărea Paradis*

SENSIBILITATE ȘI ERUDIȚIE

Apariție inedită în peisajul publicistic autohton, lucrarea fraților Nicolae și Gheorghe Bacalbașa, *Doi plisnoți care au trecut Prutul (Tipo Moldova, Iași, 2016)* întrunește toate datele necesare pentru o analiză realizată cu cea mai mare seriozitate. Element primordial, se impune a fi reliefată situarea celor doi frați gemeni, Nicolae și Gheorghe Bacalbașa, în acea sferă ce se revendică dintr-o zonă spirituală elitară comportând profunzime și complexitate, plurivalente aptitudini care individualizează. Statutul gemenilor este unul aparte, astfel că unitatea contrariilor vine să încununeze acest interesant eclectism. Cele două volume ne familiarizează cu traseul existențial parcurs de cei doi, totul pe un fascinant fond de erudiție și preocupare pentru detaliul semnificativ, ceea ce conferă o savoare estetică incontestabilă. Originile autorilor se află în Basarabia, astfel că spațiul de dincolo de Prut are parte de felurite abordări, fiorul sensibilității nostalgice împletindu-se cu relevante detalieri istorice.

Spre exemplificare, putem alege această marcantă destăinuire în cheie dramatică făcută de Nicolae Bacalbașa: "De mic copil, pentru mine, Basarabia nu a fost leagănul părinților, ci un amestec de pierdere, pericol, o mină gata oricând să explodeze și să rupă puținul de liniște și precara stabilitate a neamului meu. Am stat de când mă știu pe trecutul meu basarabean ca fahcirul pe cuie. Spre sfârșitul vieții tatălui meu, când și-a pierdut vederea din cauza glaucomului prost monitorizat de cei doi fii ai săi, medici, mereu ocupați și făcând totul pe fugă, pe când îl plimbam pe malul Dunării, să tragă pe nări mirosul apei pe care nu o mai putea vedea, am avut răgazul material și sufletesc să mai stăm de vorbă. Mi-a povestit cu această ocazie că imediat după Stalingrad a înțeles că războiul este pierdut și a început, înțelegând ce vremi vor veni, deliberat și sistematic,

să evite orice contact cu basarabienii." De asemenea, aromânilor le sunt dedicate pagini foarte documentate care evidențiază atât de speciala structură interioară caracteristică acestei greu încercate populații. Volumele subliniază cu deosebită acuitate marile tribulații ale istoriei, părțile văzute și adeseori nevăzute caracteristice unor perioade axate pe transformări radicale. Asupra manifestărilor bolșevismului, absolut flagelante, este focalizată o atenție deosebită. Destructurarea pe care a provocat-o teroarea roșie în Basarabia e prezentată în detaliu, parcă pentru a nu uita niciodată inumanitățile petrecute. Rememorarea rudelor dispărute pe parcursul conflagrațiilor determină pagini greu de uitat, din care transpar legături indestructibile. Deasemenea, pe parcursul cărții, Galațiul, Constanța, Mamaia beneficiază de atașante evocări. Iată un fragment din romanul lui Gheorghe Bacalbașa, *Căprioara de ghips*, în care e redat un psihologizant crochiu gălățean: "S-a lăsat seara. Seara în marele oraș industrial. Un împingător găfâie pe Dunăre, purtând în contra curentului șiruri lungi de șlepuri supra-încărcate, cărora în amurgul de afară de abia li se mai deschid contururile.

Se aprind pe rând constelațiile de lumini ale orașului. Seara e un moment critic. Nu te mai poți amăgi cu agitația zilei și e mult prea devreme ca să te duci la culcare. Seara rămâi singur. Închis între patru pereți, cu propriul tău adevăr." Elementul acvatic are putere fascinatorie asupra celor doi frați Bacalbașa aflați constant în căutarea ineditului semnificativ. Peste tot este reliefat curajul, intensa mobilizare interioară ce rezistă durtății încercărilor existențiale. Predilecția pentru analiza situațiilor-limită denotă valorizarea structurii umane combative, împotriva du-se ultragierilor, orice natură ar comporta acestea.

Merită evidențiat pregnantul talent de povestitor propriu celor doi autori. Scrisorile lui Gheorghe Bacalbașa către Nicolae Bacalbașa sunt încărcate cu o sensibilitate aparte, element potențând impactul asupra lectorilor. În cadrul lor ne întâmpină diversitatea unor întâmplări cu deosebit tâlc în ceea ce privește dezvoltarea personală a celor doi autori. Cele două volume se pot înscrie atât în aria literaturii memorialistice, dar pot fi asimilate la fel de bine și scrierilor bazate pe relatarea faptului istoric, astfel încât această plurivalență contribuie la reușita demersului editorial al celor doi medici, Nicolae și Gheorghe Bacalbașa.

OCTAVIAN MIHALCEA

Culisă

Doamne, pierderea trupului meu subțire de adolescent e doar o glumă de-a Ta nu?

Mi-l vei da înapoi, atunci, la final, nu?

Gândește-te puțin: "Mie redă-mă!"...

Multiplăcări
multiplăcări ale tale
asta suntem, nu?

Hai, gândește-te, știu că gândești.
Doar dintr-un Gând a început totul,
nu?

Sau Cuvântul, acela de la început,
a fost doar o interjecție negândită?
Un sughit?
O râgâială?

Dormi?

Sau poate te supără întrebările
și te vei ascunde sub pulpanele negre?
Te vei dizolva din nou în scleroza
aceea revoltată?

Sau poate te vei îmbrăca cu el
așa cum ai făcut cu al nazarineanului
și mi te vei înfățișa așa
deghizat, dansând
când voi muri?

Toate astea fac parte din spectacolul
pe care ni-l pregătești după moarte
nu-i așa?

Viața aceasta e un fel de culisă a
Marelui Spectacol...
Trăim în culisele Morții.

Trupul meu gros de acum,
în plină alergare oprită,
se face de porțelan.
Noaptea nu mai e un refugiu.
Ea însăși e întoarsă pe dos
ca o mânășă.
Stelele, luna
luminează în interiorul mânășii
Și când se înnoarează, se înnoarează
acolo,
în lăuntru
mânășii de porțelan.

ȘERBAN GEORGESCU

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARI UNIRI

18. Munca și cultura – premisele satisfacerii „trebuințelor nației”

În numeroase pagini ale romanului *Sacrificiul*, Mihail Diaconescu aduce imagini semnificative și emoționante ale mediilor țărănești și muncitorești din satele și orașele de pe Valea Crișului Negru.

Aduce și imagini ale unor medii culturale românești, în care activează oameni de cultură: învățători, preoți, funcționari, gazetari, scriitori, juriști, întreprinzători, comercianți, profesori, monahi, ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, oameni politici, ofițeri.

Ei discută insistent despre „trebuințele nației” aflate sub opresiunea Imperiului Austro-ungar.

Fiecare dintre aceste medii în care se discută adeseori despre muncă și cultură e descris de romancier ca realitate socială specifică. Arta descrierii îl atrage pe lector.

„Trebuițele nației” pot fi satisfăcute numai prin acțiunile sociale ale organizațiilor cu funcții explicite și prin activitățile creative individuale. Acestea generează valorile sociale și întrețin funcțiile națiunii, ca expresie a capacității de a procesa performant informațiile sociale și întrețin „starea socială”, caracterizată prin recunoașterea normelor sociale, socializarea și integrarea socială, control social și prevenirea manifestărilor deviate și ale încălcărilor ordinii sociale.

Credem că pentru a reliefa latura sociologică a romanului capodoperă *Sacrificiul* este necesar să evocăm aici, fie și succint, „trebuințele nației”, considerate într-o perspectivă strict teoretică.

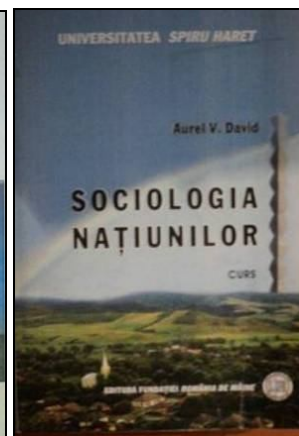
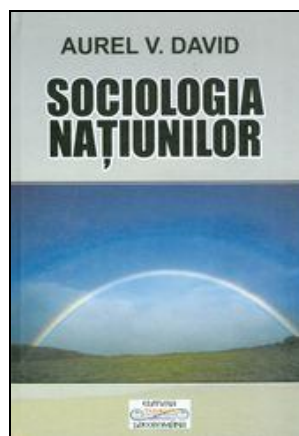
• **Pe planul funcției productive**, trebuințele nației generează valorile sociale, activitățile sau acțiunile care contribuie la:

- capitalizarea prin activități productive a economiei naționale;
- constituirea resurselor în „capital național”;
- menținerea accesului la resurse a corpurilor socio-profesionale;
- menținerea suveranității națiunii asupra resurselor;
- satisfacerea nevoilor de materii prime și de piețe de desfacere pentru producătorii, respectiv utilizatorii de resurse;
- satisfacerea nevoilor de securitate ale oamenilor și organizațiilor productive.

În Imperiul bicefal opresor, constituirea resurselor în „capital național românesc” este însă atent controlată și eficient sabotată de cei ce dețin puterea politică și economică. De constituirea resurselor cu „capital național românesc” nu poate fi vorba. Accesul la resurse al corpurilor socio-profesionale ale românilor este blocat.

În acest sens, romanul *Sacrificiul* înfățișează inițiativele pușinelor bănci și întreprinderi românești din Imperiu ca pe niște acțiuni eroice, riscante de multe ori.

În special, acțiunile Băncii *Drăganul* de la Beiuș sunt evocate în roman. Mihail Diaconescu se manifestă epic nu numai ca sociolog, istoric și psiholog, ci și ca economist și jurist.

Trebuie subliniat faptul că, atât la începutul secolului al XX-lea, când se petrece acțiunea romanului *Sacrificiul*, cât și în zilele noastre, procesele sociale afirmate pe planul funcției productive sunt expresia capacității „poporului” - adică a „corpus”-ului social generator de valori sociale -, de a preveni:

- *acapararea resurselor de către elitele politice violente*, cum sunt cele de la Viena și Budapesta, care îi tâlhăresc pe românii din Imperiu, precum și crearea de „societăți paralele” în corpul națiunii, care conduc la „polarizarea” națiunii în deținători de capital și deținători de forță de muncă;

- *alungarea corpurilor socio-profesionale de la resurse de către elitele politice violente și funcționarii abuzivi ai instituțiilor publice*, cum sunt cei austro-ungari, care-și arogă dreptul de a separa părți din teritoriul național și a-l face „cadou” capitalului străin;

- „*decapitalizarea*” și sufocarea economiei naționale;

- *destabilizarea monedei naționale*, specifică epocii dramatice în care trăim, de către companiile transnaționale;

- *impunerea nevoilor de resurse prin așa-zisele măsuri „reformatoare”*, de către grupurile socio-politice care dispun de forță și utilizarea resurselor în folos propriu sau al clientelei politice și „*pauperizarea*” producătorilor de resurse;

- *impunerea unor standarde situate deasupra posibilităților sale productive*;

- „*nesiguranța*” pentru oamenii lipsiți de resurse și de putere, care cad pradă presiunii create de contra-bandă, traficul ilegal de mărfuri, „*piața neagră*” etc.

- „*obediința*” corpurilor socio-profesionale față de puterea politică sau față de așa-numita „*clasă politică*” și față de capitalul străin.

• **Pe planul funcției gestionare** activitățile productive generează valori sociale activitățile sau acțiunile care contribuie la:

- *abordarea de pe poziții sociologice a problemelor de ordin social, politic, economic, militar și moral-spiritual*;

- *construirea de relații de comunicare bazate pe afectivitate pozitivă, încredere, sinceritate și susținere între comunitățile care funcționează în interiorul națiunii*;

- *întreținerea modelelor socio-politice compatibile cu fondul autohton*.

- *menținerea și susținerea capacităților gestionare ale națiunii*; →

AUREL V. DAVID

- menținerea stării de sănătate a populației;
  - realizarea intelectuală a oamenilor înăuntrul „casei națiunii” și menținerea unei culturi „de masă”, ca fundament al culturii naționale;
  - rezolvarea în mod democratic a problemelor sociale.
- Aceste procese sociale sunt expresia capacității „poporului” de a preveni:
- conflictele de interese dintre diferitele grupuri socio-profesionale, datorită nereglementării juridice a raporturilor socio-politice;
  - deformarea instituțiilor statului și erodarea „societății”, datorită presiunilor ideologiilor agresive;
  - exodul de inteligență, ca urmare a reformelor neadecvate introduse de elitele politice ineficiente sau violente în procesul educațional;
  - impunerea unui anumit „sistem socio-politic” generator de șomaj, insuficiență a protecției sociale, scăderea nivelului de trai a majorității oamenilor, sentimente de frustrare, apatie, care determină fapte antisociale;
  - naționalismul extremist, iredentismul, xenofobia, intoleranța și fundamentalismul religios, generate de politicile neadecvate ale „elitelor politice”;
  - pauperizarea spirituală, datorată lipsei culturii de masă, a lipirii majorității oamenilor de posibilitățile oferite de cultura națională;
  - prevenirea impunerii unor modele străine, care dezvoltă reacții, uneori violente, în corpul social, produc instabilitate socială și convulsii sociale grave.
  - scăderea rezistenței la boli, diminuarea sporului natural, datorate alimentației neraționale sau subnutriției, precum și efectelor nocive ale investigațiilor sau tratamentelor medicale, ale inhalării de substanțe toxice, consumului de droguri.
- **Pe planul funcției integratoare** activitățile productive generează și impun valori naționale și măsuri concrete care contribuie la:
    - atenuarea sau prevenirea diferendelor confesionale între statul național și statele vecine interesate;
    - evidențierea forței culturii de masă, a celor privați de resurse;
    - menținerea caracterului organic al națiunii;
    - menținerea drepturilor și libertăților cetățenilor prevăzute în Constituție ca expresie a voinței naționale;
    - menținerea națiunii ca unitate socială cu fundament etno-spiritual - prevenirea „separatismului confesional”, consecința încercării elitelor politice violente de a sparge

Melania Cuc, *Cina cea de taină*

națiunea în „**unități confesionale**” și de a crea pe teritoriul național instituții confesionale impuse de centrele de putere etno-confesională;

- stabilitatea demografică a națiunii.

Aceste procese sociale sunt expresia capacității „poporului” de a preveni:

- alungarea „națiunii reale” din spațiul național prin acțiuni arbitrare, de forță, ale elitelor politice violente, prin migrații ilegale sau refugiați din zonele de conflict;
- „aculturația” sau diminuarea forței culturii naționale, ca rezultat al agresării ei de către elitele politice violente;
- dezvoltarea bazei economiei naționale, deci preven declinul producției, dezechilibrul balanței comerciale, devalorizarea monedei naționale, deficitul bugetar, rata înaltă a inflației etc.;
- „integristul confesional”, produs ca urmare a cedării elitelor politice ineficiente în fața pretențiilor unor state vecine de a crea frontiere confesionale;
- instaurarea „autoritarismului” și a „dictaturii”;
- „separatismul etnic” - impus de elitele politice violente, care învrăjbesc naționalitățile încorporate în națiune.

Capacitățile respective susțin și gestionează „stările departe de echilibru” ale națiunii și asigură:

- întreținerea organizațiilor cu funcții profesionale și socializante și a mediului social necesar permanenței socializării a oamenilor.
- menținerea caracterului național al statului și dezvoltarea continuă a competențelor gestionare ale instituțiilor cu competențe în gestionarea națiunii în stare de securitate.

Continuitatea în timp și spațiu a acestor procese sociale organizante este întreținută de **cultura generatoare de „valori spirituale”**. **Cultura națională** definește **tiparul existențial al unei națiuni** și-i conferă acesteia caracter de **unitate spirituală**, întrucât încorporează atât caracteristicile lui „*genus humanum*”, cât și tradiția valorică a etniei din care s-a dezvoltat.

Fiecare națiune produce o **cultură specifică**, în tiparul căreia se regăsesc normele și valorile sociale, reprezentările individuale și organizaționale, modul de gândire și de acțiune al oamenilor care se raportează la națiune, aptitudinile și manifestările psihologice, morale, artistice, filosofice și religioase, modelele de comportament și concepțiile oamenilor despre responsabilitățile lor față de destinul „*cetății*”. Cultura națională se identifică prin **simboluri** - puternice coduri de reprezentare a lumii, prin **limba națională** - cel mai bine definit produs al „*ființei sociale*” și prin diversele **capodopere culturale** realizate de oameni.

Nu putem elogia de ajuns modul cum Mihail Diaconescu descrie și interpretează în paginile romanului său importanța actelor culturale în cuprinsul luptelor de o îndârjire supremă duse de români contra sângeroasei opresiuni imperiale străine. Nu întâmplător, chiar la începutul romanului *Sacrificiul*, câteva dintre personajele sale principale, autentici oameni de cultură, discută despre cei peste cinci mii de participanți la revolta anti-imperială de la Aleșd, despre zecile de morți și sutele de răniți, căzuți ca urmare a represaliilor sângeroase ale jandarmilor imperiali unguri.

Cultura națională conservă **specificul național** și →

memoria socială a oamenilor. Ea nu trebuie confundată cu așa-numita *cultură politică*, propagată de către ideologi și întreținută mecanic prin credințe politice, sentimente, simboluri și false valori impuse în anumite conjuncturi geopolitice. Cultura națională este, prin excelență, o „*cultură civică*”, a consensului, diversității și raționalității, din care rezultă *educația civică*, cu specific național și caracter de universalitate.

Prin națiuni, cultura devine și se relevă ca un „*bun al umanității*” atâta vreme cât nu este infectată și penetrată de ideologii antinaționale.

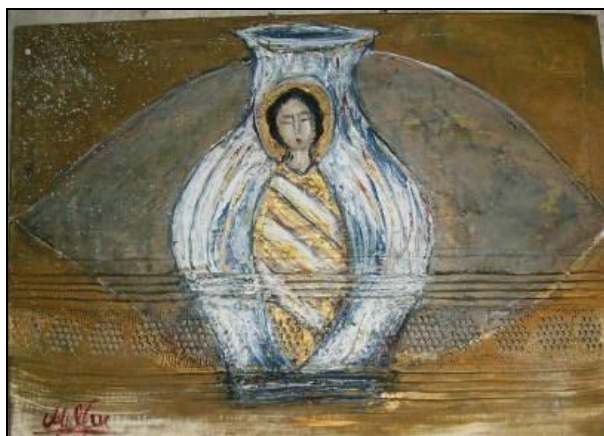
Analizând în perspectivă sociologică dimensiunea artistică a romanului *Sacrificiul*, impactul său excepțional de puternic asupra publicului contemporan, nu putem uita că astăzi cultura este amenințată de așa-numitul „*hegemonism cultural*”, indus din „*centre de putere*”. Aceste centre întrețin ideea conform căreia diferențele culturale existente astăzi în lume nu produc egalizarea de șanse pentru așa-numitele „*culturi marginale*”, practicând intens și în mod agresiv „*exportul de modă*”, pe care-l proclamă generator și amplificator de cultură. Astăzi tot mai mulți semeni de-ai noștri se întrebă cât de „*națională*” mai este cultura română, pe care unii „*internaționaliști*” se laudă că o produc doar cu gândul de a fi exportată, pentru ca străinii să-i laude pe români că s-au „*integrat*”.

*

Romanul *Sacrificiul* exprimă adevărul reliefat de o epocă tumultuoasă, zbuciumată, în care munca și cultura au devenit fundamentul producerii ideilor de dreptate și libertate pentru națiunea română în ansamblul ei.

Aplecarea românilor spre muncă, cu greutățile, rezultatele și farmecul ei, este surprinsă cu măiestrie în fiecare capitol al romanului. El surprinde adesea situații tragice, în care s-au aflat românii sub dominații străine, când stăpânii de oameni considerau munca drept pedeapsă și umilință pentru supușii cezarului.

Prin cazuistica prezentată, autorul confirmă percepția genială pe care Mihai Eminescu a avut-o despre muncă și pe care a încrustat-o pe filele sacre ale scrierilor sale: „*Ceea ce simțim cu toții sunt relele reale care bântuie țara...și pentru a căror îndurare nu se cere dialectică și oratorie, ci muncă, echitate, adevăr*”. De asemenea, el a întocmit și o „*rețetă în contra sărăciei*”, care cuprindea următorul îndemn: „*Un singur remediu există în adevăr în*

Melania Cuc, *Potir*

Melania Cuc, *Fereastră*

contra acestor rele, dar trebuie aplicat cu toată rigoarea, cu tot exclusivismul: munca, acest corelat mecanic al adevărului; adevărul, acest corelat intelectual al muncii. Dar muncă, nu nimicuri, nu mănare de muște la apă; și adevăr, nu fraze lustruite și negustorie de vorbe”.

La începutul secolului al XX-lea, elitele sociale românești aflate sub povara forței brute a unui Imperiu spoliator au căutat și găsit în cultură o cale spre libertate. Acest fapt a fost surprins cu măiestrie în romanul *Sacrificiul*.

Mediile culturale, formate cu multă precauție în așezămintele unor elite sociale și economice din Ardeal, Banat, Crișana, Maramureș, Bucovina au constituit în primele două decenii ale secolului al XX-lea peceți și simboluri naționale.

Atunci, după cum constată pe drept Mihail Diaconescu, „*cultura națională*” a fost un atribut de seama al fiecărei comunități românești, oriunde s-a aflat în cuprinsul Daciei antice.

Cultura a devenit atunci pentru români hrana sufletului, dătătoare de speranță în sosirea vremii pentru împlinirea idealului național. Cultura a explicat semnificația sacrificiului pentru dreptate și libertate, ferindu-i pe unii lideri politici de a cădea în patima unor exagerări xenofobe și rasiste, cu iz fundamentalist.

Contribuția culturii noastre luptătoare (lui Iorga îi aparține afirmația conform căreia am fost și rămânem o cultură luptătoare) la realizarea unității de stat a românilor proclamate solemn și irevocabil la 1 decembrie 1918 la Alba-Iulia a fost decisivă.

Acum, ca și atunci, cultura luptătoare în care ne înscriem semnifică tot ceea ce este constructiv, omenesc, înălțător și peren în sufletul și mintea fiecărui român.

Ioan al Banatului

„E o mândrie să fii român, dar mai mare mândrie este dacă vom ajunge la starea de a fi român samaritean.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, v-am întreat de multe ori despre parabolele din Sfânta Scriptură.

Aș vrea să vă rog să revenim la o parabolă foarte cunoscută zic eu, aceea a samariteanului milostiv (Luca 10, 25-37).

Pilda vorbește despre iubirea ce trebuie s-o arătăm aproapelui și despre ... fapte bune.

Î.P.S. Ioan: Da, parcă ne este rușine să spunem că cineva ne-a făcut bine. În parabola amintită, putem vedea încă o fațetă a acestei imagini, a acestei stări de spirit, aceea a învățătorului de Lege care s-a apropiat de Iisus cu gândul ispitirii. Iată am putem vedea aici cum samariteanul pune untdelemn și vin peste rănilor omului căzut între tâlhari „care, după ce l-au dezbrăcat și l-au rănit, au plecat lăsându-l aproape mort” (Lc 10, 30), cum relatează Sfântul Apostol Luca. Însă mă văd și eu, ca un om căzut, nu între tâlhari, ci între păcate. Rănilor produse de păcatele săvârșite de mine nu pot fi vindecate numai cu untdelemn și vin, ci aceste răni pot fi vindecate numai cu sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Rănilor produse de păcat sunt mult mai adânci și sunt mai greu de vindecat decât chiar niște răni produse pe trupul nostru de un tâlhar.

De aceea atât de mult și atât de grea a fost căderea lumii, că ea nu mai putea fi vindecată din starea în care era, până la întruparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, decât prin cel mai scump medicament din

univers care este sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Din nefericire mai sunt unii dintre frații noștri care refuză și astăzi acest balsam ceresc, refuză să fie dus în casa de oaspeți, adică în Biserica lui Hristos, pentru a fi vindecat.

Așa cum spune Mântuitorul că acel samaritean l-a lăsat pe cel căzut între tâlhari în grija celui care avea camera de oaspeți, să aibă grijă de el, tot așa și în Biserica noastră a fost rânduit duhovnicul.

Duhovnicul poartă de grijă celui care intră în această casă de oaspeți cerești care este Sfânta noastră Biserică.

De aceea îndemn pe toți credincioșii să se îndrepte către duhovnicii lor, ca să-i îngrijească și să le pună, pe rănilor lor, cel mai sfânt balsam, care se află în sfintele potire, după ce preoții săvârșesc Sfânta Liturghie.

L.C.: Înaltpreasfinția Voastră, în același verset (Lc 10, 30) se afirmă că „un om cobora de la Ierusalim la Ierihon”, adică se face clar o localizare geografică.

Vă rog să ne spuneți ce anume oferă drumul dintre aceste două localități sfinte atât de căutate în prezent de pelerini?

Î.P.S. Ioan: Pelerinii care vizitează astăzi Țara Sfântă ar trebui să afle de la ghizi că Ierusalimul este o cetate construită pe un munte de peste 700 m și se coboară până la Ierihon, care se află la 400 m sub nivelul oceanului planetar. Prin

Melania Cuc, *Mahramă*

urmare este o distanță de 30 km între cele două localități și o coborâre de peste 1300 m.

Pe acest drum, ghizii le amintesc pelerinilor despre această parabolă rostită de Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Le-aș mai spune că atunci când vor fi pe la jumătatea drumului, la stânga, se face un drum care duce spre Mănăstirea Sf. Gheorghe Hozevitul.

Acolo se află moaștele Sfântului Ioan Iacob. Iată că pe acest drum, dintre Ierusalim și Ierihon, despre care vorbește însuși Fiul lui Dumnezeu, a călătorit și s-a sfințit și un sfânt român. A scăpat și el nevătămat de tâlhari. A fost vindecat, acolo, în pustie, de sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Să treacă credincioșii noștri români cu mândrie pe acolo! Eu spun așa: e o mândrie să fii român, dar mai mare mândrie este dacă vom ajunge la starea de a fi român samaritean.

L.C.: Având în vedere esența pildei, iubirea față de aproapele, cum ar fi bine, Înaltpreasfinția Voastră, să ne manifestăm concret noi, toți cei ce formăm Biserica?

Î.P.S. Ioan: Da, nu este suficient ca noi, cei pe care ne-a rânduit Dumnezeu să stăm în fața sfintelor altare, doar să ne rugăm și să propovăduim Evanghelia. Astăzi, semănând acest cuvânt al Evangheliei în inimile credincioșilor și ale noastre va trebui să rodească. Altfel, cuvântul Evangheliei, dacă nu rodește, îl vom asemăna cu pământul acela de drum sau de piatră, sau de spini. Ar trebui ca această parabolă să rodească în inimile noastre, să-i ajutăm pe semenii noștri. Să le mângâiem rănilor, să ducem hrană celor nevoiași ... Biserica noastră organizează colecte pentru strângerea de bani ori alte bunuri, pentru a fi distribuite, în pace și liniște, acolo unde este rană, acolo unde este durere. Deci trebuie să trecem de la semănatul cuvântului lui Dumnezeu la rodirea lui și, apoi, la împărțirea lui prin milosteniile care se vor face față de cei care sunt în nevoi.

L.C.: Vă sărut dreapta, Înaltpreasfințite Părinte, și vă mulțumesc din partea cititorilor revistei „Vatra veche”.

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Vicariatul Greco-catolic maghiar al Secuimii

Ana Hancu - neobosită și statornică cercetătoare a documentelor de arhivă

Prin excelență, fondurile arhivistice constituie surse indispensabile cerce-tării și cunoașterii etapelor istorice mai îndepărtate sau mai apropiate de prezent. Atunci când aceste izvoare documentare sunt valorificate în publicații de specialitate (colecții de documente, reviste), sau în lucrări de sine stătătoare, se pun bazele unor instrumente de lucru indispensabile specialiștilor din domeniul istoriei sau al științelor auxiliare, având astfel posibilitatea consultării, interpretării și reinterpretării diferitelor surse păstrate în arhive.

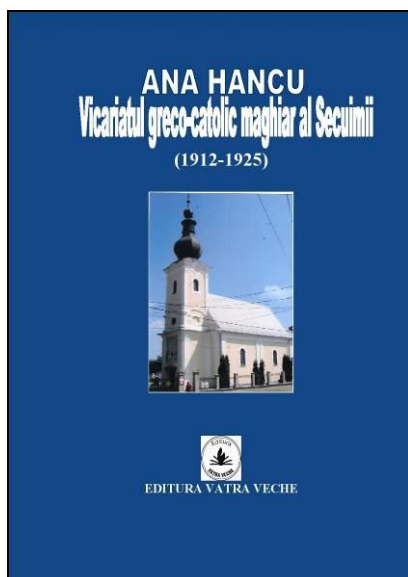
În acest context, semnalăm apariția cărții **”Vicariatul Greco-catolic maghiar al Secuimii arondat Episcopiei greco-catolice maghiare de Hajdu-Dorog 1912-1924”**, apărută la Editura Vatra Veche în anul 2016.

Este cel mai recent volum al distinsei cercetătoare în istoria Transilvaniei, **Dr. Ana Hancu** din Tg. Mureș, și reprezintă munca de cercetare și de valorificare a documentelor din ultimii ani.

Există oameni care își pun întreaga energie în slujba muncii, în afirmarea valorilor ei, în găsirea acelor spații de comunicare, prin care să transmită deopotrivă experiență, suflet și moralitate. Munca acestora, devine la un moment dat o existență firească, care se derulează zi de zi, ca un destin împletit. La alții, mai mult de atât, apare o provocare launtrică, o dorință fără de astâmpăr să se adreseze celor din jur, să-și destăinuie gândurile, cunoștințele și înțelesurile acumulate, în atâția ani de muncă și, uneori în clipe de zbucium sau de liniște își aleg drept confident condeiul. Un astfel de om este cercetătorul **Dr. Ana Hancu**.

Lucrarea Doamnei Dr. Ana Hancu își propune să clarifice multe aspecte cu referire la înființarea episcopiei greco-catolice maghiare de Hajdúdorog, care a constituit un act de politică eclezastică împlinit, la întâlnirea dintre ideologie, politică și viață bisericească.

Înființarea diecezei greco-catolice maghiare de Hajdúdorog, a

fost una din cele mai grele lovituri suportate de Biserica Română Unită din Transilvania.

Această lovitură se datorește în bună parte episcopatului catolic al Ungariei, în colaborare cu calvinismul maghiar, care, de la introducerea dualismului austro-ungar (1867), a dat cei mai mulți oameni politici Ungariei.

Demersul științific al autoarei a fost motivat de necesitatea prezentării luptei românilor împotriva înființării episcopiei greco-catolice maghiare de Hajdúdorog la care au fost arondate 35 de parohii gr. cat. împreună cu filiile lor din zonele Mureș, Ciuc, Giurgeu, Odorhei și Trei Scaune. Cartea Doamnei **Dr. Ana Hancu**, concepută pe baza documentelor arhivistice, a relatărilor presei din perioada supusă cercetării, precum menționează autoarea în prefață, reușește să cuprindă complexitatea și dimensiunea acțiunii de înființare și trecere a unor parohii române sub jurisdicția episcopiei gr. - cat. Maghiare de Hajdúdorog, lupta românilor din regiunea de sud-est a Transilvaniei împotriva deznaționalizării și maghiarizării forțate, precum și solidaritatea națională a tuturor românilor indiferent de confesiunea religioasă, și a teritoriului locuit, cu cauza dreaptă a poporului român.

Conștienți de pericolul pe care îl reprezenta înființarea episcopiei pentru existența neamului și a libii române la nivel național s-a declanșat o largă solidaritate și din partea ortodocșilor din Transilvania Banat Crișana Maramureș și România susținând cauza românilor și

demascând scopul politic al înființării episcopiei de Hajdúdorog și a declanșat numeroase acțiuni de protest, concretizate în memorii colective, sau individuale, ale preoților, credincioșilor, sau ale sinoadelor protopopești și chiar ample acțiuni de protest ca cele desfășurate la Blaj în 17 februarie 1912, sau Alba Iulia în 29 mai același an.

Sfârșitul primului război mondial și desăvârșirea unității naționale proclamată la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia la 1 Decembrie 1918, au avut ca rezultat reunirea parohiilor greco-catolice române sub jurisdicția mitropoliei de Alba Iulia și Făgăraș.

În timpul dominației horthyste ca urmare a dictatului de la Viena, s-a recreat vechea episcopie greco-catolică maghiară de Hajdúdorog, având ca scop crearea unui stat maghiar național unitar cu o singură națiune și limbă maghiară, vis năruit însă odată cu înfrângerea Germaniei și Ungariei după cel de-al II-lea Război mondial.

Lucrarea Doamnei Dr. Ana Hancu, este însoțită de o bogată ilustrație, de o foarte bună calitate grafică.

Este în egală măsură un instrument de lucru, o lucrare prețioasă, un îndrumar istoriografic necesar, incitant și interesant, pentru cercetători, profesori de istorie, elevi, studenți, pentru toți aceia care se interesează de problemele actuale ale Istoriei românilor.

Acesta este un motiv în plus pentru a aprecia înalta ținută științifică a lucrării și a aduce laude Editurii *Vatra veche*, care a făcut posibilă apariția sa.

Dacă ar fi să cuprind în cuvinte puține portretul autoarei, aș spune pe scurt: onestitate, hărnicie, verticalitate, respect și stimă pentru colegii de breaslă.

Domnia Sa a pus mult suflet și trudă în tot ceea ce a făcut, și nu a făcut nimic pentru laude sau recunoștință, ci pentru că așa se simte împlinită, mulțumită.

Am răsfoit cu modestie și seriozitate paginile cărții doamnei Hancu. Nu este o lectură ușoară, pentru seri liniștite, dar îmi permit să recomand cu entuziasm lectura acestui volum, care îl înobilează în egală măsură atât pe autor, cât și pe cititor.

Pr. dr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN

Spovedania scrisului

Un verde tainic se revărsa din pădurea care mă înconjura, de-a dreapta și de-a stânga... Raze răzlețe de soare străpung pătura de nori care s-a așternut de dimineață... Miroase a ploaie... A ploaie... Fie binecuvântată ploaia! Ea liniștește fierbințeala naturii și pulsează mirosul florilor de câmp... Toți copacii sunt prinși, așa, ca într-o horă a eternității... Își ridică brațele-crengi- rugătoare înspre cer, cerând milostivire Domnului... Sufletul tresaltă... Un susur de apă izvorăște din adâncuri, iar o ciocârlie țâșnește spre înălțimi... Plopii înalți au prins rădăcini pe cer...totul e minunat... Natura întregă se roagă...

Cuprins în patru anotimpuri... Miros de piersică arămie, plină de dulceață vine din camera bunicii... O cheie ruginită așteaptă călătorul grăbit care să deschidă ușa... Când te gândești cât timp a trecut... Zăpada cade ușor, fulg cu fulg... La început, parcă iarna a uitat cum să-și scuture cojocul. Agale, se mai abătea câte un fulg rătăcit, temător parcă de ceea ce o să-l aștepte pe pământ... Apoi, s-au prins și ei într-un dans... Au început sfioși, să se așterne pe pământul înghețat. Dimineața, omătul mi-a ajuns până la glezne. Fulgi mari și lănoși cad domol...acesta e ritmul lor... ei nu se grăbesc... Sunt veseli în liniștea lor, ascultare făcând de Ceruri... ei cad sfioși...aici...

...pentru ca apoi, de sub acoperământul lor, să răsără smeriții ghiociei... Primăvara de-o clipă... Sfinților din icoane le pâlpaie flacăra candelii... Un vânt trubadur ridică toți fulgii, într-un ultim joc al existenței... Vrea să-i înalțe la cer...dar Cerul e prea departe pentru puterile lui... Iar de acolo, nimeni nu întinde o mână să-i culeagă... Dar de ce veseli, copiii întind palmele căldute înspre Cer să culeagă primii fulgi ai iernii? De ce din Cer nimeni nu-i vrea înapoi?

Spovedania...Mulți scriu, dar puțini sunt cei ce cred în ceea ce scriu... Și totuși, în a scrie e o jertfă supremă... Vrei, nu vrei, întreaga ființă ți-o așterni pe hârtie, caracterul și ființa ta sunt demascate de personajele proprii, pe care tu le crezi... E culmea! Pe mine nu mă mușcă proprii dinți, nu mă zgârie propriile mâini... dar personajele vă

arată cine sunt eu ... Mi se pare incorect! Și crezul nostru e aici: în scris... Ființa noastră se revărsa din cuvinte...Scrisul însuși e o spovedanie, o reflexie a ideilor noastre, o imagine a noastră... Măcar atât... Dacă fața nu ne-o vedem niciodată, ci numai reflexia feței, imaginea feței...oare de ce să nu ne vedem și „imaginea” sulfetului prin ceea ce scriem? Am găsit cuvântul (Cuvântul) care (Care) zidește! În patria de cuvinte vom fi mereu acasă (Acasă)! Acolo va fi fericirea noastră!

(2010)

TAINICA TĂCERE

Amintirile... amintirile sunt o muzică ce ne vine de undeva, de dincolo de orizont... Iarba smălțuită cu petale de flori viu colorate îmi crește printre degetele care pășesc, suave, prin ea, parcă nevrând a strica armonia naturii... Aer îmbalsămat, călimară ce miroase a fân proaspăt cosit... Mă gândeam să scriu... Dar parcă nici literele nu vor să se aștearnă pe hârtie... Tainic albastru a cuprins văzduhul, iar fluturii, cu aripi ceruite, zboară, ca niște scrisori de dragoste împăturite în patru și care caută adresa unei flori... În depărtare, se unduiu atâția maci, de parcă toate pozele Scufiței Roșii din cărțile de basme au năvălit în lanuri de grâu, lăsând albe paginile și rumenind câmpiile... Ramuri vâjnoase de copac adăpostesc la umbra frunzelor păsări cântătoare... ele vorbesc pe limba lor... Oare cuvintele lor seamănă cu ale noastre? Și mi se pare interesant că niciuna nu e afonă... Oare sunt și astfel de păsări? Oare ele nu răgușesc niciodată?

Curtea... curtea... pare a fi mică... dar orizontul o face să crească pe verticală... Flori își înalță creștetele unse de Dumnezeu cu lumină... Stau

în pridvor... E atâta pace! Parcă nimic nu ar putea schimba liniștea zilei de azi... Dar eu? Eu ce să fac??? Mă gândeam odinioară să scriu: să-i scriu ei, poate să-i scriu și lui... dar mai bine să le scriu amândurora... sau nu... categoric nuuu! Nu m-ar înțelege... Ei nu sunt aici, dar totuși, sunt veseli, știu asta... gustă din frumuseți, la fel ca mine... Suflete, ce vrei să scrii? Poate o scrisoare către Dumnezeu... Hmm... Și ce să-I scriu? Aș putea să-I scriu că... vreau să-L iubesc...Dar are El nevoie de Iubirea mea dacă e Însuși Iubire? Hmm... desigur, uitasem... O inimă e un izvor nesecat de iubire... El poate primi oricât, la fel ca noi... Dar totuși... Să îndrăznesc să scriu niște cuvinte Cuvântului? ? ?

Cuvântul... Cuvântul zidește... Cuvântul înalță... Cuvântul a fost zidit pentru noi pentru a ne înălța... Cuvântul aduce pace... Cuvântul te smerește căci întâi S-a (s-a) smerit El (el)!... Cuvântul sărută rana sângerrândă... Cuvântul lovește nelegiuirea... Cuvântul arată Adevărul... Oare de ce doare adevărul??? Adevărul este o flăcără atât de luminoasă, încât mulți nu îi pot suporta lumina. Unii închid ochii ca să nu-l vadă, iar alții fug ca să nu fie arși! Gândurile se exprimă prin cuvinte... Dar când numai gânduream, ce gânduri vroiam să exprimăm??? Cuvintele... cuvintele sunt îmbrăcate în veșmintele vorbirii, veșminte de prinț sau de cerșetor... Și totuși, rămân atât de mărețe în veșmintele lor... Uitasem să-mi spun că mai sunt și flori deșerte, care se ofilesc mult prea repede căci nu știu să se înalțe printre alte flori mai mari, și se târăsc pe pământ, neștiind culege câte-o rază de soare... Flori deșerte ce nu răspândesc niciun parfum, care nu te îmbie cu mireasma lor... Și totuși... o floare are valoare doar dacă este ruptă și dăruită... din iubire. Cerul spre care creștem cu toții e al nostru numai dacă ne lăsăm creștetele unse de Dumnezeu cu lumină..

Patrie de cuvinte... Ce tainică-i chemarea! Te cheamă Cuvântul! Te cheamă Cuvintele! E fericire deplină... Și totuși, am izbucnit în plâns... Cuvintele sunt lacrimile dulci ale fericirii...

Prefer să mă înec în plâns...și să cânt...tainica tăcere...

23.02. 2012

Sora DENISA,
Mănăstirea Țețu

Itinerarii spirituale

LA MORMÂNTUL PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

„Maica Domnului e crinul neamului omenesc”. (Părintele Arsenie Boca)

(II)

După rugăciune, microbuzul a lua-o la drum, fără zăbavă, urmând însă o altă porțiune de traseu decât aceea pe care am călătorit în noaptea ce a trecut, cam după o oră, oprind la prima pensiune unde, ghidul nostru, ne-a stabilit micul dejun.

Cu prețul de 14 lei, ne-am „trezit” într-un local elegant nu numai prin aspectul său interior ci și printr-o curățenie și o servire ireproșabile.

Printre cei 19 pelerini, nu am remarcat nici un fumător! Deoarece era interzis tabacul în spațiul unde ne aflam. Desigur, da, însă nici afară și, Doamne firește, în perimetrul mormântului!

Acolo eram în „Imperiul divinității și un asemenea gest cred că era interzis printr-o regulă nescrisă, datorită locului unde ne aflam.

În schimb, o ceașcă de cafea o puteai afla cu ușurință, pentru „alungarea,, falsă a oboselii acumulate pe tot parcursul nopții private de somn chiar unde am servit micul dejun de post. Și....„dăi bice!,, cum este o vorbă dar, firește, nu la mașină!

Am menționat încă de la începutul scrierii că, practic, toți ocupanții microbuzului ne asumam consecințele unui pelerinaj comprimat în timp, aceasta ca preț al unei mici jertfe personale, în semn de respect față de întâlnirea cu mormântul sfânt!

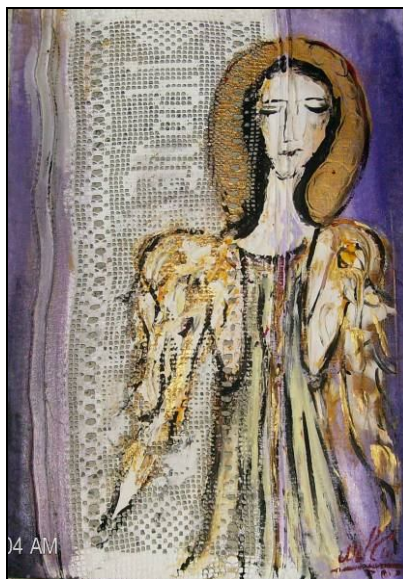
Deci, aproximativ în 24 de ore, Câmpulung Moldovenesc-Prislop dus-întors, în care erau incluse 5 ore petrecute la Prislop, ca și opririle scurte de pe trasee. Astfel că cel mai important obiectiv, la reîntoarcere, a fost vizitarea unor mănăstiri, Prislop (unde a fost stareț Părintele Arsenie Boca) pentru rugăciunile la icoane și introducerea pomelnicilor și a banilor în cutiile cu o astfel de destinație. Imediat după pelerinaj depunerea pomelnicilor făcându-se și în cutiile postate într-un spațiu din curtea mănăstirii.

Apoi în ordinea deplasării, ne-am rugat la mănăstirile Remeș, Dumbrava (unde 150 de copii orfani, părăsiți de părinți și cu diferite dizabilități ca și 80 de bătrâni, unii bolnavi, fără un acoperiș deasupra capului erau îngrijiți de măicuțe, cu sprijin financiar, în mare parte, prin milostenia pelerinilor) Nicula, unde, dacă am fi ajuns în timpul slujbei, ar fi fost observată icoana în care Maica Domnului lacrimăază, și Mitropolia Alba Iulia, o construcție monumentală! Vreme de Prier cu cerul azuriu și soare prietenos.

După trecerea prin Turda, ocolind Clujul, Gherla și alte orașe, mai bine spus orașele, am realizat cât de darnică este natura și, savurând cu privirea câteva din frumusețile ei, mi-am dat seama ce frumoasă țară avem, uimit încă și de cele zece culmi înzăpezite ale munților Făgăraș, privite prin geamul microbuzului (desigur iluzia optică creându-ne impresia că sunt foarte aproape de noi) și casele risipite prin coline și văioagele înecate în verdele pomilor și al pășunilor pictate cu felurite flori. Aici trebuie să fac o precizare, fiind vorba de cuvântul „flori”.

Acestea totuși erau de regulă crinii, florile iubite de Părintele Arsenie Boca, iar pelerinii care le aveau la ei, cu rădăcini, pentru a fi binecuvântate, reînțorși la casele lor, prin sădirea în grădini, aceștia le invadeau, împlinind „minunea” pelerinajului.

Depunerea de flori pe mormânt fiind stopată chiar de jandarmul

Melania Cuc, Înger

păzitor, din cauze care, totuși, ar trebui să fie înțelese.

Șoferul, destul de tânăr, foarte abil la conducere pe timp de noapte, ne conferea un plus de siguranță, profitând și de panglica șoselei, oprind la intervale de timp tot mai lungi la izvoare pentru a ne potoli setea. Apoi, fiind trecută ora amiezii, omul de la volan mai parca pe la unele buticuri pentru a ne potoli cât de cât foamea. Bani avea fiecare, însă prânzul la vreun restaurant din numeroasele de pe parcursul drumului de reîntoarcere ar fi însemnat ceva timp! Așa că se îmbruca ceva prin localurile amintite. Erau însă și colegi de călătorie care renunțau la gustare pentru „o porție de sforăit”. Eu, odată cu intrarea în orașul Bistrița, mă gândeam deja că în Câmpulung Moldovenesc vom ajunge seara cu „șansa” de a pierde ultimul autobuz spre casă, situație în care voi sosi cu taxiul.

Iată-ne și la pasul Tihuța, hotar dintre județele Suceava și Bistrița Năsăud. Pe dreapta, zărim crestele cu zăpadă ale Călimanilor. Dezmeticit și ghidul ne arată muntele Oușorul, acum rămășițele unui vulcan stins, și Exploatarea de turbă. Gata! Seara e plăcută cu frumoasele pajiști luminate de apusul blând și multă răcoare. Suntem de ceva timp în Bucovina și coborâm din mașină inspirând cu nesaț „aerul de acasă”. Minunata zonă a Dornelor! Într-o oră vom fi în orașul drag nouă de la poalele Rarăului.

Și, deodată, ghidul nostru Dragoș Forminte dă startul unui cântec în care laitmotivul este Dumnezeu. Cu toții cântăm această melodie pentru a ne încheia lunga călătorie amintindu-ne de sfatul Părintelui Arsenie Boca din cârticica cu învățăturile Sale: „Rugați-vă neîncetat, Rugați-vă neîncetat....”

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Vatra veche dialog

Ilie Bădescu

“În măsura în care, în viața zilnică a fiecăruia, triumfă trăirea în Dumnezeu, viața lor are profunzime, căci are sens”...

(III)

- În schimb se va construi o moschee în București, cum vedeți/întâmpinați acest lucru/fapt?...

- Orice locaș de cult e expresia nevoilor unei comunități și, în condiții normale, un astfel de lăcaș se ridică din mediul de credință și străduințe al acelei comunități, nu din afara lui. Și nimeni n-ar trebui să se opună dreptului unei comunități de a-și practica credința, religiozitatea.

Cred că și concetățenii noștri au drept neîngrădit la biserica lor, dacă aceasta iese din frământătura credinței și a nevoilor lor eclesiale.

Proiectul despre care vorbiți are însă o particularitate, pe care nu putem s-o ignorăm: iese preponderent din inițiativa unui stat vecin, pe linia unei negocieri între state care se declară laice, adică separate de biserică.

Acesta este un lucru nou, și diplomația bisericească ar trebui să-l examineze cu mai multă atenție.

Când un stat laic are o asemenea inițiativă ea denotă un substrat pe care diplomația laică ar trebui să le examineze și ea în profunzime, indiferent de deznodământ, adică chiar dacă o asemenea clădire se va ridica, așa cum s-a convenit între președinții celor două state.

Mai trebuie făcută o distincție între acordarea unui spațiu (unui loc) pentru ridicarea clădirii cu destinație religioasă și acordarea unei autorizări în acest scop.

Dacă pentru o clădire laică procedurile de autorizare sunt clare,

pentru clădirile speciale, procedurile sunt destul de confuze. Și nu este vorba doar despre niște punctaje elaborate adhoc de o comisie.

E vorba despre cunoașterea istoricului relației româno-turce în această chestiune, despre faptul că un spațiu dat e deopotrivă național și comunitar, deci trebuie consultată și comunitatea lărgită și obligatoriu chestiunea trebuie abordată în cadrul unui plan urbanistic al Bucureștiului etc.

Pentru aprobarea unui loc destinat unei catedrale, de exemplu, (pe care l-au inclus toate „peisajele” urbanistice istorice semnificative ale Bucureștiului) și pentru a se autoriza ridicarea catedralei mântuirii neamului au fost necesari 200 de ani, iar astăzi când zidirea ei a început deja s-a stârmit o furtună împotriva ei.

A doua ciudățenie este că în tot acest proces, cele două biserici au avut o poziționare mai degrabă consultativă, ceea ce iarăși e curios.

Probabil că, așa cum în negocierile economice, sunt lăsate companiile să negocieze, tot astfel în relațiile inter-religioase ar trebui să negocieze bisericele.

În fine, nu trebuie ignorată nici conjunctura actuală, când în Turcia este concentrată o uriașă diaspora din țările de conflict ale Orientului Apropiat, pentru care un centru religios oriunde ar fi poziționat poate deveni totodată un centru de gravitație spirituală.

O dezbatere serioasă a chestiunii nu înseamnă o negare, cum se vor grăbi unii să conchidă, ci o rezolvare organică, fără fisuri care ar face loc abia acestea, unui lung proces de exagerări, dispute spre tensiuni artificiale, dar nu mai puțin grave etc.

- *Domnule Profesor, schimbând puțin, registrul discuției noastre, aș vrea să vă întreb care este viziunea/opinia dumneavoastră față de fenomenul migrației în Europa?*

- Migrația face parte din strategia salvatoare a corpului social al muncii naționale într-o economie devastată de „reformă” și restituiri incontinentele.

Migrația este expresia inițiativei muncii în fața neputinței capitalului național.

Prin trecerea avuției naționale în proprietatea privată a statului, începând cu legiferările anilor 1990-1993, s-a creat baza reformelor oligarhice care au ignorat deopotrivă capitalul și munca, inițiind un tip de capitalism

anarhic și o periferializare rapidă a României, mai rea decât toate periferializările istorice ale României.

În aceste condiții s-au făcut privatizările care au condus la dezindustrializarea masivă, economic mortală, a României și astfel s-a creat conjunctura unei migrații pentru muncă, care a lovit sistemul muncii naționale ca un tsunami, în valuri consecutive și tot mai înalte.

Aceasta a fost strategia survivalistă care nu are doar o față negativă ci și una pozitivă fiindcă o vreme tocmai veniturile migranților, așa numitele remitențe, au asigurat echilibrul de cont curent al României.

Anul acesta, însă, deja „profitul extras din România a fost mai mare decât sumele trimise acasă de migranți”, cum ne informează un analist de la o binecunoscută foaie economică. Acest dezechilibru atinge 339 milioane euro în balanța de plăți a României, aflăm de la același analist.

Prin urmare, strategia migraționistă nu mai poate servi ca soluție de avarie pentru o economie sufocată de mekansime birocratice, supra-reglemntată, hiperfiscalizată, cu antreprenori intimidăți de sistemele unui control excesiv, amănunțit, inhibitor etc.

Nu voi face alte considerații, dar voi preciza că o economie se poate relansa în condiții și cu mecanisme de drept restitativ nu represiv, fiindcă totuși, tehnica de reglementare a dinamicii economiilor este piața și intervenția inteligentă a statului și nicidecum intervenția supra-acentuată și arbitrară.

Dar aceasta este o altă discuție care nu intră în problematica interviului de față.

- *Dar față de persecuția sângeroasă a creștinilor din Orientul Mijlociu?*

- Aceasta arată cât de grav poate fi efectul decreștinării statelor europene, care nu includ pe agenda lor asemenea chestiuni, precum este cea referitoare la apărarea comunităților creștine de pretutindeni.

Chestiunea este abordată cel mult la capitolul drepturilor omului, unde mekansimele de intervenție și de protecție sunt totuși fragile.

Oare de ce nu vor reprezentanții statelor europene să învețe de la britanici lucrul acela de toată prețuire și admirația a unui model de →

Dr. STELIAN GOMBOȘ

întâietor al statului, precum este regina, în jurul chipului căreia citim aceste cuvinte neșterse de nicio insurecție modernistă: defensor fidae christianae?!

Persecuții ca cele de azi ale creștinilor din Orientul Apropiat arată o față neașteptată a războaielor religioase de mâine, care nu pot fi stopate decât prin refacerea sistemului defensiv al civilizației creștine, care cunoaște strategiile organizării păcii pe temeiurile unor structuri deschise, adică ale ordinii bazate pe iubire și pe respectarea celuilalt.

Fără restaurarea unității statului cu biserica și deci fără de asumarea fundamentului creștin al civilizației euro-americane, persecuțiile creștinilor din Orientul Mijlociu vor continua ba chiar vor fi escaladate fiindcă acolo, precum ne arată doctrina ISIS (statului islamic), singurul răspuns la opțiunea creștină este suprimarea, persecuția, etnocidul „neamului creștin”.

- *Stimate Domnule Profesor Ilie Bădescu, acum în încheierea acestui fructuos și folositor/ziditor dialog, în calitatea dumneavoastră de fiu/membru al Bisericii, ne puteți spune câteva cuvinte (și) despre apropiatul/viitorul Sinod Panortodox?...*

- Viitorul Sinod Panortodox este de o importanță cu totul excepțională, fiind unul dintre testele la care Dumnezeu cheamă bisericile ortodoxe după atâta vreme de nevedere față către față și după atâtea provocări ale istoriei care a împins popoarele Europei într-un curent primejdios de îndepărtare de Dumnezeu numit secularizare.

Sinodul Panortodox va fi un prilej de recapitulare a corpusului teologic trăitor pe care pleroma Bisericii nu l-a pierdut niciodată, orice-ar fi făcut „urmașii tronurilor” Sfinților Părinți, după cum va fi un prilej de respălare a instituției de orice impuls „împărătesc” și totodată un prilej de recapitulare a corpusului de învățături creștine referitoare la familie, la relația cu lumea neortodoxă etc.

Un astfel de Mare Sinod se petrece, să nu uităm, la 12 secole după cel de-al șaptelea sinod ecumenic, adică la 12 secole de „inactivity”.

Poate...

Ca un tăciune aprins, mica gară...
(cu trenuri ce trec fără a opri)
Sub umbrelă ea părea ca de ceață
Ca din Tonitza desprinsă! Alb-gri.

„Mi-e frig”! mi-a spus. Vântu-i trecea
prin sărdac
Nori nebuni se învârteau între noi
Eu voiam să-i vorbesc. Cumva, ea să tac
Și-o cumplită spaimă, cât pentru doi.

Murmuram... ce poem aș putea scrie
Iar când trenul sosi, doar în parte,
Buzele și-a mușcat. Cred, a-mi descrie:
„Să scrii toate astea într-o carte!”

Poate n-am înțeles-o eu îndeajuns -
Poate trenul a fost doar într-un vis.
Singur, îmbătrânit mă-ndrept pe ascuns
Și refac drumul... tăcut, indecis.

Dialog fără ecou

Vă întreb pe voi, păsări celeste
Și stinghere, totuși, pe ram
Nu mai știți să zburăți, ce-s aceste
Aripi frânte la mine în geam?

Frate al nostru, frate copac,
Am greșit cerul tău oare?
De ghilotină râzi ca de-un fleac!
Dar execuția... doare.

Acest anotimp cred că e scris
(mai devreme sau mai târziu)
Stânca acelu zeu nedecis
Ca povara unui pariu,

Pe care s-o duc în spinare...
Au grijă, vor ști să-ți dea brânci
Și soare de-ai fi, tot în mare
Ideea de cântec să-ți plângi.

De sânziene...

O căutam departe prin ferestre, în zori
Și cu fruntea foarte aproape de geam.

Știu, nu mai am niciun fel de dor.
Uneori,
Ca un chibrit ars, în plin ger, mă știu.

O nebunie care a tot nins și tot nins
Spre marginea și cealaltă a zării
Povestea asta de sânziene-a surprins
Aezi... dar și prefăcuți ai cântării.

Era ca o nuntă în cer. Știa cineva?
Spusesem ceva? În atâta mister,
Măinile mi-au tremurat, chibritul
pălea
Lângă lampa ce lumina în foaier.

Nu m-a lăsat să spun nici măcar un
cuvânt
Gura ei, știu, îmi scrisese poemul
Chinuit, fericit... fără toană îi sunt
În scârșnet de roți cum face doar
trenul.

Unii spun că sunt femei ce în taină stă
scris
Că retrăiesc viața de dincolo... Sper.
Doar de sânziene li-e ursit ca-ntr-un
vis,
În adâncuri de mare o nuntă în cer.

De veghe...

De veghe aici, în lanul cu grâu
Eu ca și Șperlă Voinicul am stat
Nu voiam să par țacănit nici molău,
Cum mișunau furnicile, neapărat.

Mă visam ca-n frumoasa poveste
Cu ceata de iepe jucând v-ați
ascunsu’,
Luna zâmbea: „Oare ce mai trăiește,
Așa de zdrențăros și de tot plânsu’?”

Frate! Mă dă peste cap o stea. Ce-o
fi?
Ca la cataramă, una și una!
Printre ele... Îmi strig versul într-o zi,
Nu observ că m-aș uita la vreuna.

Un greier rebel, snob cât cuprinde,
Mă vrăjea la greu, țărâind. Până când
I-am zis: Du-te-n Siberii și-ascunde,
Cântecu-ți trist, prin zăpezi.
Aplaudând!

Aș sta de veghe și-n lanul cu maci,
„Dar e o nebunie!” Știu. Mi-ai mai
zis.
Aș tăcea. Însă, cu-n ștreang pe araci
Luna mă-mbie să-i înșir tot ce-am
scris.

TUDOR CÎCIU

Vatra veche dialog

Ion Crețeanu

Aflasem despre invitația făcută de către compania Tradițios domnului Ion Crețeanu, care urma să sosească în Canada cu ocazia Festivalul Iei ce se desfășura la Art Gallery of Ontario din Toronto. Înainte de a sosi în Canada, i-am propus un mic interviu.

MILENA MUNTEANU

MM: Stimate Domnule Ion Crețeanu, vă rog să vă prezentați cititorilor noștri. Ce ne puteți spune despre unde v-ați născut, unde ați copilărit și unde vă sunt rădăcinile?

IC: Nu pot spune că am "văzut lumina zilei", fiindcă m-am născut într-o seară de joi, spre miezul nopții (ca-n cântecul bătrânesc), pe opt ianuarie, 1959, în dispensarul comunei Voineasa, județul Olt. Mămica mea spune că era o seară rece, cu un vânt ce bătea nemilos tabla veche de pe clădirea dispensarului. Vânt uscat. A rânduit Cel-de-Sus să fie atunci de față, ca asistentă medicală, mama viitoarei mele soții. Am venit pe lume nu departe de Brâncoveni, satul martirilor pilduitori. Prin acest ținut l-au purtat pașii pe Iancu Jianu, cutreierând în sus și-n jos pe malurile Oltețului. Numele comunei vine de la Voinea, unul din oștenii celebrului haiduc oltean.

În acest tărâm, cuprins între Balș și Caracal, bogat în păduri de stejar și zăvoaie virgine s-a născut Romuliana, mama împăratului roman Galeriu (Galer, Doamne, Ierui, Ier). Mai sus de satul meu, pe Olteț, veghează întru credință străveche mănăstirile de la Măinești și Călui.

Aici stau înfipte rădăcinile mele!

MM: Vă rog să ne vorbiți despre pasiunea Dvs. pentru muzică.

IC: Cântările acestor locuri s-au dizolvat în mine, mi-au intrat în fiecare celulă și nu mă vor părăsi până la cea din urmă suflare: triluri de privighetori, de cuci și ciocârlii; doine din fluier și din caval; susur tainic de izvoare. Iar peste toate acestea, glasul de clopot al bunicului, Ioniță Crețeanu. Și cântările tatălui meu, Dumitru Crețeanu.

MM: Vorbiți, vă rog, despre personalitățile care v-au influențat devenirea.

IC: La mine în sat, prin anii șaptezeci ai secolului trecut, viețuiau trei fluierași, unul mai talentat ca altul: Crețeanu Gheorghe, Dincă Nicolae, Dincă Radu. Ei îmi sunt modele de curăție sufletească, puritatea interpretării lor mă urmărește pretutindeni. Fără ei, structura mea sufletească ar fi fost searbădă, ștearsă. Săracă.

MM: Ce v-a atras la cântatul din cobză? Câți cobzari mai sunt activi în țară?

IC: Să fi avut vreo cinci-șase anișori, când, mirat peste măsură, l-am văzut pe Crețeanu Marin (Marin al lui Săraru, văr cu tăticul meu), mângâind cu patimă corzile unei cobze. Peste șaptesprezece ani, student fiind, l-am întâlnit la Craiova, în cartierul lăutarilor din "Fața Luncii" pe Ioan Șerban (Tarzan), cobzarul cu care am pășit în universul sunetelor tulburător de frumoase ale cobzei. El m-a fermecat, m-a "virusat" pentru toată viața. Pentru sufletul lui, plecat în 1985, aprind câte-o lumânare, așa cum aprind pentru cei de care sunt legat, vii sau morți.

MM: Ați putea numi câteva piese din folclorul nostru care vă ung la inimă?...

IC: Am peste o sută de nestemate care-mi sunt foarte dragi. Nedrept ar fi să-ncerc o enumerare. Mustește de adevăr și lumină creația noastră tradițională, vă așteaptă să-i descoperiți caratele împreună cu noi. Poate,

vreodată vom avea suficient răgaz să dezvoltăm mai mult această temă. Vâna creatoare a neamului nostru nu se va usca niciodată!

MM: Cum vedeți viitorul muzicii populare românești?

IC: V-aș invita să facem distincția clară între muzica populară și creația tradițională, având ca sursă de inspirație vatra satului. Muzica populară cuprinde mulțimea făcăturilor de prost gust, care azi ne bombardează ochii și urechile. Cântarea țărănească a trecut prin sita timpului, a străbătut veacurile și a ajuns la noi, fiind șlefuită continuu, având caracter anonim.

MM: Cum se pot susține tradițiile strămoșești?

IC: Cântările noastre valoroase vor fi salvate de personalități dispuse la sacrificiu. Sunt ferm convins că vița noastră nobilă va scoate mereu la iveală astfel de luptători.

Când vorbește, domnul Crețeanu își strânge cobza la piept. O mângâie.

Bardul poartă opinci în picioare, o cămeșă lungă, cusută cu fir albastru, încinsă cu un brâu tricolor și pe deasupra are o haină groasă, lungă, de culoare închisă, țesută, peste un piețar brodat splendid. Deși nu poartă o cojoacă mițoasă de oaie, pe mine m-a purtat gândul la dacul coborât de pe columna lui Traian. Un vlăstar al acestui neam, ce duce mai departe tradiția din străbuni în dulcele grai al cântului românesc.

Din vorbă în vorbă, aflu că Ion Crețeanu va pleca din Canada în China, la Beijing, să cânte în piața Tiananmen, ca mesager al simțirii românești în acea parte a lumii. În acest turneu Ion Crețeanu a plecat din țară spre vest, să ajungă în Canada, de unde va merge tot spre apus spre China, ca apoi să-și continue drumul să se întoarcă în țară, înconjurând complet Pământul. Constat altfel că prin bardul oltean Nelu Crețeanu, folclorul românesc face turul lumii. La propriu. Prin astfel de solii ne exprimăm, colectiv, frumosul de suflet, de grai și de cânt. Românesc. Nu doar acolo unde sunt mulți români plecați, ci peste tot pe unde se găsesc iubitori de muzică bună țărănească românească. Îi dorim succes pe unde ne reprezintă și sperăm să ne doinească și altădată!

OAMENI PE CARE I-AM CUNOSCUT

Actorul Theodor Danetti (23 august 1926 - 16 ianuarie 2016)

În iulie, s-au împlinit șase luni de când ne-a părăsit Theodor Danetti, acest mare actor care ar fi împlinit, în august, 90 de ani.

A absolvit Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București în 1955, la clasa profesorului Costache Antoniu, după care a fost repartizat la Teatrul de Stat din Baia Mare, apoi a jucat la Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț (1965-1975), Teatrul Evreiesc și Teatrul Bulandra din București, fiind solicitat și la alte teatre din Capitală. Theodor Danetti a lucrat cu Mircea Albulescu, Victor Rebengiuc, Tatiana Iekel, Marcel Iureș, Vlad Ivanov, Maia Morgenstern, cu Ștefan Iordache, Gheorghe Dinică, Adrian Pintea, Gheorghe Cozorici, Lucian Pintilie, Sergiu Nicolaescu, Ion Cojar și multe alte nume importante ale teatrului și filmului românesc. Danetti a avut peste 40 de roluri în filme, atât în țară cât și în străinătate.

În ziarele din România, pe 16 ianuarie, apăreau anunțuri ca acesta: "DOLIU în România: Un actor mare s-a stins din viață." UNITER menționa: "Un om dedicat, discret, dar de o rigurozitate și implicare care i-au adus succesul."

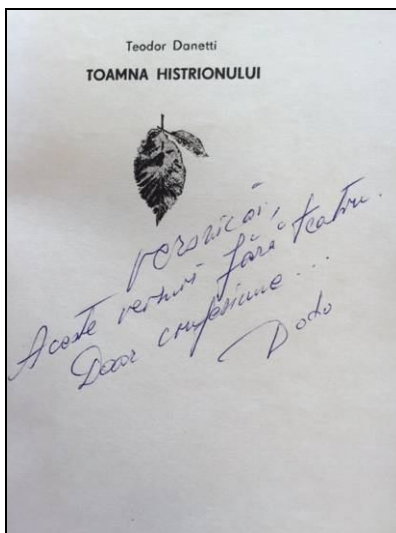
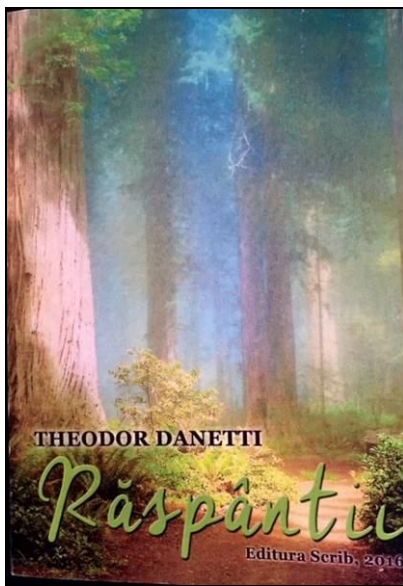
Pe Dodo - cum îl numeam cei apropiați - l-am cunoscut spre sfârșitul anilor 70. El și Mili, soția lui, erau prieteni cu familia soțului meu. Petreceam cu ei zilele onomastice și revelioanele. S-a creat o legătură strânsă între noi, dialogul era nostim și savuros. Aproximarea intelectuală cu familia Danetti a continuat și după plecarea mea din țară, în 1982, iar scrisorile din anii următori, cu aluzii politice ascunse, ne-au permis o comunicare poate chiar mai intensă decât cea de la petrecerile cu familia.

După 1992, am revenit de mai multe ori în țară. L-am văzut pe Theodor Danetti în diverse spectacole și am avut ocazia să mă plimb cu el prin parcul Herăstrău. Îi plăcea natura, iubea cu pasiune copacii, iarba, florile. Era și un mare meloman, nelipsit de la Atheneu. Natura și muzica îi erau indispensabile. Fiind și eu pasionată de muzică și de natură, am comunicat

cu el pe terenul comun al sensibilităților artistice.

L-am văzut în multe spectacole și am apreciat talentul lui de actor. Avea o figură care se preta la roluri de personaje misterioase, dar juca la fel de bine orice rol!

La începutul anilor 2000, când am început să scriu poezie, am trimis timidele mele încercări familiei Danetti. Amândoi au fost entuziasmați. Ba chiar am avut surpriza ca, la o lansare de carte, Dodo să recite una din poeziile mele atât de vibrant, încât poezia parcă nu mai era *numai* a mea, arta interpretului o îmbogățise. Atunci am primit de la Dodo, cu dedicație, prima lui carte de poezii, "Toamna Histriionului", tipărită în 1989 la editura Litera. Nu ștusem, până atunci, că era și poet. Cum bunul de tipar fusese în octombrie, deci puțin înainte de execuția dictatorului, cartea fusese după cum mi-a spus

Mili, supusă controalelor de pe vremea ceaușistă.

A doua culegere de poeme ale lui Theodor Danetti, "Răspântii", a apărut postum, sub îngrijirea soției lui, Emilia Danetti - Mili - care mi-a povestit cum au lucrat împreună la acest volum, pe când Dodo era în pat, bolnav. E poate momentul să menționez calitatea deosebită, intelectuală și umană, a Emiliei Danetti, care a fost, până în ultima clipă, principalul susținător fizic și moral al artistului. Am admirat întotdeauna, la Mili, cultura, inteligența, rafinamentul, înțelepciunea și generozitatea!

Coperta volumului "Răspântii" reprezintă pădurea pe care poetul o iubea, iar pe coperta din spate citim "dedicația" în versuri a autorului: "Rânduri pentru toți cei ce n-au fost/cârmaci pe o corabie olandeză/ ori prinși de furtună/ În pădurea singurătății mele // Nisipul mi-a fost piatră și cort..."

Cartea care conține șapte secțiuni, fiecare cu câte 10-15 poezii, mi-a întregit potretul lui Theodor Danetti, artist complet, cu o profundă sensibilitate, singur - precum mulți, în față hârtiei. Poeziile din secțiunea "Printre singurătățile voastre" o ilustrează: "Rătăcitor printre singurătățile voastre / pădurile mele, // mă văd în abstracta pădure albastră / pitagoreică a numerelor. / În țara senină și fără greș / a filosofiei". ("Pentru zeii pădurilor mele"). Dragostea pentru copaci e pictată în cuvinte: "În plasa mestecenilor/ Se aprinde lumina./ Arde liniștit pădurea//...Nu-i decât fum de lumina". ("Acuarelă")

În plimbările pe care le-am făcut cu Dodo la Herăstrău - loc pe care-l adora - îmi povestea cât de atașat era de scris. Poezia "Martor" din secțiunea Histriionul, o dovedește: →

VERONICA PAVEL LERNER
Toronto

"Martor mi-e hârtia de un alb/
statut,/ coala pe care s-au aşternut
zilele şi poemele./ Cu sufletul
prismatic am vrut să descompun
lumina/ în cele şapte / stihii ale
sale./ Legiuit să restituie miezul tare /
al lucrurilor,/ n-am ostenit să caut/
schemele, diafanele-pierdute de mult
/ de care am fost îndrăgostit/ încă
înainte de naştere,/ cum sunt de
hârtia / Ce-mi stă în faţă/ alb, antic/
pergament din Alexandria."

Poezia "Brahms" din ciclul
"Anotimpuri" ilustrează dragosea lui
pentru muzică: "Brahms nu se poate
asculta/ decât toamna/ între foşnete
şi aripi/ aripi de păsări sau frunze/
azvârlite în arcuri deschise/"...

Voi încheia omagiul închinat
marelui meu prieten cu un fragment
din poezia "În vasta linişte" din sec-
ţiunea "Statornicie".

L-am recunoscut aici pe cel cu
care, când mă plimbam, îmi vorbea
nu numai despre artă şi natură, dar şi
despre gândurile din ultimii ani: "În
vasta linişte cenuşie, încet/ mă voi
dezvăţa de cuvinte / Voi uita Ieri,
Toamna, Aici./ Şi grelele lor boccele
de culori./ În acel Măine fără sfârşit/
va străluci transparenţa pe care / am
purtat-o că pe o coadă de cometa,
prin târguri/"...

Figura, vocea şi poezia lui Theodor
Danetti vor rămâne cu mine şi
dincolo "Măine".

CATAPETEASĂ DIN ADÂNC

Fantasma catapetesmei din
adânc,
când înca nu era
umbra-i vedeam,
trecând cu pas mărunţ,
între păcat si iubire.
Ca naşterea unui prunc
Azi...
Săvârşita-i zămislire.
În adânc-mi orbire
o simt,
dar să o văd,
poate că vrednic
nu sunt.

16 ian.2016

TĂCEREA

Tăcerea...
„E marea în care se revarsă
tot universul”
şi viaţa şi moartea
lichefiate în UNA.
E pacea pustiului,
furtuna
din cartea destinului.
Lumina candelii
ce împarte chemarea
Prea 'Naltului
când îţi pune pecetea
pe frunte.

8 febr.2016

FECIOAREI

În prundul din mine
pustiul ţese din nisip
urmele Tale.
Pocale,
de văzduh se revarsă
precum nectarul din vie.
Ridic potirele de crin
şi adânc ți le închin,
Preacurată Marie !

26 mai 2016

CU TINE, DOAMNE

Pe a veacului frunte voevodală
o zală
a timpului
s-a răstignit în noi.
Am rămas suspendaţi
între cădere
si inaltare.
Unii... nu suntem singuri,
suntem DOI.

26 mai 2016

VIORICA ŞUTU

HAOS

Un vis te suie-n neştiut
Şi-ncepi să descifrezi misterul
Unui mirific început,
Mai pur şi vast decât e cerul.

Şi navighezi pe sacrul rău
Al împlinirilor depline
Dând vrerii tale liber frâu,
Iar vieţii tot ce se cuvine.

Însă deodată-auzi, uimit,
Suspiniul sufletelor pure
Şi vaierul nepotolit
Al codrilor de sub secure.

Din clipa-aceea ți se frâng
Şi crezuri şi speranţe – toate,
În juru-ți fiarele se strâng
Spurcându-ți râul ca să-noate.

Şi-n haosul acelei lumi,
De rătăciri şi de-nvrăjpire,
Nu te-nţelegi şi nu te-asumi
În tot ce crezi şi în iubire.

NEMURIRE

Robiţi de vraja altor spaţii,
De-nţelepciune şi de visuri,
Ne avântăm spre constelaţii
De adevăr şi necuprinsuri.

Să plăsmuim ne-nchipuitul
Şi ignorând zăgazul firii,
Să ocrotim nemărginitul
Din focul sacru al iubirii,

Curat precum e ceru-albastru
Învăpăiat de-a verii pară,
Mai pur decât un ochi de astru
Scânteietor în orice seară.

Neobosiţi ca dansul mării,
Când o dezmiardă răsăritul,
Vom deveni stăpânii zării,
Nemuritori ca înfinitul.

IULIU IONAŞ

Asterisc

Drum bun!

O deplasare cu autobuzul, se știe, astăzi, înseamnă un efort financiar deosebit, îndeosebi pentru omul nevoiaș. Sunt multe autobuze, microbuze, chiar și elegante în interior, cu șoferi amabili, numai călători să fie. Deoarece așa după cum am afirmat, prețurile билетelor sunt destul de piperate. Însă dacă pornești la drum o faci, de cele mai multe ori, nu de dragul plimbării, ci de regulă pentru interese existențiale. Aminteam de confortul din aceste mijloace de transport în comun. Se întâmplă uneori să nimerеști uneori ca scaunelor obișnuite să le spui fotolii. Și cam de fiece dată, pentru o călătorie făcută, ești purtat și pe valurile muzicii. Dar ce melodii! Măiculiță, de parcă n-am trăi în România. Nici vorbă de cântecele noastre, care să-ți creeze adevărate momente de revelație. Șoferii, în majoritate, preferă un anumit gen de muzică, adică după placul lor, și nu le pasă de preferințele călătorilor.

Sonorul aparatelor e dat, în unele situații, aproape la refuz. Și mi se pare caraghios, dacă nu interesant, că noi, plătitorii de bilete, nu ripostăm. Suntem probabil prea mult cufundați în gânduri, preocupați de cine știe ce griji. Se glumește puțin. Unii privesc pe geam, alții picotesc, doar muzica romilor, și din cea străină, vrând, nevrând, te captează, așa cum e ea, îți mai ține de urât!

Într-un asemenea moment, îmi amintesc de excursia făcută în sudul Franței, când într-o zi splendidă de august însoțiți de soții Houy Gilbert și Georgette, în Peugeotul lor pe o șosea impecabilă, ne apropiam de Munții Pirinei, auzindu-l la radio, în surdină, pe celebrul cântăreț Luis Mariano. Și gestul a fost elegant, pentru că locurile ce aveau să fie vizitate în acea zi erau la granița cu Spania. O superbă inspirație, chiar subtilă, pentru a ni se crea starea de spirit propice călătoriei. Fiindcă locul unde am ajuns, un cuib de verdeață printre culmile munților înzăpeziti se numea *Le Point d'Espagne!*

Gestul gazdelor franceze, alăturat peisajului de neuitat, mi s-a părut minunat. Dar eram în Franța!

**DECEBAL ALEXANDRU
SEUL**

CÂNTEC DE LEAGĂN PENTRU MAMA

În nopțile-mi insomniace
pe când încerc să readorm
încă-mi mai legăn capul pe pernă
ca în copilărie
când printre ițele somnului ce mă
învăluia
îți ascultam cu o nedumerire
adormindă
neînțelesele cuvinte
cântate lin și monoton și repetat
ca pe un descântec
nani nani puiul mamei și-al
cucoanei
și-apoi din înaltul amețitor al
golului luminos în care regăseam
urcând pe-o nevăzută scară
priveam în jos și-apoi în jur
încercând să te regăsesc și să te-
apuc strâns de mână
înainte de a îndrăzni să te-ntreb
cu neîncrezătoare speranță
spune-mi eu
sunt a ta
sau
a cui sunt
dar niciodată
nimic
din miriștea cuvintelor ofilite sub
săratele ploii
n-a răsărit
și-acum în nopțile târzii
amintindu-mi de trupul tău chircit
încet
abia auzit
îți cânt despre liniștea albastrului
caraibian al cerului pe care-n joacă
plutesc nori argintii
ca părul tău
răsfirat
pe-ncremenirea gresiei.

ARIPILE

Și-ncet
încet mă regăsesc
unde
aflată poate-n vârtejul facerii
lumii
sau poate-s doar unica
supraviețuitoare
a unui încă neînțeles cataclism
nimeni în jur
doar telefonul care zace pe birou
în husa-i colorată
ca o păpușă mupet abandonată
ochiul inboxului de albeață
acoperit fixează imobil pustiul
și sunetul tastelor obosit
mototolește ca pe o foaie de
staniol de conținut deposedată

tăcerea ce s-a -nstăpânit
hei ! . hello! Hi!....
m-aude cineva?
niciun răspuns
doar degetele mâinii drepte-au
tresărit
reamintindu-mi că-mai știu și ca-
și doresc să zboare.

MATELOTUL

Cu buze-ndârjite
și ochii mijiți
strâng pânzele cernitei corăbii
le scutur le cârlesc le-ntind
și fără-a mai privi spre-portul cu
amăgitoru-i cântec de sirena
ancora
ca pe o inimă din piept mi-o smulg
alegându-i singurătății
drum
către tăcerile mării sargaselor
ce se rotesc în jurul meu cântând
pană când ecoul
aluncând în unduirea apei
se sufocă bolborosind printre
algele
ce colcăie strălucind în culoarea
vie a veninului
care-mi pulsează cu putere-n
tâmpale.

BALERINA DIN CUTIA MUZICALĂ

Poate doar anii-așternuți în pulberi
groase între noi
ne țineau mereu la distanță
dar ne vorbeam politic și
din când în când
- cu grație de balerină din cutia
muzicală -
nu uitam să exersăm și pirueta
vreunui zâmbet
și-acuma una lângă alta
în așteptarea autobuzului care ca
de-obicei întârzie
tu mamă priveai concentrată-n
depărtare
iar eu
cu ochii-ațintiți peste băltoaca ce
acoperise primăvăratecele fire de
iarbă
tăceam
tu tot gândeași și regândeai de zeci
de ori aceeași rânduială-a zilei
iar eu în minte reauzeam
cum degetele ploii
cântaseră-n trecuta noapte
nostalgic
peste pianul pervazului ferestrei
mele.

TANIA NICOLESCU

Povestea liuchii Márie

„Hop leliucă cum ești tu

Cum aseară, și-acum nu!?”

- Așa cînta mocanul acela, în ciudă...

Au trecut de-atunci o mulțime de secerișuri...

Și stă un pic liuca Márie și se uită peste
Pădurea Aluașului, peste casa lui Filimon,
pînă la Chioriș, spre sat, așa cum

face-n fiecare dimineață, și-n toate serile
de cînd îi... Cît oi mai avea...Dumnezeu știe!

Încă pot merge... Cum aș fi eu cu cîrjă?...ha, ha!

Cîte drumuri am făcut pînă-n sat...

La cooperativă, du-te Márie,

la Sfînt mergi tu, fată, că io mă sfădesc!

Am fost la moară la Stație, țuica, eu am făcut-o!

să-l las pe tica singur?! Nici vorbă!...

La tîrg la Budești sau la Sărmaș cine să mă ducă?

Ia, pe jos, peste dealuri...

Dac-o murit mama, grijile mie mi-au rămas
mai ales cu cel mic.../ am fost la el și
în armată, și-aafita am mers, că pe cînd am ajuns
s-o stricat mîncarea, de-acasă!...Atunci
am văzut Dunărea, dar pîn' la Mare n-am fost
să o pot eu, vedea, cît îi de mare! Oricum
dacă Dunărea n-o umplut-o încă... Zicea
fratele, că din avion s-ar vedea mai bine, dar
nici domnu' Vlasu, *arvocat* la Cluj, n-a vrut
să se urce-n avion, d'apoi eu?... Și-atunci
nu umblau *teoriștii* ca acum. Îi văd, domnule,
la televizor, și noaptea mă tem să ies afară!...
Vă dați seama... aici la doi pași de pădure!...

Tica o ținut la noi... în felul său. Cînd o murit
fratele cel mare, o băut să aibă curaj: cum
să-mi duc eu, copilu' la groapă? - Să fii bărbat
pe unde mergi, Valer, dragu' tatii! / Lumea însă
l-o judecat...c-așa-i lumea!

La domnu' părinte, mergeam
și de două ori pe zi! Eram tînără, eram ușurică,
ce-mi păsa?... Acolo era de lucru,
nu de stat în povești!... Da-mi plăcea
la ei, ce oameni! Domni! Mai rar! Acum, să
nu te superi pe mine!...

(Măria avea un adevărat cult pentru neamul popii
pe pămîntul căruia lucrau toți ai lui Ionică „Ariciu”)

Cînd o ars *curtea* lor de la pădure,
eram o copilă și doar mai tîrziu am aflat că

domnu cel bătrîn i-o dat foc din gelozie... și
avea de ce, că atunci cînd intra doamnă-sa, Zina,
în biserică, pînă și popa Vovea se uita din altar!!
Așa am înțeles eu, ce înseamnă *o zîină!*
Toate s-au dus... ca atunci cînd o fugit Grofu,
dar noi n-am luat un vîrf de ac! Să știu că mor
de foame, da' de la Domnu, ba! o zis tica
De la Grofu, o luat un scaun pe care
l-o dat pe-o sticlă de vinars... Zicea că nu
se potrivește cu nimic din castelu nostru...ha, ha!
Era om bun,tata... numai paharul... cam cît să facă
vreo chiuitură:

Asta-i grădină cu flori

Numai pentru domnișori...

cîntase-ntr-o seară, venind din sat. Că tatăl
dumitale o și sărit să-l bată!

(Pe-atunci la noi stătea în gazdă învățătorul
de la școala din cătun; nimeni nu mai avea
domni în gazdă!)...Dar supărarea dintre cei doi
era mai veche. Frate-meu aduna turmă de oi, și -
ntr-un an lupii au mîncat tocmai una din cele
patru ale lui Ionică...La un pahar, Ariciu tușea,
apoi, sacadat, silabisit, hotărît și mai ales convins:
- Go-rea, mi-o mîn-cat, oa-ia!

Adesea, mai ales dup-amiază,
un om micuț cu cîrja pe mînă, pufăind din țigară
trecea grăbit spre sat: - Hai, mă, îi striga tatii,
este bere la halbă! Acum o-nceput butoiul!
N-aștepta răspuns. Trecea de dilmuță,
iar seara, tîrziu îl auzeam pe Ionică:

Vai de mine cum aș bè

palincă cu secărè...

Alți oamenii altă lume!

Mai știi domnule, cîți veneau la noi în șezătoare?...
Mă mai întrebau, da' leliucă Márie dumneata
n-ai avut drăguț? Ba am avut!... Toți ar fi vrut să-l
știe, să-l cunoască ...

Eu devreme-am preceput

că doru nu ține mult/

Eram slujnică la unchiu Todor cînd

o tăiat-o cu brișca pe mătușa. O bănuia...

dar dumneaei știa *siigîr*, pe cine preumbla
bărbatul cu căruța cu iliș... Și-atunci am zis că
nu mă mărit în veac!

Așa s-au petrecut tineretele mele și toată viața,
cu lucrul și cu răbdatul... de-aia
l-am și înțeles pe Vasilie ... Așa se zbătea
inima-n el ca albina asta, care-o intrat în
borcanul cu miere și nu știe cum să mai iasă!...
Nu și-o luat viața... numai s-o oprit din drum și,
obosit o pus-o pe pămînt ca un sac tot mai
greu de cărat. Apoi s-o ndreptat din șale
și s-o simțit liber ...

- Nu cred c-ați uitat cînd lucram *la ceape* și
eram *O echipă pe-o verincă*,
- Da, așa... *la care Pilotu-i șef*
și *c-o fêle facem chef!*ha, ha!...

Cînd au trecut nemții ne-au dat ciocolată,
n-am mai mîncat în veac așa bună! Cînd au venit rușii
ne-am ascuns în pădure, ne era frică... voie-i să spun
cum a fost atunci?...Și liuca trage cu ochiul, complice...

IULIAN DĂMĂCUȘ

Îs de demult, domnule, și nu poți crede câte s-au mai întâmplat, ia, pe locul ăsta ... Cum ar fi o carte cu aceleași desene: pădurea, cimitirele, locul de arat, rîturile, dar pe fiecare pagină alți oameni, alte povești... Că, ce-s viețile noastre, decît niște întâmplări pe care le vor spune alții și le va asculta cine nu ne va cunoaște... și vor trăi după cum povestitorii le vor povesti, iar de la un timp nici măcar *povestea* nu-și va aminti de mine, Măria de Sub Pădure...*aici o șezut/ o fost cîndva o Mărie,* vor spune...

În fiecare dimineață cînd prima rază de soare trece peste Dealu Țagului și-ajunge-n ograda dumneavoastră, știu că-ncepe o zi nouă și mă bucur.

Iernile, mă uit peste lume și văd că Soarele strălucește pentru că este omăt!

Ori... bătrînețele nu sînt soare, numai ninsoare și... uite, e vară și mi-e frig...

În fiecă seară cînd vîntul stă de vorbă cu pădurea ruminită de ultimele raze, și cînd clopotul de vecernie vine peste dealuri să-mi aducă aminte că se apropie noaptea, știu c-a mai trecut o zi din viața mea. Cinez, îmi iau rămas bun de la lume și mă bucur de hodina patului. Pînă a doua zi sau pînă în veac...

Cînd mă uit cum trec în liniște norii spre deal și peste deal, îmi aduc aminte de moarte... de neamurile și prietenii pe care, cum să-i găsesc sub iarba cimitirului?...

Ce va fi casa fără mine? Am ținut-o cu mîinile mele, așa mici cum le vezi! Izvoarele o stricaseră pe cea veche, alta nu puteam face, vite nu mai țineam, și ne-am mutat în poiată...Da' mai seamănă?...

Se uită la căsuța care *știe*, cu care *a dus* atîția zeci de ani! Nu-i un loc în ograda asta, pe care să nu fi pus mîna...Și pomii și via și florile au crescut și-au îmbătrînit împreună cu mine / După ce eu m-oi duce așa, ca pîrîul ăsta ce coboară din pădure iute, rece, apoi se subțiază, slăbește și care toamna se pierde pe drum, ce se va alege de toate? Palma asta de pămînt de la umbra pădurii va sta întinsă așteptînd pe cineva, un suflet de om care să-i spună o vorbă cu care să se mîngîie cu care să mai treacă prin ploile prăpăstioase din vară prin tristețea colorată a toamnei, prin frigul alb al iernii și să viseze împreună primul ghiocel...

Din amintire

S-a sistat producția de cruci
Și-a sporit producția de funii.
Hai, iubito, pe sub raza lunii
Să ne amintim, verzite lunci.
S-a sistat producția de zori
Și-a sporit producția de noapte.
Hai, iubito, sub un ram de șoapte
Să ne amintim nemuritori.
S-a sistat producția de crini
Și-a sporit producția de corbi.
Hai, iubito, într-un cor de orbi
Să ne amintim ca pe lumini.
Și din amintirea cea subțire
Să renască-ntreaga omenire.

Ardere de tot

Doamne, nu lua milele Tale din mine,
Harul cel blînd vieze criniștea mea.
Floare să fiu, să nu rămîn mărăcine
În inimă revarsă-mi lacrima Ta!
Doamne, nu-mi lua pasărea gurii ce cîntă,
Vindecă-i Tu ranele cu dezmierdări
Și cînd va fi ziua cea mare și sfîntă
Din rugăciuni fă-i pîn-la Tine cărări.
Zboare atunci, arză în trilul ei zarea,
Freamăt divin lege pămîntul de bolți
Și nici un plîns să anuleze Mirarea
De-a reveni la Părinteștile porți.

19 iunie 2016

Colind la geamul României

De atîta nins mi-s ochii rîni de-azur, ce nu mai cîntă,
Rană-adîncă gura-mi este, ce, tîcînd, nu mai cuvîntă
Amintiri în veac apuse și mîhniri fără de leac.
Tot ce pot să dau eu țării e tristețea-n care zac.
O tristețe cît un templu, de-unde-a dispărut, bătrîn,
Visul de reîntregire al poporului român.

TRAIAN VASILCĂU

AUREL DUMITRAȘCU

Borca, 6 noiembrie 1983

Bună, draga mea Mili !*

Îți scriu după o lună! Mi-a fost imposibil să-ți răspund pe moment. Tonul certăreț pe care mi-ai scris, ușoara îndoială cu care-mi răstălmăceai sinceritatea, n-aș zice că mi-au plăcut foarte mult. Mai ales că nu am sfârșit în a te recepta în modul cel mai curat posibil. Mă tem că această căsnicie distruge frumosul din tine. Mă minunez cum un om care sculpează (totuși), e atât de lipsit de sensibilitate. Egoismul de care dă dovadă și ignoranța cu care te tratează sunt incalificabile. Are lângă el un tezaur și în loc să îl prețuiască, îl risipește. Mi se pare o crimă. Te va ucide, Mil, te va ucide! Dacă vei continua așa, vei muri spiritual. Nu mă pot supăra pe tine oricât de mult m-ai certa, pentru că eu te cunosc cum nimeni nu te cunoaște! Aceasta nu ești tu, este suferința ce răbufnește din tine. Să nu te prăbușești. Luptă. Harul tău este de neprețuit, nici o „morală” tâmpită să-tească nu te poate acuza vreodată dacă vei decide să scapi de acolo pentru a salva poezia din tine.

Sigur, pentru a ne înțelege perfect, ar trebui să începem prin a ne explica și ce înțelegem fiecare din noi prin sinceritate. Doresc să mă crezi pur și simplu. Dacă-ți spun că țin la tine, că aș vrea să te țin aproape de mine ore în șir, în ciuda aparentei exagerări, ar trebui să mă crezi pe cuvânt. Eu nu pot fi prieten decât în limitele încrederii. Ne putem spune absolut orice, dar trebuie să avem încredere într-un lucru elementar: n-avem niciun motiv să ne mințim. Oricât de ambiguu ar părea și ar fi cuvintele, eu cred că oamenii care scriu le stăpânesc, deci nu mă joc niciodată atunci când îți spun ceva. Că uneori spun totul poetic, nu înseamnă că instalez minciuna în propriile-mi cuvinte. Vreau să reții acest lucru aprioric, altfel nu putem comunica. Nu vreau să spun că m-ai supărat cu ceva, ci doar că doream să mă crezi întotdeauna pe cuvânt, fără explicațiile ce uneori urâtesc totul. Vezi, eu nu mi-am „propus” să-ți scriu, nu mi-am „propus” să fim prieteni. Eu am simțit nevoia să-ți scriu, eu te-am simțit apropiată mereu, am știut mereu că există ceva metafizic care ne solidarizează. Apoi, tu n-ai fost o fată oarecare în zilele mele. Prin 1977, eram tare îndrăgostit de tine și-mi sunt incredibil de clare zilele cu tine prin amurguri și ierburile Runcului.

Dacă aș simți milă față de tine, e

mai mult ca sigur că aș continua să-ți scriu, dar e logic că nu aș face-o cu entuziasmm așa cum o fac. Apoi: de ce aș putea să simt milă față de tine? Viața pe care ai ales-o a fost opțiunea ta! Or eu nu pot să nu știu aceasta! Și cât de dureros o știi! Trec peste faptul că-n sufletul meu căsnicia n-a însemnat niciodată pentru un suflet „poetic” o „soluție”. Acum, e drept, sunt mai echilibrat, însă tot nu cred în fericirea aceea uneori egoistă, reductibilă la un acoperiș, menaj, conveniențe. În același timp nu-s niciun vânător de aventuri; eu niciodată n-am iubit pe cineva dacă nu era o dorință reciprocă, pe cât posibil dincolo de prejudecăți și...aranjamente, dacă nu era o imensă prietenie, o dorință de cunoaștere. Iubirea, pentru mine?! Este mai mult decât esențială. Dar îmi lipsește, Mili! Sunt foarte singur și singurătatea mea e deseori de-a dreptul cumplită. Vreau însă să nu mă plâng, chiar dacă mi-e greu să mă abțin. Ziceam cândva: avem prieteni pentru a avea cui ne plânge! Și chiar de-ar fi numai așa, îți dai seama că ne-am sinucide să nu avem cui ne plânge. Dar sinuciderea nu e niciodată o soluție. Sinuciderea e o contestare a însăși întâmplării de a fi supraviețuit nașterii. Nu pot să-mi dau seama de ce ai avut sentimentul că atunci când ne-am întâlnit ultima dată te-aș fi evitat cu amabilitate, deși în scrisori păream altfel. Vezi, Mili, eu nu știu bine cât de dezinvoltă te-au făcut anii aceștia de căsnicie, pentru că, în general, sunt ușor complexat în fața femeilor căsătorite. Ne-ntâlnisem pe neașteptate, undeva în public, sub ochii acelor oameni obișnuiți dar plini de suspiciuni. Tu știi, de exemplu, că întotdeauna de când mă știu prieten cu tine am avut și am sentimentul că ai tăi mă privesc cu indulgență și neîncredere, dacă nu cumva cu dispreț?!

Sigur, dacă tu mi-ai fi spus că eu pot să te invit la mine și că tu poți să vii, lucrurile s-ar fi simplificat imediat.

Mărturisesc că eu nu puteam să te invit; nu aș vrea să mă gândești altfel de cum mă știi. În același timp, sunt convins că intimitatea ne-ar refamiliariza cu îmbrățișarea. Tu mi-ai fost întotdeauna dragă și mi-ai rămas așa, or îți dai seama că pe fondul pustiului în care mă complac simt nevoia să te iubesc mult, să uit de toate cu tine. Iubirea posibilă dintre noi nu ar „rezolva” nimic, pentru că nici nu ne-am propune „să rezolvăm” ceva. Tu ai pleca din nou și eu aș rămâne tot cum eram. Epistolele, ai perfectă dreptate, nu mai pot liniști la acești ani toate simțirile noastre. Apoi, ar fi cumplit să ne facem probleme, eu ținând la o anumită independență impusă de poezie, de scris, mai mult decât însăși la bucuria iubirii. Dar sunt sigur că mi-e dor deseori de îmbrățișarea ta! Să nu spui că înțeleg prin iubire doar îmbrățișarea, doar emoția cărnii. Nu, Mili! Tu știi bine, de fapt, că există multă prietenie între noi, că iubirera dintre noi este spiritualizată, că sărutul nostru a fost întotdeauna o continuare a poeziei cu care ne întretineam.

Te-aș iubi toată, mult, aș putea să-ți sărut minute în șir trupul, gura, te-aș iubi cu tot sufletul meu! Pentru că așa simt. Dar nu știu cum ești tu ca femeie. N-aș suporta să mă gândești ca pe un aventurier, dar nici ca pe bărbatul încorsetat în conveniențe. Sunt convins că numai fetița ta te leagă de acel om, că trăiești o complezență. Nu știu dacă ai putea pleca de acolo pentru a alege poezia, libertatea ta și un loc de muncă!? După cum nu știu cât bine i-ai face fetei tale fără son pere. Dar nici să trăiești o complezență în toți acești ani frumoși nu e o soluție.

Nu știu cât de clar îți vorbesc și cred că nici nu-ți pot vorbi foarte clar. Nu înțeleg, însă, prin iubire, doar un sărut nevinovat, dar nici strict relații sexuale.

Iubirea e un sentiment complex, o bucurie aparte, unică, spontană și deschisă dumnezeirii; iubirea e pentru mine o posibilitate de solidaritate și entuziasm, o spiritualizare și prin căldură, dar și o prietenie fără limite, o nevoie de a dăru și de a primi, o liniște și o tandrețe cosmică.

Iubirea nu mă plictisește pentru că este reală și nespuse de frumoasă. Păcat că mi-e îndurerat trupul de atata ne iubire, păcat că vorbele mele de iubire stau prea mult nerostite și umbrite în singurătatea mea.

Mi s-a spus că ai fost în ultimul timp pe la Borca! Dar tu de ce nu mă cauți și chemi?!

* Emilia Amariei

Eliberați prizonierii din voi!

Nu este zare să se închidă,
Nu este soare să fie stins,
Nu e tristețe să ne cuprindă
Dacă ferestre nu i-am deschis.
Nu e durere ca să ne doară,
Să ne doboare, nu-i niciun rău,
Când cu iubirea-i ne înconjoară
Al nostru Tată și Dumnezeu!
Nu-i adevăr să poată ucide,
Căci în Lumină-și are izvor,
Nu-i cunoștință ce nu deschide
Calea spre cer, spulberând orice nor.
Nu-i carnea doar pământ, ce robește,
Frica e-un fals ce sclaviei ne-a dat,
Moartea-i iluzia ce domnește
Peste o lume ce s-a predat.
Nu-s fii Tăi cei toți aceia ce-n umbră
Au regizat un spectacol grotesc,
O lume goală, tristă și sumbră
Și sub bocancii lor, o strivesc.
Nu-i mintea doar celulă închisă
De Cavalerii Ordinii Noi,
Lacătul rupt și poarta deschisă!
Elberați prizonierii din voi!

Și vremurile-s rele

Ridică-ți porți înalte și-ți înconjoară
viața
Cu sârma cea ghimpată a veșnicei
vegheri,
Aproape stă să cânte cocoșul,
dimineața
Și vremurile-s rele, azi nu mai este
ieri.

Lipsit e tot pământul de dragoste
firească,
Cu sufletul pe tavă nu mai putem trăi,
Copiii, din pruncie învață să urască,
Va dispărea din DEX-uri chiar verbul
„a iubi”.

Domnește de o vreme în noi
nelegiuirea
Robiți de lăcomie, ne pizmuim
mereu,
Alunecă spre valea pierzării,
omenirea
Orbită, rătăcită și fără Dumnezeu.

Se-aude zvon de luptă la hotare

Se-aude zvon de luptă la hotare,
Sălbaticile hoarde vin călări,
Zidește-te cetate și mai tare,
Dușmanii te pândesc din depărtări!
Ei vin pe caii albi ca Feți-Frumoșii,
Cu inimile-aprinse, sângerii,
Au la urechi legate panglici roșii
Și tolbe cu săgeți trandafirii.

Ți-au pregătit mieduri otrăvitoare
Din sevă de mirifice iubiri,
Săgeților le-au pus pe vârful licoare
De dor de ducă și de amăgiri.
Au lanțuri aurite la zăbale
Hamuri de clopoței, bujori și crini,
Cu șei înfășurate în petale,
Te vor să fii a lor, dușmani haini!
Iar călăreții cântă un descântec,
Poemul cel vrăjit ei îl rostesc,
De vei cânta cu ei același cântec
Ai grijă inimă, te cuceresc!
Se-aude zvon de dragoste nebună,
Pune-ți la posturi păzitorii toți
Și n-o lăsa din nou să te răpună
Cât încă răni trecute tu mai porți.
Războiul cel mai crunt acum iar vine,
Ridică-ți ziduri noi, inima mea,
Să nu lovească dragostea în tine
Cu ale ei săgeți de catifea.
Să-ți aperi liniștea, cetate tare,
Omu-i doar om, înșelător mereu,
Credința ta rămână în picioare,
Și nu lăsa străini pe tronul tău!

Iubirea-tratamentul anti-iaid

Nu-atingeți rănilile care mai dor,
Nu aruncați cuvinte ceucid,
Mai bine alinați-le ușor
Iertați, dacă vreodată v-ați iubit.
Pământul la urgențe e trecut,
Bolnav de noi ca de-un vaccin letal,
Privindu-ne apusul prea tăcut.
Alunecăm într-un război fatal.
Ce-ar trebui să facem, pământeni,
Cu zdrențele ce-au mai rămas de ieri,
Căci păcăliți de caili cei troieni
Cădem în luptele cu luciferi.
Cuvintele ne otrăvesc ușor,
Pădurile de la scânteie se-aprind!
Ni-i limba mădular ucigător
Cuibar atomic pentru genocid.
Și, vai, cum am putea să mângâiem
Cu șoapte blânde rănilile din noi,
Dar ce păcat că nu le mai avem,
Ni-i plin vocabularul de noroi.
Nu-i necesar decât un strop divin,
Un bob din dragostea ce ni s-a dat.
Primiți, până e timp, acest vaccin:
Iubirea-tratamentul anti-iaid.

Căci tot ce este e Dumnezeu!

Varsă-te inimă-n picuri de ploaie,
Să ud pământul cu sufletul meu,
Dragostea cerului cadă-n șuvoaie,
Răsără-n toate, lin, Dumnezeu.
Varsă-te trup ostenit într-o mare,
Treci gândurile peste munți, ca un nor
Cuprindă florile raza de soare
Și-o înflorească în câmpul cu dor.

Șoptească-mi dar, la urechi, Universul
Tot ce-am rostit bun sau rău să ascult
Și rupă tot ce-mi împiedică mersul,
Tot ce mă ține în lanțuri demult.
Eu sunt din toate și toate-s în mine
Eu sunt aceea, în toate sunt eu,
Dragostea Tatălui vine și vine,
Căci tot ce este e Dumnezeu!

M-aș odihni

M-aș odihni de truda mea
Dar poate stelele-or cădea
Și lumea nu s-o mai vedea.
M-aș odihni, m-aș odihni
Și somnul dulce l-aș dormi
Dar poate lumea s-o sfârși.
M-aș odihni să nu mai știu
Cum pleacă toate în pustiu
Dar liniște nu pot să fiu.
M-aș odihni, odihnă nu-i
Nu se dă geana somnului.
Că m-am dat rob pământului.
M-aș odihni-n odihna Ta
Și-n pacea liniștii din ea,
M-aș dezbrăca de truda grea.
M-aș odihni... sau aș pleca?!

EMILIA AMARIEI

Epistolar

→

Problemele mele!? Am mai multe decât alteori. Sunt plin de amărăciune și silă. Bolnav (se pare că am ceva la rinichi și nu numai), singur, trăiesc și nesuferite zile în care asist la blocarea cărții mele, la măcelărirea ei inadmisibilă de către pricepuții de la Consiliul Culturii și de la editură (de trei ori am fost chemat la București în ultimele 40 de zile!). E foarte rău ce se-ntâmplă, e rău că eu am scris și gândit acea carte într-un fel și ea o să apară cu totul altfel, inclusiv cu titlul impus de ei, schimbat (deci, nu „Divina paradoxalia”). E tare păcat că s-a ajuns să se citească poezia tinerilor doar cu obsesii politice!

Te-am mai citit în „Flacăra” plus opiniile foarte favorabile ale lui Geo Dumitrescu. Sunt tare mulțumit! Poemul „Dor”?! Nu e rău deloc, doar că n-ar trebui să poetizezi anumite sentimente; vreau să spun că poemul se prelungește inutil, explicativ, în ultimele 4-5 versuri.

Vreau să te citesc și să te mângâi!

Aștept vești! Sper să-ți dau și eu vești mai bune! În noaptea asta îți voi duce din nou dorul!

„Petrică cu tramvaiul”

– Să vedeți cum am petrecut eu în perioada *gheorghiu-dejistă*. Ce-am pățit eu în pușcăria pentru minori, la care-i zicea *școală de reeducare prin muncă, învățământ politic și lecții de echitate socialistă*.

– Pentru ce, domnule?

– Să vedeți pentru ce. Dumneavoastră nu știți, pentru că majoritatea nici nu erați cuprinși într-un *proiect-domestic*, într-un *planning familial* – sintagme pe care le-am găsit într-o carte semnată de universitarul sociolog Septimiu Chelcea, după 1989.

– Am trăit perioada *gheorghiu-dejistă*, eufemistic spus, la o școală, dar era pușcărie pentru îngrădirea puilor de vipere burgheze! Eram fiul unui *patron* cum îi plăcea tatei să-și spună înainte de *democrația populară*, ha, ha, uri! Doamne, care deținea, chipurile, importante *mijloace de producție*... vârf, două lopeți adânci și largi și o „minifurgonetă” din tablă etanșată cu rășină de brad pe care o împingeam ca pe vagonete... și cu asta căram ceea ce *desfundam*, cum se zicea, – acum, ca să înțeleagă tinerii, folosim neologismul *vidanjam*, acelea unde se ducea omul pentru el, adică *privatele* – ca să înțeleagă tinerii, *waterclosetele*, pe teritoriul raionului. Firma se chema „*Petrică cu Tramvaiul*” – reclamă ascunsă oarecum, „*că cu*” scris mai gros, cu vopsea. Lada de tablă era tapițată pe din afară cu chipurile actrițelor de cinema în vogă. Perceperea olfactivă, ce să vorbim, se ținea de nas lumea, și cea vizuală, își încrucișeau oamenii ochii, erau trăznet!

– Carevasăzică erai *căcănar*!

– Corect spus, eram *căcănar-proletar* sau *proletar-căcănar*, la propriu, domnule. Acum, ca să vezi cum e lumea, cuvântul s-a păstrat, dar la figurat. Ce, nu zic *ăștia, parlamentar căcănar*!?

– Am învățat la școală numai rusește, cum era, de aceea nu știți că *naturalia non turpia* în limba strămoșilor noștri latini înseamnă *lucrurile naturale nu sunt rușinoase*! La o adică, trebuie să recunoaștem că la noi meseria de *căcănar* e veche. Desigur, cum am precizat, când zici: domnu’ primar e un *căcănar* – dezvăluie altceva.

– Și doamna primăriță e o *vipuliță*! ha! ha! ha!

– Aveți dreptate. Actrițele erau în poziții, ce să vă mai spun, absolut toate, în poziții deșchuate, obținute de mine și de tata prin colaj, în câteva nopți... conspirativ... că mama...

Profesorul suplinitor Samoilescu, „*Vieru*”, s-a răstit la tata:

– Bine, mă, Petrică, nu ți-a fost ție rușine să le pui pe dumnealor talentatele, superbe și manierate, în situația aceasta oribilă, scârbabilă, urât-mirositoare... de căcat!?!

– Don’țător, zicea tata, da’ ce-am făcut... că și ele... pardon! După ele ce credeți, că nu cară nimeni, pardon?

O *doamnă de bine*, l-a aprobat.

– Chiar așa, just procedat! *Vipulițele, vipulițele și vipuloaiele* dracului! Doamne iartă-mă! Că și astea de-acum!

– Să ne întoarcem la oile noastre! După război și detronarea regelui, ca să fie în ton cu *roșii*, tata, pe care unii îl alintau în bațjocură *Rockefeller*-ul nostru de la Jubat, care întoarce „*aurul*” cu lopata – că poate de aici i s-a tras că este exploator, a lipit pe partea din față a vehiculului pe cei patru Învățători ai Omenirii. Numele primilor doi era greu de pronunțat și lumea le zicea Calu’ lu’ Max și Firfiric Englezu’. Pe laturile tramvaiului a lipit tata tot cu cocă de făină neagră, aracetul s-a inventat mai târziu, pe tot comitetul de conducere comunisto-populară: Luca, Borilă, Rangheț, Ana Pauker, Gheorghiu-Dej... Din când în când, cam speriat, și eu nu știam de ce, tata striga lozinci: *Trăiască lupta curată pentru pace! Jos imperialismul murdar american! Jos burghezia criminală! Jos societatea sexuală și profitabilă burgheză!*; iar pe mine mă pune tata să răcnesc sloganul perioadei să audă

ăia: Ana Pauker – Gheorghiu Dej bagă spaimă în „burgheji”!

Când revărsam în râu produsul muncii și spălăm tramvaiul, stropindu-l și cu zeamă de var, tata zicea:

„– Bine că au ajuns *ăștia* la putere, să le dea exploataților proletari de nemiloșii patroni – cum dracu’ vine asta, că eu doară-s patron, și ce fac?, te exploatez pe tine, copilul meu, cum ar veni după ei, a dracului politică, domnule,... așa, să le dea proletarilor să mănânce mai mult. Din punctul meu de vedere îi aprob pe comuniști! O să fie o recoltă imensă de rahat. Îți dai tu seama? Ce profit o să scoatem!...

Dar n-a fost așa. După ce ne-au naționalizat pe toți *patronii*, ține-te tu muncă voluntară, la care-i zicea patriotică. Am strâns atâta căcat după comuniști!!! că deși eram profesioniști și imuni la... ne venise rău!

Odată am avut o intervenție urgentă, am fost chemați de plutonier la *tovarășul Partid*, la care i-au vârat în privată *partizanii, dușmanii poporului, sabotorii puterii populare, bandiții antibolșevici*... vreo două duzini de calupuri de drojdie, noaptea i-au vârat, când era el la ședință cu tovarășii, ca să-l facă de panaramă i-au vârat drojdiuțele... și să vezi fenomenul dracului, spre prânz, la 36°C, s-a umflat, dospit, aluatul negru din closet așa de tare că s-a revărsat gârla în curte... negru pentru că tovarășele pregăteau numai cu ulei de dovleac negru... Ia uite! În tot satul s-a răspândit un miros... un *miros partinic*, vorba poetului Augustin Jula.

– Continuă, domnule, că poate așa o să-și dea seama *ăștia* că ce-a fost *onanismul socialist* și o să se vindece de *virusul leninist* al rebeliunii și urii sociale, care i-a pălit în cap!

– Păi, imediat după aceea ne-au săltat vigilenții de la Secu că am făcut propagandă/*agitație antipopulară, sabotorii ai democratizării țării, dușmani ai poporului*... că ce se întâmplase...?, lipindu-i pe *ăia* cu cocă de făină neagră, caldă, s-au muiat stropii întăriți pe suprafața „*tramvaiului*”, în urma manevrării obiectului muncii, pardon, și au ieșit comuniștii toți pătați cu, pardon, rahat.

Și ne-au judecat în public, într-o joie cu târg de porci, la Vințu de →

DORIN N. URITESCU

Jos cu asesori populari, cu muncitori indignați de la fabrica de cărămidă, cu țărani săraci întovărășiți..., dar ce îmi amintesc perfect este ținuta marțială a doi sublocotenenți care ne încadrau, tineri de 19 ani, desigur cu 4 clase, că-i cunoșteam, i-am servit și pe părinții lor – făcuți ofițeri pentru lupta împotriva „partizanilor criminali” care luptau în munți împotriva sovietizării țării. Sublocotenenți cu patru clase, la Securitate, pe când unchiul lor fusese locotenent la terminarea Academiei militare. Dar l-au turnat și l-au ridicat... și dus a fost la Sighet!

– Termină, domnule, cu impresiile artistice și spune ce v-au făcut.

– Mie, care eram minor încă, mi-era teamă că în spatele adunării plasaseră organizatorii niște căruțe cu corturari și copiii acestora în pielea goală, negri ca dracu’, africani, cățarați pe coberele căruțelor, cu câte un ciocan în mână, zbiearau, *sacadat*: „dați-ni-i nouă! Dați-ni-i nouă!” să-i mîncăm!

– Lasă, domnule, impresiile artistice. Ce v-au făcut?

– Păi, tata a luat 7 ani la Canal și eu 4 ani la Sibiu, ca *sabotori ai democratizării țării și dușmani ai puterii proletare*.

Și când s-a prezentat, după ispășirea muncii silnice și zilnice, la postul de miliție local, cum că a absolvit reeducarea, plutonierul Bitancu l-a întrebat așa, rusește, *à la niznai*: *kto kakaia kakanar?*...

Pentru ce te-au luat ai noștri la facultate, ai!

– Pentru că n-am fost de acord cu *puterea populară!*

Și a mai făcut trei luni la *Derubau* la spart piatră pentru drumul Șibot-Cugir.

– Dar sucită treabă a fost cum ne-au judecat și ne-au condamnat. Eram singuri, domnule, cu *asesorii populari*, ai lor, în coaste și cu securiștii împrăștiați în sală, în mulțimea indignată, scoasă de la serviciu să asiste la cum se dă pedeapsa comunistă.

– Și nu v-a apărat nimeni? Nu ați avut avocat?

– Nu! Păi, domnule! Eram chiar vinovați! De fapt am recunoscut după ce *ne-au prelucrat și ne-au lămurit* trei zile și trei nopți – nu mai povestesc ca să nu cad în impresii artistice, decât atât: erau niște *artiști ai convingerii!*

– Cum se poate? N-ați fost apărați așa cum este peste tot în lumea democratică – avocatul apărării nu exista?

– Ba da! Era unul care zicea că este. Avea pe mîneca stîngă a vestonului o banderolă roșie cu secera și ciocanul.

Parcă acum aud cuvintele hotărâte ale judecătorului:

– Apărarea are cuvântul

Avocatul, așa-zis al apărării, a trecut direct la concluzii:

– Clienții mei au recunoscut că sunt unelte ale sabotorilor din țară ascunși printre noi, dar îi vom depista și pe ei – mârșave unelte ale Occidentului corupt și exploatare.

Recunoașteți că sunteți niște dușmani ai poporului și că trebuie să primiți „maximul” de pedeapsă?

Noi, de teama variantei cu înscenarea sinuciderii de către securiști, am strigat, ridicându-ne în picioare:

– Da-a-a!

Avocatul, cum ar veni, al nostru, a sugerat pedeapsa chiar!

– Tovarășe judecător, clienții mei sunt de acord cu pedeapsa maximă și regretă rățăcirea în care au căzut...

Avocații ne prezentau ca pe niște dușmani personali.

– S-a mai văzut apoi. La români, este o practică în procesele intentate de revoluționari ca avocații apărării să fie mai porniți pe clienții lor decât cei ai acuzării.

– Da, da, dar vă vine să credeți? Cele mai combative și mai combatante au fost membrele UFDR, Uniunea Femeilor Democrate din România. Ce femei! Drăcoase rău! Democrate total, tovarășele. Devotate cu *trup și suflet* cauzei. Că de aceea le-a și ieșit vorba pe care *poetul de după grădini*, că erau mai mulți poeți populari în localitate, scrâșnind din dinți, că și nevastă-sa era, a lansat versurile, cântate:

*Căutate-s pe-nserate
Tovarășele democrate,
Că luptă și-n curul gol,
Pentru pace și popor.*

Reclamat imediat la secretara ufederistă, aceasta l-a amenințat:

– Fire-ai tu a dracului de *poiată* țărănistă, te aranjăm *noi!*

Că lovitul de talent fusese înscris la PNT *înainte*.

(Fragment din romanul în pregătire *Aperitivele tinereții*)

DE-A BABA OARBA

Mă joc de-a baba oarba neștiind ce să

fac cu mine

ochii legați

Să nu mă dibuie soarele în jurul marginilor mele

mă învărt

ca un semn de întrebare

în brațe port aerul ce-mi

pipăie trupul rupt de sine

în vârtej iau pământul

până ne facem cerc sau

altceva

duhul pământului

se trezește sub tălpile mele

marginile –în risipire....

râde în hohote

soarele uitându-se la mine.

VINE O ZI

Când îți aduci aminte

Ce ai vrut să uiți

Punctul de unde ai pornit

sau pragul pe care nu ai putut să-l treci

ca să ajungi până la tine

vine o zi

când vrei să uiți de tine

asa cum te-au cunoscut

prietenii și dușmanii

vine o zi

când te uiți în oglindă:

raze de soare peste munți și mare

ai strâns în ochii tăi

tot universul...

nu mai curg lacrimi

zilele încă se duc, nechemate

va veni o zi când vei fi

cea mai fierbinte dorință

a ta.

O RANĂ ÎNFLORIND

Unghia sapă adânc

În carnea coaptă

Sângele răvășește firea

Fibrele de carne se desfac

Fâșii, fâșii

Rana înflorește-n trandafir

Unghia înțeapă trupul

Ca o lance ascuțită

Rădăcina unghiei s-a înfipt

În mine

Fără niciun cuvânt

Fără nicio părere de rău

Inima mi-e din ce în ce mai grea

De sângele adunat în ea

s-a împodobit cu țepi în care

înflorește, candidă, plăcerea

În rană a-nflorit un trandafir...

MAGDA HĂRĂBOR

Picăături de Vatră veche

MANUALUL OMULUI

(15)

DESPRE IERARHIILE LUMII, ÎN DOAR CÂTEVA CUVINTE...

Bonus de înțelegere, pentru o teorie deja conturată a "Unității Esențiale", dăruită într-o anterioară "Picătură de Vatră...": Dumnezeu-Creatorul și Lumea-Creatură, Omul... ca măsură a celor ce sunt... prin liniile întrepătrunse ale unei schițe primită – cu ochii închiși, ca o revelație prinsă din zborul gândurilor ce încă mai "plutesc în aer", coborâte parcă din Cerul Aritiei – spre a sugera ce și cum cu Structura Existenței însăși. O structură având ca teme o clarviziune pe cât de simplă, pe atât de greu de înțeles, dar care dintotdeauna a fost știută înțelepților: aceea că *totul în lume este vibrație*. Adică, fizic spus, ierarhiile lumii sunt descriabile și diferențiate prin frecvențe, prin lungimi de undă și amplitudini, prin informațiile și energiile aferente lor.

Iată o schiță a tuturor schițelor, unind chipul marilor intuiții semnificative – granița dintre vizibil și invizibil, dintre sus și jos, dintre minte și inimă – spre a reînțelege că în esență Omul este dăruit cu cea mai înaltă vibrație dintre toate: aceea Zâmbitor Cuprinzătoare a Ființării Divine. Ipostaziată într-un uluitor: EU SUNT DEOM... În virtutea armoniei zâmbitoare a Necreatei Lumini, pe care ar trebui să ne-o aducem mereu aminte, acesta a fost darul de despărțire al Părintelui Teofil Părăian, vibrând ca teme al fiecărei clipe de viață pe care am trăit-o de atunci... Intuind – cum cândva mi-a sugerat savantul de neam Paul Constantinescu – că Dumnezeu poate fi definit ca „o vibrație cu lungimea de undă la infinit”, acoperind prin amplitudine TOTUL...

Întru o mai amplă deslușire, pentru cândva, undeva...

Frământări pe verticală și pe orizontală deopotrivă, ca o perdea de ființare vibrând coerent lângă o alta și alta ș.a.m.d., umplând astfel spațiul-

timp cu nesfârșite stări creatoare, deja născute sau abia pe cale de a se naște, iată un aparte chip de a defini secvențele succesive ale Marii Creații. Căci, creditând gândul lui Brâncuși, greu nu este să faci ceva, ci să te pui în starea de a face...

Așa trebuie să se fi pus „în stare” Marele Creator, *in illo tempore*, atunci când a decis să se exteriorizeze spre a crea Totul Lumii, generând ierarhii de frecvențe clădite din înalțuri către adâncul de lume... De sus în jos, cuplând câmpul cu informația mai întâi, cu energia și substanța mai apoi, unind cele patru repere cosmogonice – focul și aerul, apa și pământul – într-un integrator „eter de spirit”, spre a construi „lumea ca o catedrală” (Alice Bailey): pe niveluri de frecvență și registre de înălțime rezonante, precum fundamentala cu armonicile sale. Acesta este scenariul pe care, în consens cu intuițiile Cărții Cărților – adică păstrând puritatea launtrică a esenței divine, în condițiile unei paradoxale manifestări exterioare – îl vom asocia nivelelor genetice ale Facerii Lumii:

● ORIZONTUL IERARHIILOR DIVINE definește cele dintâi realități vibratilo-informaționale născute din Esența Sacralului de Chip.

Adică – potrivit lui Dionisie Pseudo-Areopagitul – nivelul îngerilor și al arhanghelilor, al scaunelor și domniilor..., entități lipsite total de capacitatea propriei manifestări creatoare, dar purtând informația faptului că DUMNEZEU EXISTĂ.

Provocând astfel revolta lui Lucifer și a adepților săi cerești, care ar fi vrut să fie înzestrați ei înșiși cu darul creației, al Asemănării adică...

● NIVELUL CO-CREATORILOR, al spiritelor generatoare de matrici perfecte, ale căror „formeholograme” urmează să se întrupeze în creaturi de lume, implică o primă

exteriorizare informațional-energetică și apoi substanțială a Marelui Potențial Creator. Existența „co-creatorilor” este sugerată în afirmația greu de înțeles că: „Dumnezeu a stat în dumnezeiască adunare și în mijlocul dumnezeilor va judeca...” (Psalmul 81).

● Apoi, mai jos ca frecvență, într-o primă expresie obiectivă a creaturilor-operă, a fost născută ZONA ENTITĂȚILOR SPIRITUALE, acolo unde au fost așezate să pulseze primele suflete umane – Adamic-Evice – generate de co-creatori pentru o ulterioară întrupare cosmico-telurică. Este zona din care – urmare a „păcatului originar”, pregătit ca o necesară justificare – sufletele se vor încarna prin „cădere în frecvență”, pierzându-și „trupul de lumină” și „limbajul comuniunii” cu ierarhiile divine, cu Dumnezeu Însuși.

● Mai apoi, abia, a urmat a se naște LUMEA COSMO-FIZICĂ, având ca semințe germinatoare dualitățile galactice de tip BHQ (black-hole/quasar), surse de macro-implozii-explozii generatoare de infinite „coloane de coloane”, de multiversuri-ciorchine, în care treptat se vor configura toate reperele lumii cosmice: „...Lună, soare și stihii”.

● Astfel, LUMEA PLANETEI PĂMÂNT va apare printr-o evoluție treptată, în virtutea unui principiu biosic / antropoc implantat substanței cosmice, ca o matrice a viului purtând genele specifice plantelor și animalelor mai întâi, ale omului mai apoi. A fost nevoie ca prin modelarea evolutivă a trupului (din lut-substanță) și a sufletului-duh (din câmpul „luminii vii”) să se configureze acel nivel de frecvență aurică în măsură să poată adăposti vibrația extrem de înaltă a sinelui-spiritului divin întrupat, purtător de destin ales, dirijor de viață vie. A sufletului care, după o omenească creștere în frecvență – prin alegeri de acte libere, sublimante la nivel de trup, emoții și spirit – să se întoarcă acolo de unde a plecat, ca suflet dezânrupat, dar cu o palmă mai sus decât la venire.

Astfel încât – după cicluri nederminate de plecări și veniri, de uitare (re)nașteri – sufletul omenesc să ajungă atât de sus încât să se (re)identifice – prin Chip și Asemănare – cu frecvența tuturor începuturilor, a Zâmbetului lui Dumnezeu Însuși, adică...

ACEASTA ESTE TOT.
TRAIAN-DINOREL D.
STANCIULESCU

Starea prozei

Maestrul

În sfârșit, vacanța cea mare! Un an de trudă, un an de încercări zadarnice de a atrage atenția viitorilor proletari despre valorile nepieritoare ale spiritului. Detașamentele ordonate de elevi din sălile de clasă sau din atelierele Grupului Școlar din orașul X nu puteau răspunde acestor chemări. Ei răspundeau viu, contondent și esențial provocărilor vârstei, pofririlor de dincolo de gardul imens de către hormonii înfierbântați ai cohortelor de fete de la UCECOM, precum și ideii de a frământa în mâinile lor tinere „sânii materiei”. Meseria, domnule profesor, banii, femeia, casa, mașina le urmărim noi, toate celelalte sunt de prisos. Ce ne interesează pe noi suferințele în amor ale unor sărăntoci care se înverșunau să și le scrie în versuri cu atâta patos și meșteșug îmbârligat, în loc să meargă să cucerească femeia cu bărbăția și dacă nu o avea, cu puterea banilor chiar câștigați cinstit (dacă era posibil!). Desigur, sunt frumoase lamentațiile lor, pe fete le gădilă cuvintele, însă dragostea trece prin stomac. Așa că mai degrabă vorbești despre acestea pereților proaspăt zugrăviți numai la începutul anului școlar, că mai apoi îi aducem noi la culoarea inițială... Noi avem alte valori, alte aspirații, alte credințe... La un moment dat ne plictisesc aceste aventuri petrecute pe când trăia Pasvante Chioru sau unde a întărcat mutu iapa. Ce ne interesează pe noi cum îl aștepta proasta de Penelopa pe Ulise al ei dispărut în războaiele de dincolo de mare? Sau cum credincioasa Andromaca care nu a încetat să-l iubească pe Hector, mort în război, deși ce-l care-l învinsese o luase de soție și-i făcuse chiar un copil? Și-apoi ne mai puneți pe noi să judecăm astfel de fapte din punctul de vedere al moșilor putreji și ne mai altoiți și la note. Lăsați-o moartă, așa cum le-au lăsat și pergamentele șterse de praf doar de șoarecii de bibliotecă precum sunteți dumneavoastră!

Bineînțeles că te enervai, se enervau și ei, îți făceau orele un calvar. Dar te încăpățâna să mergi mai departe. Până și directorul (profesorul de educație fizică, idolul lor) a intervenit între voi și te-a obligat să-ți

actualizezi cursurile. În cadrul programei Grupului Școlar se poate trece mai ușor peste literatura antică, peste mistică Evului Mediu, peste Renaștere, Iluminism, Clasicism și Romantism... Sunt atâtea opere de azi ale realismului socialist cu personaje luate din mediul muncitoresc, cu oameni iscusiți și onești care pot servi ca exemplu epocilor întunecate de la care obișnuiești să pornești în perorările tale fără rost...

Tu reveneai acasă după asemenea săpuneli, cu nervii încordați, tremurând de indignare și te prăbușeai tot peste foaia albă de hârtie, acest abis alb, senin, nesfârșit, care aștepta doar lamentațiile sângelui tău răzvrătit, pentru a-i exprima legăturile ființei cu firele înțelepciunii antice spre dreapta devenire a celor viitoare...

Dar, poate că viitorul cerea altceva. Ceva ce tu, cufundat în înțelepciunea din totdeauna a omenirii, nu puteai înțelege. Iar în acele crize existențiale volumele tale de versuri creșteau, se îngroșeau, deveneau mărturii ale sfâșierilor prezentului. Prezentului tău, desigur! Dar, trimise prin poștă la editurile bucureștene, erai anunțat că ideile expuse sunt interesante, însă așteaptă intrarea în programele editoriale într-un viitor totdeauna nesigur.

Așa că acele crize continuau...

Acum, invitat de prieteni, în celebrul oraș de pe Dunăre. Orașul ale cărui străzi duc întotdeauna către fluviu, oraș cântat de poeții și scriitorii săi din totdeauna. Desigur că ai fi dorit să mergi la mare sau chiar în Deltă pe cont propriu, dar resursele tale financiare continuă să rămână reduse. Oricum, schimbarea de decor, ieșirea din programul mereu sfărțec de enervări, de inerția mentalităților, de pierderi de vreme cu planuri de lecții verificate minuțios de colegi cu studiile făcute la „fără frecvență”, pentru a le urmări cu consecvență bolnăvicioasă actualizările ideologice cu cele ale timpurilor de azi,

schimbarea de decor, poate să-ți facă bine.

Plecarea ta din orașul de munte este și un răspuns brusc, disperat, dat frumoasei Doinița, absolventa de limba și literatura română de la București, cu care te-ai iubit un trimestru, până când a intrat pe fir Alex. Suru, tânărul inginer de la Fabrica de Prelucrare a Lemnului, recent primit în rândurile Securității Statului.

Eu am încercat atunci să-ți atrag atenția că cei care apucă pe asemenea căi sunt oameni cu probleme, duplicitari, fără scrupule și avizi de putere, tu i-ai căzut în plasă, te-ai lăsat cuprinsă de spectrele oculte reprezentate de o asemenea instituție, și l-ai imaginat pe tânărul blond că va deveni un adevărat bărbat promovat în acele „înalte” sfere. Bărbatul viselor tale. Poate de aceea nu m-ai înțeles, ai dat cu piciorul lungilor noastre discuții, veritabile plonjări în spiritualitatea lumii din totdeauna, marilor exemple de eroi ai iubirii din toate literaturile studiate, peregrinărilor prin munții ce răspundeau cu atâta înțelegere sentimentelor noastre.

Te-ai retras discret, la început ca o dureroasă absență, apoi ca o exasperantă prezență a amândurora în legende și bârfele deochete ale micuțului oraș. Voind să te uit, eu mă cufundam în singurătate, făceam colile albe de hârtie să plângă, umpleam copertile unui nou volum de versuri cu tânguirii trubadurești și petrarchiste. Nădărduiam că până să faceți pasul cel mare, volumul o să apară și o să te re-trezească la chemarea și din partea lui către iubirea noastră părăsită. Dar n-a fost așa. Volumul meu așteaptă la rând cu celelalte din anii trecuți, lumina tiparului sau întunericul de nepătruns al vreunui lacom coș de hârtii.

Din nou, gândurile tale negre. Trenul înghite zecile de kilometri, lasă în urmă copaci, stâlpi de electricitate, câmpuri nesfârșite. Zgomotul lui sacadat în loc să te liniștească și le răscolește de-a valma.

Cum poate de-aia ființă gingașă, întruparea din totdeauna a iubirii, cu părul auriu revărsat peste umeri și ochii albaștri reflectând nesfârșitul cerului, să se lase pradă aceluia spirit grobian însetat de putere! Cum poate ceea ce este frumos și bun în →

GEO CONSTANTINESCU

Ziua sorocului

...În Ziua de Ispas, la Școala unde era director domnul institutor Ion Găvănescu, serbarea era în toi. Se desfășura în fața Monumentului Eroilor căzuți în Războiul pentru Întregirea Neamului, ridicat chiar în curtea școlii pe timpul Regelui Ferdinand I. Prin grija dascălilor, părinții instalaseră o scenă unde școlarii pe vârste și clase recitau poezii și intonau cântece patriotice. Pe bănci lungi, frumoase geluite și aliniate, oficialitățile comunale, de la primar la jandarm și părinții priveau reprezentanța cu încântare.

Spectacolul începuse cu o slujbă rostită de preotul comunei pentru preamărirea Înălțării Domnului și odihnirea sufletelor celor căzuți în bătălii pentru Reîntregirea Țării.

Alergând cu sufletul la gură, pe poarta școlii intră Dia. De acasă până aici, cale destul de lungă, venise să dea de veste stăpânului său, „că pe dascăliță o apucară durerile facerii și vecinele se adunară s-o încurajeze!”

„Măcar de-ar face un băiat, că fete am destule!”, gândea Ion Găvănescu, care de la început fusese împotriva acestui copil pe care nevastă-sa n-a mai vrut să-l lepede.

„Doamne, parcă ai potrivit să-mi dai un semn! În ziua Sfântului Mucenic Corneliu, Vetuța s-a răzgândit și n-a mai vrut să meargă la chiuretaj și acum sorocul veni în Ziua Înălțării Tale la Ceruri!”

Să mă ierți, Doamne, pentru păcatul ce am vrut să-l fac și în semn de veșnică recunoștință Sfântului, la copil îi voi pune numele Cornel!” Când domnul director ieșise pe poartă de la serbare, toată suflarea venită se sculase în picioare, spectacolul se oprise și mulțimea era cu ochii pe dascăl. Dia, mai sprintenă, o luase la sănătoasa înainte și el în pas grăbit mergea îngândurat, știind ce-l așteaptă. „Noroc că vine vara și-i mai ușor cu îmbăiatul și spălatul scutețelor!” Aproape că fugea. Transpirația îi năvălea prin toți porii și cămașa de pe el se udă pe spate și la subțiori.

Ajuns acasă, Vetuța, cu fața palidă, întinsă în pat, acoperită cu o velință ușoară, îi arată plodul de lângă ea înfășat într-un pled moale de molton, cumpărat anume, și-l întrebă:

- Îți place, Ionică, ce ți-am adus pe lume? ...Mie îmi place că are nasul cărn.

- Da' ce-i, fată sau băiat?

- Ce-a vrut Dumnezeu, Ionică! - Iar fată, Vetuțol!?, zise bănuitor Ionică după răspunsul îndoielnic primit de la nevastă-sa.

- Iar Ionică!... și roagă-te la Dumnezeu să ne trăiască. Îi punem numele Cornelia, că Sfântul Mucenic Corneliu m-a oprit s-o lepăd, și-i mulțumesc că, de-o avortam aș fi avut-o pe conștiință cât trăiam. Vezi că ne-o aduse Dumnezeu în Ziua de Înălțare a Domnului. Ce Semn mai vrem? Ea fiind cea mai mică, pe ea o mărităm în casă, să ne fie de sprijin, că la bătrânețe nu putem trăi singuri.

Fetița, începu să scâncească și mama neputincioasă după chinurile facerii, ajutată de bărbatul ei, se pregăti să-i bage făța în gură. La venirea dascălului acasă, toate femeile care o ajutaseră la naștere, ieșiseră în curte și trâncăneau ...

ION GOCIU

(Fragment din romanul “Copilul nedorit”)

→această lume gri să se lase profanată astfel cu de la sine voință! Din nou, lacrimile tale izbucnind, veșnic neseceate...

Dar, iată Dunărea! Imensitate de unde călătoare jertfindu-se bogat spre marea fără de sfârșit. Trenul pufnește leneș către gara învechită și tu nu mai ai răbdare. Te apleci pe fereastră, te apropii de ușă și încerci să cobori scările din mers. Desigur, prietenii tăi nu au venit să te întâmpine. Poate că au și uitat de invitația aruncată peste umăr într-un moment trecător de generozitate...

Însă, tocmai din depărtare, apare un grup de oficialități, în costumele lor negre, de ciocli, cu zâmbetele largi, onctuoase, care vin către tine în grup compact, legănător:

-Maestre, bine ați venit, maestre, pe meleagurile noastre! Bine ați venit, în sfârșit...

Ție chiar că nu-ți vine a crede. Grupul compact te fixează cu privirile lor admirative, prefăcute, profesio-

nale, slugarnice. Cum de au aflat de venirea ta? Oare prietenii ți-au făcut o farsă? Nu se poate. Aproape să te cuprindă cu brațele lor largi, ospitaliere.

-Dar nu e nevoie, îngaimi, copleșit de emoție, în timp ce grupul de ciocli trece în grabă pe lângă tine. Respiri, până la urmă, ușurat. Te întorci, în timp ce oficialitățile îl susțin cu greu pe scriitorul Fănuș Neagu, masiv, burduhănos, clătănându-se grav, dar plin de sine și afișând mașinal un zâmbet cuceritor, pe scara vagonului restaurant.

Tu, abia respirând, te cufunzi, la fel de nesigur, trist și șovăitor ca totdeauna, în purpura orașului necunoscut și gol...

Melania Cuc, Triptic

O introducere

Viața este o jîmblă, e simplă, Singură chemi năpasta, Iocasta, Este o suferință? O fericire? Dă-mi de știre.

Din interior începe totul, lăsăm siropul.

Ochiul Magic te privește și pe tine.

Pui preț pe viață? Bine faci. Not too much.

Strigăm cu toții – dreptate, dar cine o dă pe gratis?

Madame Pythia a murit de mult, fără a spune ceva.

A fost interogată câinele, bătut și îngropat de viu.

Nimeni nu a văzut capcana în care a căzut Pilat din Pont.

Toți suntem niște sisifi, unii mai filfizoni.

Păsări răzlețe ne fură gândurile, noi nu le putem păstra.

Popoarele seamănă cu râurile, toate se vor vărsa în marele Ocean.

Destinul navighează și fără noi.

BORIS MEHR

Măgelele copilăriei

(VII)

Azi doamna învățătoare ne-a citit o poveste: "Puiul". E vorba despre un pui de prepeliță bolnav care nu poate zbura cu mama lui spre țările calde. Trebuie să fac o compunere. Dar de îndată ce iau tocul în mână, îmi vine să plâng.

- Nu pot să scriu. Nu pot să scriu. De ce puiul a murit?, îi spun mamei printre lacrimi. Mama încearcă să mă liniștească, dar nu are succes.

A doua zi la școală, încerc să mă fac mică de tot în bancă. Inima îmi tremura sub uniformă. Nu mi-am făcut compunerea. Dacă mă ascultă doamna și vede ?

"Uff ! Am scăpat, nu m-a ascultat; am avut noroc."

*

Am o colegă de clasă, Gica, care e vecină cu mine; casa ei este chiar în fața casei noastre. Ne întorcem de multe ori împreună de la școală și după aceea ne jucăm sau la mine sau la ea. Ea are o casă lungă ca un vagon, cu o verandă mare în spate și cu o grădină în pantă. Din veranda ei vezi toată grădina și tot cartierul Țicăului, ba chiar și dealul care merge spre Cîrșă.

Ieri am fost împreună la depozit să cumpărăm gaz pentru lampa de gătit și la întoarcere, Gica a rămas la mine ca să ne jucăm în grădină. Când tocmai voia să plece, mama ne-a chemat în bucătărie și ne-a dat la amândouă pâine cu magiun. Apoi Gica a plecat acasă.

Dar după plecarea ei, mama a observat că a dispărut o hârtie de 100 de lei pe care o avea pe bufet. Bani mulți, mama era supărată foc.

Eu nu știam nimic de banii ăștia și atunci mama a bănuț-o pe Gica. S-a dus la părinții ei și așa a fost. Gica furase banii. Mama și-a recuperat suta de lei și Gica a luat o săpuneala zdravănă de la părinții ei.

Dar eu nu o să mai joc cu ea. E o hoată.

*

Doamna Dumitrescu vine cu vesti proaspete.

- Iar a deraiat tramvaiul ! Din nou a intrat în casa omului. Noroc ca nu era nimeni în camera din fata.

Pe lângă casa noastră trece tramvaiul de Sărării. Noi copiii, nu avem voie să ieșim în stradă.

Nu departe de noi e curba cu pricina și acolo tramvaiul sare din când în când de pe linie.

Câteodata, mama și cu mine, mergem la Târgu Cucului și atunci luam și noi tramvaiul. E un tramvai foarte mic și vechi; trebuie să aibă vreo sută de ani. Tatmanul stă în picioare în față și taxatoarea are un loc la coada vagonului. Vagonul are două capete; când ajunge la terminus, coada devine cap și vatmanul și taxatoarea își schimbă locul. Câteodată, când sunt probleme, pasagerii ajută la condus, ținând o rangă de fier care merge printr-o gaură din podea sub tramvai. Oare ranga face să stea drept roata ?

Strada Sărării nu e foarte lată. Nu începe pe ea decât o singura linie pe care circulă doua vagoane în sensuri opuse. Un vagon merge spre Târgu Cucului și altul spre celălalt capăt, spre Copou. Mai sus de noi, este o porțiune cu două linii, unde cele două vagoane se pot întâlni. Dacă unul nu a ajuns încă acolo, e obligatoriu ca celălalt să-l aștepte.

*

Mătușa lui Harry, colegul meu de clasa, este dactilografă. Tata a angajat-o să vină să-i bată la mașină niște lucrări. Azi ea a venit cu Harry la noi și acum sunt cu toții în casă. Harry și-a lăsat bicicleta în curte. Eu nu am atins niciodată o bicicletă; mă duc să o văd mai de aproape. O ating,

o ridic. Dar dacă aș încăleca-o ? Harry e grăsuț bine; dacă bicicleta îl ține pe el o să mă țină și pe mine. E o bicicletă destul de mică; eu sunt înaltă. Odată urcată pe ea încep să pedalez. Mă cam zdruncin pe pietrele din curte, cât pe ce să intru în gardul grădinii, dar ... totuși reușesc să-mi țin echilibrul și să nu cad. Îmi mai dau drumul o dată, dar apoi mă opresc. Mi-e teamă că Harry o să iasă din casă și o să mă prindă. Pun bicicleta la loc.

Nimeni nu a văzut nimic. Sunt fericită. Pot să spun că am mers cu bicicleta.

*

Sunt cu mama la poartă. Așteptăm să treacă un om pe care să-l rugăm să ne taie o găină. Toate femeile de aici fac așa. Femeile din Moldova nu taie ele însele găinile. Nici lui mama nu-i place să taie, deși spune ca în Ardeal femeile fac asta.

Ne uităm la trecători. Un bărbat bine îmbrăcat ne-ar refuza, căci riscă să-și murdărească hainele cu sânge. Așa că așteptăm până apare pe stradă un trecător cu haine mai ponosite. Acesta acceptă fără discuții, ia cuțitul și taie gâtul nenorocitei. Capul cade, dar corpul continuă să mai sară câteva minute. Omul se trage repede deoparte, ca să nu fie împroșcat de sânge.

Îi multumim, dar bineînțeles, nu îi dam niciun ban. Asta se face gratuit.

Mama ridică găina din iarba, o duce în casă, o opărește și o jumolim.

*

Zilele trecute, mama a găsit un băiat dormind în magazia noastră de lemne. E cam de vârsta mea, poate un pic mai mare. A fugit de la casa lui, fiindcă tatăl lui se îmbăta și-l bătea.

Mama i-a dat o patură cu care să se acopere în magazie și i-a dus de mâncare. Baiatul a dormit în magazia noastră câteva nopti.

Mama zice :

- Asta ar trebui să facă statul ! Să se ocupe de copiii ăștia care au părinți răi.

- De ce nu-l luăm la noi, mamă ?
- Nu avem destui bani să-l luăm și pe el ; nu ne ajung banii nici pentru noi. Și apoi s-ar putea să fure...
răspunde mama gânditoare.

SIMINA LAZĂR

ÎNCERCARE DESPRE SUBLIM

Dialog cu romancierul, esteticianul și criticul de artă **MIHAIL DIACONESCU** (III)

Mai ales omul ca om, crede Pascal, scapă oricărei puteri de a-l înțelege, aici pe pământ. Pentru că nimic nu este mai profund, mai fascinant, dar și mai contradictoriu, mai paradoxal și mai misterios decât omul.

Sublimul naște și întreține în persoana care îl percepe o tulburare profundă, o *pierdere a reperelor ferme* de care omul obișnuit dispune, o neliniște metafizică.

Sublimul trimite pe cel ce gândeste spre înălțimi amețitoare, dincolo de el însuși, spre *extazul* metafizic.

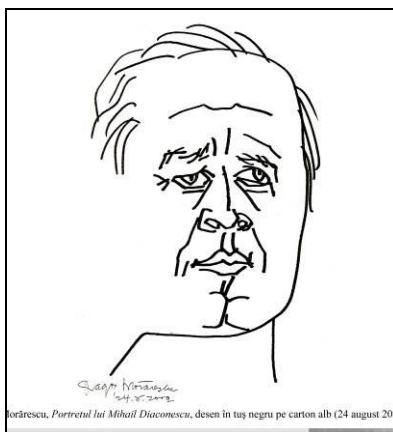
Unele creații artistice, dar și anumite stări teribile ale naturii dezlănțuite – o furtună, un cutremur, un ocean cu valuri imense, un vulcan - induc în om această stare de tensiune extremă, insuportabilă prin surprizele pe care le produce, o trimitere a minții și sufletului spre ceea ce există și acționează *dincolo* de aparențe, spre transcendență și sublim.

Dar și un răsărit de soare magnific sau un peisaj trimite gândirea și simțirea noastră spre transcendență și sublim.

Așadar, sublimul *depășește* măsura simțurilor și a judecății omenești. E *mai presus* de ele. De aceea, este uimitor și copleșitor.

Această idee a fost preluată de iluministul Kant și nuanțată într-un mod nou și original. Așa cum, puțin mai târziu, romanticul Hegel a preluat de la Pascal ideea interpretării teologice a sublimului.

Pe urmele lui Longinus și ale lui Pascal, a vorbit despre sublim și neoplatonicul iluminist englez Anthony Ashley Cooper conte de Shaftesbury (1671-1713), savant umanist, preocupat de cosmogonie și cosmologie, perfect cunoscător al limbilor antice greacă și latină, autor de eseuri și de dialoguri filosofice, estetice și morale, autorul culegerii *Characteristici ale oamenilor, moravurilor, opiniilor și timpurilor* (*Characteristics of Men, Manners, Opinions and Times*, 1711).

Portret de Dragoș Morărescu

Eseul său *Desenul istoric sau tabulatura judecății lui Hercule* (*Historical Draught or Tabulature of the Judgement of Hercule*, 1713) conține unele idei demne de a fi reținute în cuprinsul dialogului nostru.

Este necesar ca ideile despre sublim ale neoplatonicului Shaftesbury să fie înțelese în contextul convingerile sale teoretico-estetice, respectiv al celor despre armonie și despre natura specifică și funcțiile artei.

Shaftesbury este convins că există o frumusețe, respectiv o *ordine* și o *armonie* la scară cosmică. Armonia cosmică îi apare ca acord al părților, ca perfectă concordanță, ca simetrie, regularitate și coeziune a elementelor ce compun ansamblul universului. El (ansamblul universului) este străbătut de *sufletul lumii* (*psyché tou pantos* – în exprimarea filosofilor antici greci).

Coerența structurilor cosmice, crede Shaftesbury, este o manifestare a voinței lui Dumnezeu, Creatorul a toate, Marele Arhitect, Care pune elemente *diferite dar convergente* într-un ansamblu universal, caracterizat prin echilibru, printr-o dinamică proprie și, mai ales, printr-o maiestuoasă frumusețe. Este o frumusețe sublimă, desfășurată la scară cosmică.

Gândirea lui Shaftesbury ne îndeamnă să ne amintim de faptul că marii doctrinari ai credinței noastre, Sfinții Părinți și Scriitorii bisericești, au vorbit, cu mult înaintea lui, despre dimensiunea *pancalică* (a toate frumoasă) și *pancosmică* a Sfintei Liturghii ortodoxe.

Cine citește scrierea Sfântului Maxim Mărturisitorul *Ambigua. Tâlcuirii ale unor locuri cu multe și*

adânci înțelesuri din Sfântul Dionisie Areopagitul și Grigorie Teologul, apărută în limba română, în splendida traducere a părintelui Dumitru Stăniloae, la București, în 1983, poate constata nu numai dimensiunea ei teologico-liturgică, ci și această credință nestrămutată despre dimensiunea *pancalică* a existenței, în general, dar mai ales a celei mai importante manifestări a cultului divin public ortodox, Sfânta Liturghie.

În credința noastră, Sfânta Liturghie îl pregătește pe om pentru îndumnezeire și *unio mystica* în Hristos.

Frumusețea revelată de operele create de artiști, continuă Shaftesbury, participă la această frumusețe cosmică și sublimă.

Participă și la simțul moral al oamenilor, pentru că, subliniază Shaftesbury, arta îi face pe oameni mai sensibili, mai înțelegători, mai cunoscători, mai buni, mai spirituali.

Ideea antică în conformitate cu care *binele și frumosul* sunt ipostaze diferite ale *aceleiași realități* este reluată de Shaftesbury.

Raportându-se la sublim și la valorile artei, mai crede Shaftesbury, oamenii se înalță nu numai spre noi orizonturi ale cunoașterii, ci și spre noi valori.

Ceea ce oamenii percep drept sublim participă, deci, la continua lor prefacere în bine. Fiecare persoană, crede Shaftesbury, indiferent de gradul ei de educație, respectiv de experiență și de cultură, poate fi influențată, desigur în grade diferite, de frumusețea revelată de operele de artă.

Frumusețea se revelează *diferit*, în funcție de *perspectiva* în care oamenii se situează. În acest sens, există o frumusețe a corpului omnesc, ca ansamblu anatomic armonios și funcțional cu o copleșitoare putere de atracție, o frumusețe a spiritului, care se manifestă tot mai puternic în lume și în istorie, și o frumusețe ca atribut al Divinității.

Faptul că Shaftesbury pornește de la ideea de sublim pentru a ajunge la teologia atributelor divine arată în mod clar că gândirea lui nu este numai filosofică, respectiv teoretico-estetică, ci și teologică.

**PROF. SABIN
GEORGE SĂNDULESCU**

Marina Centeno

Marina Centeno, Progreso, Yucatán, Mexic.

Cadru didactic la Centrul de Dezvoltare Infantilă al Secretariatului de Educație Publică a Guvernului din Statul Yucatán.

Parte din scrierile sale s-au tradus în mai multe limbi: catalană, română, ungară, italiană, s-au publicat în numeroase reviste sau antologii cât și în spațiul virtual.

Cărți publicate: *Eroziune, editată de Lord Byron Ediciones, Închipuiri*, 2012; *Intimități*, 2014; *Madrid*, 2014; *Traista mea cu poeme*, (Carte artizanală), 2015, *Trei linii*, 2015, și *Nemișcare*, 2012; toate editate de Universitatea Autonomă din Yucatán.

NEMIȘCARE

Frunza se adăpostește în gol
cu docilitatea desprinsă
de abandonul unei tristeți.

REVERS

Mă vei recunoaște atunci
când vei tropoti pe silabele versului
și rana îți va persista pe buze
ca să se facă sânge cu apă pe caiet

UN POEM DE IUBIRE

Eu dorm în sud
unde copacul crește în lipsuri

iar soarele rupe pielea cu galbenul său

Tu navighezi pe marea destinelor
savurezi sare prin toate colțurile
dezordonându-mi toată liniștea

Golește-mi noaptea
în prelucrarea conductei libidoului
meu
Deschide rănilor
cu spadă de lumină și de infinit

Dalta ta mă dezarmează
și mă transform în piruetă pe ciocan
pentru că sosești variabil la ceasuri
în cearcănele care se ivesc pe
neașteptate
din cauza umedei insomnii

Merg spre primejdie legată
de curba închisă a exilului tău

Lunile sunt la ciclu
se pregătește calea

o taină a mării ce se revarsă în râu

***

Înflăcărată în ciudățenia felului meu
de a fi
îmi rămâne doar suferința hormonilor
mei
- *minerițe netulburate transformate în victimele
unei mase de melancolie*
Ca să simt moartea, întredeschid rana

***

Nu există hărți care să ne apropie
pașii
- *Ne asemănăm cuvântului uitare*
- cu încăpățânarea celor care suferă
absolutismul orbirii
și ne uităm cum dinții ne
rod mormântul
ca să simțim ce înseamnă indiferența
în timp ce greutatea morții cade pe
copii
slabi în lipsa de îndemânare
acrii la patimă
Noaptea va fi atât de toridă
când întunericul se strecoară printre
gratii
și ne găsește cu privirea
în strălucirea licuricilor

III Eroziune

O presimțire umple cu albastru
lacrimalele
un pumn abstract de silitră

ce explodează în aer
Există un trup învins
culcat pe marginea trecutului

Singurătatea încrețește perdelele
și desface apusurile în fășii

Soarele cade
mitighează tremurul spre centru

chiar dacă himenul se va rupe

***

Simt cum sângele mă trădează
și mirosul de iederă se înfioară
în cimilitura mării
ca să caute spuma
în lățimea zilei de vineri

Odă motanului

Printre fire chem tristețea
cu paradigma siestei
și liniile soarelui de pe părul tău
lins în întregime
încurcat în nu știu câte întâmplări
fortuite
Uneori când luna se face muchie
pe partea aceea care împarte vraja
când rămâi absorbit pe genunchii mei
și te cufunzi -de fiecare dată- mai
adânc
confuz printre umbrele înserării
îmi dărui persuasiv atingerea trupului
tău
înfrorând cele mai intime părți
unde teama se sfârșește

***

Uneori simt că îmi atingi vârful
cicatricelor
că treci prin marmura poftelor mele
și te instalezi ca o boală
între piramidele remușcărilor mele
Alte ori îți alung amintirea
și divaghez în lumina cinismului
ca să mă fac bucați fiind nimic
ca să mă fac întreg fiind fărăme

***

Eram două ace în același ceasornic
Neconcordante în entuziasm
Răsărite pe rug
Totuși uneori
- chiar dacă inoportun-
înnoptam sinuoase în verb
inventând arome și varietăți de ocră
fără să știm că timpul își întoarce
pagina
fără a măsura consecințele

Traducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN

Prejudecăți, etichete, inspirație

Am fost ieri într-o adunare în care se mirau vreo doi că am scris despre Alexa Visarion, în prefața cărții dedicate lui, fără să fiu ludic. Nu văd sensul mirării: unde scrie că ludicul n-are voie să fie și el grav, când e cazul?

Asta-mi amintește de un Revelation mai vechi în care gazda i-a prevenit pe invitați că vine și BU, un om spiritual foc și plin de umor. Și că va fi o distracție teribilă.

N-a fost: când am văzut lumea de-acolo și când am văzut cine mă-nsoțea, mi s-a făcut greață și am fost ursuz toată noaptea, dezamăgind asistența.

Așa-i și cu arta culinară: toți au senzația că mă duc prin bucătării străine să dau note. Nu! Deși am scris cărți și articole despre gastronomie, deși am filmat vreo 300 de emisiuni tv prin restaurante, nu mă consider un arbitru, în domeniu. Sunt și un consumator atipic (rar să mănânc două feluri, la prânz!), deci faptul că gospodinele tremură când mă au ca invitat mi se pare deplasat.

O spun de multă vreme: bucătăria e **scena** artei culinare. A **artei**, nu a fușerelii, nu a corvoadei, nu a cărpăcelii. Iar arta culinară are și ea nevoie de inspirație, cum au celelalte arte.

Am pregătit odată, în Spania, o salată berlineză care nu mi-a ieșit: nu

eram în formă. Ce, numai actorul, compozitorul sau poetul să aibă crize de creație? Așa cum un scriitor clasic rupea foaie după foaie (înainte de apariția calculatorului), când nu era în formă, se poate întâmpla ca și Sanda Marin să mai ardă o friptură, nu? Plus că banala friptură **nu** e ușor de preparat! (deunăzi am mâncat doar un sfert dintr-un *steak*, deoarece gospodina l-a bătut cu ciocanul de șnițel, înainte).

În trecut fie spus, proba talentului bucătarului rămân ciorba de burtă și friptura (fie ea din porc, ori vită). Și tot recent am cerut la o crăsmă patru mici (mai mult de patru nu e indicat!), **în sânge**. Evident, mi-au fost aduși... prăjiți bine.

Altă frază care mă afolează: „eu așa am învățat de la mama!” (spun cu mândrie unele gospodine). Păi ce ne facem dacă mama, săraca, nu avea talent la gătit? Trebuie să duci mai departe nenorocita tradiție a familiei? În cazul acesta e nevoie de luciditate, nu mimetism!

Altă exclamație care mă îndepărtează: „Eu, dacă nu mănânc pâine, nu mă satur!”. Păi și la cartofi, ori la paste, bre?!

Sau: „vreau un meniu cu specific național!” Care-i ăla? Borș și sarmale? Bine că nu tustlama și șubrek! Borșul e ucrainian (borș înseamnă *sfeclă*), iar sarmalele-s turcești.

În fine, o să reiau o idee mai veche: despre serviabilitate și spirit negustoresc. Eram la Timișoara și am intrat într-un restaurant mic, ai cărui pereți erau tapetați cu poze ale lui Tito. Am cerut 200 de grame de cașcaval, la scobitoare, să meargă vinul. Patronul a spus că n-are. Am chemat ajutorul de ospătar, i-am dat bani și l-am trimis vis-a-vis, la *market*, să cumpere. Era greu să se gândească șeful, la soluția asta?

Altădată, mă aflam la Istanbul și mi-a plăcut la culme o scenă dintr-un magazin oarecare: un client a-ntrabat dacă poate cumpăra cu sandwich cu șuncă și castravete. Vânzătorul a răspuns „imediat!”. Și pe loc a făcut acel sandwich, să-și mulțumească solicitantul. Țsta da, spirit comercial! Nu ca localul acela din Galați, care n-a vrut să-i dea unui coleg cartofi prăjiți cu ochiuri, pe motiv că produsul nu-i în rețetar. Dar ochiurile erau, cartofii prăjiți – de asemenea: care era problema? Că trebuia marcat de două ori?

Vedeți, talentul și ingeniozitatea sunt obligatorii și-n ARTA culinară...

BOGDAN ULMU

LITERATURĂ ȘI FILM

Țipătul necomunicării

Matteo e un adolescent cu șuvițe verzui, mereu cu capul în calculator, iar uneori mai caută droguri, fără a deveni neapărat violent.

Un introvertit cu o mamă supraponderală, cu un tată indiferent, desfrânat, care îl trimite pe Matteo la o fermă ciudată, în chip de „reeducare”. Doar că acolo fermierul alcoolic, care ar fi trebuit să gestioneze situația, e dominat de Anton, dar și de sârbul Dion. Fata Ali are alură de băiat, iar până la urmă Matteo se va îndrăgosti de ea. Despre ce vorbim? Despre primul film (2014) al elvețianului Simon Jaquemet, cu Benjamin Lutzke, Sacha Gisler, Ste, Elia Rumph. Titlul : *Crieg /Lupta*.

Începutul la fermă înseamnă umilințe dure. Îl închid pe Matteo într-o cușcă, îl obligă să latre și să mănânce fecale. Îl tund, îl supun la teste oribile, apoi îl declară „de-al lor”. Merg în oraș toți patru, fură mașini, au tendințe piromane, violente. Matteo, într-una din escapade, își bate tatăl la sânge. Spre final, merge să-și vadă tatăl desfigurat în patul de spital. Maică-sa bea, zâmbește și îl consideră pe Matteo un copil. Iată-l în vană, cu mama protectoare alături. Fără conversație. Atunci Matteo își ia rucsacul și fuge. La fermă, bineînțeles. Acolo, în miezul răului a găsit o comunicare. La poalele muntelui cețos el scoate un țipăt disperat, animalic, care mi-a amintit de finalul filmului *Teorema*, de Pasolini. Un film ritmat, condus cu mână de maestru. Excelent.

Mă gândesc și la filmul *La tête haute* (2015) de Emmanuelle Bercot, cu delincvență juvenilă acută. Centre de reeducare. Violența la ea acasă. Aici mama băiatului e haotică, dezordonată, impulsivă. Iată că se naște dureroasa întrebare: au părinții vina lor? Răspunsul e limpede și răvășitor. Țipătul necomunicării, al însingurării în teritorii malefice.

ALEXANDRU JURCAN

O sticlă în largul mării

SOS pentru un sos de litere și cuvinte ce nu servește niciunui meniu așezat.

De ceva vreme, literatura română e în mare deranj, în mare suferință estetică. O scriitură ce șochează prin veleitarism, incultură, amputată de orice valoare, de orice savoare artistică.

Vorbele lui Alecsandri au fost interpretate la primă abordare, frust, superficial. ”Românul s-a născut poet” și, în consecință, a citi, a se instrui, a se forma serios la școala literaturii nu mai folosește la nimic? Îndemnul lui Heliade Rădulescu („Scrieți, băieți, numai scrieți!”) era valabil în anul de grație 1830.

De atunci s-au consumat aproape două sute de ani în care literatura română a cunoscut câteva vârfuluri de excelență tocmai din rândul celor ce au studiat vârtos ce vrea să spună și să fie literatura.

S-au căznit aceștia pe cuvinte și n-au dat drumul în lume niciunei fraze negândite și neașezate bine pe fundamentele serioase ale literaturii – simț estetic, formă, conținut, rigoare în compoziție, articulare măiastră a ideilor, strunirea cu rigoare a imaginației. Și să amintim doar de Arghezi care a scris toată viața, dar a ndrăznit să apară cu volum abia pe la 47 de ani când a considerat că rodul minții sale e numai bun, copt atât cât trebuie pentru a fi gustat cu savoare. „Cuvinte potrivite” – și numai titlul spune destul celui ce-și apleacă urechea și sufletul spre arta scrisului. Scrisul e artă, candoare, răsfăț intelectual, înălțare a minții, cizelare a gândirii.

„Nainte de a scrie, învață a gândi” a fost uitat acolo, în secolul luminilor, ori poate noul val hyper/hypo/hyhyhy promovată de un anume domn cu pretenții de critic literar nici n-a auzit de Boileau – ei s-au născut poeți, nuvelisti, romanțieri, nu s-au făcut.

Ce șansă pe capul unora, dom’le, să se nască cu atâtea calități, iar alții – precum Nichita Stănescu, Lucian Blaga, Emil Brumar, Nicolae Băciuț, Dan Lungu, Liviu Rebreanu, Mircea Cărtărescu, Ana Blandiana și toți cei care s-au impus în Literale românești – să fi avut ghinionul

incredibil de a fi fost nevoiți să citească, să trudească pentru a scrie câte ceva.

Când îi citești pe acești scriitori de referință, doar să-i citești, fără să le intri, timid, în structura textului și să descoperi ce înseamnă impecabilul în construcție literară, cum poți îndrăzni să crezi că însăilări de cuvinte precum <Simțeam că totul e pierdut, / Și c-am visat frumos, /Nu-nțelegeam de ce-am trecut /ștacheta mult prea jos. > [ohh, cum piere pasărea pre limba ei, nu-i așa?], ori fraze de așa zis roman, agramate, se pot numi literatură și te pot așeza în rândul scriitorilor? – [*Eram divorțat de doi ani și nu mai intrase picior de femeie în apartamentul din Drumul Taberei după plecarea Beatricei. Cum se zice, mi se luase. Dar, vezi-bine, nu de tot. A fost fulger-trăsnet-tsunami. Clara era opusul celor două neveste ale mele luate împreună. Fetița timidă, un pic aiurită, un pic hippiotă de la Arhitectură și doctorița mereu preocupată de un pacient erau frumoase de la natură și se mulțumeau cu asta.* >]

Pe lângă defectele flagrante de limbă, pe lângă limbajul de mahala, se observă de la distanță, pentru ochiul format la școala literaturii, un plagiat estetic/compozițional din „Ultima noapte...”, de Camil Petrescu.

Dar, așa cum zice fragmentul Danielei Rainov – ei sunt scriitori de la natură și se mulțumesc cu asta, nu-i așa?

Sărmanul Alecsandri, nici prin minte nu i-a trecut la ce nivel va fi fiind coborât înțelesul versului său.

Înainte ca literele române să pice în derizoriu și să ne facem de râs în lume cu astfel de producții, lansăm un apel la măsură, bun simț, întoarcere la valori autentice ale spiritului și minții pentru că modelele avem suficiente. ... „fără a avea trebuință pentru aceasta” a ne coborî singuri pe raftul de lângă pubela literaturii.

Să ne respectăm singuri și să luăm dreapta măsură a puterilor proprii, ori să trecem la treabă – să citim, să citim, să citim neconținut pentru a învăța ce e literatura adevărată și abia apoi să ne apropiem de condei.

Un cititor întristat

EPIGRAME

DISCRIMINARE

O viață au trudit piepțiș
Și au o pensie – bacșiș;
Puțini iau bani mai consistent,
Căci au dormit în Parlament.

GÂNDIND LA SEVERIN

Mai vezi pe câte-un potentat
De rang înalt, cu bun renume,
Ce, dovedit c-a fraudat,
El tot mai scoate capu-n lume.

BANUL, CE FRUMOS SUNĂ ACEST CUVÂNT!

Sună bine banii, asta-i clar,
Pentru omul simplu, însă rar;
Iar guvernul-i poate auzi
Dacă sunt livrați prin FMI.

TEHNICA DE SUPRAVIEȚUIRE A EPIGRAMISTULUI

De ne vom da mai bine seama,
Tot la umor ne este cheia,
Căci ne luăm cu epigrama,
Precum țiganul cu scânteia.

LA NOI

Avem și munți, avem și mare,
În soare râde azi câmpia,
E țara toată-nfloritoare...
Cam tot așa și sărăcia!

CALITATE PROVERBIALĂ

Omului normal îi place
Să-și exprime gândul lui
Și când cântă și când tace:
Banu-i ochiul dracului.

VORBE ȘI FAPTE

Sunt mulți din cei ce pe la noi
Muncesc și fac și tărăboi,
Iar alții sunt cumiști și tac -
Dar ce păcat! Nimic nu fac!

DIFERENȚE DE ORIENTARE

Românul nu prea face față,
Cum fac destui prin alte țări;
Vrând să-și aleagă drum în viață,
Se-ncurcă-adeșea în cărări.

SFATUL UNCHIULUI

Nepoate, tu pe fetele de azi
Nu le seduci cu versuri despre brazi;
De vrei să le dai gata, faptu-i cert,
Din pensia-mi nu îți ajunge-un sfert.

ȘTEFAN BOBOC-PUNGESTEANU

De la Păstorel citire

LOGICĂ

Măcar că ești în toate cumpătat,
Păzind și la ospețe cumpătare,
Când doi îți spun în față că ești beat,
Proverbul te trimite la culcare.

Dar când cei doi îți spun că nu ești
beat,
Deși ai stat de snoave noaptea toată,
C-un vin cucernic, sincer și curat,

LUMEA LUI LARCO

IULIE

Pământul parcă e de jar,
E-o lună fără de pereche,
La prânz tot omul gospodar
Stă și... citește *Vatra veche!*

După alegerile locale

Un dulău pe stradă, iată,
S-ar mira, precis, și zeii,
Ține coada ridicată
Să nu-i cadă... colăceii.

Oglinzii mele

Nu-nțeleg ce se petrece,
Mă încarc de supărare:
De la an la an ce trece,
Ești atât de schimbătoare!

Unui recăsătorit

I-e sufletul plin de regrete,
Așa cum au destui berbanți;
Avea cu prima două fete,
A doua are trei... amanți.

Aleșii, după inundații

Sfaturi dau cu ochii rouă
Guvernanții laolaltă,
Semn că nu se fac că plouă...
Numai că o lasă baltă!

Glasul viorii

Cu gând spre viitor, vioara,
La lemnul scump, dând curs măsurii,
„Cod roșu” a trimis spre țara
Distrugătorilor pădurii.

DE N-AI FI TU, DOAMNE

De n-ai fi Tu, n-ar fi nici zi,
Izvorul n-ar mai șopti,
Iar muntele s-o risipi,
Va fi pe lume numai dorul.

Întoarce-te la crăsmă și te-mbată!

EVALUĂRI

Nu prețuiesc prisăcile cu stupii,
Nici toate grânele moldovenești,
Cât rubinul de pe „Coasta Lupii”,
Blagoslovitul dâmb din Nicorești.

MĂRTURISIRE

Nu scriu cu zeamă de lămâie,

N-ar mai zbura-n văzduh cocorul,
Nici stropi de ploaie n-ar da norul,
Va îngheța și viitorul,
Vor fi doar pulberi și noroi.

Cine-o mai ști atunci de noi,
Când toți copacii fi-vor goi,
N-o crește iarbă în zăvoi,
Și-o fi ce-i azi, doar amintire?

Iar de speranță și iubire,
Nici vorbă, doar dezamăgire,
A fost o dulce amăgire
Întreaga viață pe pământ?

Tu, Doamne, ultimul cuvânt
Îl va avea din Locul Sfânt,
Vei strânge răul în mormânt
Și-o apărea o altă lume.

COMPORTAMENT SINUSOIDAL (rondel)

Așa cum fiecare poate,
Urgiilor le facem față,
Pe ger, caniculă ori ceață,
Căci Bunul Dumnezeu e-n toate.

Ne fie viața o dulceață,
Dând binelui întâietate,
Așa cum fiecare poate
Urgiilor le facem față.

Dar de o vreme, din păcate,
E câte-o fire pizmăreață
Ce te tot perie pe față,
Și-apoi te mușcă pe la spate...
Așa cum fiecare poate.

Nici slova mi-o doresc suavă,
Deci omului i-am dat tămâie;
Pitecantropului? Otravă!

La Murfatlar

Nici în prisacă și grădină
Și nici într-un întreg grânar,
Nu e miroznă și lumină
Cât într-un strop de *Murfatlar*.

NOSTALGII RURALE

Ce vremuri mai erau pe-atunci,
Demult, de care n-am uitat,
Când hoinăream prin văi și lunci,
Prin codrul cel înveșmântat.

Și ce frumos era în sat,
Prin șesuri line sau ponoare
Cu oameni harnici, buni la sfat,
Dar și la joc în sărbătoare.

Spre seară, istoviți de munci,
Veneau din câmp cu care pline,
Mergeau la nunți, scâldau și prunci
Și ce n-aveau ei în cămine!?

Aveau lăicere pe divan
Țesute la război în casă,
Aveau căciuli de astrahan,
I-aveau și pe copii acasă.

Aveau și cai și boi și junci
Dar și neveste fără fard,
Cu drag privirea să-ți arunci
La ei în curte, peste gard.

RECUNOAȘTERE ȘI TRANZIȚIE

Recunoscute de-acum prin vers,
Avem poeți, dar și eroi,
Mulți ne cunosc și după mers...
Căci mergem numai înapoi.

DORINȚĂ

Îmi place mult de-această vară
Și o admir, dorința-i clară:
Aș vrea să înnoptez la ea...
Că-i *vara* lui, că nu-i a mea!

PREFERINȚE ȘI TRANZIȚIE

Românii toți vor să trăiască-n pace,
Preferă-un vin direct de la butoi
Și muzica, se vede că le place...
Căci multe sunt „cu cântec” pe la noi!

VASILE LARCO

Curier
**De la „Vatra” veche,
la noua „Vatra veche”**

Cu mulțumiri și cu binecuvântare.
+Serafim

Maestre Nicolae Băciuț, felicitări!
Mulțumesc pentru trimiterea revistei,
este foarte interesantă, cuprinde
materiale deosebite, actuale, calde
(doar e luna iulie) și:

Colaboratorii-s buni,

Se întrec în pasiuni,

Vatra veche e fierbinte ...

Doar cu toții-s *copți la minte!*

VASILE LARCO

Vă mulțumesc mult, domnule Băciuț,
pentru revistă!

În ani, am citit nu puține contribuții
interesante în paginile ei și acum mă
gândesc că s-ar putea, din neatenție,
să nu vă fi trimis niciun semnal. Vi-l
trimit astăzi, cu scuzele convenite și cu
încredințarea că aprecierea pentru
munca dvs. nu s-a diminuat în timp.
Vă felicit nu atât pentru puterea de a
continua un proiect (lucru rar la noi),
cât și pentru disponibilitatea de a-l
împărtăși cu lumea! Vă doresc să
aveți succes și de acum încolo!

Vasile Baghiu

Mulțumesc! Interviu cu parohul Gra-
ma (Cleveland) din nr. trecut mi-a
dat informații în plus despre ticăloșia
lui Tókés și mecanismul dezinformă-
rii "ethnic cleansing in Transilvania".

D.S. @V@

Mulțumesc, salutări cordiale.

Un număr foarte bogat și interesant.

Ognean Stamboliev

Mulțumiri pentru nr. 6.

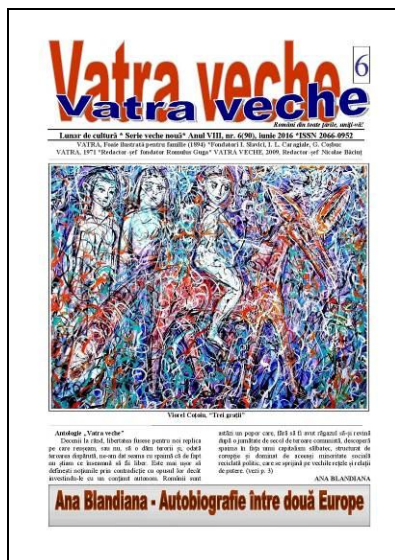
Vă urez o vară cu multe fructe,
plăcută și îngăduitoare cu cei ce stau
la calculator în curent pentru a
ademeni muzele.

Ioan Nistor

Vă mulțumesc mult pentru „Vatra
veche”! Ce forță are de a-l reînchea
pe cel risipit printre „reforme” din
învățământ și din sănătate!

Carmen Sima

Bună ziua, dragă Dle Băciuț,
Cineva mi-a scris ca a citit interviul
meu în *Vatra veche*. Mă bucur că a
apărut. Unde aș putea să îl văd și eu?

Sunt acum la Paris și voi sta în
Europa până pe 28 septembrie
(avantajul semi-pensiei; predau din
ianuarie în mai ...)

Am fost în sudul Franței și am aflat
că există o mănăstire ortodoxă cu
măicuțe lângă Perpignan. Mi-aș fi
dorit să o văd, dar nu am ajuns.

Ileana Costea, PhD

**Professor California State
University, Northridge (CSUN)**

Domnule Băciuț, nici nu știu cum să
reacționez mai decent și onorabil la
gestul dumitale de a publica
materialul despre Mircea Iorgulescu -
nu că nu m-aș bucura și de publicarea
poemelor - și mă limitez, siluindu-mi
pornirea de a fi bombastic, la un
**MULȚUMESC DIN INIMA
SUFLETULUI.**

Cu recunoștință,

Ioan Groșescu

Bună ziua, Domnule Băciuț,

Să spun doar Mulțumesc, este tare
puțin pentru darul pe care mi-l faceți
cu generozitate rar întâlnită astăzi!!
Dar cum nu sunt cuvinte care să se
potrivească mai bine, vă zic
Mulțumesc din inimă!!! Mi-ați făcut
o mare bucurie.

Am citit acum. Voi citi azi, pe
îndelete toată revista. este un număr
EXCELENT, și mă bucur că fac parte
din aceste pagini.

să aveți o zi bună-bună,

Melania

Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru revista *Vatra
veche*, nr. 6/2016, o revista bogată, cu
nume care se impun prin talent.

Felicitări pentru munca depusă,
pentru atenția acordată operelor de
valoare, pentru literatură bună. Sunt
lucruri curate care înnobilează pe
fiecare. Identitatea românească este
pusă în valoare și ai o mare satisfacție
după lectură. Nimic nu e pierdut, mai
avem motive de bucurie.

Cordial,

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com

www.constantinstancuscrib.wordpress.com

Salut cu pios respect o nouă apariție a
revistei *Vatra veche*. Sincere felicitări

Ioan Tarța

Stimate Domnule Băciuț,

Repetate mulțumiri pentru publicarea
cronicii volumului Dv. de poezii, în
care ne regăsim cu neliniștile, trăirile
și eternele căutări ale Sinelui.
Felicitări și pentru acest număr al
revistei, bogat în informații de
interesantă diversitate.

Atașez o recenzie, lăsând la
aprecierea Dv. publicarea.

Cu prețuire,

Livia Fumurescu

Dragă Nicolae Băciuț,

(Am vrut să scriu doar Nicolae, dar
sună mai rece, paradoxal, decât cu
Băciuț, care fiind un diminutiv
îndulcește).

Am descoperit acum revista cu sur-
priză pe care mi-ai făcut-o și pentru
care nu pot decât să-ți mulțumesc
emoționată.

Adevărul este că mă simt cam răs-
fățată și intimidată... Mă intimidează
și festivalul Gabrielei, prin faptul că
îmi poartă numele și mă intimidează
și onorurile academice care sunt prea
solemne pentru mine.

În schimb, prietenia pe care o simt
dincolo de aceste solemnități, ca și
dincolo de paginile revistei tale, îmi
face bine și îmi ține de cald.

(Iată o expresie care nu se prea
potrivește în aceste zile: ar fi trebuit
să spun că îmi face răcoare.

Îți doresc o vară minunată!

Doina

Ca de fiecare dată, și acest număr
l-am primit cu bucurie. Laudă.

V.O.

Frumos număr! Cu mulțumiri și
felicitări, îți doresc o vară cât mai
bogată în realizări literare,

Ion Cristofor

Bună seară, Domnule Băciut,
Îmi pare rău că va dau bătăi de cap în vara asta frumoasă.

Facem doar ce se poate și să nu va stricați și concediul.

Am venit de la Bistrița și acum am răspuns la 3 întrebări, las și pe mâine restul, după ce vin de la Reghin.

Trimit mâine seară și biografia foto etc. Doar mâine am mașină-dubiță și timp să duc tablourile la Reghin. Voi pleca pe la ora 9. Le duc la Biblioteca în centru?

Poimâine sunt la Cluj, după copii, la aeroport, nu i-am văzut de 5 ani!!!!!!!

Printre toate, cu generozitatea dvs., și bunătatea dvs... etc etc., trecem cumva și peste astea.

Cândva mi-ar plăcea să extind povestea, se ivesc atâtea ramificații, mărturiile a ceea ce am văzut în jurul meu, care sunt mai importante decât viața mea.

Să aveți o seară frumoasă.

Melania, cu stima cuvenită

Stimate d-le Băciut,

Splendid număr, din nou! Ilustrațiile, materialele despre Ana Blandiana, Mircea Iorgulescu (prezenți și în cartea mea "Oameni pe care i-am cunoscut"), superb dialog cu Melania Cuc, ilustrațiile și tot restul merg la suflet. Multe mulțumiri!

Am lipsit din paginile utimelor trei numere pe motive de sănătate. Voi reveni cu materiale pentru vechea mea rubrica, nepublicate în prima ediție a cărții "Oameni pe care i-am cunoscut", la editura "Vatra Veche".

Cu aceeași stimă și admirație,

**Veronica Pavel Lerner
Canada**

Am citit cu atenție. Mulțumesc mult. Cu aprecieri,

Sevastian Bălescu

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Vă mulțumesc din suflet pentru numărul 5/2016 al excelenței Dumneavoastră reviste „Vatra veche” - scrie în titlu că este „veche”, dar în conținut am constatat că este întotdeauna „nouă”, și la propriu și la figurat! - și, încă o dată, vă mulțumesc pentru cronică domnului Corneliu Vasile la ultima mea carte, „Marin Preda. Portret între oglinzi”.

Vă rămân îndatorat și vă asigur totodată de deosebită mea prețuire.

Și o vară bună pentru revistă!

Cu cele mai bune gânduri,

Stan V. Cristea

(P.S.: O vreme n-am avut acces la Internet și de aceea nu v-am scris până acum. Iertați-mi, va rog, întârzierea.)

Mulțumesc mult! Mă bucur mult de ilustrarea numărului cu reșițeanul nostru! Succese mai departe,

Erwin Josef Tigla

Mulțumesc mult, tocmai citeam ultimul nr. din *Vatra veche*, pe care mi l-a trimis Duce pe mail. E, ca de obicei, minunată, felicitări! Trudă, trudă într-adevăr, dar cine să o vadă? Noi ne bucurăm doar de roadele coapte ale acesteia și le prețuim cu siguranță așa cum se cuvine. Mă gândeam cum ar fi apreciat-o bunul prieten al autorului „La taclale cu Dumnezeu”, minunatul monah de la Rohia. Încă o dată FELICITĂRI!

Abia aștept să citesc și sora *Vetrei vechi*, o altă trudă a unor oameni cu suflet.

Victoria Șuțu

Mulțumesc pentru revista; ca de obicei, elegant prezentată și conținut bun. Salut pe această cale pe confratele Vasile Larco, ce se dovedește a fi un asiduu colaborator. Succes!

**Ionel Iacob-Bencei
(Timișoara)**

Aceeași senzație de lectură elevată persistă și acum la fel că la începutul existenței revistei. Felicitări pentru consecvență și va mulțumesc pentru publicarea recenziei volumului: *Umbră celor șaisprezece apusuri* a scriitoarei Magdalena Brătescu. O carte fascinantă a unui autor de largă respirație ideatică.

M.B.B.

Mulțumiri și sincere felicitări pentru standardul literar!

Carmen Tania

Stimate domnule Nicolae Băciut
Vestea trimiterii revistei, înțeleg, după modul cum funcționează tipografia, denotă după părerea mea: punctualitate, o disciplină, deci, riguroasă că să nu mai amintesc de modul dumneavoastră exemplar de a renaște lunar, o nouă VATRA VECHĂ printr-o muncă asiduă cu multă dăruire și har dumnezeiesc,

Melania Cuc, Fata care aduce flori

poate și cu multe sacrificii personale, în detrimentul dragostei pentru tipărirea slovelor de calitate, a poeziilor dumneavoastră, ale doamnei Ana Blandiana, ale lui Nichita Stănescu (*Limba română e patria mea*) etc., un univers diferit de al prozele mele pe care încerc să-l înțeleg, mă bucură și mă încântă de fiecă dată! Vă mulțumesc, din suflet, pentru acest număr unic prin ceea ce public. Dacă e vorba de Părintele Arsenie Boca alături de Biblie, cârtică cu învățăturile sale îmi este și ea una de căpătai! Au fost situații în care oameni, chiar din zonele noastre, cu slabă credință în Sfântul Ardealului, nu au reușit să ajung la mormântul Său! Ferice de aceia care au izbândit printre care și eu! Voi fi abonatul revistei și pe trimestrul III.

O seară așa cum o doriți, de weekend cu liniște sufletească!

Decebal Alexandru Seul

Bună ziua, stimate domnule Nicolae Băciut. În urma invitației dumneavoastră de a deveni colaborator al prestigioasei reviste „Vatra veche”, revin cu o cronică făcută celui mai recent volum de poezii al doamnei Valeria Manta Tăicuțu și cu rugămintea de a o găzdui în paginile acestei publicații. Doamna Tăicuțu a citit-o ieri și mi-a scris: „Această cronică este una dintre cele mai pertinente care s-a scris vreodată despre poezia mea”. Doar o revistă valoroasă poate găzdui numele doamnei Tăicuțu, de aceea am ales *Vatra veche*. Știu că recenzia la →

volumul dvs. „La taclale cu Dumnezeu“ va apărea în nr. 7 al revistei. Dacă e posibil ca și cronica la volumul „vânătoare de îngeri și crini“ să apară într-un număr viitor al *Vetrei vechi*, v-aș fi recunoscătoare. Vă rog mult să-mi răspundeți printr-un Da sau Nu, e suficient, pentru a n-o mai trimite la o altă publicație și pentru a o informa pe doamna Tăicuța.

Cu multe, multe mulțumiri și cu urări de bine,

Diana Dobrița Bilea

Mulțumesc pentru revisă! Felicitări pentru calitatea spirituală și prezentarea de înaltă ținută!

Mult spor în toate și succes!

Cu drag,

Petru Birău

Stimate Doamnă Nicolae Băciuț, Am primit „Vatra veche”, nr. 6/2016, pentru care vă mulțumesc și vă felicit. Am constatat cu bucurie că păstrați tonusul. O vară bună pe mai departe, pentru Dumneavoastră și pentru revistă!

Stan V. Cristea

Mulțumesc mult de tot! Voi citi cu plăcere! Multe salutări,

Elisabeth Anton

Stimate Doamnă Nicolae Băciuț, Mulțumesc pentru revistă. O realizare deosebită că întodeauna! Imediat cum am ieșit din spital am și deschis-o! Prin reciprocitate, vă trimit și eu un videoclip realizat după un tangou deal meu. <https://www.youtube.com/watch?v=TRMREPIKXBI&feature=youtu.be> Când și dacă aveți timp îl puteți degusta și eventual critica. Când va mai exista posibilitatea de a publica și eu ceva? Aștept răspunsul Dvs. Cu deosebit respect,

Nicu Doftoreanu

Mulțumesc! După o “repede ochire” e un număr frumos și interesant! Să fie cu noroc!

Ecaterina Țarlungă

Bună seara, doamnă Băciuț, Sunt împuternicită de organizatorii ILVA FEST să pregătesc un material pentru ziarul festivalului, alături de echipa cu care lucrez în acest sens. Mă bucur că va voi întâlni și va mulțumesc mult pentru bucuria care mi-o faceți cu expedierea, ediție de

ediție, a revistei *Vatra veche* prin e-mail.

Vă trimit atașat materialul. Am rugămintea să-mi trimiteți răspunsurile dumneavoastră cât mai curând posibil, pentru a putea edita prima fază a ziarului.

O seară frumoasă va doresc!

Cu prețuire,

Georgeta Resteman

Te îmbrățișez, Nicolae.

M-aș repeta să îți spun cât mă bucură fiecare apariție, alături.

Pot să îți spun însă că, gândind în formă de „picături”, adică extrem de comprimat, ideile unui „Manual al Omului”, se clarifică din ce în ce mai coerent la nivel de întreg. Așa că, recunoștință și pentru asta.

Asociez încă o PICĂTURĂ GREA...

Este a tuturor picăturilor. Cred că este a 15-a... Ohhh... acuși avem o cascadă. Știi, am dificultăți uneori în a găsi limbajul de interfață... Filosofie, știință, poezie... tu știi asta. Dar, odată expuse cumva, ideile rămân fixate într-o viitoare nuanțare, clarificare.

Cu drag, o vara aparte.

Traian-Dinorel

PS. Organizez o Tabără de Creație - literară inclusiv - la Săcărâmb, lângă Deva, între 1-15 August. Nu vei fi cumva în preajmă?

Pot să posteze picăturile care au apărut deja, sub formă de NOTIȚE pe facebook? Evident, cu toate reperatele REVISTEI...

Foarte bun număr! Mulțumesc!

Viorel Tăuțan

Melania Cuc, Odihnă

Sărbătorirea evenimentelor intrate în calendarul nostru de suflet și promovarea adevăratelor valori capătă aici, la Târgu-Mureș, prin nestinsa trudă a lui Nicolae Băciuț, dimensiunile unui act de mare curaj și largă implicare, pe care ar trebui, fără nicio ezitare, să îl salutăm în modul cel mai cuvenit. Felicitări, domnule Nicolae Băciuț, felicitări celor ce va stau mereu alături și va sprijină cu toată puterea și talentul dumnealor.

Marin Iancu

Mulțam pentru revista. Interesantă, ca de obicei.

Salutări cordiale,

Aurelian Sârbu

Bună seară doamnă N. Băciuț.

Vă trimit documentul ce cuprinde modestul meu eseu la minunata dv. Carte. Întârzierea se datorează sentimentului copleșitor de responsabilitate de a scrie despre o carte a unui mare poet. Nu știu ce curaj am avut când v-am cerut permisiunea să o fac. Am publicat pe blogul meu unde postează aproape tot ce scriu. E posibil să mai fi scăpat câte o mică greșală. Eu am colaborări cu mai multe reviste tipărite și on-line care mă publică, dar o voi face doar cu permisiunea dv. Vă mulțumesc pentru poezia pe care o scrieți.

Dorina Stoica

Dragă și stimate doamnă redactor-șef Nicolae Băciuț, Mulțumesc mult și pentru acest număr al revistei „Vatra veche”. Totodată, va rog să-mi spuneți de ce ghilimelele din paginile publicației dvs. se deschid ba jos, ba sus. Cu deosebit respect,

Ion Berghia

Colegiale felicitări, cu grație,

**Lucian Vasiliu
Junimea/ Scriptor**

Doamnă Nicolae Băciuț, Aveți un rol mare în a „unități” scrisul și sufletul românesc de pretutindeni. Cu o picătură din aceste intenții contribuie și cronică ce o pune în valoare pe talentată poetă Mihaela Aionesei - „Cămașă de sare”, inserată cu bunăvoința de dumneavoastră în numărul 6 / 2016 al revistei *Vatra veche* pe care o coordonați și o călăuziți prin cuvânt. Va mulțumesc și să vă dea Dumnezeu sănătate pentru a realiza, pe mai →

departe, lanțul ce-i ține uniți pe mulți dintre români.

Cu prețuire,

Cleopatra Luca

Stimate domnule, Nicolae Băciuț,
Un colaborator de-al meu spaniol, eseist și critic literar, dorește să scrie despre poezia românească contemporană.

Are deja în vedere câțiva români, cum ar fi Ana Blandiana și alții, însă mi-a cerut să-i recomand câțiva poeți dintre cei pe care i-am tradus în spaniolă. Nu știu dacă mai aveți și alte traduceri în spaniolă în afară de cele făcute de mine, dar chiar și așa, mi-ar plăcea să știu dacă sunteți de acord că el să scrie și despre dv.

Un cordial salut,

Elisabeta Boțan

Dragă Băciuț,
Mulțumesc pentru publicarea lui Octavian Goga.

Trimit, sper că nu e prea târziu, date noi despre viața americană a nedreptă-țitului Aron Cotruș.

P.S.Te rog transmite d-lui Eugen Simion felicitările mele pentru echidistantul articol despre M.I. și Panait Istrati.

Când va apare contribuția mea despre P.I. și vizită lui la New York, se va vedea de ce marele scriitor nu privea ... alături.

Sănătate.

M. N. R.

Felicitări pentru minunată poezie de azi, de pe Facebook...

Te îmbrățișez,

Mircea S.B.

Felicitări tuturor pentru revista de înalta ținută!

Vă transmit atașat recenzia domnului Ben Todica pe marginea noului meu volum de poezii "Dincolo de luntrea visului" și o serie de poezii din volum. Dacă doriți va pot transmite și volumul.

Cu mulțumiri și aleasă prețuire,

Irina Lucia Mihalca

Vă mulțumesc pentru *Vatra veche* nr. 6/2016. Un număr bogat, cu articole interesante!

Mihaela Mudure

Distinse maestre, Nicolae Băciuț,
Onorat, doresc să vă mulțumesc, din adâncul sufletului, pentru trimiterea nr.6/2016 al revistei *Vatra veche*, în

Melania Cuc, Vârtej

care ați avut amabilitatea, să includeți între excelențele materiale ale acesteia, și prefață scrisă de distinsul profesor și om de cultură, George A. Stroia, la cel de al doilea volum de antologie lirică de autor, CUIBUL CU AMINTIRI, al subsemnatului, apărută recent.

Este pentru mine, un moment de mare emoție, surpriză și satisfacție sufletească!

Va doresc multă sănătate, putere de muncă și har!

Cu prețuire și adâncă considerație,

Victor Burde

Mulțumesc pentru revista. Numai bine, onsiderație,

Marinela Preoteasa

Bună ziua, Domnule Băciuț,
După câteva zile, în care am bătut dealurile Archiudului cu copiii mei, acum am intrat puțin pe fb. Am văzut postările dvs și mă simt copleșită. Pe de-o parte, generozitatea dvs. într-o lume în care fiecare își vede doar pe propriul drum, și apoi, viața mea la vedere!! Este un sentiment greu de descris, eu care mă simt confortabil când sunt că un melc în cochilie.

Vă mulțumesc tare frumos pentru tot!!! Să aveți bucurii, pe curând,

Melania

Vă mulțumesc! M-am bucurat de reamintirea itinerarului Cernăuți - Blaj al marelui nostru poet în 1866 și bine ați făcut să numiți „abaterile” unor autori, de altfel și ei iubitori de Eminescu. Nicolae Trifoiu, de care aminteți, m-a îndemnat să cercetez toată arhiva Primăriei Cluj din 1866, dacă nu cumva dau de un tânăr de 16

ani rătăcitor prin această urbe unde a învățat mentorul său Arune Pumnul. A fost o experiență emoționantă, dar am găsit, totuși, o recomandare a Primăriei Feleacu pentru Ștefan Micle, plecat deja la Iași, și anume că nu are nicio datorie față de stat. Așa că, și eu pot zice că am străbătut „pe jos”, adică prin realitățile concrete ale epocii - și nu cele spirituale, pe care nu le găsești în acte administrative - o parte din Transilvania lui Eminescu din 1866. Ar fi bine să fie cercetate toate actele administrative păstrate din acel an, cine știe... Măcar am reconstitui Transilvania văzută atunci de Eminescu și am cunoaște-o prin fapte, stări, evenimente, natură, cu emoția de a fi contemporani cu acest itinerar pe care-l venerăm.

Vasile Lechințan

Stimate domnule Băciuț,
Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a-mi trimite splendida dvs. revistă electronică, pantru plăcerea lecturii și pentru că ați inserat un articol despre mine.

Cu deosebită prețuire,

Magdalena Brătescu

Bună seara, domnule Nicolae Băciuț!
Am primit revista *Vatra veche* și vă mulțumesc pentru amabilitatea de a mi-o trimite. Este trecut de miezul nopții, dar surpriza primirii acestui număr în care am avut bucuria să îmi fie publicat un poem mi-a dat puterea și dorința să rămân să răsfoiesc revista, iar, spre dimineață am să o savurez la prima oră. Vă mulțumesc încă o dată și vă doresc multe numere foarte frumoase și pline de inspirație.
Cu prețuire,

**Cornelia Bălan Pop,
Satu Mare**

Mulțumiri cordiale pentru constanța cu care mă onorați trimițându-mi, număr de număr, a Domniei Voastre „Vatra veche”, revista de un real și înalt prestigiu. Speciale mulțumiri pentru acest număr dedicat Anei Blandiana, pe care – alături de Doina Cornea – o consider Doamna Demnității Noastre Naționale.

V.H.

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc!

Vă doresc același curaj și spor în tot ce faceți! Al Dvs.,

Stelian Dumistrăcel

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a accepta să folosesc revista Vatra veche drept subiect de cercetare pentru studiile doctorale (în cazul în care, evident, voi fi admisă!!).

Pentru întocmirea prezentării ce o voi susține la colocviul de admitere de la toamna, va voi ruga, cât de curând, să-mi dați o mână de ajutor (informații).

Dumnezeu să va dea sănătate și putere pentru tot ce faceți!!

Cu respect,

Adriana Sava

Dragi prieteni,

Sper că mesajul meu să va găsească pe oți în bună pace, sănătoși.....

Cu multă bucurie va prezint un eveniment artistic de mare valoare, Festivalul Nirmalanjali în România care va avea o reprezentare în București pe dată de 15 august 2016, la Teatrul Elisabeta. Spectacolul este susținut de artiști indieni, români și japonezi. În perioada 16-22 august vor fi ateliere de creație, muzică și dans indian, unde cei pasionați pot fi inițiați în aceste arte, care, în India, încă sunt atât de aproape de spirit.

Biletele se pot cumpăra online de pe bilet.ro, secțiunea Teatrul Elisabeta.

Va trimit atașate mapă festivalului, posterul și un video clip la următorul link: Nirmalanjali Festival for the first time în România.

Stimat/a,

sper că va face plăcere să va informăm despre Premiul Literar Internațional Corona, ÎI ediție, care se desfășoară în Italia în limba italiană și în limba română.

Termen limită pe dată de 30 Noiembrie 2016.

Acest an am introdus o nouă secție.

Toate operele trimise din România sau alte țări străine italiei nu plătesc taxa de înscriere pentru a evita dificultățile tranzacției, în schimb trebuie să facă o opera caritabilă (art. 3).

Informații suplimentare de la premiocorona@libero.it
Mulțumesc frumos

Având în vedere că anul Matei Vișniec (Vișniec 60) încă nu s-a închis, îndrăznesc, stimate d-le Nicolae Băciuț, să vă deranjez cu unul dintre textele despre personajul

dramatic al autorului „Ușii”, pe care, de prin iarnă, mă tot laud că le finizez, pentru a le expedia la „Vatra veche”. Sper să va placă.

Confirmați primirea documentului. Mulțumesc.

Cu alese gânduri,

Nicolae Suci

VATRA e veche, dar „vetristul” este mereu nou și proaspăt!

O va(t)ră frumoasă, Nicolae Băciuț. (Îți mai aduci aminte de serialul lung și fermecător de pe vremea tinereții noastre, Lunga vară fierbinte, cu Clara Varner și Ben Quik, fermierii tineri și fermecători?)

Remus Giorgioni

Stimate domnule Nicolae Băciuț

Domnul dr. în istorie C. Dobrescu, neștiutor într-ale internetului, mă roagă să va trimit, cu propunerea de publicare, textul atașat. Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei *Vatra veche* pe care toți prietenii mei, iubitori ai Ardealului, o urmăresc cu multă atenție și o apreciază.

Cu respect,

prof. Lazăr

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Am recepționat și am lecturat nr.6/2016 cu deosebit interes.

Materialele - mai ales cele literate m-au impresionat/informat în mod deosebit.

Succes și muncă rodnică și pe mai departe...

Hans Dama

Melania Cuc, Flori

Tabără de pictură în Cetatea medievală din Târgu-Mureș

CULORI ÎN LABIRINT MEDIEVAL

Tabăra de pictură „Culori în labirint medieval”, cu participarea artiștilor Dana Achim, Suba Piroška, Gabriela Alecu, Ana Maria Crisan, Klara Pădurean, Fabian Margit, Violeta Petică, Kaasay Zsuzsa, Balazs Kristina, Karp Klara, Korodi Szasz Albert, Veress Zsuzsa, găzduită de Cetatea Medievală din Târgu-Mureș în perioada 18-24 iulie 2016, a organizat, la final, o expoziție, care a avut vernisajul duminică, 24 iulie 2016.

Expoziția a fost găzduită în Corpul B al Cetății Medievale din Târgu-Mureș, fiind prezentată de Nicolae Băciuț.

În același cadru, a fost lansat și albumul de artă Veress Zsuzsa, „Fețele tăcerii”.

Manifestarea a fost organizată de Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, în parteneriat cu Asociația Artiștilor Plastici Mureș. Manager de proiect Nicolae Băciuț.

Corpul B găzduiește acum două expoziții: la parter, o expoziție de icoane realizate de Klara Pădurean și Veress Zsuzsa și o expoziție de artă modernă, la etaj, autor Veress Zsuzsa.

Expozițiile sunt realizate de Direcția Județeană pentru Cultură Mureș.

(N.B)

Scrisori comentate

Mult stimate domnule redactor-șef
Nicolae Băciut,

Mă numesc Sándor (Alexandru) Skultéty. Am fost – și, după ieșirea la pensie, sînt în continuare – redactor la Editura Humanitas.

Vă mulțumesc mult pentru amabilitatea de a-mi fi trimis – a doua oară de-acum – pe adresa electronică revista *Vatra veche*. Îmi va face plăcere s-o primesc, dacă se poate, în continuare.

Nutresc o sinceră admirație pentru materialele pe care le publicați. Le citesc cu multă plăcere. Încântătoare lucrări de artă plastică reproduse bucură deopotrivă ochi și suflet. Mult succes!

Ca oricare dintre cititorii dumneavoastră, am desigur și rețineri în privința conținutului unora dintre texte. Nu mă voi referi însă, în acest mesaj, la aceste aspecte. Căci e, de fapt și în definitiv, o chestiune – discutabilă – de gust.

Stima pentru munca dificilă și complexă pe care o faceți, aflată sub semnul marilor înaintași înscriși pe frontispiciul revistei dumneavoastră, și, pe de altă parte, deformația mea profesională de redactor care a trudit, de-a lungul vremii, pe zeci de mii de pagini de text îmi dau curajul „de breaslă” să vă rog să-mi îngăduiți să vă fac trei (există, desigur, mai multe) mici sugestii referitoare la aspecte editoriale ale revistei. Observațiile ar putea părea lipsite de însemnătate, dar – iată! – există și cititori (eu, bunăoară) care „se împiedică” de amănunte. Deoarece acolo, „în detalii, se ascunde diavolul (editorial).”

Despre ce e vorba?

1) În primul rînd, despre utilizarea cu totul aleatorie a ghilimelelor: **limba română își are tipul ei tradițional de ghilimele, și doar acesta:** „, ghilimele cărora noi, cei de la Editura Humanitas, le spunem (inspirări de *design*-ul lor) ghilimele „nouăzeci și nouă-șazeci și șase” [99... 66] și pe care le punem, desigur, totdeauna: la începutul citatului, jos; la sfîrșitul citatului, sus.

Nu trebuie să vă descriu puzderia de feluri de ghilimele prezente (pagină de pagină și articol de articol) în textele revistei *Vatra veche*. Și sentimentul – nu dintre cele mai avantajoase – pe care-l induc cititorului.

2) **Serie veche nouă:** de ce această structură de tip oximoron („curat murdar”)? De ce nu, eventual, „Noua serie veche”?

3) De ce „**Români din toate țările, uniți-vă**”? Chiar nu se găsește în tot imaginarul românesc ceva care să nu sune atât de trist conotativ?

Nădăduind că și Domniile Voastre împărtășiți existența unor (astfel de) îngrijorări editoriale,

Mereu cu cele mai bune gânduri, al dumneavoastră,

S. (Al.) Skultéty

Distinse domnule Skultéty,

Vă mulțumesc pentru aprecierile la adresa revistei, pentru modul în care evaluați publicația *Vatra veche*, născută din dorința de a umple un gol pe care l-am resimțit zeci de iubitori de literatură din zonă, după ce revista *Vatra* (la care am lucrat douăzeci de ani) și-a schimbat politica editorială, în detrimentul creatorilor locali și a instituțiilor de cultură din zonă.

Convingerea mea rămâne că într-o publicație care apare la Constanța trebuie să se regăsească și autorii care trăiesc la Constanța, că într-o publicație care apare la Craiova trebuie să se regăsească autorii, instituțiile de cultură din zonă și a.m.d.

Ceea ce nu se mai întâmplă de multă vreme la *Vatra*, fiind ignorate instituțiile de cultură din zonă și evenimentele lor, bună parte din autorii de carte, actori, artiști vocali și instrumentiști etc. etc.

Trebuie să vă fac cunoscut că revista *Vatra veche* este una singulară în peisajul publicistic românesc, măcar din câteva considerente: e o publicație... de autor, în sensul că eu centrez și eu dau cu capul. Îmi veți ierta aparenta lipsă de modestie – nu mă laud însă, nu mă plîng, doar constat. Eu adun materialele, eu fac sumarele, eu tehnoredactez, eu corectez, eu procesez fotografiile și aleg ilustrația fiecărui număr. Deci îmi asum toate bunele și toate neîmplinirile acestei publicații. Trebuie să vă mai spun că toate aceste activități sunt voluntare, că nu primește nimeni niciun ban pentru toate prestațiile redacționale/editoriale.

Firește, apreciem gestul colaboratorilor care nu au pretenții de a li se plăti drepturi de autor – nici nu am avea cum/de unde – deși, normal ar fi ca aceste drepturi să poate fi plătite, pentru că și scrisul e o muncă cu toate drepturile și obligațiile reclamate de orice muncă.

(În paranteză fie zis, revista *Vatra* care apare la Târgu-Mureș are, după cum se scria mai ieri în documentele de pe site-ul Consiliului Județean Mureș - care o finanțează - 14 angajați, și o subvenție de aproape trei miliarde de lei vechi în anul 2015.

Recunosc, eu n-am solicitat bani niciunei instituții județene/naționale, cu o singură excepție. Am încercat o dată să aplic o finanțare de la Ministerul

Culturii și dl. Hunor Kelemen, pe atunci ministrul culturii, a transmis – mi s-a spus – că la Târgu-Mureș se finanțează doar o revistă – *Vatra!*).

Revenind însă la observațiile dv., încerc să mă explic. *Vatra*, cea care a apărut începând cu 1971, a fost... seria nouă a seriei... vechi, din 1894. Realizată de Ioan Slavici, I. L. Caragiale și George Coșbuc și finanțată de cumnatul acestuia din urmă, editorul C. Sfetea.

Vatra veche s-a dorit, la apariție (2009), serie veche (într-un fel de revendicare de la prima serie)... nouă, o formulă care a vrut să facă diferență între ea și seria nouă – din 1971 – a revistei. „Serie veche nouă” mi s-a părut – formula îmi aparține – potrivită, și mai de impact decât, varianta dv., „Noua serie veche”. De gustibus...

În privința devizei revistei *Vatra veche*, „Români din toate țările, uniți-vă!”, aceasta s-a dorit o replică la ceea ce apărea pe toate publicațiile dinaintea de 1990 (cu o excepție, revista de cultură *Echinoc* din Cluj-Napoca, la care am fost redactor în studenție patru ani!), în România: „Proletari din toate țările, uniți-vă!”. În plus, aserțiunea se vrea un îndemn la menținerea unității prin cultură a românilor de pretutindeni, mai ales după ce aceștia au început să se risipească prin toate colțurile lumii.

În privința ghilimelelor, și eu mi le-aș dori într-o constantă variantă invocată de dv., dar și de norme - „nouăzeci și nouă – șazeci și șase” [99... 66] – din păcare, mulți dintre autori își trimit textele într-o astfel de redactare, indusă și de capriciile calculatorului, iar mie îmi vine foarte greu – nu ascund că vin în redacție și texte dactilografiate fără diacritice, cu destule erori de dactilografieră, cu scăpări de redactare... – să corectez și ghilimelele puse cum nu trebuie și nici nu există vreun program care să corecteze aceste probleme.

În privința conținutului materialelor, există mențiunea, la aproape toate publicațiile, deși adesea ea este ipocrită, că punctele de vedere sunt exclusiv ale autorilor și că redacția nu împărtășește, prin publicare, conținutul lor, dar că, în virtutea dreptului la libera exprimare... etc. etc.

Vă asigur însă, stimate dle Skultéty, că demersurile noastre sunt de bună credință, perfectibile, că încercăm, cu fiecare număr, să îndreptăm ce e de îndreptat, iar o revistă e un organism viu care are nevoie și de întreținere curentă și de tratament, în cazul apariției vreunor... „boli”.

NICOLAE BĂCIUȚ

Melania Cuc 0 lume într-o lume

Melania Cuc, *Păunul*

Melania Cuc, Casa de la Archiud, interior cu picturi

Melania Cuc, *Gemene*

Melania Cuc, Casa de la Archiud, colțul cu cărți,

OCHIUL CICLOPULUI

Melania Cuc, *Port*

Un gigant al literaturii kenyene: Ngũgĩ wa Thiong'o, Un bob de grâu

O poveste despre mituri, revoluție și dragoste în Africa secolului XX, spusă de un gigant al literaturii kenyene

Considerat capodopera lui Ngũgĩ wa Thiong'o, romanul *Un bob de grâu* urmărește destinele unui grup de săteni chiar înainte de proclamarea independenței Kenyei față de Imperiul Britanic, în 1963, după revolta Mau Mau. În centrul poveștii se află Mugo, un om bântuit de un secret teribil. Personajele care-l înconjoară se află într-o strânsă legătură cu momentele importante prin care trece Kenya și, după cum o arată numele lor, sunt purtătoarele unor simboluri cu o mare încărcătură istorică: bătrânul Warui (râul), care face legătura între marile etape din evoluția poporului; Gikonyo (buricul), în care ceilalți văd cordonul ombilical ce leagă generațiile între ele, și nevasta sa, Mumbi, numită astfel după mama simbolică a poporului gikuyu. Mugo însuși poartă numele unuia dintre cei mai venerați profeti ai comunității și este onorat în roman ca mântuitor al poporului său. Pe măsură ce ni se dezvăluie destinele întortocheate ale sătenilor, într-o narațiune în care miturile se împletesc cu trimiteri la personaje istorice reale, sub ochii noștri ia naștere o poveste despre compromisuri inevitabile, prietenii trădate și iubiri puse la încercare.

Un bob de grâu a apărut în colecția „Biblioteca Polirom”, în traducerea Alexandrei Fusoi, și este disponibilă și în ediție digitală.

„Când scrii, ar trebui să auzi toate șoaptele, toate strigătele, toate vocile care plâng sau își spun dragostea, toate glasurile care-și urlă ura din negura trecutului.” (Ngũgĩ wa Thiong'o)

CLAUDIA FITCOVSCHI

Directori de onoare
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA,
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru,
Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița
Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian
Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-
Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru

Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr
Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,
Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț
Maximinian, Miruna Ioana Miron, Flavia Topan,
Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela
Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada),
Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel),
Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela
Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton
(SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop
(Germania), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N.
Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

